

Kathāvatthu-ppakaraṇa- Aṭṭhakathā.

J. Minayeff

Journal of the Pali Text Society, 1889

PREFACE.

THE Commentary of the three books of Abhidhommapi-
tara contains a history of the Buddhistic sects and a short
exposition of their particular tenets. For the early history
of Buddhism it is full of invaluable information, and may
be read with great interest. Therefore it was thought
possible to publish the commentary before the text. The
present edition is based on two MSS. from the collection of
the editor: C., a paper MS. from Ceylon; and M., a
Burmese MS. from Mandalay.

J. M.

ST. PETERSBURG,
December, 1889.

CONTENTS.

MAHĀVAGGO.

	PAGE
1. Puggalakathā	7
2. Parihānikathā	35
3. Brahmācariyakathā	39
4. Odhisokathā	42
5. Jahatikathā	42
6. Sabbamatthikathā	43
7. Atitaṃ khandhā 'ti ādikathā	50
8. Ekaccam atthīti kathā	50
9. Satipatthānakathā	52
10. H' evatthikathā... ..	53

* Received too late for insertion at the right place.

DUTIGO VAGGO.

	PAGE
1. Parupāhāarakathā	54
2. Aññānakankhāparavitaranakathā	55
3. Vacībhedakathā	55
4. Dukkāhāarakathā	56
5. Cittatṭhitikathā	57
6. Kukkulakathā	57
7. Anupbhābhisamayakathā	58
8. Vohāarakathā	59
9. Nirodhakathā	60

TATIYO VAGGO.

1. Balakathā	62
2. Ariyan 'ti kathā	63
3. Vimuttikathā	65
4. Vimuccamanakathā	65
5. Atṭhamakakathā	67
6. Atṭhamakassa indriyakathā	67
7. Dibbacakkhukathā	68
8. Dibbasotakathā	69
9. Yathākammupagataññanakathā	70
10. Saṃvarakathā	71
11. Asaññakathā	71
12. N'evasaññānāsaññāyatanakathā	72

CATUTTHO VAGGO.

1. Jihī 'ssa arahā 'ti kathā	73
2. Uppattikathā	73
3. Anāsavakathā	74
4. Samannāgatakathā	74
5. Upekkhāsamannāgatakathā	75
6. Bodhiyā buddho 'ti kathā	76
7. Lakkhanakathā... ..	77
8. Niyāmokkantikathā	78
9. Samannāgatakathā	79
10. Saṃyojanappāhankathā	79

PAÑCAMO VAGGO.

	PAGE
1. Vimuttikathā	80
2. Asekkhañānakathā	80
3. Viparitakathā	81
4. Niyāmakathā	82
5. Paṭisambhidākathā	83
6. Sammutikathā	84
7. Cittārammanakathā	81
8. Anāgatakathā	85
9. Pacuppannakathā	86
10. Phalañānakathā	87

CHAṬṬHO VAGGO.

1. Niyāmakathā	89
2. Paṭiccasamuppādakathā	89
3. Saccakathā	90
4. Āruppakathā	91
5. Nirodhasamāpattikathā	91
6. Ākāsakathā	92
7. Ākāso sanidassano 'ti kathā	92
8. Pariyosānakathā	93

SATTAMO VAGGO.

1. Saṃgahakathā	94
2. Saṃpayuttakathā	94
3. Citasikakathā	95
4. Dānakathā	95
5. Paribhogamayapuññakathā	97
6. Itodinnakathā	99
7. Pathavikammovipākakathā	99
8. Jarāmaranavipāko 'ti kathā	101
9. Ariyadhammavipākakathā	102
10. Vipāko vipākadhammadhammo 'ti kathā	103

AṬṬHAMO VAGGO.

1. Jatikathā	105
2. Antarābhavakathā	106

	PAGE
3. Kāmaguṇakathā	107
4. Kāmakathā	109
5. Rūpadhātukathā	109
6. Arūpadhātukathā	109
7. Rūpadhātu-āyatanakathā	110
8. Āruppe rūpakathā	111
9. Rūpakamman 'ti kathā	111
10. Jīvitindriyakathā	112
11. Kammahetukathā	114

NAVAMO VAGGO.

1. Ānisaṃsakathā	115
2. Amatārammaṇakathā	116
3. Rūpaṃ sārammaṇan 'ti kathā	117
4. Anusayā anārammaṇā 'ti kathā	117
5. Nānaṃ anārammaṇan 'ti kathā	118
6. Atītārammaṇakathā	118
7. Vitakkānupatitakathā	118
8. Vitakkavipphārasaddakathā	119
9. Na yathācittassa vācā 'ti kathā	110
10. Na yathācittassa kāyakamman 'ti kathā	120
11. Atitānāgatasamannāgatakathā	120

DASAMO VAGGA.

1. Nirodhakathā	122
2. Rūpaṃ maggo 'ti kathā	123
3. Pañcaviññānasamaṅgissa maggakathā	123
4. Pañcaviññānā kusalā pīti kathā	125
5. Sābhogakathā	126
6. Dvīhi silehīti kathā	126
7. Silaṃ acetosikan 'ti	127
8. Na cittānuparivattikathā	127
9. Samādānahetukathā... ..	127
10. Viññatti silan 'ti kathā	127
11. Aviññatti dussilyan 'ti kathā	128

EKĀDASAMO VAGGO.

1. Tisso pi anusayakathā	129
---------------------------------	-----

	PAGE
2. Nānakathā	129
3. Nānaṃ cittavīppayuttan 'ti kathā	130
4. Idam dukkhan 'ti kathā	130
5. Iddhibalakathā	131
6. Samādhikathā	132
7. Dhammatthitatakathā	132
8. Aniccatakathā	133

DVĀDASAMO VAGGO.

1. Samvaro kamman ti kathā	135
2. Kammakathā	135
3. Saddo vipāko 'ti kathā	136
4. Saḷāyatanakathā	136
5. Sattakkhattuparama kathā	137
6. Kolamkola-ekahīgī ti kathā	137
7. Jīvitā voropanakathā	138
8. Duggatikathā	138
9. Sattamabhavikathā	139

TERASMO VAGGO.

1. Kappatthakathā	140
2. Kusalapaṭilābhakathā	140
3. Anantarāpayuttakathā	141
4. Niyatassa niyamokathā	143
5. Nivutakathā	144
6. Sammukhībhutakathā	144
7. Samāpanno assādetīti kathā	144
8. Asātarāgakathā	145
9. Dhammataṇhā avyākata 'ti kathā	146
10. Dhammataṇhā na dukkhasamudayo 'ti kathā	146

CUDDASAMO VAGGO.

1. Kusalākusalapaṭisamdhānakathā	147
2. Saḷāyatanuppattikathā	147
3. Anantarapaccayakathā	148
4. Ariyarūpakathā	149

	PAGE
5. Añño anusayo 'ti kathā	149
6. Pariyuṭṭānam cittavippayuttan 'ti kathā ...	150
7. Pariyāpannakathā	150
8. Avyākatakathā	151
9. Apariyāpannakathā	151

PANNARASAMO VAGGO.

1. Paccayakathā	152
2. Aññamaññapaccayakathā	152
3. Addhākathā	153
4. Khaṇalayamuhuttakathā	153
5. Āsavakathā	153
6. Jarāmarañakathā	153
7. Saññāvedayitakathā	154
8. Dutiyasaññāvedayitakathā	154
9. Tatiyasaññāvedayitakathā	154
10. Asaññāsattūpikathā	155
11. Kammupacayakathā	156

SOḶASMO VAGGO.

1. Niggahakathā	158
2. Paggahakathā	158
3. Sukhānuppadānakathā	158
4. Adhigayha manasikārakathā	159
5. Rūpahetū 'ti kathā	160
6. Rūpaṃ sahetukan 'ti kathā	160
7. Rūpaṃ kusalākusalan 'ti kathā	160
8. Rūpaṃ vipāko 'ti kathā	161
9. Rūpāvacarārūpāvacaran 'ti kathā... ..	161
10. Rūparāgo rūpadhātupariyāpanno arūparāgo arū- padhātupariyāpanno	161

SATTARASAMO VAGGO.

1. Atthi arahato puññupacayo 'ti kathā ...	163
2. Natthi arahato akālamaccū 'ti kathā	163
3. Sabhaṃ idaṃ kammato 'ti kathā... ..	164

	PAGE
4. Indriyabaddhakathā	165
5. Thapetvā ariyamaggaṇ 'ti kathā	167
6. Na vattabbaṃ saṃgho dakkhiṇaṃ patigaṇhātīti kathā... ..	167
7. Na vattabbaṃ saṃgho dakkhiṇaṃ visodhetīti kathā	168
8. Na vattabbaṃ saṃgho bhujjātīti kathā ...	168
9. Na vattabbaṃ saṃghassa dinnāṃ mahapphalān 'ti kathā	169
10. Na vattabbaṃ buddhassa dinnāṃ mahapphalān 'ti kathā... ..	169
11. Dakkhiṇāvisuddhikathā... ..	170

AṬṬHĀRASAMO VAGGO.

1. Manussalokakathā	171
2. Dhammadesanākathā	171
3. Karuṇākathā	172
4. Gandhajātakathā	172
5. Ekamaggakathā	172
6. Jhānasamkantikathā	173
7. Jhānantarikakathā	174
8. Samāpanno saddaṃ suṇātīti	175
9. Cakkhunā rūpaṃ passatītikathā	176

EKŪNAVĪSATIMO VAGGO.

1. Kilesajahanakathā	177
2. Suññatākathā	177
3. Sāmaññaphalakathā	178
4. Pattikathā	179
5. Tathatākathā	179
6. Kusalakathā	179
7. Accantaniyāmakathā	180
8. Indriyakathā	181

VĪSATIMO VAGGO.

1. Asaṃciccaakathā	183
2. Nānakathā... ..	184

	PAGE
3. Nirayapālakathā	184
4. Tiracchānakathā	185
5. Maggakathā	186
6. Nānakathā... ..	186

EKAVĪSATIMO VAGGO.

1. Sāsanakathā	188
2. Avivittakathā	188
3. Samyojanakathā	189
4. Iddhikathā	189
5. Buddhakathā	190
6. Sabbadisākathā	190
7. Dhammakathā	191
8. Kammakathā	191

DVĀVĪSATIMO VAGGO.

1. Parinibbānakathā	193
2. Kusalacittakathā	193
3. Ānañjakathā	193
4. Dhammābhisamayakathā	194
5. Sesāpi kathā	194
6. Anyākatakathā	195
7. Āsevanapaccayakathā	195
8. Khanikakathā	195

TEVĪSATIMO VAGGO.

1. Ekādhippāyakathā	197
2. Arahantavaṇṇakathā	197
3. Issariyakāmakāritākathā	197
4. Patirūpakathā	198
5. Aparinipphannakathā	198

Kathāvatthu-ppakaraṇa- Aṭṭhakathā.

NAMO TASSA BHAGAVATO ARAHATO SAMMĀSAMBUDDHASSA.

Nisinno devalokasmiṃ devasaṃghapurakkhato
sadevakassa lokassa satthā appatipuggalo.
Sabbapaññattikusalo paññattiparidipanaṃ
vatvā puggalapaññattim loke uttamapuggalo.
Yaṃ puggalakathādīnaṃ kathānaṃ vatthubhāvato
Kathāvatthuppakaraṇaṃ saṃkhepena adesayī.
Mātikāthapanen' eva t̥hapitassa surālaye
tassa Moggaliputtena vibhattassa mahītale.
Idāni yasmā sampatto atthasaṃvaṇṇanākkamo ¹
tasmā naṃ vaṇṇayissāmi taṃ suṇātha samāhitā 'ti.

Yamakapāṭihirāvasānasmim hi bhagavā Tidasapure pāric-
chattakamūle paṇḍukambalasilāya ² vassam upagantvā mā-
taraṃ kāyasakkhim katvā devaparisāya Abhidhammakat-
haṃ kathento Dhammasaṃgani-vibhaṅga-dhātukathā-pug-
galapaññattippakaraṇāni desayitvā Kathāvatthudesanāya
vāre sampatte anāgate mama sāvako mahābhiñño ³ Mog-
galiputtatissatthero nāma uppannaṃ sāsanaṃ malaṃ sodhetvā
tatiyasamgītiṃ karonto bhikkhusaṃghamajjhe nisinno
sakavāde pañca suttasatāni paravāde pañcā 'ti suttasahas-
saṃ samodhānetvā imaṃ pakaraṇaṃ bhājessatiti tass' okā-
saṃ karonto yā eṣā puggalavāde tāva catūsu pañhesu dvin-

¹ B.—C. nayo.

² B. °yam.

³ B. °pañño.

naṃ pañcakānaṃ vasesa atthamukhā vādayutti taṃ ādim katvā sabbakathāmaggesu asampunṇabhānavāramattāya tantiyā mātikaṃ thapesi. Athāvasesaṃ¹ Abhidhammakathāṃ vitthāranāyena' eva kathetvā vuṭṭhavasso suvaṇṇarajatasopānānaṃ majjhe maṇimayena sopānena devalokato Saṃkassanagare oruḥa sattahitaṃ sampādentō yāvatāyukaṃ thātvā anupādisesāya nibbānadhātuyā parinibbāyi. Ath'assa Mahākassapamukho vaṣiḅaṇo Ajātasatturājānaṃ saḥāyaṃ gaḥetvā dhammavinayasariraṃ saṃgahaṃ āropesi. Tato vassasatassa accayena Vajjiputtakā bhikkhū dasa vatthūni dīpayimsu. Tāni sutvā Kākaṇḍakabrāhmaṇassa putto Yasatthero Susunāgaputtaṃ Asokaṃ nāma rājānaṃ saḥāyaṃ gaḥetvā dvādasannaṃ bhikkhusaḥassānaṃ antare sattattherasatāni uccinitvā tāni dasa vatthūni maditvā dhammavinayasariraṃ saṃgahaṃ āropesi. Tehi pana dhammasaṃgāhakattherehi niggahitā dasasabassā Vajjiputtakā bhikkhū pakkhaṃ pariyesamānā attano anurūpaṃ dubbalapakkhaṃ labhitvā viṣuṃ Mahāsaṃghikaṃ² ācariyakulaṃ nāma akamsu. Tato bhijjitvā aparāni dve ācariyakulāni jātāni. Gokulikā³ ca Ekabbohārikā³ ca. Gokulikanikāyato bhijjitvā aparāni dve ācariyakulāni jātāni Paṇṇattivādā ca Bāhulikā⁴ ca. Bahussutikā⁵ 'ti pi tesāṃ yeva nāmaṃ. Tesāṃ yeva antare Cetiyavādā nāma apare ācariyā⁶ uppannā. Evaṃ Mahāsaṃghikācariyakulato dutiye vassasate pañcācariyakulāni uppannāni. Tāni Mahāsaṃghikehi saddhim cha honti. Tasmim yeva dutiye vassasate Theravādato bhijjitvā dve ācariyavādā uppannā Mahimsāsakā ca Vajjiputtakā ca. Tattha Vajjiputtakavādato⁷ bhijjitvā apare cattāro ācariyavādā uppannā Dhammuttariyā Bhadrāyānikā Channāgarikā⁸ Saṃmitiyā ti. Puna tasmim yeva dutiye vassasate Mahimsāsakavādato bhijjitvā Sabbatthivādā Dhammaguttikā⁹ 'ti dve ācariyavādā uppannā. Puna Sabbatthivādakulato⁹ bhijjitvā Kassapikā¹⁰

¹ B.—C. athā vā sesaṃ.   ² C. °kā.   ³ C. °kāni.

⁴ B. °yā; C. ba°.   ⁵ B. bā°.   ⁶ B. ācariyavādā.

⁷ C. °ttikā°.   ⁸ C. Can°; B. chandā°.   ⁹ C. °vādī°.

¹⁰ C. °yā.

nāma jātā. Kassapikesu pi bhinnesu apare Saṃkantikā nāma jātā. Saṃkantikesu bhinnesu Suttavādā nāma jātā 'ti. Theravādato bhijjitvā ime ekādasa ācariyavādā uppannā te Theravādehi saddhiṃ dvādasa honti. Iti ime ca dvādasa Mahāsaṃghikānañ ca cha ācariyavādā 'ti sabbe ca ¹ aṭṭhārasa ācariyavādā dutiye vassasate uppannā. Aṭṭhārasa nikāyā 'ti pi aṭṭhārasācariyakulāniti pi etesaṃ yeva nāmaṃ. Etesu pana sattarasa vādā bhinnakā Theravādo ² asaṃbhinnako ti ³ veditabbo. Vuttam pi c' etaṃ Dipavaṃse : *

Nikkaddhitā pāpabhikkhū therehi Vajjiputtakā aññaṃ pakkhaṃ labhivāna adhammavādi bahū janā. Dasasahassā samāgantvā akāmsu dhammasaṃgahaṃ tasmāyaṃ dhammasaṃgīti mahāsaṃgīti vuccati.⁴ Mahāsaṃgītikā bhikkhū vilomaṃ akāmsu sāsane † bhinditvā mūlasaṃgahaṃ aññaṃ akāmsu saṃgahaṃ. Aññatra saṃgahitaṃ suttaṃ aññatra akarimsu te atthaṃ dhammañ ca bhindimsu vinaye ‡ nikāyesu ca pañcasu.

Pariyāyadesitañ cāpi ⁵ atho nippariyāyadesitaṃ nītatthañ c' eva neyyatthaṃ ajanitvāna bhikkhavo. Aññaṃ saṃdhāya bhaṇitaṃ aññaṃ atthaṃ § ṭhapayimsu te

vyañjanacchāyāya te bhikkhū bahuṃ atthaṃ vināsayuṃ. Chaḍḍetvāna ⁶ ekadesaṃ suttaṃ vinayagambhiraṃ paṭirūpaṃ suttaṃ vinayaṃ tañ ca ⁷ aññaṃ karimsu te. Parivāraṃ atthuddhāraṃ Abhidhammaṃ chappakaraṇaṃ ⁸ Paṭisambhidañ ca Niddesaṃ ekadesañ ca Jātakam. Ettakam vissajjitvāna aññaṃ na ⁹ akarimsu te nāmaṃ līgaṃ parikkhāraṃ ākappakaraṇiyanī || ca

¹ B. va.² C. °dako.³ C. pi.⁴ C. nivuccati ('ti vucco?)⁵ C. vāpi.⁶ C. °tvā.⁷ C. tanti ca akarimsu te.⁸ C. cappa.⁹ B. aññāni.

* Oldenberg, The Dipavaṃso, p. 36.

† Old., sāsanaṃ.

‡ Old., ye.

§ Old., aññatthaṃ.

|| Old., °karaṇāni.

pakatibhāvaṃ vijahitvā * tañ ca aññaṃ akamsu te.
 Pubbaṃgamā bhinnavādā Mahāsaṃgītikāṛakā
 tesañ ca anukārena bhinnavādā bahu ahū.
 Tato aparakālamhi tasmim̄ bhedo ajāyatha
 Gokulikā Ekabbohārā ¹ dvidhā ² bhijjittha bhikkhavo.
 Gokulikānaṃ dve bhedā ³ aparakālamhi jāyatha
 Bahussutikā † ca Paññatti dvidhā ² bhijjittha bhikkhavo.
 Cetiya va ⁴ puna vādī Mahāsaṃgītibhedakā
 pañca vādā ime sabbe Mahāsaṃgītimūlakā.
 Atthaṃ dhammañ ca bhindimsu ekadesañ ca saṃgahaṃ
 ganthañ ⁵ ca ekadesaṃ hi chaddetvā ⁶ aññaṃ akamsu te.
 Nāmaṃ ⁷ līṅgaṃ parikkhāraṃ ākappakaraṇīyāni † ca
 pakatibhāvaṃ vijahitvā § tañ ca aññaṃ akamsu te.
 Visuddhattheravādamhi puna bhedo ajāyatha
 Mahimsāsakā Vajjiputtakā ⁸ dvidhā ⁹ bhijjittha bhikkhavo.
 Vajjiputtakavādamhi catudhā bhedo ajāyatha
 Dhammuttarikā Bhadrāyānikā ¹⁰ Channāgarikā ¹¹ ca Saṃ-
 miti.
 Mahimsāsakānaṃ dve bhedā aparakālamhi jāyatha
 Sabbatthivādā Dhammaguttā dvidhā ¹² bhijjittha bhikkhavo
 Sabbatthivādānaṃ Kassapikā Kassapikena pi Saṃkantikā ¹³
 Saṃkantikānaṃ ¹⁴ Suttavādī anupubbena bhijjatha.
 Ime ekādasavādā saṃbhinnā Theravādato
 atthaṃ dhammañ ca bhindimsu ekadesañ ca saṃgahaṃ.
 Ganthañ ¹⁵ ca ekadesaṃ hi chaddetvā ¹⁶ aññaṃ ¹⁷ akamsu te

¹ Old., °byohārā; C. °vohāri; B. °byo°.

² B. duvidha bhijjattha. ³ C. dve va ca bhedo.

⁴ B. ca—Old. ⁵ B. gandhañ—Old., gaṇṭhiñ.

⁶ C. °dayi°. ⁷ C. nāma°. ⁸ C. B. °ttikā.

⁹ B. duvi° bhijja°. ¹⁰ C. °ni. ¹¹ B. Chandegā°.

¹² B. duvi° bhijja°.

¹³ See Old. 5, 48; B. Saṅkantikassapikena ca.

¹⁴ C. Saṅkanti. ¹⁵ B. °dhañ. Old., gaṇṭhin.

¹⁶ C. chaddāyi°; Old. °tvāna. ¹⁷ C. omits.

* Old., °hetvā.

† Old., °takā.

‡ Old., °ṇāni.

§ Old., °hetvā.

nāmalingam¹ parikkhāram ākappakaraṇiyāni * ca.
 Pakatibhāvam vijahitvā tañ² ca aññam akamsu te
 sattarasa bhinnavādā ekavādo abhinnako.
 Sabbe 'v' aṭṭhārasa honti 'bhinnavādēna te saha
 nigrodho 'va mahārukkho Theravādānam uttamo.
 Anūnam anadhikañ ca kevalam jinasāsanaṃ
 santakā † viya rukkhasmiṃ³ nibbattā⁴ vādasesakā.
 Paṭhame vassasate natthi dutiye vassasatantare
 bhinnā sattarasa vādā uppannā jinasāsane 'ti.

Aparāparam pana Hemavatakā⁵ Rājagirikā Siddhatthikā
 Pubbaseliyā Aparaseliyā Vajiriya⁶ 'ti aññe pi cha⁷ ācariya-
 vādā uppannā. Te idha anadhippetā.

Purimakānam pana aṭṭhārasannaṃ ācariyavādānaṃ
 vasena pavattamāne sāsane paṭiladdhasaddho Asoko dham-
 marājā divase divase buddhapūjāya satasahassaṃ dhamma-
 pūjāya satasahassaṃ saṃghapūjāya satasahassaṃ attano
 ācariyassa Nigrodhattherassa satasahassaṃ catūsu dvāresu
 bhesajjathāya satasahassan 'ti pañca satasahassāni paric-
 cajanto sāsane ulāram lābhasakkāram pavattesi. Titthiyā
 hatalābhasakkārā antamaso ghāsacchādanam⁸ pi alabhantā
 lābhasakkāram patthayamānā bhikkhūsu pabbajitvā⁹ sa-
 kāni sakāni diṭṭhigatāni ayam dhammo ayam vinayo¹⁰
 idam satthu sāsanan¹⁰ 'ti dipenti. Pabbajjam alabhamānā
 pi sayam eva kese chinditvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā
 vihāresu vicarantā¹¹ uposathakammādikaraṇakāle saṃgha-
 majjham pavisanti. Te bhikkhū saṃghena dhammena
 vinayena satthusāsanaena niggayhamānā pi dhammavinayā-
 nulomāya paṭipattiyā asaṃthahantā anekarūpaṃ sāsanaassa
 abbudañ ca malañ ca kaṇṭhakañ ca samuṭṭhapenti : keci
 aggim paricaranti keci pañcātape tapanti¹² keci ādiccam
 anuparivattanti keci dhammañ ca vinayañ ca vo bhin-

¹ B. nāmam.   ² C. omits.   ³ B. omhi.   ⁴ C. otta.

⁵ B. otika.   ⁶ C. ojarī.   ⁷ C. ca.   ⁸ C. chāsa°.

⁹ B. ojjitvā.   ¹⁰ C. omits.   ¹¹ B. onto.   ¹² B. tappenti.

* Old., oṇāni.

† Old., kaṇṭakā.

dissāmā 'ti tathā tathā paggaṇhimsu. Tadā bhikkhusaṃgho na tehi saddhim uposatham vā pavāraṇaṃ vā akāsi. Asokārāme satta vassāni uposatho upacchijji. Rājā aṇāya kāressāmīti vāyamanto¹ pi kāretun nāsakkhi. Aññad atthū duggahitagāhinā bālena amaccena anekesu bhikkhūsu jīvitāvopitesu vippatisāri ahoṣi. So tañ ca vippatisāraṃ tañ ca² sāsane uppannaṃ abbudañ ca vūpasametukāmo ko nu kho imasmiṃ atthe paṭibalo 'ti saṃghaṃ pucchivā Moggaliputtatissatthero mahārājā 'ti sutvā saṃghassa vacanena Ahogaṅgapabbatato therāṃ pakkosāpetvā iddhipāṭihāriyadassanena therassa ānubhāvena nibbicikiccho attano kukkuccaṃ pucchivā vippatisāraṃ vūpasamesi. Thero pi taṃ rājuyyāne yeva vasanto satta divasāni samayaṃ uggaṇhāpesi. So uggaḥitasamayo sattame divase Asokārāme bhikkhusaṃghaṃ saṃnipāṭepetvā sāṇipākāraṃ parikkhipāpetvāsāṇipākārantare nisinno. Ekaladdhike ekaladdhike bhikkhū ekato ekato kāretvā ekam ekam bhikkhusamūhaṃ pakkosāpetvā pucchi. Kiṃ vādī sammāsambuddho 'ti. Tato Sassatavādino Sassatavādīti āhaṃsu. Ekaccasassatikā³ Attānantikā⁴ Amarāvikkhepikā Adhiccasamuppannikā Saññivādā Asaññivādā⁵ Nevasaññināsaññivādā Ucchedavādā Diṭṭhadhammanibbānavādā Diṭṭhadhammanibbānavādīti āhaṃsu. Rājā paṭhamam eva samayassa uggaḥitattā na yime bhikkhū aññatitthiyā ime 'ti ñatvā tesāṃ setakāni vatthāni datvā uppabbājesi. Te sabbe pi satṭhi saḥassā ahesuṃ. Ath' aññe⁶ bhikkhū pakkosāpetvā pucchi. Kiṃ vādī bhante sammāsambuddho 'ti. Vibhajjavādī mahārājā 'ti. Evaṃ vutte rājā therāṃ pucchi Vibhajjavādī sammāsambuddho bhante 'ti. Āma mahārājā 'ti. Tato rājā suddhaṃ bhante dāni sāsanaṃ karotu bhikkhusaṃgho uposathan 'ti. Ārakhaṃ datvā nagaraṃ pāvīsi. Samaggo saṃgho saṃnipatitvā uposathaṃ akāsi. Tasmīṃ saṃnipāte satṭhi bhikkhusatasahassāni ahesuṃ. Tasmīṃ samāgame Moggaliputtatissatthero yāni ca tadā uppannāni vatthūni yāni

¹ C. vāmanto.   ² B.—C. °ritañ ca.   ³ C. ekacce°.

⁴ B. antā°.

⁵ C. omits.

⁶ C. omits.

ca āyatim uppajjissanti sabbesam pi tesam patibāhanattham satthārā dinnanayavasen' eva tathāgatena ṭhapitamātikam vibhajanto sakavāde pañca suttasatāni paravāde pañcā 'ti suttasahassam āharitvā idam parappavādamaathanam āyatilakkhaṇam ¹ Kathāvattuppakaraṇam abhasi. Tato satasahassasamghesu ² uccinitvā 'va tipīṭakapariyattidharānam pabbinnapaṭisambhidānam bhikkhūnam sahasam ³ ekaṃ gahetvā yathā Mahākassapatthero ⁴ dhammañ ca vinayañ ca saṃgāyimsu. Evam evam saṃgāyanto sāsanamalam visodhetvā tatiyasamgītim akāsi. Tattha Abhidhammam saṃgāyanto imam yathā bhāsitaṃ pakaraṇam saṃgahaṃ āropesi. Tena vuttam.

Yam puggalakathādīnam kathānam vatthubhāvato Kathāvattuppakaraṇam saṃkhepena adesayi. Mātikāthapanena 'va ⁵ ṭhapitassa surālaye tassa Moggaliputtana vibhattassa mahitale. Idāni yasmā saṃpatto atthasaṃvaṇṇanākkamo tasmā taṃ vaṇṇayissāmi taṃ suṇātha samāhitā 'ti.

Tattha puggalo upalabbhati saccikaṭṭha paramatthenā 'ti ayam pucchā. Āmantā 'ti ayam paṭijānanā. Kassa panāyam pucchā kassa pana paṭijānanā 'ti. Asukassā 'ti na vattaḃbā. Bhagavatā hi imasmim pakaraṇe nānappakarānam laddhīnam visodhanattham tantivasena mātikā ṭhapitā. Sā therena satthārā dinnanaye ṭhatvā tantivasen' eva vibhattā. Na hi thero yattakā ⁶ ettha vādamaggā dassitā tattakeli ⁷ vādīhi saddhim vārena ⁸ viggāhikakatham kathesi. Evam sante pi pana tāsam kathānam atthassa sukhāvadhāraṇattham sakavādipucchā paravādipucchā sakavādipaṭiññā paravādipaṭiññā 'ti evam vibhāgam dassetvā atthavaṇṇanam karissāma.

Puggalo upalabbhati saccikaṭṭha paramatthenā 'ti ayam sakavādipucchā. Tāya ye atthi puggalo 'ti evamladdhikā puggalavādino te evam pucchitabbā 'ti

¹ C. °tim.   ² B. satthisata° and adds: bhikkhusu.

³ C. satasa°.   ⁴ B. adds: Yasatthero ca.   ⁵ B. °nen' eva.

⁶ C. yattha°.

⁷ C. °ke.

⁸ C.—B. vādena.

dipeti. Ke pana puggalavādino 'ti. Sāsane Vajjiputtakā¹ c'eva Sammitiyā ca bahiddhā ca bahū aññatitthiyā. Tattha puggalo attā satto jīvo. Upalabbhatīti paññāya uḍḍagantvā labbhati. Nāyatīti attho.

Saccikaṭṭhaparamatṭhenā 'ti ettha saccikaṭṭho 'ti māyamarici-ādayo viya abhūtākārena agahetabbo bhūtattho. Paramatṭho 'ti anussavādivasena agahetabbo. Uttamattho. Ubhayenāpi yo parato puggalo upalabbhati saccikaṭṭhaparamatṭhena rūpañ ca upalabbhatīti ādinā khandhāyatanadhātu-indriyavasena sattapaññāsavidho dhammappabhedo dassito. Yathā so bhūtena sabhāvaṭṭhena upalabbhati² kiṃ³ evaṃ tava puggalo upalabbhatīti pucchati. Paravādī āmantā 'ti paṭijānāti. Paṭijānanam hi katthaci āma bhante 'ti āgacchati. Katthaci āmā 'ti paṭijānantīti āgacchati. Idha pana āmantā 'ti āgataṃ.⁴ Tatrāyaṃ adhippāyo. So hi yan taṃ parato vuttaṃ bhagavatā atthi puggalo attahitāya paṭipanno 'ti suttam ābhatam⁵ taṃ gahetvā yasmā pana bhagavā saccavādi na viṣaṃvādanapurekkhāro vācam bhāsati. Nāpi anussavādivasena dhammam deseti. Sadevakam pana lokam sayam abhiññāya⁶ sacchikatvā paṭivedeti⁷ tasmā yo⁸ tena vutto⁹ atthi puggalo attahitāya paṭipanno 'ti so saccikaṭṭhaparamatṭhen'eva atthīti laddhim gahetvā āmantā 'ti paṭijānāti. Ath' assa tādisassa lesavacanassa chalavādissa okāsam adadamāno sakavādi yo¹⁰ saccikaṭṭho 'ti ādim āha. Tatrāyaṃ adhippāyo yv āyam parato sappaccayo appaccayo samkhato asamkhato¹¹ sassato asassato sanimitto animitto 'ti evaṃ paridipīto rūpādisattapaññāsavidho dhammappabhedo āgato. Na sammutisaccavasena nāpi anussavādivasena gahetabbo. Attano pana bhūtatāya¹² evaṃ saccikaṭṭho attano¹³ paccakkhatāya ca paramatṭho. Taṃ samdbāyāha. Yo saccikaṭṭho paramatṭho. Tato so¹⁴ puggalo upalabbhati.

¹ MSS. ottikā.   ² B. °tīti.   ³ B. omits.   ⁴ C. āyatam.

⁵ B. āga°.   ⁶ B. °ññā.   ⁷ B. pavedeti.   ⁸ B.—C. so.

⁹ B.—C. otte.   ¹⁰ C. omits.   ¹¹ C. omits.   ¹² C. bhūtāya.

¹³ B. atta°.

¹⁴ C. yo.

Saccikatṭhaparamatṭhenā 'ti. Tato 'ti kārānavacanam etam. Tasmā tena saccikatṭhaparamatṭhena so puggalo upalabbhatiti ayam ettha attho. Idam vuttam hoti. Ruppenādibhedena¹ vā sappaccayādibhedena vā ākārena yo saccikatṭhaparamatṭho upalabbhatiti. Kin te puggalo pi tenākārena upalabbhatiti. Na h' evaṃ vattabbe 'ti avajānanā² paravādissa. So hi tathārūpaṃ puggalaṃ anicchanto avajānāti. Tatrāyaṃ padacchedo. Na hi evaṃ vattabbe na hi evaṃ 'ti pi vaṭṭati. Dvinnam pi evaṃ na vattabbo 'ti attho.

Ājānāhi niggahaṇaṇ 'ti sakavādivacanam. Yasmā te purimāya vattabbapaṭiññāya pacchimā na vattabbapaṭiññā pacchimāya ca purimā³ na saṃdhiyati tasmā niggahaṃ patto taṃ niggahaṃ dosaṃ aparādham sampaticchāhiti attho. Evaṃ niggahaṃ ājānāpetvā⁴ idāni taṃ ṭhapanāya c'eva anulomato⁵ paṭilomato pāpanāropanānaṃ ca vasena pākataṃ karonto hañci puggalo 'ti ādim āha. Tattha hañci puggalo 'ti yadi puggalo upalabbhati sace puggalo upalabbhati saccikatṭhaparamatṭhenā 'ti attho. Ayam tāva paravā dipakkhassa ṭhapanato niggahapāpanāropanānaṃ lakkhaṇabhūtā anulomaṭṭhapanā nāma. Tena vata re 'ti ādi anulomapakke niggahassa pāpitattā anulomapāpanā nāma. Tattha tenā 'ti kārānavacanam vata 'ti okappanavacanam re 'ti āmantanavacanam. Idam vuttam hoti tena vata re vattabbam⁶ vata hambho bhadramukha tena kārānena vattabbo yevā 'ti attho. Yaṃ tattha vadesīti ādi anulomapakke niggahassa āropitattā anulomāropanā nāma. Yañ c'assa pariyoṣāne micchā 'ti padan tassa purato idante 'ti āharitabbam. Idan temicchā 'ti ayam h' ettha attho. Parato va⁷ pāliyam pi⁸ āgatam eva. No ce pana vattabbe 'ti ādi na h' evaṃ vattabbe 'ti paṭikkhittapakkhassa ṭhāpitattā paṭilomato niggahapāpanāropanānaṃ lakkhaṇabhūtā paṭilomaṭṭhapanā nāma. No ca⁹ vata re 'ti ādi paṭilomapakke niggahassa pāpitattā paṭilomapāpanā

¹ B. ruppenādi°.² C. apa°.³ C. °māya.⁴ C. ajā°.⁵ B. anulomapaṭi°.⁶ B. °bbe.⁷ B. ca.⁸ B. etam.⁹ C. omits.

nāma. Puna yaṃ tattha vadesīti ādi paṭilomapakke niggahassa āropitattā paṭilomaropanā nāma. Idhāpi pariyoṣāne micchā 'ti padassa purato idaṇte 'ti āharitabbam eva. Parato pi evarūpesu thānesu es' eva naṃ. Tatrāyaṃ ādito paṭṭhāya saṃkhepattho.

Yadi puggalo upalabbhati saccikatṭhaparamatṭhena tena vata tato¹ so upalabbhatīti vattabbo. Yaṃ pana tattha vadesi² vattabbo kho purimapañhe saccikatṭhaparamatṭhena upalabbhatīti no ca vattabbo. Dutiyapañhe tato so puggalo upalabbhatīti. Idam te micchā 'ti evaṃ³ tāva anulomato ṭhapanā pāpanāropanā honti. Atha na vattabbo dutiyapañhe tato so upalabbhatīti. Purimapañhe pi na vattabbo va. Yaṃ pana tattha vadesi vattabbe⁴ kho purimapañhe saccikatṭhaparamatṭhena upalabbhatīti no ca vattabbo. Dutiyapañhe tato so puggalo upalabbhatīti. Idam te micchā 'ti evaṃ paṭilomato ṭhapanā pāpanāropanā honti. Evam etaṃ niggahassa ca anulomapaṭilomato catunnaṃ pāpanāropanānaṃ ca vuttattā upalabbhatīti ādikam anulomapañcakam nāma. Ettha ca kiñcāpi anulomato pāpanāropanā hi eko. Paṭilomato pāpanāropanā hi eko 'ti dve niggahā katā. Ājānāhi niggahān 'ti etass'eva pan' ettha. Puggalo upalabbhatīti paṭhamam vādam nissāya paṭhamassa niggahassa dvih' ākārehi āropitattā eko vāyam niggaho 'ti paṭhamo niggaho.

Idāni paccanikanayo hoti. Tattha pucchā paravādissa. So hi atthi puggalo attahitāya paṭipanno 'ti gahitattā n' upalabbhatīti asaṃpaṭicchanto evaṃ pucchati. Sakavādi yathā rūpādidhammā upalabbhanti evaṃ anupalabbhaniyato āmanā 'ti paṭijānāti. Puna itaro attano adhippetam saccikatṭham yeva saṃdhāya yo saccikatṭho 'ti ādim āha. Sammutisaccaparamatṭhasaccāni vā ekato katvā pi evam āha. Sakavādi puggalo 'ti upādā paññattisaṃbhāvato pi dvinnaṃ saccānam ekato katvā pucchitattā pi na h' evā 'ti paṭikkhipati. Idāni kiñcāpi tena paṭhamam paramatṭhasaccavasena nopalabbhaniyatā⁵ saṃpaṭicchitā.⁶ Pacchā sam-

¹ C. bho.² C. vedayi.³ C. idam.⁴ B. oḃbo.⁵ C. oṇatā.⁶ C. oṇatā.

mutisaccavasena vā missakavasena¹ vā patikkhittā. Paravādi pana n' ūpalabbhatīti vacanasāmaññattā² chalayādaṃ³ nissāya. Yaṃ tayā paṭhamam paṭiññātam⁴ pacchā patikkhittan 'ti bhaṇḍanassa paṭibhaṇḍanam viya attano katassa niggahakammassa paṭikammaṃ karonto ājānāhi paṭikammaṃ n' ti āha. Idāni yathāssa anulomapañcake sakavādinā vādattṭhapanam katvā anulomapaṭilomato pāpanāropanā hi niggaho pākato kato evaṃ paṭikammaṃ pākataṃ karonto hañci puggalo 'ti ādim āha. Taṃ hetthāvuttanayen' eva atthato veditabbam. Yasmā pan' ettha ṭhapanā nāma paravādi pakkhassa⁵ ayaṃ tava doso 'ti dassetum ṭhapanamattam eva hoti. Na niggahassa vā paṭikammassa vā pākatabhāvakarāṇam. Pāpanāropanā hi pan' assa pākatakarāṇam hoti.⁶ Tasmā idaṃ anulomapaṭilomato pāpanāropanānam vasena catūh' ākārehi paṭikammassa katattā paṭikammacatukkam nāmā 'ti ekam⁷ catukkam veditabbam.

Evaṃ paṭikammaṃ katvā idāni yv āyam⁸ anulomapañcake sakavādinā niggaho kato tassa⁹ tam eva¹⁰ chalayādaṃ nissāya dukkaṭabhāvaṃ dassento tvañ ce pana maññāsīti ādim āha.

Tattha tvañ ce pana maññāsīti yadi tvaṃ maññasi. Vattabbe¹¹ kho¹² 'ti idaṃ paccanike āmantā 'ti paṭiññānam samdhāya vuttam. No ca vattabbe 'ti idaṃ pana na h' evā 'ti avajānanam samdhāya vuttam. Tena tava tatthā 'ti tena kāraṇena tvaṃ yeva tasmim n' ūpalabbhatīti pakkhe. H' evaṃ paṭijānaṃ¹³ 'ti āmantā 'ti evaṃ paṭijānanto. H' evaṃ niggahetabbo¹⁴ 'ti. Puna na h' evā 'ti avajānanto evaṃ niggahetabbo. Atha naṃ¹⁵ niggāṇhāma 'ti ath' evaṃ¹⁶ niggāhārahanam niggāṇhāma. Suniggāho¹⁷ 'sīti sakena matena niggāhitattā suniggāhito ca bhavasi.¹⁸ Evaṃ assa niggahetabbabhāvaṃ dassetvā idāni tam niggahanto¹⁹

¹ B. vomī°. ² B. oṭtam. ³ C. oḍi. ⁴ B.—C. paññātam.

⁵ B. adds: dhapanato. ⁶ C. oṇato 'ti. ⁷ C. evaṃ.

⁸ C. yāvassa. ⁹ C. rūpassa. ¹⁰ B. adds: ca.

¹¹ C. oḅbo. ¹² C. omits. ¹³ C. oḷānatan. ¹⁴ B. oḅbe.

¹⁵ B. tam.—C. niggāyāhā°. ¹⁶ C. adds: niggāyāhā.

¹⁷ B. oḷhito ca hoṣīti. ¹⁸ C. oṭi. ¹⁹ B. oḷhanto.

h a ñ c ī ti ādim āha. Tattha t̄hapanā pāpanāropanā het̄thā vuttanayen' eva veditabbā. Pariyosāne pana ¹ idan te micchā 'ti idam tava vacanam micchā hotiti attho. Idam chalavādena catūhi ākārehi niggahassa katattā niggahacatukkam ² nāma. Evam niggaham katvā idāni yadi ayam mayā tava matena kato ³ niggaho dunniggaho yo pi mama tayā het̄thā anulomapañcake kato niggaho so pi dunniggaho 'ti dassento esa ⁴ ce dunniggahite 'ti ādim āha. Tattha esa ⁴ ce dunniggahite 'ti eso ce tava vādo mayā dunniggahito. Atha vā eso ce tava mayā kato niggaho dunniggaho. Evam evam tatta ⁵ dakkhā 'ti tattha ⁵ pi tayā mama het̄thā kate niggāhe evam evam passa. Idāni yvāyam ⁶ het̄thā sakavādinā niggaho kato tam vatta bbe k ho 'ti ādi vacanena dassetvā puna tam niggaham aniggahabhāvam upanento no ca mayam tayā 'ti ādim āha. Tattha no ca mayam tayā tattha h' etāya paṭiññāyā 'ti ādisu ayam attho. Yasmā so tayā mama kato niggaho dunniggaho ⁷ tasmā mayam tayā tattha anulomapañcake āmantā 'ti ⁸ etāya paṭiññāya evam paṭijānantā puna na h' evā 'ti paṭikkhepe kate pi ājānāhi niggahan 'ti evam na niggahetabbā yeva. Evam aniggahetabbam pi mam niggan̄hāsi. Idisena pana niggahena dunniggahitā mayam homa. Idāni yam niggaham samdhāya dunniggahitā ca ⁹ homā 'ti avoca tam ¹⁰ dassetum hañci puggalo —pe— idan te micchā 'ti āha. Evam idam anulomapaṭilomato catūhi pāpanāropanāhi niggahassa upanitattā upanayanacatukkam nāma hoti. Idāni na h' evam niggahetabbe 'ti ādikam niggamanacatukkam ¹¹ nāma hoti. Tattha na h' evam niggahetabbe 'ti yathāham tayā niggahito na hi evam niggahetabbo. Etassa hi niggahassa dunniggahabhāvo mayā sādhitō. Tena hīti tena kāraṇena yasmā esa niggaho dunniggaho tasmā yam man niggan̄hāsi. Hañci puggalo —pe— idan te micchā 'ti idam ¹² niggan̄hanam tava micchā 'ti attho. Tena hī ¹³

¹ C. omits.   ² C. niggayha°.   ³ C. tato.   ⁴ B. ese.

⁵ B.—C. tatra.   ⁶ C. sv āssa.   ⁷ C. omits.

⁸ C. pi.   ⁹ C. adds: yam.   ¹⁰ C. nam.   ¹¹ B. niga°.

¹² C. adds: te.   ¹³ B. adds: ye kate.

niggahe 'ti yena kāraṇena idaṃ micchā tena kāraṇena yo tayā niggaho kato so dukkato. Yaṃ mayā paṭikammaṃ kataṃ tad eva sukataṃ. Yā pi esā paṭikammacatukkādivasena kathāmaggasamṭipādanā katā sā pi sukatā 'ti. Evam evaṃ puggalo upalabbhatiti ādikassa anulomapañcakassa n' upalabbhatiti ādikānaṃ paṭikammaṇiggahopanayanāniggamanacatukkānaṃ ca vasena anulomapaccanikapañcakaṃ nāma nidditṭhan 'ti veditabbaṃ. Evam tāva¹ sakavādino pubbapakke sati paravādino vacanasāmaññamattena ca chalena jayo hoti. Idāni yathā paravādino pubbapakke sati² sakavādino dhammen' eva tathena bhūtena jayo hoti. Tathā vāduppattiṃ dassetuṃ puggalo n' upalabbhatiti paccanīkānulanomapañcakaṃ āradḍhaṃ. Tattha paccanīke pucchā paravādissa rūpādibhedena³ saccikaṭṭhaparamatthaṃ saṃdhāya paṭiññā sakavādissa suddhasammutisaccaṃ vā⁴ paramatṭhamissakaṃ vā sammutisaccaṃ saṃdhāya so⁵ saccikaṭṭho 'ti puna anuyogo paravādissa sammutivasena n' upalabbhatiti na vattabbattā. Missakavasena anuyogassa saṃkiṇṇattā na h' evā 'ti paṭikkhepo sakavādissa paṭiññā taṃ paṭikkhipatiti vacanasāmaññamattena ājanāhi niggahan 'ti ādi vacanaṃ paravādissa. Evam ayaṃ puggalo n' upalabbhatiti dutiyavādaṃ nissāya dutiyo niggaho hotiti veditabbo. Evam tena chalena niggahe āropite idāni tass' eva paṭiññāya dhammena samena attavāde jayaṃ dassetuṃ anulomanaye pucchā sakavādissa attano laddhiṃ nissāya paṭiññaṃ⁶ paravādissa laddhiyā⁷ okāsaṃ adatvā paramatṭhavasena puna anuyogo sakavādissa paramatṭhavasena puggalassa abhāvato paṭikkhepo paravādissa. Tato paraṃ dhammena samena attano jayaṃ dassanattaṃ ājanāhi paṭikammaṃ 'ti ādikaṃ⁸ sabbam sakavādivacanaṃ eva hoti. Tattha sabbesaṃ paṭikammaṇiggaho pana yaṃ niggamanacatukkānaṃ hetṭhāvuttanayen' eva attho veditabbo. Evam idaṃ puggalo n' upalabbhatiti ādikassa

¹ B. ettā vatā.² C. omits.³ B. °daṃ.⁴ B. omits.⁵ B. yo.⁶ B. °ññā.⁷ B. °niyā.⁸ B. ādi.

paccanīkapañcakassa upalabbhatīti ādīnam paṭīkamma-niggaho yaṇ niggamanacatukkānañ ca vasena paccanīkā-nulomapañcakam nāma niddiṭṭham hoti. Evam etāni paṭhamasaccikaṭṭhe dve pañcakāni niddiṭṭhāni. Tattha purime pañcake paravādissa sakavādīnā kato niggaho suniggaho. Sakavādissa pana paravādīnā chalavādam nissāya paṭīkammaṃ katvā attano sādhitō jayo dujjayo. Dutiyapañcake sakavādissa parāvādīnā kato niggaho duniggaho.¹ Paravādissa pana sakavādīnā dhammavādam nissāya paṭīkammaṃ katvā attano sādhitō jayo sujayo 'ti.

PAṬHAMASACCIKAṬṬHO

NIṬṬHITO.²

Tatth' evaṃ vuccati

Niggaho paravādissa suddho³ paṭhamapañcake asuddho pana tass' eva paṭīkammajayo taḥim. Niggaho sakavādissa asuddho dutiyapañcake visuddho pana tass' eva paṭīkammajayo taḥim. Tasmā dvīsu pi ṭhānesu jayo va sakavādīno dhammena hi jayo nāma adhammena kuto jayo. Saccikaṭṭhe yathā c'ettha pañcakadvayamaṇḍite dhammādhammavasen 'eva vutto jayaparājayo. Ito paresu sabbesu saccikaṭṭhesu paṇḍito evam eva vibhāveyya ubho jayaparājayā⁴ 'ti.

Evam suddhisaccikaṭṭham vitthāretvā idāni tam eva aparehi okāsādīhi nayehi vitthāretuṃ puna puggalo upalabbhatīti ādī āradḍham. Tattha pucchā sakavādissa. Paṭiññā paravādissa. Puna sabbatthā 'ti sariraṃ saṃdhāya anuyogo sakavādissa. Rūpasmim' attānaṃ samanupassanadosaṃ ca aññaṃ jīvaṃ aññaṃ sariraṇ 'ti āpajjanadosaṃ ca disvā paṭīkkhepo paravādissa. Sesam ettha anulomapaccanīkapañcake heṭṭhāvuttanayen'

¹ C. adds: na; B. omits.

² B. omits.

³ C. visuddho.

⁴ B. °ye.

eva veditabbam. Pāṭho pana samkhitto. Tattha yasmā sarīraṃ samdhāya sabbattha n' ūpalabbhatiti vutte. Sarīrato bahi pi¹ upalabbhatiti āpajjati. Tasmā paccanike paṭikkhepo sakavādissa. Paṭhamam anujānitvā pacchā avajānāhīti chala vādavasena paṭikammaṃ paravādissa. Sesam pākāṭikam² eva. Dutiye³ naye sabbadā 'ti purimacchima jātikālañ ca dharamānāparinibbutakālañ ca samdhāya anuyogo sakavādissa. Sv eva⁴ khattiyo so⁵ brāhmaṇo 'ti ādinam āpattidosañ ca dharamānāparinibbutānam visesā bhāvadosañ ca disvā paṭikkhepo paravādissa. Sesam paṭhamanayena⁶ vuttasādisam eva.

Tatiyanaye khandhesū 'ti khandhāyatanādinī samdhāya anuyogo sakavādissa rūpasmim attā cakkhusmim attā 'ti ādidosa bhayena paṭikkhepo paravādissa. Sesam tādīsam evā 'ti.

Evam imāni tiṇi mukhāni anulomapaccanīkapañcake anulomamattavasen' eva tāva paṭipāṭiyā bhājetvā puna⁷ paccanīkānulomapañcake paccanīkamattavasen' eva bhājetum puggalo n' ūpalabbhatiti ādi āraddham. Tattha anulomapañcakassa pāliṃ samkhipitvā āgate paccanīke vuttanayen' eva paccanīkassa ca pāliṃ samkhipitvā āgate anulome vuttanayen' eva attho veditabbo.

Ettāvātā suddhikassa c'eva imesañ ca tiṇṇan 'ti catunnam saccikatṭhānam ekasmim⁸ saccikatṭhe anulomapaccanīkassa paccanīkānulomassa cā 'ti dvinnam dvinnam pañcakānam vasena aṭṭhamukhā⁹ nāma vādayutti niddiṭṭhā nāma¹⁰ hotīti veditabbā.¹¹ Sā ekeasmim mukhe ekekassa niggahassa vasena aṭṭhakaniggaho 'ti pāliyam likhiyati.

Tatth' etaṃ vuccati.

Evam catubbidhe pañhe pañcapañcapabhedato¹² esā aṭṭhamukhā nāma vādayutti pakāsītā.

¹ B. omits.

² B. oṭikam.

³ B. oya.

⁴ B.—C. sesavacanam.

⁵ C. omits.

⁶ B. oye.

⁷ C. paua.

⁸ B. ekeasmim.

⁹ B.—C. ayaṃ muo.

¹⁰ B. omits.

¹¹ B. oḃbo.

¹² B. pañcakadvayabhedato.

Atth' eva niggahā tattha cattāro te sudhammikā
adhammikā va cattāro sabbattha sakavādino
jayo parājayo tv eva sabbattha paravādino' ti.

SACCIKATṬHAKATHĀVANṆANĀ
NIṬṬHITĀ.¹

Idāni rūpādihi saddhim saccikatṭhasamsandanam hoti. Tattha rūpaṃ cā² 'ti yathā rūpaṃ paramatthato upalabbhatiti kin te puggalo pi tath' eva upalabbhatiti samdhāya-pucchā sakavādissa. Atthi puggalo 'ti vacanamattam gahetvā paṭiññā paravādissa. Yadi te rūpaṃ viya paramatthato puggalo atthi rūpato vedanādinam viya puggalassāpi aññattam āpajjatiti anyogo sakavādissa. Samāya-suttavirōdham disvā paṭikkhepo paravādissa. Sesam atthato³ pakaṭam eva. Dhammato pan' ettha sattapaññāsabhedassa saccikatṭhparamatṭhavasena sakavādipakkhamūlake anulomapaccanīke sattapaññāsa anulomapañcakāni⁴ dassitāni. Paṭikammacatukkādīni samkhittāni. Paravādipakkhamūlake pi paccanīk anulome sattapaññāsa paṭilomapañcakāni dassitāni paṭikammacatukkāni⁵ samkhittāni. Tattha vuttam bhagavatā 'ti vacanamattena puggalassa atthitam rūpassa saccikatṭhparamatṭhavasena upalabbhanīyatam dassetvā ubhinnaṃ aññattam paṭijānāpanattham vuttam bhagavatā 'ti anyogo paravādissa. Sammutiparamatṭhānam ekattanānattapañhassa ṭhapanīyattā paṭikkhepo sakavādissa. Sesam idhāpi atthato pakaṭam eva 'ti.

SUDDHIKASAMSANDANĀ
NIṬṬHITĀ.⁶

¹ B. omits.   ² B.—C. vā.   ³ C. attano.
⁴ C. paccanīkani.   ⁵ C.—B. °kka°.   ⁶ B. omits.

Idāni rūpādih' eva saddhim opammavasena saccikatṭhasamsandanam hoti. Tattha rūpavedanānam upaladdhisāmaññena aññattapucchā¹ 'va puggalarūpānam upaladdhisāmaññapucchā cā 'ti pucchādvayam pi sakavādissa ubho pi paṭiññā paravādissa. Paravādinā anuññātena upaladdhisāmaññena rūpavedanānam viya rūpapuggalānam aññattānuyogo sakavādissa. Paṭikkhepo itarassa. Sesam idhāpi atthato pākātam eva. Dhammato pan' ettha rūpamūlakādinam cakkānam vasena sakavādipakkhe visādhikāni navaniggahapañcakasatāni dassitāni. Katham khandhesu tāva rūpamūlake cakke cattāri. Tathā vedanādimūlakesū 'ti visati. Āyatanesu cakkhāyatanamūlake cakke ekādasa. Tathā sesesū 'ti dvattiṃsasatam. Dhātūsu cakkhuhātumūlake cakke sattarasa tathā sesesū 'ti chādhikāni tīni satāni. Indriyesu cakkhundriyamūlake cakke ekavisati. Tathā sesesū 'ti dvāsaṭṭhādhikāni cattāri satāni. Evaṃ sabbāni pi visādhikāni nava niggahapañcakasatāni honti. Paravādipakkhe pi rūpam upalabbhatīti anulomavasena' eva rūpavedanādinam aññattha paṭiññam kāretvā puna 'tthi puggalo 'ti suttam nissāya chalavasena puggalassa rūpādīhi upaladdhisāmaññam āropetvā aññattānuyogo² kato sesam idhāpi atthato uttānam eva. Dhammato pi sakavādipakkhe vuttanayen' eva visādhikāni nava paṭikkammapañcakasatāni dassitānīti.

RŪPĀDĪHI SADDHIM OPAMMAVASENA SACCIKATṬHASAṂSANDANAM
NĪTṬHITAM.³

Idāni yam saccikatṭhaparamatṭhena upalabbhati tena yasmā rūpādīsu vā sattapaññāsāya saccikatṭhaparamatṭhesu aññatarena bhavitabbam. Rūpādinissitena vā aññātra vā rūpādīhi rūpādinam vā nissayena. Tasmā iminā catukkanayena saccikatṭhasamsandanam āradham. Tattha rūpam puggalo 'ti anuyogo sakavādissa. Uchedaditṭhibhayena na h' evā 'ti paṭikkhepo paravādissa. Niggahāropanam sakavādissa. Kim pan' etam yut-

¹ B.—C. añña°.² B. ottam.³ B. omits.

tam nanu rūpaṃ vedanā 'ti vutte pi paṭikkhipitabbaṃ eva. Āma paṭikkhipitabbaṃ. Taṃ pana rūpato vedanāya añña-sabhāva¹sambhāvato na aññattābhāvato. Ayañ ca rūpādisu ekadhammato pi puggalassa aññattam na icchati. Tasmāyuttam. Ayañ ca anuyogo rūpaṃ puggalo vedanā puggalo —pe—aññatāvindriyaṃ puggalo 'ti sakalam² paramatthasaccam saṃdhāya āraddho. Sakalam pana paccattalakkhaṇavasena³ ekato vattum na sakkā 'ti. Tantivasena anuyogalakkhaṇamattam etaṃ ṭhapitam. Tena viññū⁴ atthaṃ vibhāventi. Vādakāmena pana imaṃ lakkhaṇaṃ gahetvā yathā paravādissa okāso na hoti. Tathā vattabbaṃ. Iti tantivasena anuyogalakkhaṇassa ṭhapitattā pi yuttam eva. Iminā nayena sabbānuyogesu attho vedittabbo. Ayaṃ pana viseso. Rūpasmiṃ puggalo 'ti ādisu yathā ekaṃ mahābhūtaṃ nissāya tayo mahābhūtā vatthurūpaṃ nissāya viññānaṃ⁵ rūpasmiṃ 'ti vattum vaṭṭati. Kiṃ te evaṃ rūpasmiṃ puggalo. Yathā ca⁶ sabhāvanibbhogato⁷ vedanādayo sabbadhammā āruppe vā pana cattāro khandhā nibbānaṃ eva⁸ aññatra rūpā 'ti vattum vaṭṭati kin te evaṃ puggalo. Yathā ca cittasamuṭṭhānaṃ rūpaṃ nissayavasena vedanāya rūpaṃ —pe—⁹ viññānaṃ rūpan 'ti vattum vaṭṭati kin te evaṃ puggalo 'ti. Sabbānuyogesu pana ucchedaditṭhibhayena c' eva samayavirodhena ca paṭikkhepo paravādissa. Sesam ettha atthato pākataṃ eva. Dhammato pan' ettha sattapaññāsāya saccikaṭṭhesu ekekasmim cattāri cattāri katvā niggahavasena aṭṭhaviśādhikāni dve pañcakasatāni dassitāni. Paravādipakkhe pi paṭikkhamavasena tattakān' eva. Yā pan' ettha atthi p u g g a l o 'ti vutte sakavādissa paṭiññā. Sā sutte¹⁰ āgatenā sammutivasena y o r ū p a m p u g g a l o 'ti ādisu paṭikkhepo so sakkāyaditṭhipañhassa ṭhapaniyattā paravādissa paṭikkammaṃ chalavasen' evā 'ti.

CATUKKANAYASAMSANDANAM NITṬHITAM.¹¹

NITṬHITĀ CA SAMSANDANAKATHĀ.

¹ B. omits.   ² C. °le.   ³ C. paccattha°.   ⁴ C. omits.
⁵ C. sa°.   ⁶ B. va.   ⁷ B. nibbo°.   ⁸ B. adds: vā.
⁹ C. omits.   ¹⁰ B.—C. yutte.   ¹¹ B. omits.

Idāni lakkhaṇayutti nāma hoti. Tattha yasmā t̄hapetvā nibbānaṃ seso saccikaṭṭhaparamat̄tho paccayapaṭibaddha-tāya sapaccayo paccayehi samāgama katattā saṃkhato. Uppajjitvā nirujjhanato sadā abhāvato ca asassato ca.¹ Uppattikāraṇasaṃkhatassa nimittassa at̄thitāya sanimitto. Nibbānaṃ vuttappakārābhāvato appaccayaṃ asaṃkhatam sassatam animittan 'ti idam saccikaṭṭhassa lakkhaṇam. Tasmā yadi puggalo pi saccikaṭṭhaparamat̄tho va tassāpi iminā lakkhaṇena bhavitabban 'ti saṃdhāya puggalo sap-paccayo 'ti ādayo at̄tha pi anuyogā sakavādissa paṭikkhepo paravādissa. Ājānāhi niggahaṇ 'ti ādi pan' ettha saṃkhittam. Evam etāni sakavādipakkhe anulomapaccanike anulomamattavasen' eva at̄tha pañcakāni veditabbāni. Paravādipakkhe pi paccanikānulome paccanikamattavasen' eva² at̄th' eva. Tattha yasmā paravādinā suttavasena sammutisaccam dassitam.³ Sammutiyā ca sappaccayādibhāvo n'atthi. Tasmā yātāvato ca paṭikkhepo sakavādissa. Chalavasena pana vattabban ājānāhi paṭikammaṇ 'ti ādi sabbam idhāpi saṃkhittam evā 'ti.

LAKKHAṆAYUTTIKATHĀ

NIṬṬHITĀ.⁴

Idāni vacanasodhanaṃ hoti. Tattha yad etaṃ puggalo upalabbhatiti vacanat̄tham sodhetum puggalo upalabbhatipalabbati⁵ puggalo 'ti pucchā sakavādissa. Tassat̄tho yad etaṃ puggalo upalabbhatiti padadvayaṃ ekat̄tham⁶ vā bhaveyya nānat̄tham⁶ vā. Yadi tāva nānat̄tham⁶ yathā aññaṃ rūpaṃ aññā vedanā evaṃ añño⁷ puggalo añño

¹ B. omits.² C. omits.³ B. sādhitam.⁴ B. omits.⁵ C. omits.⁶ B. ot̄tham.⁷ C. aññesu.

upalabbhatiti āpajjati. Ath' ekatṭham yathā yaṃ cittaṃ tam mano evaṃ sv eva puggalo so ¹ upalabbhatiti āpajjati. Tena taṃ vadāmi. Yadi te yo ² puggalo so upalabbhati. Evaṃ sante yo yo upalabbhati so so puggalo 'ti āpajjati. Saṃpatīcchasi etan 'ti. Tato puggalavādī yasmā puggalassa upalabbhatam ³ icchati na ⁴ upalabbhamānānaṃ pi rūpādīnaṃ puggalabhāvaṃ. Tasmā puggalo upalabbhati upalabbhati kehici puggalo kehici na puggalo 'ti ādim ⁵ āha. Tass' attho. Mama puggalo atthi puggalo 'ti satthuvacanato upalabbhati. Yo pana upalabbhati. Na so sabbo puggalo. Atha kho ke hi ci puggalo ke hi ci na puggalo 'ti. Tattha kokāratthe kekāro ⁶ hikāro ca nipātamatto. Koci puggalo koci na puggalo 'ti ayam pan' ettha attho. Idaṃ vuttam hoti. Puggalo pi hi rūpādīsu pi yo ⁷ koci dhammo upalabbhati yeva. Tattha ⁸ puggalo 'va puggalo rūpādīsu pana ⁹ koci pi na puggalo 'ti. Tato naṃ sakavādī āha. Puggalo kehici upalabbhati kehici na upalabbhatiti. Tassatho puggalo upalabbhatiti padadvayassa atthato ekatte ¹⁰ yadi upalabbhatiti anuññāto dhammo puggalato anañño pi koci puggalo koci na puggalo. Puggalo pi te koci upalabbhati koci na upalabbhatiti āpajjati kiṃ saṃpatīcchasi etan 'ti. So puggalassa anupaladdhiṃ anīcchanto na h' evā 'ti patīkhipati. Ito paraṃ ājānāhi niggaḥan 'ti ādi sabbam saṃkhittam. Vitthārato pana vedittabbam. Puggalo saccikatṭho 'ti ādisu pi es' eva nayo. Sabbāni h' etāni upalabbhativēvacanānaṃ eva. Api ca yasmā puggalo upalabbhati saccikatṭhaparamāṭṭhenā 'ti ayam puggalavādīno patīññā. Tasmā 'ssa yath' eva ¹¹ puggalo upalabbhatiti laddhi. Evaṃ evaṃ puggalo saccikatṭho 'ti pi āpajjati. Yā pana 'ssa puggalo atthiti laddhi tassāvijjamāno 'ti ¹² saṃvijjamāno ¹³ 'ti vēvacanam eva. Tasmā sabbāni p' etāni vacanāni sodhitāni. Tattha yaṃ avasāne puggalo atthi atthi na sabbo puggalo 'ti ādi vuttam. Tatrāyaṃ adhippāyo. Yaṃ h'

¹ B.—C. omits.² C. omits.³ C. oṇam.⁴ C. omits.⁵ C. omits.⁶ C. ko.⁷ C. so.⁸ B.—C. natthi.⁹ C. na.¹⁰ C. oṇte.¹¹ B. yathā.¹² B. om.¹³ C. oṇam.

etaṃ paravādino ¹ puggalo atthi atthi kehici puggalo kehici na puggalo 'ti vuttam taṃ yasmā atthato puggalo atthi atthi na sabbo puggalo 'ti ettakaṃ hoti. Tasmā taṃ ² saka-vādi sampaticchāpetvā idāni naṃ evaṃ anuyuñjati tayā hi atthi puggalo attahitāya paṭipanno 'ti vacanamattaṃ nis-sāya puggalo atthiti laddhi gahitā. Yathā ca bhagavatā etaṃ vuttam ³ yathā suññato lokam avekkhassu mogharāja sadā sato 'ti ādinā nayena natthiti pi ⁴ vuttam. Tasmā yath' eva te puggalo atthi atthi na sabbo puggalo 'ti laddhi tathā puggalo natthi natthi sabbo puggalo 'ti pi āpajjati. Kim etaṃ sampaticchāsīti. Atha naṃ asampaticchanto na h' evā 'ti paṭikkhipati sesam ettha niggahādividhānaṃ vuttanayen' eva veditabban 'ti.

VACANASODHANAM
NIṬṬHITAM.

Idāni paññattānuyogo nāma hoti. Rūpadhātuyā hi puggalavādi rūpiṃ puggalaṃ paññāpeti tathā arūpadhātuyā arūpiṃ. Tassa taṃ laddhiṃ bhindituṃ sabbā pi pucchā sakavādissa paṭiññā ca paṭikkhepo ca itarassa. So hi rūpiṃ ti vutte rūpakāyasambhāvato ca tathā rūpāya ca taṃ paññattiyā atthitāya paṭijānāti. Kāmī ti vutte vītarāgasambhāvato ca tathā rūpāya ca paññattiyā natthitāya ca paṭikkhipati. Arūpiṃ ti vutte pi arūpakhandhasambhāvato c'eva tathā rūpāya ca paññattiyā atthitāya ca paṭijānāti. Dvisu pi navesu satto 'ti puggalassa vevacana-vasena vuttam. Idāni yasmā so kāye kāyānupassīti āgatattāhāne añño kāyo añño puggalo 'ti icchatī. Tasmā taṃ laddhiṃ bhindituṃ kāyo 'ti vā sarīran 'ti vā 'ti ādi sakavādi pucchā hoti. Tattha kāyaṃ appiyaṃ karitvā 'ti kāyaṃ appetabbam alliyāpetabbam ekibbāvaṃ upanetabbam avibhajitabbam katvā pucchāmīti attho. E se se ⁵ 'ti eso ⁵ so ⁵ yevā ⁵ 'ti. E se so ⁶ 'ti pi pātho. Eso

¹ B. °nā.² B. nam.³ C. evaṃ suttaṃ.⁴ C. vimuttaṃ.⁵ B.—C. omits.⁶ B. ese ese.

so¹ yevā 'ti attho. Ekaṭṭhe 'ti ekaṭṭho. Same samabhāge tajjāte 'ti samo samabhāgo tajjātiko. Vacanamatte yev' ettha bhedo. Atthato pana kāyo ca² eso 'ti pucchati. Paravādī nānattam apassanto āmantā 'ti paṭijānāti. Puggalo 'ti vā jīvo 'ti vā 'ti³ pucchāya pi es' eva nayo. Añño kāyo 'ti puṭṭho pana kāyānupassanāya evam tamladdhikattā paṭijānāti. Aññaṃ jīvan 'ti puṭṭho pana āhaccabhāsitaṃ suttam paṭikkhipitum asakkonto avajānāti. Tato param ājānāhi niggahaṇaṇ 'ti ādi uttānattham eva. Paravādipakkhe pana añño kāyo añño puggalo 'ti puṭṭho sakavādī ṭhapaniypañhattā paṭikkhipati paravādī chalavasena paṭikammaṃ karoti. Tam pi uttānattham evā 'ti.

PAÑÑATTĀNUYOGO

NIṬṬHITO.⁴

Idāni gatiparivattimukhena⁵ cutipatisamḍhi-anuyogo hoti. Tattha yasmā puggalavādī sattakkhattuparamam samḍhāvitvāna puggalo 'ti ādini suttāni nissāya puggalo samḍhāvātīti laddhiṃ gahetvā voharati. Tasmāssa tam laddhiṃ bhinditum samḍhāvātīti pucchā sakavādissa. Tattha samḍhāvātīti samsarati gamanāgamanam karoti. Attano laddhivasena paṭiññā paravādissa. So puggalo 'ti ādayo anuyogo pi sakavādissa paṭikkhepo itarassa. Tattha so 'ti so yevā 'ti attho evam pana anuyutto sassataditṭhibhayena paṭikkhipati. Añño 'ti puṭṭho ucchedaditṭhibhayena so ca añño cā 'ti puṭṭho ekaccasassataditṭhibhayena n' eva so na añño 'ti puṭṭho amarāvikkhepaditṭhibhayena. Puna cattāro pi pañhe ekato puṭṭho catunnam pi ditṭhinam bhayena paṭikkhipitvā puna yāni 'ssa suttāni nissāya laddhi uppannā⁶ 'ti dassento tena hi puggalo samḍhāvātīti ādim āha.

¹ B. eso.² B. va.³ B. omits.⁴ B. omits.⁵ B. °vatta°.⁶ B. adds: tāni.

Puna sakavādinā sv¹ āyaṃ tava laddhiyā saṃdhāvati kiṃ so asmim ca parasmim² ca loke eko yevā 'ti adhippāyena sv evā 'ti niyāmetvā puṭṭho sassatabhayā paṭikkhipivā³ dāḥaṃ katvā tath' eva puṭṭho yasmā so puggalo va na añño bhāvo so tato cuto idh' upapanno 'ti ādikaṃ vacanaṃ pi atthi tasmā paṭijānāti. Sv eva ma n u s s o 'ti puṭṭho manussass' eva devattābhāvato⁴ paṭikkhipati puna puṭṭho ahaṃ tena samayena Sunetto nāma sathā aho sin 'ti ādi suttavasena paṭijānāti. Atha 'ssa sakavādi devamanussu-papattinā nānattato tava vacanaṃ micchā 'ti pakāsento manusso hutvā 'ti gāthā⁵ āha. Tattha h' evaṃ maraṇaṃ na hotīti. Evaṃ sante⁶ maraṇaṃ na bhavissatīti attho. Ito paraṃ yakkho peto 'ti attabhāvanānattavasena anuyoga-nānattaṃ veditabbaṃ. K h a t t i y o 'ti ādini pi jātivase na c' eva aṅgavekallādivase na ca vuttāni. Puna n a v a t t a b b a n 'ti paravādinā puṭṭho idhatthakassa upapattivasena paralokassa gamaṇābhāvato paṭiññā sakavādissa. Puna sotāpannassa bhavantare pisotāpannabhāvāvijahanato dutiyapaṭiññā pi tass' eva. H a ñ c i t i ādivacanaṃ paravādissa. Puna devaloke upapannassa manussābhāvadas-sanena⁷ anuyogo sakavādissa. Tato paraṃ a n a ñ ñ o a v i g a t o ⁸ 'ti ettha anañño 'ti sabbākāreṇa ekasadi so. Avigato⁸ 'ti ekena pi ākāreṇa avigato⁸ 'ti attho. Na h' evā 'ti devaloke upapannassa manussabhāvābhāvato evaṃ āha. Puna dāḥaṃ katvā⁹ anuyutto sv eva puggalo saṃdhāvātīti laddhiyā anujānāti. H a t t h a c c h i n n o 'ti ādi-ākāravigamadassanena avigato¹⁰ saṃdhāvātīti laddhi-bhīdanatthaṃ vuttaṃ. Tattha a l a c c h i n n o ¹¹ yassa aṅguṭṭhakā chinnā k a ṇ ḍ a r a c c h i n n o 'ti yassa mahā-nahāru¹² chinno s a r ū p o 'ti ādisu¹³ paṭhame¹⁴ pañhe iminā rūpakāyena saddhiṃ āgamaṇaṃ saṃdhāya paṭikkhipati. Dutiye antarābhavapuggalaṃ saṃdhāya paṭijānāti. So hi

¹ B. yo.   ² C. omits.   ³ B. °petvā, adds: puna.

⁴ C. °ttabhā°.   ⁵ C. °thā; B. ādi.   ⁶ C. °tte.

⁷ C. °ttabhā°.   ⁸ C. avigano; B. adhi°.

⁹ C. adds: ya.   ¹⁰ B. adhi°.   ¹¹ B. aḷa°.

¹² B. °nhā°.   ¹³ C. adds: ādi.   ¹⁴ C. °ma.

tassā laddhiyā sarūpo va gantvā mātukucchim pavisati. Ath' assa taṃ rūpaṃ bhijjati. Taṃ jīvaṃ 'ti yena rūpasamkhātena sarirena saddhim gacchatiti. Kim assa tad eva jīvaṃ taṃ sarīraṃ 'ti pucchati. Paravādi idha sarīrassa nikkhepā suttavirodhā ca paṭikkhipati. Savedano 'ti ādisu asaṅṅupapattim samdhāya paṭikkhipati. Tadaññaṃ upapattim samdhāya paṭijānāti. Taṃ jīvaṃ 'ti yena vedanādisamkhātena sarirena saddhim gacchati. Kim assa tad eva jīvaṃ taṃ sarīraṃ 'ti pucchati. Taṃ jīvaṃ taṃ sarīraṃ aṅṅaṃ jīvaṃ aṅṅaṃ sarīraṃ 'ti etassā¹ hi laddhiyā pañca pi khandhā sarīraṃ 'ti adhippetā. Paravādi suttavirodhā paṭikkhipati. Sarūpe ti² ādisu paṭhame pañhe antarābhavaṃ samdhāya paṭikkhipati. Dutiye āruppā³ āruppaṃ upapajjamānaṃ⁴ samdhāya paṭijānāti. Aññaṃ jīvaṃ 'ti yaṃ rūpasamkhātaṃ sarīraṃ pahāya arūpo samdhāvati. Kin te taṃ sarīraṃ aṅṅaṃ jīvaṃ 'ti pucchati. Itaro suttavirodhā paṭikkhipati. Avedano 'ti ādi⁵ asaṅṅabhāvaṃ samdhāya paṭikkhipati. Tad aṅṅaṃ upapattim⁶ samdhāya paṭijānāti. Aññaṃ jīvaṃ 'ti yaṃ vedanādisamkhātaṃ sarīraṃ pahāya vedano aviññaṇo samdhāvati. Kin te taṃ⁷ sarīraṃ aṅṅaṃ jīvaṃ 'ti pucchati. Itaro suttavirodhā paṭikkhipati. Rūpaṃ samdhāvati⁸ ādisu ye rūpādayo khandhe upādāya puggalaṃ paññāpesi. Kin te tasmim puggale samdhāvante taṃ pi rūpaṃ samdhāvati⁹ pucchati. Paravādi avijjānīvaraṇānaṃ sattānaṃ taṅhāsaṅṅojanānaṃ samdhāvanam⁸ saṃsaritaṃ⁹ 'ti sattass' eva samdhāvanavacanato paṭikkhipati. Puna¹⁰ puṭṭho yasmā rūpādidhammena vinā¹⁰ puggalo n'atthi tasmā tasmim samdhāvante tena pi rūpena samdhāvitabban 'ti saṅṅāya paṭijānāti. Vedanādisu pi es' eva nayo. Rūpaṃ na samdhāvati¹⁰ ādisu yasmā te rūpaṃ puggalo na hoti sv eva ca¹⁰ samdhāvati¹¹ vadasi.¹¹ Tasmā taṃ puc-

¹ B. etissā.² B. arūpo.³ C. oppa.⁴ C. uppa°.⁵ B. °su saṅṅi°.⁶ C. uppa°.⁷ B. adds: aṅṅaṃ aṅṅaṃ sarīraṃ.⁸ B. °tam.⁹ C. saṃsaraṇ 'ti.¹⁰ C. omits.¹¹ B. vadesi.

chāmi kin te rūpaṃ na saṃdhāvātiti attho. Itaro puggale¹ saṃdhāvante² na sakkā tassa upādānabhūtena rūpena saṃdhāvitun 'ti saññāya paṭikkhipati. Puna puṭṭho sat-tānañ ñeva saṃdhāvanavacanato paṭijānāti. Sesam ettha uttānam³ eva. Gāthānaṃ pana ayam eva⁴ 'ttho āyasmato matena rukkhāṃ upādāya chāyā viya indhanaṃ upādāya aggi viya ca yo⁵ khandhe upādāya puggalo rūpādānaṃ saṃdhāvane asati tesu khandhesu bhijjamānesu⁶ so tava puggalo bhijjati ce. Evaṃ sante ucchedā bhavati diṭṭhi. Ucchedadiṭṭhi te āpajjati. Katarā⁷ buddhena vivajjitā akusaladiṭṭhi. Yā pana ucchedavādī samaṇo Gotamo 'ti pariyāyabhāsita⁸ na taṃ⁹ vadāmā 'ti dasseti. Athāpi tesu tesu¹⁰ khandhesu bhijjamānesu¹¹ so puggalo na bhijjati. Evaṃ sante sassato puggalo hoti tato so nibbānena sama-samo āpajjati. S a m a s a m o 'ti ativiyasamo. Samena vā samo¹² samabhāven' ¹³ eva samo. Yath' eva nibbānaṃ na uppajjati na¹⁴ bhijjati¹⁴ evaṃ te puggalo pi tena sama-samo 'ti.

GATIPARIVATTI MUKHENA¹⁵ CUTIPAṬISAMDHĀNUYOGO
NITṬHITO.

Idāni upādāya paññatti-anuyogo¹⁶ hoti. Tattha pucchā sakavādissa paṭiññā paṭikkhepo paravādissa. So hi rukkhāṃ upādāya chāyā viya indhanaṃ upādāya viya¹⁴ aggissa viya ca rūpādāni upādāya puggalassa paññattim¹⁷ paññāpanaṃ avabodhanaṃ icchati. Tasmā rūpaṃ upādāya 'ti puṭṭho paṭijānāti. Puna yathā rukkhupādānā chāyā rukkho viya indhanupādāno ca aggi indhanaṃ viya aniccādi dhammo evan te rūpādi-upādāno puggalo rūpādāyo viya

¹ C. olo.   ² B. otena.   ³ C. vu°.   ⁴ B. omits.
⁵ B. ye.   ⁶ C. bhajja°.   ⁷ B. adds: yā.
⁸ C. o'tānaṃ.   ⁹ C. omits.   ¹⁰ B. omits.
¹¹ C. bhajja°.   ¹² B. omits.   ¹³ C. o'gen'.
¹⁴ C. omits.   ¹⁵ B. o'tta°.   ¹⁶ C. o'gato 'ti.
¹⁷ C.—B. o'tti.

anicco 'ti imam attham puttḥo attano laddhiyam thatvā paṭikkhipati. Nilam¹ upādāya nilo 'ti ādisu nilarūpena saddhim puggalassa ekattam ekasarire nilādinam bahunnam² vasena bahubbhāvañ ca anicchanto paṭikkhipati. Kusala vedanān 'ti ettha pi vedanāya saddhim ekattam ekasamtāne bahunnam kusala vedanānam vasena bahubbhāvañ ca anicchanto paṭikkhipati. Dutīyanayena³ maggakaṣalo 'ti ādivacanasambhāvato⁴ chekaṭṭham samdhāya paṭijānāti. Saphalo⁵ 'ti ādīni puttḥo tathārūpassa vohārassa abhāvato paṭikkhipati. Akusalapakke⁶ acchekaṭṭham samdhāya paṭijānāti. Avyākatapakke sassatādivasena avyākatabhāvam samdhāya paṭijānāti. Sesam ettha hetthāvuttanayen' eva veditabbam. Cakkhum upādāyā 'ti ādisu cakkhumā viya⁷ mā 'ti capāpāni parivajjayeti ādi vohārasambhāvato paṭijānāti. Cakkhumattādinirodhena puggalassa nirodham anicchanto paṭikkhipati. Rūpam upādāya vedanam upādāyā 'ti ettha aññe⁸ rūpamūlakā⁹ dukatikacatukkapañcakā veditabbā. Yasmā pana khandhe upādāya puggalassa paññatti tasmā dve pi tayo pi cattāro pi pañca pi upādāya paññattim paṭijānāti. Ekasamtānena¹⁰ pana dvinnam pañcannam vā abhāvā paṭikkhipati. Āyatanādisu pi es' eva nayo. Idāni yam upādāya yassa paññatti yathā tassa aniccatāya tassāpi ānicchatā¹¹ tato pi¹² aññattam siddham evam tava puggalassāpi āpajjatīti dassetum yathārukhan 'ti ādimāha. Tattha upādāyā 'ti paṭicca¹³ āgama na vinā tan 'ti attho. Paravādi pana tathā anicchanto laddhiyam thatpetvā¹⁴ paṭikkhipati. Nigalo 'ti samkhalikabandhanam. Negaḷiko 'ti tena bandhanena bandhako. Yassa rūpam sorūpavā 'ti yasmā yassa rūpam so rūpavā hoti. Tasmā yathā na nigalo —pe— añño rūpavā 'ti attho. Cित्ते cित्ते 'ti ādisu sarāgādicittavasena sarā-

¹ B. adds: rūpam.² B. ohūnam.³ B. oye.⁴ B. °sabbha°.⁵ C. °sa elo.⁶ C. °kkho.⁷ B. vissamāni va.⁸ C. aññā.⁹ C. rūpi.¹⁰ B. ekantāne.¹¹ B. anicca°.¹² B. ca.¹³ B. °nicca.¹⁴ B. dhatvā.

gāditaṃ¹ samdhāya cittaṇupassanāvasena paṭijānāti. Jāyatīti ādinā nayena puṭṭho puggalassa khaṇika-bhāvaṃ anicchanto paṭikkhipati. So 'ti vā² aññō'ti vā puṭṭho sassatucchedabhayā paṭikkhipāti. Puna na vattabbaṃ kumārako 'ti vā kumārikā'ti vā puṭṭho lokavohārasamucchedabhayena vattabban'ti paṭijānāti. Sesam ettha pākataṃ eva. Idāni paravādi³ aññenākarena laddhiṃ patitṭhāpetukāmo na vattabbaṃ puggalo upalabbhatīti ādim āha. Tattha na vattabban'ti kin te iminā evaṃ bahunā upādāya⁴ paññatti-anuyogena⁵ idaṃ tāva vadehi⁶ kiṃ na vattabbaṃ puggalo upalabbhati saccikatṭhaparamatṭhenā'ti. Tato sakavādinā āmantā'ti vutto⁷ nanu yo passatīti ādim⁸ āha. Tattha yo'ti puggalo. Yan'ti rūpaṃ. Yenā'ti cakkhunā. So'ti puggalo. Tan'ti rūpaṃ. Tenā'ti cakkhunā. Idaṃ vuttaṃ hoti. Nanu yo yaṃ rūpaṃ yena cakkhunā passati so taṃ rūpaṃ tena cakkhunā passanto puggalo'ti. Sakavādi kiñcāpi cakkhuvīññānassa nissayabhāvaṃ gacchantam cakkhum eva rūpaṃ passati. Tathā sotam eva saddaṃ suṇāti. Viññānam eva dhammaṃ vijānāti. Atthi arahato cakkhu passati arahā cakkhunā rūpaṃ'ti ādi. Sammutivasena pana āmantā'ti paṭijānāti. Tato chalavādaṃ nissāya paravādinā puggalassa vattabbatāya sādhitāya tam eva vādaṃ parivattetvā puggalo upalabbhatīti ādim āha. Tattha yo na passatīti andho asaññasatto arūpaṃ upapanno nirodhaṃ samāpanno anandho pi ca aññatradassanasamayā⁹ na passati nāma. Sesavāresu pi es' eva nayo. Sesam pālivasen' eva atthato veditabbaṃ. Suttasamsandanāya dibbacakkhuno¹⁰ rūpagocarattā rūpaṃ passatīti āha. Dutiyaavāre satte¹¹ passāmīti vacanato puggalaṃ passatīti āha. Tatiyaavāre rūpaṃ disvā puggalaṃ vibhāvetīti laddhito ubhayaṃ passatīti āha. Yasmā pana passitabbaṃ nāma ditṭham

¹ C. °dī na.² C. tava.³ C. °dīnaṃ.⁴ C. upādā.⁵ C. °ttīmanu°.⁶ C. °desi hi.⁷ B. vutte.⁸ B. omits.⁹ C. °ssanaṃsamayā.¹⁰ C. dibbassa.¹¹ C. tante.

sutaṃ mutaṃ viññātaṃ¹ 'ti catubbidhe² rūpasamgāhe rūpāyatanam eva samgahitaṃ. Tasmā sakavādī rūpaṃ puggalo puggalo rūpaṃ ubho rūpaṃ 'ti anuyogaṃ karoti tass' attho pakāto yevā 'ti.

UPĀDĀPAÑÑATTĀNUYOGO

NITṬHITO.

Idāni purisakārānuyogo hoti.³ Tattha kamme sati niyamato tassa kāraṇenāpi⁴ bhavitabban 'ti laddhiyā pucchā paravādissa. Tathārūpānaṃ kammānaṃ atthitāya paṭiññā sakavādissa. Puna kattā kāretā⁵ 'ti pucchā paravādissa. Tattha kattā 'ti tesam kammānaṃ kārako. Kāretā⁵ 'ti ānattidesanādihi upāyehi kārako. Idāni yasmā paravādī puggalaṃ saṃdhāya kattā 'ti pucchati na kāraṇamattaṃ. Tasmā paṭikkhepo sakavādissa. Tassa kattā kāretā 'ti ettha yadi yaṃ yaṃ upalabbhati tassa tassa kattā puggalo upalabbhati puggalo te upalabbhati. Kin tassāpi kārako ca añño puggalo upalabbhatīti attho. Paravādī tathā anicchanto issaranimmānavādabhayena paṭikkhipati. Puna puṭṭho yasmā puggalaṃ mātāpitaro janenti nāmaṃ karonti posenti tasmāssa te kārakā. Ye ca⁶ pana taṃ kalyāṇamittā vā ācariyā vā tāni tāni vijjattāhāna⁷ sippāyatanādini⁸ sikkhāpenti te kārapakā nāmā 'ti imaṃ atthaṃ saṃdhāya paṭijānāti. Purimakammam evāssa⁹ kattā c' eva kārapako¹⁰ cā 'ti adhippetam. Tassa tass' evā 'ti iminā imaṃ¹¹ pucchati. Yadi kammānaṃ kārakassa kattā.¹² Kassāpi¹³ kattā atth' eva.¹⁴ Evaṃ sante purimena purimena avassam pacchā pacchā puggalo kātabbo 'ti. Imināpi te kammānaṃ kārakena puggalena āyatim¹⁵ añño puggalo kātabbo. Tenāpi añño pi natthi. Dukkassa antakiriyā natthi ca. Vaṭṭassa

¹ C. oṇan.   ² C. oḍhena.   ³ C. 'ti.   ⁴ C. okenāpi.

⁵ C. reṇāni.   ⁶ C. omits.   ⁷ C. oṭṭhāyatana.

⁸ C. oṭanāni.   ⁹ B. tassa.   ¹⁰ B. oṭetā.

¹¹ B. idam.   ¹² atth' eva.   ¹³ B. tassāpi.

¹⁴ B. tassā katta.   ¹⁵ B. oti.

ucchedo¹ natthi appaccayaparinibbānam. Paccayābhā-
 vena paccayapaṭibaddhassa dukkhassa abhāvā yaṃ nib-
 bānaṃ vuttaṃ natthi te naṃ 'ti.² Atha vā tassa tass'³
 evā 'ti yadi kammaṃ kammamattaṃ na hoti tassa
 pana kārako puggalo tassāpi kārako 'ti evaṃ pugga-
 laparamparā atthi. Evaṃ sante yā³ esā kammava-
 tṭassa appavattikāraṇena⁴ dukkhassa antakiriya vuttā sā
 natthi attho. Paravādi taṃ⁵ anicchanto paṭikkhipati.
 Ito parāsu pi upalabbhatīti sāmāññena kārakapucchāsu
 puggalaṃ yeva saṃdhāya kattā kāretā 'ti vuttaṃ. Na
 paccayo⁶ na hi mahāpathavī-ādīnaṃ paccayā. Natthi
 aññō kalyāṇapaṇāpākānaṃ kammānaṃ kattā
 'ti⁷ pañho samkhāravantaṃ vā attānaṃ 'ti ādi ditṭhibhaya⁸
 paṭikkhitto. Vipāko upalabbhatīti ādi vipākapa-
 ṭisaṃvedivasena puggalaṃ dassentassa laddhibhinda-
 thaṃ āradham.⁹ Tattha vipākapaṭisaṃvedīti
 anuyogo paravādissa. Vipākappavattito aññassa vedakassa
 abhāvā¹⁰ paṭikkhepo sakavādissa. Puna pucchā sakavādissa
 paṭiññā itarassa. Tassa vipākapaṭisaṃvedīti tassa vipāka-
 paṭisaṃvedakassa. Paṭisaṃvedī. Yasmā pana paṭisaṃ-
 veditabbo nāma vipāko. Na ca puggalo vipāko. Tasmā
 paṭikkhepo paravādissa. Puna puṭṭho yasmā puññavipāke
 thitattā vipākapaṭisaṃvedī puttā vā patī vā mātā vā
 jāyā vā paricumbati parissajati tasmā¹¹ tathārūpaṃ paṭisaṃ-
 veditā¹² saṃdhāya paṭijānāti. Tassa tass' evā 'ti yadi
 vipāko vipākamattaṃ na hoti. Tassa pana paṭisaṃvedī-
 puggalo tassāpi¹³ paṭisaṃvedīti puggalo tassāpi paṭisaṃ-
 vedīti evaṃ puggalaparamparā atthi. Evaṃ sante yā¹⁴
 esā vipākavattassa appavattikāraṇena¹⁵ dukkhassantakiriya
 vuttā. Sā natthi attho. Ito param upalabbhatīti sāmāñ-
 ñena paṭisaṃvedīti pucchāsu heṭṭhāvuttanayen' eva attho
 veditabbo. Aññō kalyāṇapaṇāpākānaṃ kammā-
 naṃ vipākapaṭisaṃvedīti; pañho. Vedanāvan-

¹ B. upa°.   ² B. taṃ.   ³ C. sā.   ⁴ B. °karaṇena.

⁵ C. naṃ.   ⁶ B. °ye.   ⁷ C. ri.   ⁸ C. ādiniditṭhi°.

⁹ B. vuttaṃ.   ¹⁰ C. °va.   ¹¹ C. tathā.

¹² C. °naṃ.   ¹³ C. kassāpi.   ¹⁴ C. sā.   ¹⁵ C. °ṇe.

tam vā attānaṃ 'ti ādi ditṭhibhayaṃ paṭikkhitto. Dibbaṃ sukhaṃ 'ti ādi kalyāṇapāpakānaṃ kammānaṃ vipākānaṃ bhājetvā dassanavasena āradhamaṃ taṃ sabbamaṃ heṭṭhā vuttanāyena' eva veditaṃ. Sakavādino c' ettha puggalavasena' eva paṭisaṃvedipaṭikkhepo veditaṃ na ¹ vedayitavasena. Mahāpaṭhavi-ādini hi ārammaṇaṃ katvā vedayitānaṃ uppatti appaṭisiddhā. Kattā kāretā vipākapaṭisaṃvediti ādi vomissakanāyavasena āradhamaṃ. Tattha so karoti yaṃ tvam kattā 'ti ca paṭisaṃvediti ca vadesi. Kiṃ so yeva karoti so paṭisaṃvedetīti ² ayam anuyogo sakavādissa. Suttavirodhabhayaena paṭikkhepo paravādissa. Puna puṭṭho idha nandati pecca ³ nandatīti ādi suttavasena paṭiññā tass' eva. Ath' assa vacanokāsaṃ paṭibāhanto sakavādi ⁴ sayamaṃ kataṃ sukhadukkhaṃ 'ti āha. Tattha añño karotīti kārakavedakānaṃ aññattha pucchāvasena vuttamaṃ. Tato paravādi suttavirodhabhayaena paṭikkhipivā ⁵ puna puṭṭho manussabhūto katvā devabhūto paṭisaṃvedetīti maññamāno paṭijānāti. Evaṃvādino pana parakataṃ sukhadukkhaṃ 'ti āpajjatīti. Tassa vasena puṭṭho puna paṭikkhipati. ⁶ So ca añño cā 'ti kārakavedakānaṃ ekatta ⁷ aññattapucchāvasena vuttamaṃ. Tato paravādi suttavirodhabhayaena' eva ⁸ paṭikkhipivā puna puṭṭho purime dve pi naye ekato katvā paṭijānāti. Evaṃvādino pana sayamkataṃ ca parakataṃ sukhadukkhaṃ āpajjatīti tassa vasena puna ⁹ puṭṭho pana ¹⁰ paṭikkhipati. N' eva so karotīti kārakavedakānaṃ ekatta-aññatta-paṭikkhepavasena vuttamaṃ. Tato paravādi suttavirodhabhayaena' ¹¹ eva paṭikkhipivā puna puṭṭho yasmā manusso devalokupapattiyā kammaṃ katvā na ¹ manussabhūto va ¹ paṭisaṃvedeti nāpi yena kammaṃ kataṃ tato añño 'va ¹ paṭisaṃvedeti. Tasmā kārakato 'ti ¹ vedako ¹² n' eva so hoti na añño ¹³ 'ti maññamāno paṭijānāti. Laddhimattamaṃ ev' etaṃ. Evaṃvādino pana asayamkāraṃ aparakāraṃ

¹ C. omits.   ² B. °diti.   ³ B. pacca.   ⁴ C. °dim.

⁵ B. °petvā.

⁶ C. °pitvā.

⁷ C. °kaṃ.

⁸ B. °vasena' eva.

⁹ B. omits.

¹⁰ B. puna.

¹¹ B. °vasena'.

¹² C. °kato.

¹³ C. aññe.

adhiccasamuppannaṃ sukhadukkhāṃ āpajjatīti. Tassa vasena puṭṭho puna paṭikkhipati. Api ca imasmim vomisakanaye ādito paṭṭhāya imināpi nayena attho veditabbo. Yasmā hi ayam puggalavādi kammānaṃ kārakaṃ c' eva vedakaṃ ca icchati. Tasmāssa' yo¹ kārako ten' eva vā vedakena bhavitabbaṃ. Aññena vā ubho hi vā pi na bhavitabban' ti idam āpannaṃ hoti. Evam āpannaṃ eva anuyogam anuyuñjanto² sakavādi so karotīti ādayo cattāro pi vikappe āha. Sesam vuttappakāram eva pariyoṣāne³ pana cattāro pi paṇhā ekato puṭṭhā. Tattha paṭikkhepapatijānanā ca sayamkatādi⁴dosappavatti⁵ ca purimanayen' eva veditabbā. Ito param kalyāṇapāpākānīti avatvā hetthāvuttanayā eva kammaṃ atthīti ādinā vikappena dassitā. Tesam pi hetthāvuttanayen' eva attho veditabbo.

PURISAKĀRĀNUYOGO NIṬṬHITO. KALYĀṆAVAGGO 'TI PI ETASS'
EVA NĀMAṀ.

Ito param abhiññānuyogādivasena⁶ arahattasādhanā⁷ hoti. Tattha⁸ āmantā' ti sakavādinā paṭiññā te paravādi bahiddhā anindriyabaddharūpena iddhividhādivisesādhigamo n' atthi. Ajjhattaṃ atthi. Tasmā ettha⁹ iddhādinibbatkena puggalena bhavitabban' ti maññamāno¹⁰ nanu koci iddhiṃ ca¹¹ vikubbati¹¹ ti ādim āha. Taṃ sabbam uttānattham evā' ti.

ABHIÑÑĀNUYOGO
NIṬṬHITO.

Idāni mātā' ti ādiko ñātakānuyogo. Khattiyo' ti ādiko jāti-anuyogo. Gahaṭṭho pabbajito' ti paṭipattianuyogo. Devomaṇusso' ti upapatti-anuyogo. So-

¹ C. so.   ² C. anuvajanto.   ³ B. paṭi^o.

⁴ C. oṭāni.   ⁵ C. oṭtiñ; B. dosuppatti ca.

⁶ C. anuññāyogādi^o.   ⁷ B. °sodhanā.

⁸ C. omits.   ⁹ B. omits.   ¹⁰ C. °māne.   ¹¹ C. ci.

tāpanno 'ti ādi paṭivedhānuyogo. Ariyānuyogo 'ti pi vuccati. Te sabbe uttānatthā yeva. Arahā hutvā na arahā 'ti pan' ettha moghapaññattā na vuttam. Cattāro purisayugā 'ti saṃghānuyogo so pi uttānattho yeva. Saṃkhāto 'ti ādi saccikatthasabhāvānuyogo.¹ Tattha tatiyakotiti² pucchā sakavādissa. Tathā rūpassa saccikatthassa abhāvato paṭikkhepo paravādissa. Puna puṭṭho³ puggalaṃ saṃdhāya paṭiññā. Tass' eva añño puggalo 'ti pañhe pi saṃkhatehi khandhehi aññattam anicchato paṭikkhepo tass' eva. Khandhā saṃkhata 'ti ādi saṃkhata saṃkhatāni⁴ sarūpena dassetvā aññattha⁵ pucchānattham vuttam. Rūpam saṃkhatan 'ti ādi khandhehi⁶ vibhāgato dassetvā aññattha pucchānattham vuttam. Puggalassa uppādeti⁷ pucchā sakavādissa. Jātidhammā jarādhammā aho maraṇadhammino⁸ 'ti ādi suttavasena paṭiññā paravādissa. Saṃkhatabhāvam pan' assa so na icchati,⁹ tasmā paṭikkhipati. Puna uppādo paññāyatīti ādinā nayena puṭṭho dukkham eva hi sambhoti dukkham titthati vedīcā 'ti ādivacanato puggalassa upādādayo nāma na yujantīti paṭijānāti.⁹ Atth' attham bhīti¹⁰ attham pucchati¹¹ nibbānam tattha atthīti pucchati tassa atthitāya puggala¹² sassatam natthitāya ucchedo āpajjati. Tad ubhayam pi anicchanto pacchā¹³ paṭikkhipati. Nissāyapañhe bhavanti upapattibhāvam¹⁴ vediyam¹⁵ vediyamānapañhe vedanam vediyamāno pariggahītavedano yogāvacarova¹⁶ pajānāti. Bālaputhujjano na pajānāti. Kāyānupassanādipaṇho¹⁷ uttānattho¹⁸ yeva. Pārāyanagāthāya¹⁹ suññato lokam avekkhassū 'ti sattasuññatāvasena khandhalokam olokehīti attho. Puggalo avekkhātīti sakavādi pucchā. Paravādissa hi suññato lokam avekkhassū 'ti gāthāya²⁰ yo avekkhati so puggalo 'ti laddhi

¹ B. oṭṭhābhāo.   ² C. tatiyā.   ³ C. pana puṭṭhe.

⁴ C. saṃkhāti saṃkhatam.   ⁵ B. oṭtam.   ⁶ B. omits.

⁷ B. upādo.   ⁸ B. omo.   ⁹ C. omits from here till paṭi.

¹⁰ C.—B. atattham hiti.   ¹¹ B. vuccati.   ¹² B. omits.

¹³ B. omits.   ¹⁴ C. bhavam.   ¹⁵ B. omits.   ¹⁶ B. ca.

¹⁷ B. oñhā.   ¹⁸ B. oṭthā.   ¹⁹ B. pārāya.   ²⁰ B. katāya.

tasmā taṃ¹ evaṃ pucchati. Sa ha rūpenā 'ti rūpa-
kāyena saddhiṃ tato anissaṭṭo hutvā 'ti attho.² Idaṃ pañ-
cavokāravasena anujānitvā puna taṃ jīvaṇ 'ti puṭṭho
suttavirodhabhayena³ paṭikkhipati. Vinā rūpenā 'ti
idaṃ catuvokāravasena anujānitvā puna aññamaṃ jīvaṇ
'ti puṭṭho suttavirodhabhayen'⁴ eva paṭikkhipati. Ab-
bhantaragato 'ti ca bahiddhā nikkhamitvā
cā 'ti idaṃ saha rūpena vinā rūpenā 'ti hetthāvuttassa
lakkhaṇavacanamaṃ. Tattha abbhantaragato 'ti rū-
passa anto gato ito vā etto vā anikkhamitvā⁵ rūpaparicche-
davasen' eva ṭhito hutvā 'ti attho. Nikkhamitvā 'ti rū-
paparicchedaṃ atikkamitvā rūpaṃ anissaṭṭo hutvā 'ti attho.
Anattā 'ti attanā jivena⁶ puggalena rahito. Ekadhamme
pi puggalo natthiti attho. Evaṃ sabbasutta⁷-āgamatṭha-
kathāvuttanayen'⁸ eva attho veditabbo. Idha pana saṃ-
dhāya bhāsitamattam eva vakkhāma. Vuttaṃ ca⁹ bhaga-
vatā sappikumbho 'ti ādi sabbā 'va² desanā yathāruta-
vasen'¹⁰ eva atthato na gahetabbā 'ti dassanattham āha-
taṃ.¹¹ Yathā hi suvaṇṇaṃ gahetvā tato¹² suvaṇṇavikāro
kumbho suvaṇṇakumbho 'ti vuccati. Na evaṃ sappiṃ
gahetvā tato¹² sappissa vikāro sappikumbho nāma atthi.
Yasmiṃ pana kumbhe sappi pakkhittaṃ so sappikumbho
nāmā 'ti ayam ettha attho. Telakumbhādisu pi es' eva
nayo. Yathā ca nibbānaṃ niccaṃ dhuvaṃ na evaṃ bhat-
taṃ vā yāguṃ vā atthi. Kālaparicchedaṃ vā⁹ pana akatvā
divase divase⁹ dassāmā 'ti paññattavasena¹³ niccabhattaṇi
dhuvayāgū 'ti vuccati⁹ ayam ettha attho. Atthi puggalo
attahitāya paṭipanno 'ti ādisu pi yathā rūpādayo dhammā
paccattalakkhaṇasāmaññalakkhaṇavasena atthi na⁹ evaṃ
puggalo. Rūpādisu pana sati evaṃnāmo evaṃgotto 'ti
vohāro hoti. Iti¹⁴ iminā lokavohārena lokasammutiyā
lokaniruttiyā atthi puggalo' ti ayam ettha attho. Vuttaṃ

¹ B. naṃ.   ² C. omits.   ³ C. suttam bhayena.

⁴ B. °dhana°; C. omits virodha.   ⁵ C. atikka°.

⁶ B. attāṭhitena.   ⁷ B. °ttānaṃ.   ⁸ B. °suvutta°.

⁹ B. omits.   ¹⁰ C. °rutha°.   ¹¹ B. °āgatā.

¹² B. kato.   ¹³ B. paññatti°.   ¹⁴ B. adds: vuccati.

pi c' etaṃ bhagavatā. Imā kho citta lokasāmaññalokaniruttilokavohāralokapaññattiyo 'ti. Rūpādidhammā pana vinā pi lokasammutiṃ paccattasāmaññalakkhaṇavasena paññāpanato atthīti ayam ettha attho. Buddhānaṃ pana dve kathā sammutikathā ca ¹ paramatthakathā cā 'ti. Tattha satto puggalo devabrahmā 'ti ādikā sammutikathā nāma. Aniccaṃ dukkhaṃ anattā khandhā dhātuyo āyatanāni satipatthānā sammappadhānā ² 'ti ādikā paramatthakathā nāma. Tattha yo sammutidesanāya satto 'ti vā —pe—brahmā cā ³ 'ti ⁴ vutte vijānituṃ ⁵ vā ³ paṭivijjhituṃ niyyātuṃ arahattajayaggāhaṃ ⁶ gahetuṃ sakkoti. Tassa bhagavā ādito 'va satto 'ti vā puggalo 'ti vā poso 'ti vā devo 'ti vā brahmā 'ti vā katheti. So paramatthadesanāya aniccan 'ti vā dukkhaṃ 'ti vā 'ti ādisu aññataraṃ sutvā vijānituṃ paṭivijjhituṃ niyyātuṃ arahattajayaggāhaṃ gahetuṃ sakkoti. Tassa aniccan 'ti ādisu aññataraṃ katheti. Tathā sammutikathāya bujjanakasattassa pi ³ na paṭhamam ³ paramatthakatham katheti. Sammutikathāya pana tathā ⁷ pacchā paramatthakatham katheti. Paramatthakathāya bujjanakasattassa pi na paṭhamam sammutikatham katheti. Paramatthakathāya pana bodhetvā pacchā sammutikatham katheti. Pakatiyā pana paṭhamam eva paramatthakatham kathentassa desanā lūkhākārā hoti tasmā buddhā paṭhamam sammutikatham kathetvā pacchā paramatthakatham kathenti. Te sammutikatham kathentā pi saccam eva sabhāvam eva amusā 'va kathenti. Paramatthakatham kathentā pi saccam eva sabhāvam eva amusā va kathenti.

Ayam hi.

Duve saccāni akkhāsi sambuddho vadatam varo

sammutiṃ paramatthañ ca tatiyaṃ n'upalabbhati.

Tattha. Saṃketavacanam saccam lokasammutikāraṇam paramatthavacanam saccam dhammānaṃ tathā lakkhaṇan 'ti.

¹ C. omits.

² B. samappaṭthānā.

³ B. omits.

⁴ B. adds: vā.

⁵ C. jā°.

⁶ C. °dasaggāham.

⁷ B. vatvā.

Aparo nayo dve bhagavato desanā paramatthadenanā ca khandhādivasena sammutidesanā ca sappikumbhādivasena. Na¹ hi bhagavā sāmāññaṃ² atidhāvati.³ Tasmā atthi puggalo 'ti vacanamattato abhiniveso na kātabbo. Satthārā hi paññattim anatikkamma paramattho pakāsito. Tasmā añño pi paṇḍito paramattham pakāsento sāmāññe⁴ nātidhāvaye. Sesā⁵ sabbattha uttānatthā⁶ yevā 'ti.

PUGGALAKATHĀ NIṬṬHITĀ. 1.

Idāni parihānikathā hoti. Parihānidhammo aparihānidhammo⁷ 'ti¹ dve ime bhikkhave dhammā sekhassa bhikkhuno parihānāya samvattanti. Pañc' ime bhikkhave dhammā samayavimuttassa bhikkhuno parihānāya samvattantīti evam ādini hi suttāni nissāya⁸ Sammitiyā⁹ Vajjiputtiyā¹⁰ Sabbatthivādino ekacce ca Mahāsamghikā arahato parihāniṃ icchanti. Tasmā te vā hontu aññe yeva vā yesaṃ ayaṃ laddhi tesam laddhibhīdanattham parihāyati arahā arahattā 'ti pucchā sakavādissa. Tattha¹¹ parihāyatīti dve parihāniyo pattaparihāni ca apattaparihāni ca. Tattha dutiyam pi kho āyasmā Godhiko tamhā samādhikāyā¹² cetovimuttiyā parihāyīti ayaṃ pattaparihāni. Mā vo sāmāññatthikānaṃ satam sāmāññattho parihāyīti¹³ ayaṃ apattaparihāni. Tāsu idha pattaparihāni adhippetā.¹⁴ Tam hi samdhāya āmantā 'ti paṭiññā paravādissa. Sakavādisamaye¹⁵ pana imaṃ pattaparihāniṃ nāma lokiyasamāpattiya¹⁶ 'va¹⁷ icchanti na⁷ arahattādisāmāññaphalehi.¹⁷ Parasamaye hi¹⁸ naṃ sabbasāmāññaphalesu sabbabhavesu sabbakālesu sabbesaṃ ca puggalānaṃ¹⁹ icchanti. Tam pana tesam laddhimattam evā 'ti. Sabbam laddhijālam bhinditum

¹ C. omits.   ² B. sa°.   ³ B. abhi°.   ⁴ B. oññaṃ.

⁵ B. °sam.   ⁶ B. ttham.   ⁷ B. omits.   ⁸ C. nissiya.

⁹ C. Sammiti.   ¹⁰ MSS. sic.   ¹¹ B. tatra.

¹² B. samāhitāya.   ¹³ B. °hāyati.   ¹⁴ C. °tam.

¹⁵ C. sakasamaye.   ¹⁶ B. ca.   ¹⁷ B. °ttādihi.

¹⁸ B. pi.   ¹⁹ B. adds : na.

puna sabbatthā 'ti ādinā nayena desanā vaddhitā. Tattha yasmā paravādī kamena parihāyivā sotāpatti-phale tthitassa arahato parihānim na icchati upariphalesu tthitass' eva icchati. Yasmā ca rūpārūpabhavesu tthitassa na icchati. Kammāramatādinam¹ pana parihāniyadhammānam² bhāvā kāmabhavē tthitass' eva icchati. Tasmā sabbatthā 'ti puttō paṭikkhipati. Puna dalham katvā puttō kāmabhavam samdhāya paṭijānāti. Sabbasmim pi hi kāmabhavē parihānikarā kāmagonā atthi tasmā tattha parihāyatīti tassa laddhi. Tatiyapucchāya parihāyatīti³ parihānikare dhamme pucchati. Tasmā parihāni nāma kammāramatādidhammā visesato vā kāmāragavyāpādā eva. Te ca rūpārūpabhavē natthi. Tasmā⁴ na h'evā 'ti paṭikkhepo paravādissa. Sabbadā 'ti kālāpucchā. Tattha paṭhame paṇhe yonisomanasikārakāle aparihāyanato paṭikkhipati. Dutīye ayonisomanasikaroto ratti-bhāge vā divasabhāge vā sabbadā parihāyanato paṭijānāti. Tatiye parihānikaradhammasamāyoge sati muhuttam eva parihāni nāma hoti. Tato pubbe aparihīnassa pacchā parihīnassa ca aparihāni nāma natthīti paṭikkhipati. Sabbe⁵ va arahanto 'ti paṇhānam paṭhamasmim tikkhindriye samdhāya paṭikkhipati. Dutiyasmim mudindriye samdhāya paṭijānāti. Tatiyasmim pi tikkhindriyā va adhippetā. Tesam hi sabbesam pi parihāni na hotīti tassa laddhi. Setṭhi-udāharāṇe paṭhamā pucchā paravādissa. Dutiyā sakavādissa. Tatrāyam adhippāyo. Yam maṇ tumhe pucchatha arahā arahattā parihāyanto ca⁶ catūhi phalehi ca parihāyatīti. Tatra vo⁷ paṭipucchāmi catūhi satasahasseehi setṭhi⁸ setṭhattam⁸ dhārento⁸ satasahasseehi⁸ parihīno setṭhi setṭhattā parihīno hotīti. Tato sakavādinā ekadesena parihānim samdhāya āmantā 'ti vutte sabbasāpateyyā parihīno hotīti⁹ pucchati. Tathā¹⁰ aparihīnattā sakavādi na h'evā 'ti vatvā. Atha naṃ evam⁶

¹ B. °ramatāninam.   ² B. °dhammam.   ³ B. °hānīti.

⁴ C. yasmā.   ⁵ C. adds: sabbe 'va.   ⁶ B. omits.

⁷ B. te.

⁸ C. omits.

⁹ C. adds: vuccatīti.

¹⁰ B. tato.

evaṃ arahā na ¹ pi parihāyati ca na ² ca catūhi phalehīti uppannaṃ ³ laddhikaṃ. Dutiyam bhabbapañham ⁴ pucchi.⁵ Paravādī setṭhino abhabbatāya ⁶ niyamaṃ apassanto paṭijānitvā arahato catūhi phalehi parihānibhabbatam puṭṭho. Niyato sambodhiparāyano 'ti vacanassa ayoniso attham gahetvā laddhiyā ⁷ ṭhito sotāpattiphalato parihāyitum abhabbatam samdhāya paṭikkhipati. Tam pana 'ssa laddhimattam evā 'ti.

ETTĀVATĀ VĀDAYUTTI NĀMA NIṬṬHITĀ HOTI.

Idāni ariyapuggalasaṃsandana āradadhā. Tattha yasmā keci arahato ca ⁸ parihāniṃ icchanti. Keci anāgāmino. Keci sakadāgāmiṃ pi. Sotāpannassa pana sabbe pi na icchanti yeva. Ye arahattā parihāyitvā anāgāmisakadāgāmiṃ bhāve ṭhitā tesam ⁹ parihāniṃ icchanti na itaresam anāgāmisakadāgāmiṃ. Sotāpannassa pana te pi sabbaṭhā pi na icchanti yeva. Tasmā peyyālamukhena pucchākathā. Tattha tesam laddhivasena ¹⁰ paṭiññā ca paṭikkhepā ca veditabbā. Parihāyati anāgāmi ¹¹ anāgāmi phalā 'ti hi pañhasmiṃ ye ¹² anāgāmino parihāniṃ na icchanti tesam vasena paṭikkhepo. Ye pakati-anāgāmino vā arahattā parihāyitvā ṭhita-anāgāmino vā parihāniṃ icchanti tesam vasena paṭiññā 'ti idham ettha nayamukham. Tassānusārena sabbapeyyālā atthato veditabbā. Yam ¹³ pan' ettha sotāpattiphalassa anantarā ¹⁴ arahattam yeva sacchikarotīti vuttam. Tam parihinassa puna vāyamato arahattappavattim samdhāya vuttam. Tam ¹⁵ itaro sotāpattiphalānantaram arahattassa abhāvā paṭikkhipati. Tato param parihāni nām' esā kilesappahānassa vā mandatāya bhavye ¹⁶ maggabhāvanādinam

¹ C. omits.   ² C. tañ ca.   ³ B. onnā.
⁴ B. sabba°.   ⁵ C. pucchā.   ⁶ C. oyya°.
⁷ B. oyam.   ⁸ B. 'va.   ⁹ C. yesam.   ¹⁰ C. yeva.
¹¹ B. omits.   ¹² B. yeva.   ¹³ C. yā.   ¹⁴ C. antarā.
¹⁵ C. na.   ¹⁶ C. vaveyya.

vā anadhimattatāya saccānaṃ vā adassanena 'ti evam ādinaṃ vasena anuyūñjitaṃ kassa¹ bahutarā kilesā pahinā 'ti ādi vuttaṃ. Taṃ sabbam uttānādhippāyam eva. Suttānaṃ pan'attho² āgamatthakathāsu vuttanayen'³ eva veditabbo. Sa mayavimutto arahā arahattā parihāyatīti ettha mudindriyo samayavimutto tikkhindriyo asamayavimutto⁴ 'ti tesam laddhi. Sakasamaye pana avasippatto jhānalābhī samayavimutto. Vasippatto⁵ jhānalābhī c'eva sabbe ca⁶ ariyapuggalā ariye vimokkhe asamayavimutto 'ti samñiṭṭhānaṃ. So pana taṃ attano laddhiṃ gahetvā samayavimutto parihāyati itaro na parihāyatīti āha. Sesam ettha uttānattham evā 'ti.

ARIYAPUGGALASAMSANDANĀ

NITṬHITĀ.

Idāni suttasādhanā hoti. Tattha uccāvaca 'ti uttamahinabhedato uccā ca avacā ca. Paṭipadā⁷ 'ti paṭipadā samaṇena⁸ pakāsītā 'ti. Buddhasamaṇena⁸ jotitā⁹. Sukhā paṭipadā hi¹⁰ khippābhiññā uccā. Dukkhā paṭipadā dandābhiññā avacā. Itarā dve ekenāgena uccā. Ekena¹¹ avacā. Paṭhamam vuttā eva¹² uccā. Itarā tisso pi avacā. Tāya¹³ uccāvaca paṭipadāya na pāraṃ diguṇaṃ yaṇti. Ekamaggena dvikkhattuṃ nibbānaṃ na gacchantīti attho. Kasmā yena maggena ye¹⁴ kilesā pahinā tesam puna appahātabbato. Etena parihānidhammābhāvaṃ dipenti.¹⁵ Na yidaṃ ekaguṇaṃ mutan 'ti tañ ca idaṃ ekavāraṃ yeva phusanārahaṃ pi na hoti. Kasmā⁵ ekena maggena sabbakilesānaṃ

¹ B. kassā.   ² B. ettha.   ³ C. °nasevan'eva.

⁴ C. sama°.   ⁵ B. omits.   ⁶ C. va.

⁷ C. paṭipāṭipadā.   ⁸ B. °yena.   ⁹ B. °kā.

¹⁰ C. omits.   ¹¹ B. °naṅgena.   ¹² B. adds : va.

¹³ C. adds : te tāya.   ¹⁴ B. yena.   ¹⁵ B. dipeti.

appahānato. Etena ekena maggen' ¹ eva arahattābhāvaṃ dipenti.² Atthi chinnassa chedanīyaṃ ³ 'ti. Chinnassa kilesavattassa puna chinditabbaṃ kiñci atthi pucchati. Itaro tikkhindriyaṃ saṃdhāya paṭikkhipivā puna puṭṭho mudindriyaṃ saṃdhāya paṭijānāti. Sakavādi suttaṃ āharivā natthibhāvaṃ dasseti.⁴ Tattha ⁵ oghapāso⁶ 'ti kilesogho c'eva kilesapāso ca. Kattassa paticayo 'ti bhāvitassa maggassa puna bhāvanā. Idhāpi paṭikkhepapaṭijānanāni purimanāyena' eva vedittābāni. Parihānāya saṃvattantīti paravādinā⁷ āhatasutte pañca dhammā appattaparihānāya c'eva lokiyasamāpattiparihānāya ca saṃvattanti. Yo ⁸ pana pattassa arahattaphalassa parihānāya sallakkheti. Ten' eva na⁹ atthi arahato¹⁰ kammarāmatā 'ti āha. Itaro asamayavimuttaṃ saṃdhāya paṭikkhipivā itaraṃ saṃdhāya paṭijānāti. Kāmarāgavasena vā pavattamānataṃ paṭikkhipivā itarathāpavattamānataṃ ¹¹ paṭijānāti. Rāgādināṃ pana atthīti¹² puṭṭho paṭijānitaṃ na sakkoti. Kiṃ pariyaṭṭhito 'ti kena pariyaṭṭhito anubaddho ¹³ ajjhotthaṭo¹⁴ vā hutvā 'ti attho. Anusayapucchāya ¹⁵ pi tikkhindriyamudindriyavasena' eva paṭikkhepapaṭijānanāni vedittābāni. Kalyāṇanusayo¹⁶ 'ti vacanamattasāmaññena vā paṭijānāti. Rāgo upacayaṃ gacchatīti bhāvanāya pahīnaṃ saṃdhāyāha. Parato dosamoheṣu pi es' eva nayo sakkāyaditthādināṃ pana dassanena pahīnattā upacayaṃ na icchati. Sesam sabbattha uttānattham evā 'ti.

PARIHĀNIKATHĀ NIṬṬHITĀ. 2.

Idāni brahmacariyakathā hoti. Tattha dve brahmacari-

¹ B. ekama°.	² B. dipeti.	³ B. ccheriyan 'ti.
⁴ B. dipeti.	⁵ B. attha.	⁶ C. opāso.
⁷ B. °dī c' ettha.	⁸ B. so.	⁹ B. naṃ.
¹¹ C. °mānaṃ.	¹² C. adds : °tama.	¹³ B. °bandho.
¹⁴ B. °to.	¹⁵ C. anussa°.	¹⁶ B. °ṇadayo.

yavāsā maggabhāvanā ca pabbajjā ca. Pabbajjā¹ sabba-
 devesu natthi. Maggabhāvanā ṭhapetvā asaṅṅasatte sesesu
 appaṭividdhā.² Tattha ye paranimmitavasavattideve upā-
 dāya³ taduparidevesu maggabhāvanam pi na icchanti sey-
 yathāpi Sammitiyā te samdhāya natthi devesū 'ti
 pucchā sakavādissa. Tihi bhikkhave ṭhānehi Jambudīpikā-
 manussā Uttarakuruke ca manusse adhigaṇhanti deve ca
 Tāvatiṃse. Katamehi tihi surā satimanto idha⁴ brahma-
 cariyavāso 'ti imam⁵ suttaṃ nissāya dve pi brahmacariya-
 vāsā natthi devesū 'ti uppannaladdhivasena paṭiññā para-
 vādissa. Puna dvinnam pi brahmacariyanam antarāyika-
 dhammavasena sabbe devā jaḷā 'ti pucchā sakavā-
 dissa. Tattha hatthasamvācikā⁷ 'ti¹ mūgā⁸ viya
 hatthamuddāya vattāro. Parato atthi devesū 'ti
 pañhe pi⁹ maggabhāvanam samdhāya paṭiññā sakavādissa.
 Paṭiññāya¹⁰ adhippāyam asallakkhetvā pabbajjāvasena
 anuyogo paravādissa. Yattha natthi pabbajjā 'ti
 pañhe gihinañ c' eva ekaccānañ ca devānam maggapatilā-
 bham samdhāya paṭikkhepo tass' eva. Puna puṭṭho paccan-
 tavāsino c' eva asaṅṅasatte ca samdhāya paṭiññā tass' eva.
 Yo¹¹ pabbajjati ādipucchāsu¹² pi es' eva nayo. Puna
 atthi devesū 'ti pañhe pi maggabhāvanam samdhāy'
 eva paṭiññā sakavādissa. Sabba devesū 'ti vutte asaṅṅe¹³
 samdhāya paṭikkhepo tass' eva. Manussesū 'ti pañ-
 hadvaye Jambudīpake samdhāya paṭiññā paccantavā-
 sino samdhāya paṭikkhepo veditabbo. Atthi yattha
 atthi atthi te devā atthi vā so padeso yattha atthi
 evam satta padesavibhāgamukhena vissajjanam sakavādissa.
 Iminā nayena sabbe ekantarikapañhā veditabbā. Suttā-
 nuyoge¹⁴ kuhim phalappattiti¹⁵ tassa anāgāmino
 arahattaphalappatti¹⁵ kuhin 'ti pucchā sakavādissa.
 Tatt' evā 'ti suddhāvāsesū 'ti attho. Handa hīti

¹ C. omits.   ² B. °siddha.   ³ C. upādā.   ⁴ C. °dvī°.

⁵ B. magga.   ⁶ B. idam.   ⁷ C. hattham sāpikā.

⁸ B. mūlāgā.   ⁹ B. pucchā paravādissa.   ¹⁰ B. °yam.

¹¹ C. so.   ¹² B. °chādisu.   ¹³ C. °ñam.

¹⁴ C. °yogo.   ¹⁵ B. phalu°.

kāraṇatthe nipāto. Idaṃ vuttaṃ hoti. Yasmā anāgāmi-puggalo idha loke bhāvitena maggena tattha suddhāvāsesu phalaṃ sacchikaroti. Na¹ tatth² aññaṃ maggaṃ bhāveti. Tasmā natthi devesu brahmacariyavāso 'ti. Idāni yadi aññattha bhāvitena maggena aññattha phalāsacchikiriyā hoti. Sotāpannādīnaṃ pi siyā 'ti etam atthaṃ dassetuṃ puna anāgāmīti³ ādi³ samsandanapucchā sakavādissa. Tattha anāgāmiṃ phalāsacchikiriyāya paṭiññā sesānaṃ phalāsacchikiriyāya paṭikkhepo paravādissa. Idha bhāvita-maggo hi anāgāmi idha vihāya niṭṭho⁴ nāma hoti. So idha anāgāmi-maggaṃ bhāvetvā opapātiko hoti. Tattha parinibbāyīti vacanato puna maggabhāvanāṃ vinā upapattivasen'⁵ eva arahattaphalaṃ sacchikaroti tassa⁶ laddhi. Sotāpannasakadāgāmino pana tattha⁷ maggaṃ bhāvetvā tatr' upapattikā⁷ nāma honti. Tesam idhāgamaṇāṃ nēva⁸ natthi. Iti so anāgāmiṃ phalāsacchikiriyāṃ puttḥo paṭijānāti. Itaresam paṭikkhipati. Anāgāmi-puggalo tattha bhāvitena maggenā 'ti pañhe anāgāmino tattha maggabhāvanā 'va¹ natthi¹ laddhiyā paṭikkhipati. Maggo ca bhāvīyati na ca kilesā pahīyanti¹ pucchā sakavādissa rūpāvacaramaggaṃ samdhāya paṭiññā itarassa. Rūpāvacaramaggena hi so idha vihāya niṭṭho nāma jāto. Anāgāmi-puggalo katakaraṇīyo 'ti pañhe opapātiko. Tattha parinibbāyīti vacanato upapattiyā va 'ssa⁹ katakaraṇīyādibhāvaṃ samdhāya paṭijānāti. Arahā 'ti pañhe idha parinibbāyito arahato vasena paṭikkhipati puna puttḥo tattha parinibbāyino vasena paṭijānāti. Atthi arahato puna bhāvo 'ti ādisu pi tattha parinibbāyi-idha-parinibbāyi-vasen' eva 'ttho veditabbo. Appaṭividdhā-kuppo 'va tattha parinibbāyatīti¹⁰ puttḥo idh' eva bhāvitena maggena tassa akuppapaṭivedham icchanto paṭikkhipati. Yathā migo 'ti paṭhamam

¹ C. omits.² B. adds: kuhi.³ B. ādīnaṃ.⁴ C. tiṭṭho.⁵ C. uppattī°.⁶ C. 'ssa.⁷ C. uppa°.⁸ B. ñene va.⁹ C. uppattī c' assa.¹⁰ B. °yīti.

udāharaṇaṃ paravādissa dutiyaṃ sakavādissa sesaṃ sabbattha uttānattham' evā 'ti.

BRAHMACARIYAKATHĀ
NIṬṬHITĀ. 3.

Idāni odhisokathā nāma hoti. Tattha ye¹ sotāpannādi-
naṃ¹ jhānābhisamayavasena dukkhadassanādihi odhiso²
ekadesena kilesappahānaṃ icchanti seyyathāpi etarahi
Saṃmitiyādayo. Tesāṃ taṃ laddhiṃ bhindituṃ o d h i s o
'ti pucchā sakavādissa. Paṭiññā paravādissa. Puna
anuyogo sakavādissa. Ekadesena sotāpannādibhāvassa abhā-
vato paṭikkhepo paravādissa. Iminā upāyena sabbavāresu
attho veditabbo 'ti.

ODHISOKATHĀ NIṬṬHITĀ. 4.

Idāni jahatikathā nāma hoti. Tattha yesāṃ jhānalābhī
puthujjano saha saccābhisamayā anāgāmi nāma hoti.
Tassa puthujjanakāle yeva kāmarāgavyāpādā pahinā 'ti
laddhi seyyathā pi etarahi Saṃmitiyānaṃ. Tesāṃ taṃ
laddhiṃ bhindituṃ j a h a t i p u t h u j j a n o 'ti pucchā
sakavādissa. Jhānavikkhambhitānaṃ pana tesāṃ pari-
yutṭhānaṃ apassantassa paṭiññā paravādissa. Yasmā
pana tesāṃ jhānavikkhambhitānaṃ pi anāgāmimaggen'
eva accantaṃ³ pahānaṃ hoti. Tasmā puna accantaṃ 'ti
ādi anuyogo sakavādissa. Tathārūpasea pahānassa abhā-
vato paṭikkhepo itarassa. V i k k h a m b h e t i t i accanta-
vikkhambhanam eva saṃdhāya pucchā sakavādissa. Tato
paraṃ anāgāmimaggaṭṭhena saddhiṃ puthujjanasamsan-
danaṃ hoti. Taṃ uttānattham eva. Tato paraṃ a n ā -
g ā m i p h a l e s a ṃ ṭ h ā t i t i puṭṭho jhānanāgāmītaṃ⁴
saṃdhāya paṭijānāti. A r a h a t t e s a ṃ ṭ h ā t i t i puṭṭho

¹ B. omits.   ² C. adds: odhiso.   ³ C. oṇta.

⁴ B. jhānanāgāmīti; C. oṅgādinam.

dassanamaggena uddhambhāgiyānaṃ pahānābhāvato paṭikkhipati. A p u b b a ṃ ā c a r i m a ṃ t a y o m a g g e ¹ 'ti puṭṭho tathārūpāya bhāvanāya abhāvā paṭikkhipati. Puna puṭṭho tiṇṇaṃ maggānaṃ kiccasaṃbhāvaṃ ² saṃdhāya paṭijānāti. Sāmaññaphalapucchāsu pi es' eva nayo. K a t a m e n a m a g g e n ā 'ti puṭṭho anāgāmimaggenā 'ti jhānānāgāmitaṃ ³ saṃdhāya vadati. Puna saṃyojana-ppahānaṃ puṭṭho anāgāmimaggena tesāṃ kilesānaṃ appaheyyattā paṭikkhipati. Dutiyāṃ puṭṭho paṭhamamaggass' eva jhānānāgāmimaggabhāvaṃ saṃdhāya paṭijānāti. Sesam ettha uttānattham evā 'ti.

JAHATIKATHĀ NIṬṬHITĀ. 5.

Idāni sabbam atthīti vādakathā hoti. Tattha yesaṃ yaṃ kiñci rūpaṃ atitānāgatapaccuppannaṃ —pe— ayaṃ vuccati rūpakkhandho 'ti ādivacanato sabbe pi atitādibhedā dhammā khandhasabhāvaṃ na vijahanti. Tasmā sabbam atthi yeva nāmā 'ti laddhi. Seyyathā pi etarahi Sabbatthi-vādānaṃ. Tesāṃ laddhivisodhanatthaṃ s a b b a m a t t h i ti p u c c h ā s a k a v ā d i s s a v u t t a p p a k ā r ā y a l a d d h i y ā t h a t v ā p a ṭ i ṇ ṇ ā i t a r a s s a . S a b b a t t h ā 'ti sabbasmiṃ sarīre sabbam atthiti pucchati. S a b b a d ā 'ti sabbasmiṃ kāle sabbam atthiti pucchati. S a b b e n a s a b b a n 'ti sabbenākārena sabbam atthiti pucchati.⁴ S a b b e s ū 'ti sabbesu ⁶ dhammesu sabbam atthiti pucchati. A y o g a n 'ti ayuttaṃ. Nānāsabhāvānaṃ ⁷ hi yogo hoti ṇa ekasabhāvassa ⁸ iti imasmiṃ pañhe rūpaṃ vedanāya vedanā vā rūpena anānaṃ ekalakkaṇaṃ eva katvā s a b b a m a t t h i t i p u c c h a t i . Y a ṃ ⁹ pi natthi taṃ pi atthi. Yaṃ chaṭṭhakhandhādikaṃ sasavisāṇādikaṃ vā kiñci natthīti siddhaṃ. Taṃ pi te atthīti pucchati. S a b b a m

¹ C. maggo.   ² B. °sabhāvaṃ.   ³ C. jhānānāgādīnaṃ.

⁴ C. omits.   ⁵ B. hi.

⁶ B. omits.

⁷ B. nānāsakavādasaññi.

⁸ C. ekabhā°.

⁹ C. nam hi natthi taṃ p' atthi.

atthīti yā diṭṭhi sā¹ diṭṭhi¹ micchādiṭṭhīti yā diṭṭhi sammādiṭṭhīti h' evam atthīti iminā idaṃ pucchati. Yā te esā sabbam atthīti diṭṭhi sā diṭṭhi ayāthāvakkattā micchādiṭṭhīti evaṃ yaṃ amhākaṃ diṭṭhi sā diṭṭhi yāthāvakkattā sammādiṭṭhīti evaṃ tava samaye na¹ atthī.¹ Itaro sabbesu pi etesu navesu vuttappakarāya atthitāya abhāvato paṭikkhipati. Imesu pana sabbesu pi navesu ājānāhi niggahan 'ti ādiṃ katvā sabbo kathāmaggabhedo vitthārato veditabbo 'ti. Ayaṃ tāv' ettha vādayutti. Idāni atītaṃ atthīti kālasamsandanam² hoti. Tattha atītaṃ atthīti ādikaṃ suddhikasamsandanam. Atītaṃ rūpam atthīti ādikaṃ³ khandhavasena kālasamsandanam. Paccuppannam rūpam appiyam karitvā 'ti atītānāgataṃ pahāya paccuppannam rūpam eva appiyam avibhajitabbam karitvā. Rūpabhāvam⁴ jahatīti pañhe niruddhassāpi rūpassa rūpakkhandhassa saṃgahitattā paṭikkhipati. Rūpabhāvam na jahatīti paṭilomapañhe pi rūpakkhandhena⁵ saṃgahitattā 'va⁶ paṭijānāti. Odātam vattham appiyam karitvā 'ti ettha kiñcāpi na sabbavattham odātam iminā pana vatthan 'ti avatvā odātam vattham appiyam karitvā 'ti vutte sakavādinā ekatthata⁷ anuññātā. Odātabhāvam⁸ jahatīti pañhe vaṇṇavigamaṃ samdhāya paṭiññā sakavādissa. Vatthabhāvam jahatīti ettha paññattiyā adhiḡatattā paṭikkhepo tass' eva. Paṭilome pi es' eva nayo. Atītaṃ atītabhāvam na jahatīti puṭṭho pana yadi jaheyya anāgataṃ vā paccuppannam vā siyā 'ti maññamāno paṭijānāti. Anāgataṃ anāgatabhāvam na⁶ jahatīti puṭṭho pana yadi na jaheyya anāgataṃ eva 'ssa paccuppannabhāvam na pāpuṇeyyā 'ti maññamāno paṭikkhipati. Paccuppannapañhe pi atītabhāvam anāpajjanadoso siyā 'ti paṭikkhipati. Anulomapañhesu pi iminā nayena attho veditabbo. Evaṃ suddhikanayaṃ vatvā

¹ B. omits.   ² C. °nā.   ³ B. ādi.   ⁴ C. °bhavam.

⁵ C. °dhe 'va.   ⁶ C. omits.   ⁷ B. ekatṭhatā.

⁸ C. adds : na.

puna khandhavasen' eva dassetum atītaṃ rūpan 'ti ādi vuttam taṃ sabbam pi pāli-anusāren' eva sakkā jānitum. Idāni atītaṃ¹ atthīti ādi vacanasodhanā hoti. Tattha hañci atītaṃ n v'² atthītiyadi atītaṃ no atthīti attho. Atītaṃ³ atthīti³ micchā 'ti. Atiñ ca taṃ³ atthi vā⁴ 'ti micchā. Evaṃ tañ h' eva⁵ anāgataṃ paccuppannaṃ 'ti puṭṭho anāgate khaṇe yev' assa paccuppannatāya abhāvaṃ saṃdhāya kālanānattena paṭikkhipati. Dutiyam puṭṭho yaṃ uppādato pubbe anāgataṃ ahoṣi. Tassa uppānakāle paccuppannatā paṭijānāti. Hutvā⁸ hotīti⁶ yad⁷ eva taṃ tayā anāgataṃ hutvā⁸ paccuppannaṃ hotiti vadatā tañ ñeva anāgataṃ paccuppannaṃ 'ti laddhivasena anāgataṃ vā paccuppannaṃ vā hutvā hotiti vuttam hoti. Kim te tam pi hutvā hotīti. Itaro hutvā⁸ bhūtassa puna⁹ hutvā abhāvato na h' evā 'ti paṭikkhipati. Dutiyam pi puṭṭho yasmā taṃ anāgataṃ hutvā paccuppannaṃ hontam¹⁰ hutvā hotiti saṃkham gatam tasmā paṭijānāti. Atha naṃ sakavādī¹¹ yadi³ te³ anāgataṃ hutvā paccuppannaṃ hotīti¹² saṃkham gatam¹³ puna hutvā paccuppannaṃ hontam na hutvā na hotiti saṃkham gatam sasavisānaṃ¹⁴ kin te taṃ pi puna hutvā na hotiti adhippāyena hutvā⁸ hotīti pañham pucchati. Itaro yaṃ natthi taṃ natthitāya evam¹⁵ anāgataṃ na hutvā paccuppannaṃ na¹⁶ hotīti. Na hutvā na hoti¹⁷ nāma. Tāva hotu. Puna na hutvā na hoti. Bhāvo pan' assa kuto 'ti maññamāno paṭikkhipati. Tañ

¹ B.—C. adds : na ca.   ² B.—C. na ca.   ³ B. omits.

⁴ B. cā.

⁵ B. tañ ñe n' eva.

⁶ B. adds : hutvā hoti.

⁷ B. etaṃ.

⁸ B. omits the whole sentence till itaro hutvā.   ⁹ B. pana.

¹⁰ B. hontī.   ¹¹ B. °dissa.   ¹² B. hontī hutvā hotīti.

¹³ B. adds : punapunaṃ hutvā na hotīti.

¹⁴ B. omits the whole sentence till : natthitāya.

¹⁵ B. yaṃ:

¹⁶ C. omits.

¹⁷ B. hotīti saṃkham gatam asadhi jhākam (?) ki ddhe (kin te?) taṃ pi puna na hutvā na hotīti adhippāyena na hutvā na hoti na hutvā na hoti na. Omits next till p. 47.

ñeva anāgataṃ taṃ paccuppannaṃ taṃ atī-
 ctaṃ 'ti pañhe pi paccuppannaṃ khane yeva 'ssa atitātāya
 abhāvaṃ samdhāya kālanānattā paṭikkhipati. Dutiyapañ-
 haṃ puṭṭho ayaṃ atitabhāvato pubbe paccuppannaṃ ahoṣi.
 Tass' eva atitattā paṭijānāti. Hutvā hoti hutvā hotīti yad eva
 taṃ tayā paccuppannaṃ hutvā atitaṃ hotīti vadatā tañ ñeva
 paccuppannaṃ taṃ atitaṃ 'ti laddhivasena paccuppannaṃ
 vo atitaṃ hutvā hotīti vuttaṃ. Kin te taṃ pi hutvā hotīti.
 Itaro hutvā bhūtassa puna hutvā abhāvato na h' evā 'ti
 paṭikkhipati. Dutiyapañhe yasmā taṃ paccuppannaṃ
 hutvā atitaṃ hontaṃ hutvā hotīti yad etaṃ tayā paccup-
 pannaṃ hutvā atitaṃ hotīti vadatā tañ ñeva paccuppannaṃ
 saṃkhaṃ gataṃ tasmā paṭijānāti. Atha naṃ sakavādī yadi
 te paccuppannaṃ hutvā atitaṃ hontaṃ hutvā hotīti saṃ-
 khaṃ gataṃ taṃ pana hutvā hoti yaṃ pana paccuppan-
 naṃ hutvā atitaṃ na hontaṃ hutvā hotīti saṃkhaṃ gataṃ
 sasavisānaṃ. Kin te taṃ pi puna hutvā na hotīti adhip-
 pāyo. Na¹ hutvā na hotīti pañhaṃ pucchati.
 Itaro yaṃ² natthi taṃ natthitāya evaṃ paccuppannaṃ
 hutvā atitaṃ na hotīti taṃ na hotīti na hutvā na hoti na
 mattā 'va hoti. Puna hutvā na hoti bhāvo pan' assa
 kuto 'ti maññamāno paṭikkhipati. Ubhayaṃ ekato katvā
 āgate tatiyapañhe pi iminā ubhayaena yojanā kātabbā.

Aparo nayo yadi tañ ñeva anāgataṃ paccuppannaṃ
 anāgataṃ paccuppanne vutto hoti bhāvo. Paccuppan-
 nassa anāgate vutto hutvā bhāvo āpajjati. Evaṃ sante
 anāgataṃ pi hutvā hoti yeva nāma. Tena taṃ pucchāma
 kin te etesu ekekaṃ hutvā hoti hutvā hotīti. Itaro tañ ñeva
 anāgataṃ paccuppannaṃ 'ti pañhe paṭikkhittanayen' eva
 paṭikkhipitvā puna puṭṭho dutiyapañhe paṭiññātanayen' eva
 paṭijānāti. Atha naṃ sakavādī tañ ñeva anāgataṃ taṃ
 paccuppannaṃ 'ti pañhavasena tesu ekekaṃ hutvā hoti hutvā
 hotīti paṭijānantam purimapaṭikkhittam pañhaṃ parivat-
 tetvā pucchanto. Na hutvā na hoti na hutvā na hotīti puc-
 chati. Tass' attho nanu tayā tañ ñeva anāgataṃ paccuppan-
 naṃ 'ti vuttaṃ. Paṭhamapañhaṃ paṭikkhipantena anāga-

¹ C. adds: na.² C. itaresaṃ.

tassa hoti bhāvo paccuppanassa ca hutvā bhāvo paṭikkhitto 'ti tena anāgataṃ na hoti nāma paccuppannaṃ na hutvā nāma. Dutiyapañhe ca te tañ ñeva anāgataṃ taṃ paccuppannaṃ 'ti paṭiññātaṃ. Evaṃ sante anāgataṃ pi na hutvā na hoti nāma paccuppannaṃ pi na hutvā na hoti yeva nāma tena taṃ pucchāma kin te etesu ekekaṃ na hutvā na hoti na hutvā na hotiti paravādī sabbato andhakārena pariyo-naddho viya. Tesam na hutvā na hoti bhāvaṃ apassanto na h' evā 'ti paṭikkhipati. Dutiyavāre pi yadi tañ ñeva paccuppannaṃ taṃ atitaṃ paccuppanassa atite vutto hoti bhāvo atitassa ca paccuppanne vutto hutvā bhāvo āpajjati. Evaṃ sante paccuppannaṃ pi hutvā hoti nāma atitaṃ pi hutvā hoti yeva nāma. Tena taṃ pucchāma. Kin te etesu ekekaṃ¹ hutvā hotiti. Itaro tañ ñeva anāgataṃ² paccuppannaṃ taṃ atitaṃ 'ti pañhaṃ³ paṭikkhittanāyena' eva paṭikkhipitvā puna puttḥo dutiyapañhe paṭiññātanāyena' eva paṭijānāti. Atha naṃ sakavādī tañ ñeva paccuppannaṃ taṃ atitaṃ 'ti pañhavasena tesu ekekaṃ hutvā hoti hutvā hotiti paṭijānantam purimaṃ paṭikkhittaṃ pañhaṃ parivattetvā⁴ pucchanto na hutvā na hotiti pucchati. Tass' attho nanu tayā tañ ñeva paccuppannaṃ taṃ atitaṃ 'ti vutte paṭhamam pañhaṃ paṭikkhipantena paccuppanassa hoti bhāvo. Atitassa ca hutvā bhāvo² paṭikkhitto 'ti. Tena paccuppannaṃ te² na hoti nāma. Atitaṃ nāma hutvā na.⁵ Dutiyapañhe ca te tañ ñeva paccuppannaṃ taṃ atitaṃ 'ti paṭiññātaṃ. Evaṃ sante paccuppannaṃ pi na hutvā na hoti nāma. Atitaṃ pi na hutvā na hoti yeva nāma. Tena⁶ taṃ⁶ pucchāma kin te etesu etesu⁶ ca⁶ ekekaṃ na hutvā na hoti na hutvā na hotiti. Paravādī sabbato andhakārena pariyo-naddho viya tesam nahutvā-nahotibhāvaṃ apassanto. Na h' evā 'ti paṭikkhipati. Tatiyavāre pi yadi⁶ tañ ñeva anāgataṃ taṃ⁶ paccuppannaṃ taṃ atitaṃ 'ti anāgata-paccuppannānaṃ paccuppannaṃ 'ti tesu vutto hoti bhāvo. Paccuppannātītaṇaṃ ca anāgata-

¹ B. adds: hutvā hoti.   ² B. omits.   ³ B. pañhe.

⁴ B. adds: pañhaṃ na hotiti.   ⁵ B. na hutvā nāma.

⁶ C. omits.

paccuppannesu vutto hutvā bhāvo āpajjati. Evaṃ sante anāgataṃ pi hutvā hoti nāma. Paccuppannaṃ pi atitaṃ pi hutvā hoti yeva nāma. Tena taṃ pucchāma. Kin te tisu pi etesu ¹ ekekaṃ hutvā ² hoti ² hutvā hotīti. Itaro tañ ñeva ³ anāgataṃ taṃ paccuppannaṃ taṃ atitaṃ 'ti pañhe paṭikkhittanāyena' eva paṭikkhipitvā puna puṭṭho dutiyapañhe paṭiññātanāyena' eva paṭijānāti. Atha naṃ sakavādi tañ ñeva anāgataṃ taṃ paccuppannaṃ taṃ atitaṃ 'ti pañhavāsen' eva tesu ekekaṃ hutvā ² hoti ² hutvā hotīti paṭijānantaṃ purimaṃ paṭikkhittapañhaṃ parivattetvā pucchanta na hutvā na hoti na hutvā na hotīti pucchati. Tass' attho. Nanu tayā tañ ñeva anāgataṃ taṃ paccuppannaṃ taṃ ⁴ atitaṃ 'ti vutte paṭhamapañhaṃ paṭikkhipantena anāgataṃ paccuppannaṃ hoti bhāvo. Paccuppannānānānaṃ ca ⁵ hutvā bhāvo paṭikkhitto 'ti. Tena anāgataṃ tena ⁶ paccuppannaṃ ca ⁵ na hoti nāma ⁷ paccuppannaṃ ⁸ atitaṃ ca na ⁹ hutvā nāma. Dutiyapañhe va ¹⁰ tañ ñeva anāgataṃ taṃ paccuppannaṃ atitaṃ 'ti paṭiññātaṃ. Evaṃ sante anāgataṃ pi na hutvā na hoti nāma. Paccuppannaṃ pi atitaṃ pi na hutvā na hoti yeva nāma. Tena taṃ pucchāma kin te etesu ekekaṃ na hutvā na hoti na hutvā na hotīti. Paravādi sabbato ¹¹ andhakārena pariyaṇaddho viya tesāṃ nahutvānahotibhāvaṃ apassanta na h' evā 'ti paṭikkhipatīti.

VACANASODHANĀ NIṬṬHITĀ.

Niggahādini pan' ettha heṭṭhāvuttanāyena' eva yojetabāni. Atitaṃ ca kkhumaṃ atthīti ādisu pi cakkhādibhāvavijāhanena' eva atthi taṃ paṭijānāti. Paṣṣatīti ādini puṭṭho pana tesāṃ viññānānaṃ kiccābhāvavāsen' ¹² eva paṭikkhipatīti. Tena ñānena ñānākaraṇīyaṃ karotīti pi pañhe tassa ñānassa niruddhattā. Kiccābhāvaṃ ¹³

¹ B. adds: pi.   ² C. omits.   ³ B. pañhe va.
⁴ B. ti.   ⁵ B. va.   ⁶ C. te.   ⁷ C. adds: hoti nāma.
⁸ B. adds: ca.   ⁹ C. taṃ.   ¹⁰ C. tate.   ¹¹ C. oṣo.
¹² B. kiccābhāva^o.   ¹³ B. kiccābhāvaṃ.

assa apassanto paṭikkhipati. Puna pi puṭṭho atitāramma-
naṃ paccuppanaṇānaṃ atitānaṃ dhammānaṃ jānanato
atitānaṃ 'ti lesena ¹ paccuppannaṃ eva atitānaṃ ṇānaṃ 'ti
katvā tena ṇānena karaṇiyassa atthitāya paṭijānāti. Atha
'ssa sakavādi lesokāsaṃ ² adatvā tena ṇānena duk-
khaṃ paṭijānātīti ādim āha. Itaro atitārammaṇen'
eva ṇānena imesaṃ catunnaṃ kiccānaṃ abhāvā paṭikkhipati.

Anāgatapaṇhe pi es' eva nayo. Paccuppanapaṇho
ca ³ samsandanapaṇho ⁴ ca ⁴ uttānatthā yeva.

Arahaṭo atite ⁵ rāgo atthīti ādisu pi rāgādi-
bhāvavijahanato ⁶ evaṃ paṭijānāti. Sarāgo 'ti ādisu
suttavirodhabhayena c' eva yuttivirodhabhayena ca paṭik-
khipati. Evaṃ sabbaṃ pāli-anusāren' eva viditvā parato
atthīsiyā. Atitānaṃ siyā nātītan 'ti ettha evaṃ
attho veditabbo.

Yaṃ ⁷ atitānaṃ eva atthītaṃ atitānaṃ yaṃ paccuppanānā-
gataṃ atthī ⁸ taṃ no atitānaṃ 'ti. Tenātītaṃ na vātītaṃ na
vātītaṃ ⁴ atitānaṃ 'ti. Tena karaṇena atitānaṃ no atitānaṃ ⁴
no ⁴ atitānaṃ ⁴ atitānaṃ 'ti. Anāgatapaccuppannapucchāsu pi
es' eva nayo.

Na vattabbaṃ atitānaṃ atthī anāgataṃ
atthīti suttasādhanaṃ pucchā paravādissa paṭiṇṇā
sakavādissa. Puna attano laddhiṃ nissāya yaṃ ⁴ kiñci
bhikkhave rūpaṃ 'ti anuyogo paravādiss' eva. ⁹ Dutīyanaye
pucchā sakavādissa paṭiṇṇā itarassa. Evaṃ sabbattha
pucchā ca paṭiṇṇā ca veditabbā 'ti. Yaṃ pan' etaṃ para-
vādīnā anāgatassa atthibhāvasāadhanatthaṃ. Nanu vuttaṃ
bhagavatā kabalimkārahārā ce ⁴ bhikkhave 'ti suttassa
pariyosāne atthī tattha āyatīti punabbhāvābhiniḍḍatīti ādi
dassitaṃ na taṃ anāgatassa atthibhāvasādhakaṃ. Taṃ
hi hetūnaṃ pariniṭṭhitattā avassabhāvitānaṃ saṃdhāya
tattha vuttaṃ. Ayaṃ suttādhippāyo. Sesānaṃ sabbattha
uttānattham evā 'ti.

SABBAMATTHIKATHĀ NIṬṬHITĀ. 6.

¹ B. kilesena.   ² B. adds : naṃ.   ³ C. va.
⁴ C. omits.   ⁵ B. oṭo.   ⁶ B. bhāvāviṇṇo.   ⁷ C. ayaṃ.
⁸ C. paccuppannaṃ atthī anāgataṃ.   ⁹ B. omits.

Idāni¹ atītādikhandhā 'ti² ādi kathā hoti. Tattha khandhādibhāvāvijahanato³ atītānāgatānaṃ atthitaṃ icchantassa atītamaṃ khandhā 'ti pucchā paravādissa. Atitassa khandhassa⁴ saṃgahitattā āmantā 'ti paṭiññā sakavādissa. Puna atitamaṃ atthīti pucchā paravādissa. Tassa niruttipathasuttena⁵ atthitāya nivāritattā paṭikkhepo sakavādissa. Āyatanadhātupucchāsu pi anāgatapañhesu pi paccuppanna sādhami saṃsandetvā⁶ anulomaṇḍilomato āgatapañhesu⁷ pi atitamaṃ rūpan 'ti ādipañhesu pi iminā⁸ upāyena attho veditabbo. Suttasādhane⁹ pana navattabban 'ti pucchā sakavādissa. Tattha¹⁰ natthīceto 'ti natthīcete dhammā 'ti attho. Khandhādibhāve sati natthitaṃ anicchantassa āmantā 'ti paṭiññā paravādissa. Atha nesamaṃ natthibhāvasādhanaṃ sutthāraṇaṃ sakavādissa. Dutiyaṃ pucchā pi paravādissa. Paṭiññā sakavādissa. Suttāraṇaṃ paravādissa na¹¹ pana nesamaṃ khandhādibhāvam eva sādheti. Na¹² atthi bhāvan 'ti āhaṭamaṃ pi anāhaṭasadisam evā 'ti.

ATĪTAMAṃ KHANDHĀ 'TI ĀDIKATHĀ
NIṬṬHITĀ. 7.

Idāni ekaccaṃ atthīti kathā hoti. Tattha ye ekaccaṃ atitamaṃ atthīti maññanti seyyathā pi Kassapikā. Tesamaṃ laddhibhīdanatthamaṃ atitamaṃ atthīti pucchā sakavādissa ekaccaṃ atthīti vissajjanaṃ paravādissa. Ayam hi 'ssa adhippāyo.

Avipakkavipākaṃ¹³ atthi vipakkavipākaṃ natthīti. Ekaccaṃ niruddhan 'ti anuyogo sakavādissa. Tass' attho. Yadi te atitamaṃ ekaccaṃ atthi ekaccaṃ natthi evamaṃ sante ekaccaṃ atitamaṃ¹⁴ niruddham. Ekaccaṃ atitamaṃ¹⁵ na

¹ B. atitamaṃ. ² B. khandhādi. ³ B. °ti bhāvā°; C. °bhāvā°.

⁴ C. khandha. ⁵ B. °padha°; C. °pata°. ⁶ B. °ditvā.

⁷ C. pañhāsu. ⁸ B. adds: va. ⁹ C. °naṃ.

¹⁰ C. tathā. ¹¹ B. taṃ. ¹² C. atthi bhāvathī.

¹³ B. adhimutta°. ¹⁴ C. atthīti. ¹⁵ C. omits.

niruddham tath' eva t̄hitan 'ti āpajjati. Vigatan¹ 'ti ādisu pi es' eva nayo.

Avipakkavipākā² dhammā ekacce 'ti idam yasmā so avipakkavipākānaṃ atthitaṃ icchati. Te pi atitā yeva. Tasmā³ yathā te atitaṃ ekaccaṃ atthi. Tathā⁴ avipakkavipākā⁵ pi dhammā ekacce atthi ekaccenatthīti codetum vuttam. Vipakkavipākā⁶ 'ti idam yesam so natthitaṃ icchati tesam vasena codetum vuttam. Avipākā 'ti idam avyākatānaṃ⁷ vasena codetum vuttam. Iti imesaṃ tinnam rāsinam vasena sabbesu anulomapaṭilomesu paṭiññā ca paṭikkhepo ca veditabbo.

Atitā ekadesaṃ vipakkavipākā ekadesaṃ avipakkavipākā 'ti. Vippakkavipākā⁸ vuccanti. Yena hi kammena paṭisam̄dhi nibbattitā bhavaṅgaṃ pi⁹ cutiṃ pi tass' eva vipāko. Tasmā paṭisam̄dhito yāva cuti tāva¹⁰ taṃ vipakkavipākaṃ nāma hoti. Tathārūpe dhamme sam̄dhāy 'etaṃ vuttam. Vipaccissantīti katvā te atthīti pucchā sakavādissa.¹¹ Yathā dhammadharassa puggalassa niddāyantassāpi¹² bahupavattino dhammā atthiti vuccanti. Evaṃ lokavohāravasena atthitaṃ sam̄dhāya paṭiññā paravādissa. Vipaccissantīti ñatvā.¹³ Pa cc u p p a n n ā 'ti dutiyapañhe kammānaṃ avippanāsasam̄khato¹⁴ kammupacayo¹⁵ nām' eko¹⁶ atthiti laddhiyā¹⁷ t̄hapetvā¹⁸ paṭiññā paravādissa.

Anāgataṃ atthīti ādisu ekaccaṃ atthiti uppādino dhamme sam̄dhāya vadatīti. Sesam sabbattha hetthā vuttanayattā uttānattham evā 'ti.

EKACCAM ATTHĪTI KATHĀ

NIP̄THITĀ. 8.

- ¹ C. viha°.   ² C. avipā°.   ³ C. yasmā.
⁴ B. ki tathā; C. tatthā.   ⁵ B. °kānaṃ.   ⁶ C. vipākā.
⁷ C. avipākānaṃ.   ⁸ C.—B. vipakata°.   ⁹ B. omits.
¹⁰ B. cutitā ca.   ¹¹ C. adds: dhammam.   ¹² R. niddhā°.   ¹³ B. vatvā; C. adds: katvā.   ¹⁴ C. °nāyā°; B. °nnāsa°.   ¹⁵ B. kamma pacayo.   ¹⁶ C. ko.
¹⁷ B. °yam.   ¹⁸ B. thatvā.

Idāni satipaṭṭhānakathā hoti. Tattha catunnaṃ bhikkhave satipaṭṭhānaṃ samudayaṃ ca atthagamaṃ ca dassessāmiti¹ satipaṭṭhānasamyutte vuttanayen'² eva yesaṃ kāyādayo satiyā ārammaṇadhamme gahetvā sabbe dhammā satipaṭṭhānā 'ti laddhi seyyathāpi etarahi Andhakānaṃ. Andhakā nāma Pubbaseliyā Aparaseliyā Rājagiriyā Siddhatthikā 'ti ime pacchā-uppannikāyā. Tesāṃ laddhivivecanatthaṃ pucchā sakavādissa. Paṭiññā paravādissa. Tattha yasmā paṭiṭṭhāti tesū³ 'ti paṭṭhānā. Kā⁴ paṭiṭṭhāti. Sati. Satiyā paṭṭhānā satipaṭṭhānā 'ti iminā atthena satigocarā pi⁵ satipaṭṭhānā. Paṭiṭṭhahantīti paṭṭhānā. Kā paṭiṭṭhahantīti. Satiyo. Satiyo 'va paṭṭhānā satipaṭṭhānā 'ti. Iminā atthena satiyo yeva⁶ satipaṭṭhānā. Tasmā dve pi vādā pariyāyena yujjanti. Ye paṇ' etaṃ pariyāyaṃ pahāya ekanten'⁷ eva sabbe dhammā satipaṭṭhānā 'ti vadanti. Te samdhāya pucchā sakavādissa. Ārammaṇavasena paṭiññā paravādissa. Sabbe dhammā satīti anuyuttassa pana sabbesaṃ satisabhāvābhāvato⁸ paṭikkhepo tass' eva. Tattha⁹ khayagāmiti ādini¹⁰ maggavisesanāni. Ekāyanamaggo hi kilesānaṃ khayabhūtaṃ nibbānaṃ gacchatīti khayagāmī. Cattāri saccāni bujjhanto gacchatīti bodhagāmī. Vattaṃ apacinanto gacchatīti apacayagāmī.¹¹ Evam etehi padehi kin te sabbe dhammā evarūpo ekāyanomaggo hontīti pucchati. Anāsavā asamyojaniyā 'ti ādini pi lokuttarabhāvapucchanatthāya vuttāni. Buddhānussatīti ādini pabhedapucchāvasena vuttāni. Cakkhāyatanam satipaṭṭhānanā 'ti ādi sabbadhammānaṃ pabhedapucchāvasena vuttam. Tatthāpi¹² sativasena patikkhepo ārammaṇavasena paṭiññā 'ti evam sabbapañhesu attho veditabbo.

Sutta-sādhanaṃ uttānatthā yevā 'ti.

SATIPAṬṬHĀNAKATHĀ NITṬHITĀ. 9.

- ¹ B. desessāmi.   ² C. oṭayena.   ³ B. etesu.
⁴ B. kā satipaṭṭhānā 'ti.   ⁵ C. adds: sati.   ⁶ C. va.
⁷ B. ete yeva.   ⁸ B. satibhā°.   ⁹ C. tassa.
¹⁰ C. ādi.   ¹¹ B. apacagāmī.   ¹² B. tathāpi.

Idāni h' evatthikathā¹ nāma hoti. Tattha yesaṃ sabbe pi atitādibhedā dhammā rūpādivasena atthīti. Atitaṃ anāgatapaccuppannavasena anāgatapaccuppannāni vā atitādivasena natthi. Tasmā sabbam ev' idaṃ evaṃ atthi evaṃ natthīti yesaṃ laddhi seyyathāpi etarahi vuttappabhedānaṃ Andhakānaṃ. Te saṃdhāya atitaṃ atthi pucchā sakavādissa. H' evatthi h' eva natthīti visajjanāṃ paravādissa. Tattha² h' evā 'ti hi³ evaṃ. Atha taṃ sakavādī⁴ yadi atito va evaṃ natthīti⁵ evaṃ sante so yeva atthi so yeva natthīti nāma 'ti pucchanto h' evatthi h' eva natthīti āha. Itaro ten' eva sabhāvena atthitaṃ⁶ ten' eva natthitaṃ saṃdhāya paṭikkhipati. Dutiyaṃ puṭṭho sakabhāvena atthitaṃ parabhāvena natthitaṃ saṃdhāya paṭijānāti. Tato paraṃ atthaṭṭho⁷ natthaṭṭho 'ti atthisabhāvo natthisabhāvo nāma hotīti pucchati⁸ iminā va⁵ upāyena sabbavāresu attho veditabbo. Pariyosāne pana tena hi atitaṃ h' evatthi h' evaṃ natthīti ca. Tena hi rūpaṃ h' evatthi h' evaṃ natthīti vā 'ti⁹ ādini vatvā kiñcāpi paravādinā laddhi patitṭhāpitā. Ayoṇiso patitṭhāpitattā pan' esā appatitṭhāpitā yevā 'ti.

H' EVATTHIKATHĀ¹⁰ NIṬṬHITĀ. 10.

MAHĀVAGGO NIṬṬHITO. I.

¹ B. everywhere: so' va°.

² C. natthi.

³ B. so.

⁴ B. °ssa.

⁵ C. omits.

⁶ C. atitaṃ.

⁷ B. °ddho.

⁸ B. °titi.

⁹ B. omits.

¹⁰ B. so 'va°.

Idāni parupāhārakathā nāma hoti. Tattha ye arahattam paṭijānantānaṃ apatte pattasaññīnaṃ adhimānikānaṃ¹ kuhakānaṃ vā arahattam paṭijānantānaṃ sukkavisatṭhīṃ disvā Mārakāyikā devatā arahato asuciṃ upasaṃharantīti maññanti seyyathāpi etarahi Pubbaseliyā ca Aparaseliyā ca. Te samdhāya atthi arahato asucisukkavisatṭhīti pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Idāni yasmā sukkavisatṭhi nāma rāgasamuṭṭhānā hoti tasmā atthi arahato rāgo 'ti anuyogo āradhho so sabbo pi uttānattho yeva. Mārakāyikā devatā attano 'ti ādipaṅhe yasmā tāsaṃ devatānaṃ sukkavisatṭhi nāma natthi. Aññesaṃ pi sukkam gahetvāna upasaṃharanti. Arahato sukkam eva natthi. Tasmā n a h' ev ā 'ti paṭikkhipati. N' eva attano 'ti paṅhe pana nimmitvā² upasaṃharantīti laddhiyā paṭijānāti. L o m a k ū p e h ī t i paṅhe sappitelānaṃ viya lomakūpe upasaṃharaṇabhāvaṃ³ disvā paṭikkhipati. H a n d a h ī t i vavassaggatthe⁴ nipāto. Arahā nu kho ahaṃ nā⁵ 'ti evaṃ vimatiṃ gāhāyissamā 'ti evaṃ vavasāyaṃ katvā upasaṃharantīti attho. Atthi arahato vimatīti puttḥo atthavattḥukam vicikiccham samdhāya paṭikkhipati. Dutiyam puttḥo itthipurisādīnaṃ nāmagottādisu samnitṭhānabhāvaṃ samdhāya paṭijānāti. Atthi t a s s a ā s a y o 'ti tassa sukkassa uccārapassāvattḥānaṃ⁶ viya paṭiṭṭhānokāso atthīti pucchati. S a d h a m m a k u s a l a s s ā 'ti attano arahattadhammamatte yeva kusalassa paññāvimuttam samdhāy' evaṃ vadati. P a r a d h a m m a k u s a l a s s ā⁷ 'ti dhammato⁸ parasmiṃ atṭha samā-

¹ C. oṭikānaṃ.   ² B. nimmitvā.   ³ B. °nābhāvaṃ.

⁴ B. vavasāyatthe.   ⁵ B. no.   ⁶ B. °vānaṃ.

⁷ C. pavara.

⁸ C.—B. adham°.

pattidhamme pi kusalassa ubhato bhāgavimuttam samdhāy' evam vadati.

Sesam ettha pāli-anusāren' eva veditabban 'ti

PARUPĀHĀRAKATHĀ NIṬṬHITĀ. 1.

Idāni¹ aññānakañkhāparavitaranā 'ti tisso va² kathā nāma² honti. Tattha yesam arahato itthipurisādinam nāmagottādisu ñānappavattiyā abhāvena atthi aññānam. Tatth' eva samñiṭṭhānābhāven' eva atthi kañkhā. Yasmā ca yesam³ tāni vatthūni pare vitaranti pakāsentī ācikkhanti tasmā tesam³ atthi parivitaranā 'ti imā laddhiyo seyyathāpi etarahi Pubbaseliyānam.⁴ Tesam tam laddhim bhinditum tisu pi kathāsu pucchā sakavādissa. Paṭiññā ca paṭikkhepo ca itarassa. Tattha sabbesu pi pañhesu⁵ c' eva vissajjanesu ca pālim anugantvā attho veditabbo 'ti.

AÑÑĀNAKAÑKHĀPARAVITARAṆAKATHĀ⁶

NIṬṬHITĀ. 2.

Idāni vacibhedakathā hoti. Tattha yesam sotāpattimagakkhaṇe paṭhamajjhānam samāpannassa dukkhan 'ti vācā bhijjatīti laddhi. Seyyathāpi etarahi Pubbaseliyādinam. Te samdhāya samāpannassa atthi vacibhedo 'ti pucchā sakavādissa laddhiyam thatvā paṭiññā paravādissa. Puna sabbatthā 'ti tayo bhava samdhāya puṭṭho āruppam samdhāya paṭikkhipati. Sabbadā 'ti kālavasena puṭṭho paṭhamamaggakkhaṇe paṭhamajjhānasamāpattito aññam sabbam² samāpattikālam samdhāya paṭikkhipati. Sabbesam² samāpannānan 'ti lokiya-samāpattiyo samāpanne samdhāya paṭikkhipati. Sabbasamāpattisū 'ti puṭṭho dutiyajjhānadikam lokuttaram sabbañ ca lokiyasamāpattim⁷ samdhāya paṭikkhipati.

¹ B. aññānam.

² C. omits.

³ B. nesam.

⁴ B. °yādini.

⁵ B. adds: pi.

⁶ C. everywhere: °vitā°.

⁷ B. °ttikālam.

Kāya bhedo 'ti paṭikkamavasena ¹ pavattā ² kāyaviññatti idam yāni cittāni vaciviññattim samuṭṭhāpentī tān' eva kāyaviññattim. Evaṃ sante kasmā kāyabhedo pi na hotīti codanattam pucchati. Itaro laddhivasena paṭikkhipati c' eva paṭijānāti ca. Idāni yadi so maggakkhaṇe dukkhan 'ti vācam bhāsati samudayo 'ti ādikam pi bhāseyya. Yadi vā tam na bhāsati itaram pi na bhāseyyā 'ti codanattam dukkhan 'ti jānanto 'ti ādayo pañhā vuttā. Itaro pana attano laddhivasen' eva paṭijānāti c' eva paṭikkhipati ca. Lokuttaram paṭhamajjhānam samāpanno dukkham dukkhan 'ti vipassatīti hi 'ssa laddhiñānan 'ti lokuttaram catusaccañānam sotān 'ti sotaviññānam adhippetam. Yena tam saddam suṇāti dvinnam phassānan 'ti sotasamphassamanosamphassānam. No vata revattābbe 'ti yadi avisesena yaṃ kiñci samāpannassa natthi vacibhedo na avisesena na vattabbam samāpannassa attbi vacibhedo 'ti sesam ettha uttānattham eva.

Saddhim suttasādhanaṃ yaṃ pana tena ³ Sikhissa ⁴ Ānanda bhagavato 'ti pariyosāne suttam ābhatam ⁵ tattha yena samāpatticcittena yo ⁶ vacibhedo samuṭṭhito kāyabhedo ⁷ pi tena samuṭṭhāti. Yena ⁸ ca tam lokuttaram paṭhamajjhānacittam tasmā asādhakan 'ti.

VACĪBHEDAKATHĀ NIṬṬHITĀ. 3.

Idāni dukkhāhārakathā nāma hoti. Tattha dukkhan ⁹ 'ti vācam bhāsanto dukkhe ¹⁰ ñānam āharati. ¹¹ Tam dukkhāhāro nāma vuccati. 'Taṅ ca pan' etam maggaṅgam magga-pariyāpannan 'ti yesam laddhi seyyathāpi etarahi Pubbaseliyānam. Te samdhāya dukkhāhāro 'ti pucchā sakavādissa paṭiññā paravādissa. Ye kecīti paṭhama-

¹ B. abhikkamādivasena. ² B.—C. oṭtakāyam. ³ B. etena.

⁴ B. sikkhissamānanda°. ⁵ B. āgatam. ⁶ B. so.

⁷ B. adds: 'ti. ⁸ C. ye vacanam. ⁹ C. dukkhadukkhan.

¹⁰ C. dukkha.

¹¹ B. ārahatī.

pañhe avipassake saṃdhāya paṭikkhipati. Dutiyapañhe vipassake saṃdhāya paṭijānāti. Taṃ pan' assa laddhimattam eva. Tasmā sabbe te 'ti vādassa bhindanattam bālaputhujjanā 'ti ādim āha. Tam uttānattham evā 'ti.

DUKKHĀHĀRAKATHĀ NIṬṬHITĀ. 4.

Idāni cittaṭṭhitikathā nāma hoti. Tattha yesaṃ samāpatticittaṅ c' eva¹ bhavaṅgacittaṅ ca anuppabandhena pavattamānaṃ disvā ekam eva cittaṃ ciraṃ tiṭṭhatīti laddhi seyyathāpi etarahi heṭṭhāvuttappabhedānaṃ Andhakānaṃ taṃladdhivisodhanattam ekam cittaṃ divasam pi tiṭṭhatīti pucchā sakavādissa paṭiññā paravādissa. Upādhadivaso uppādakkaṇo 'ti ettha ṭhitikkhaṇaṃ anāmasitvā aniccā vata saṃkhārā uppādavayadhammino 'ti desanāvasāne² uppādavayavasen' eva pucchā katā te dhammā cittena lahu parivattā 'ti puṭṭho cittato lahutaraparivattino³ dhamme apassanto paṭikkhipati. Dutiyam puṭṭho yassa cittassa dīghappavattim⁴ icchati taṃ saṃdhāya paṭijānāti. Yāvata y ukam` tiṭṭhatīti pañhe. Cullāsitisahasāni kappāni tiṭṭhanti ye marū 'ti ādivacanavasena āruppato aññatra paṭikkhipati āruppe paṭijānāti. Muḥuttam muḥuttam⁵ uppajjatīti pañhe⁵ paravādissa. Uppādavayadhammino 'ti ādisu suttavirodhabhayaena paṭijānāti ṭhitim pan' assa laddhivasena icchati. Sesam ettha uttānattham evā 'ti.

CITTAṬṬHITIKATHĀ NIṬṬHITĀ. 5.

Idāni kukkulakathā nāma hoti. Tattha yesaṃ sabbam bhikkhave ādittam sabbe saṃkhārā dukkhā 'ti ādini suttāni ayoniso gahetvā nippariyāyen' eva sabbe saṃkhārā kukkulā vitaccikaṅgārasammissā⁶ chārikanirayasadisā⁷ 'ti laddhi

¹ B. omits.   ² B. desanāyena.   ³ B. lahupa°.

⁴ B. °tthiti.   ⁵ C. pañham.

⁶ B. vitajjita-aṅgāra°.

⁷ B. chādika°.

seyyathāpi etarahi Gokulikānam. Tesam nānappakārasukhasamḍassanena tam laddhim vivecetum pucchā sakavādissa paṭiññā paravādissa. Tattha a n o d h i k a t v ā 'ti odhim mariyādam¹ koṭṭhāsam akaritvā avisesena sabbe yevā 'ti attho.

Sesam sabbam pālinayen' eva veditabbam. Saddhim suttasāadhanāyā 'ti.

KUKKULAKATHĀ² NIṬṬHITĀ. 6.

Idāni anupubbābhisamayakathā hoti. Tattha yesam

Anupubbena medhavī thokaṃ thokaṃ khāṇe khāṇe
Kammāro rajatass' eva niddhame³ malam attano 'ti.

Ādini suttāni ayoniso gahetvā sotāpatti phalāsacchikiriyāya paṭipanno ekacce kilese dukkhadassanena pajahati ekacce samudayanirodhamaggadassanena. Tathā sesāpīti. Evaṃ soḷasahi koṭṭhāsehi anupubbena kilesappahānaṃ katvā arahattapaṭilābho hotīti. Evarūpā nānābhisamayaladdhi uppanā seyyathāpi etarahi Andhaka-Sabbatthivāda - Sammitiya - Bhadrāyānikānam. Tesam laddhivivecanattham a n u p u b b ā b h i s a m a y o 'ti pucchā sakavādissa. Paṭiññā itarassa. A n u p u b b e n a s o t ā p a t t i m a g g a n 'ti puṭṭho pana ekassa maggassa bahubhāvāpattibhayena paṭikkhipati. Dutiyam puṭṭho dukkhadassanādivasena paṭijānāti. Tāni vā cattāri pi nānāni eko sotāpattimaggo yevā 'ti paṭijānāti. Phalam pana ekam eva icchati tasmā paṭikkhipati. Sakadāgāmi-maggādisu pi es' eva nayo. M a g g e d i ṭ ṭ h e 'ti pañhe yasmā dukkhadassanādihi dassanam apariniṭṭhitam maggadassanena pariniṭṭhitam nāma hoti. Tadā sotāpatti-phale⁴ thito 'ti samkham gacchati tasmā paṭijānāti. Dukkhe diṭṭhe cattāri saccānīti pucchā paravādissa. Ekābhisamayavasena paṭiññā paravādissa.⁵

¹ B.—C. oṃyādāyam.

² B. oḷa° everywhere.

³ B. niṭṭhitam eva.

⁴ B. soppale.

⁵ B. saka°.

Puna dukkhasaccaṃ cattāri saccānīti anuyoge¹ cafunnaṃ pi nānāsabhāvattā paṭikkhepo tass' eva ca. Rūpakkaṃ handhe aniccatō diṭṭhe 'ti pucchā sakavādissa. Samuddato ekabindussa rase paṭividdhe sesa-udakarasa-veddho² viya ekadhamme aniccādito paṭividdhe sabbe pi paṭividdhā hontīti laddhiyā paṭiññā paravādissa.

Catūhi ñānehīti dukkhe ñānādihi. Aṭṭhahi ñānehīti sāvakaṇaṃ sādharmaṇehi³ saccañānehī c' eva paṭisaṃbhidañānehī ca. Dvādasahi ñānehīti dvādasāṅgapaṭiccasamuppādañānehī. Catucattārīsāya ñānehīti⁴ jarāmaraṇe ñānaṃ jarāmarānasamudaye ñānaṃ 'ti evaṃ nidānavagge vuttañānehī. Sattasattatiyā ñānehīti jarāmarāṇaṃ bhikkhave aniccaṃ saṃkhatāṃ paṭiccasamuppannaṃ khayadhammaṃ vāyadhammaṃ virāgadhammaṃ nirodhadhammaṃ 'ti evaṃ tatth' eva vuttañānehī sesaṃ ettha paḷināyena' eva vedītabbaṃ saddhīṃ suttasādhanenā 'ti.

ANUPUBBĀBHISAMAYAKATHĀ

NĪṬṬHITĀ. 7.

Idāni vohārakathā nāma hoti. Tattha buddho bhagavā lokuttarena vohārena⁵ voharatīti yesaṃ laddhi seyyathāpi etarahi Andhakānaṃ. Te saṃdhāya pucchā sakavādissa laddhivasena paṭiññā paravādissa. Lokuttaro⁶ sotā⁷ 'ti ādini tassa ayuttavādi bhāvādīpanatthaṃ⁸ vuttāni. Ayaṃ h' ettha adhippāyo. Saddāyatanam eva te⁵ lokuttaraṃ udāhu sotādini pīti. Hañci buddhassa bhagavato vohāro lokiye sote paṭihaññatīti. Ettha yadi lokuttare paṭihaññeyya lokuttaro siyā 'ti evaṃ attho na gahetabbo. Lokiye paṭihaññamānassa pana⁵ lokuttaratā nāma natthīti ayam ettha adhippāyo. Lokiyena viññānenā⁹ 'ti etthāpi

¹ C. ogo.   ² B. udakassapaṭiveddho.   ³ C. oḥīti.

⁴ C. oṛisa.

⁵ C. omits.

⁶ B. oṛe.

⁷ B. sote.

⁸ B. oṛvāda.

⁹ B. ñānenā.

lokiyen 'evā¹ 'ti attho. Itarathā anekatthata siyā. Lokutaram hi lokiyeṇāpi ṇānena ṇāyati. Evaṃ sabbam yathānurūpato veditabbam. Sabbe te maggaṃ bhāventīti pañhesu ye maggaṃ na paṭilabhanti te saṃdhāya paṭikkhipati. Ye paṭilabhanti te saṃdhāya paṭijānāti. Sovannaṇayāyā 'ti suvaṇṇamayāya idaṃ paravādissa udāharaṇam. Elaṇḍayāyā² 'ti elaṇḍamayāya² idaṃ sakavādissa udāharaṇam. Lokiyam voharantassa lokiyo 'ti ayaṃ pi ekā laddhi. Sā etarahi ekaccānaṃ Andhakānaṃ atthi.³

Sesam ettha uttānattham evā 'ti.

VOHĀRAKATHĀ NIṬṬHITĀ. 8.

Idāni nirodhakathā nāma hoti. Tattha yesaṃ appaṭisaṃkhā⁴ nirodhañ ca paṭisaṃkhā nirodhañ ca dve pi ekato katvā nirodhasaccan 'ti laddhi. Seyyathāpi etarahi Mahiṃsāsakānañ c'eva Andhakānañ ca. Te saṃdhāya dve nirodhā 'ti pucchā sakavādissa patiññā paravādissa. Dve dukkhanirodhā 'ti pañhesu yasmā dve dukkhasaccāni na icchati tasmā paṭikkhipati. Yasmā dvih' ākārehi dukkham nirujjhatīti icchati tasmā paṭijānāti. Dve nirodhasaccānīti pañhesu dvinnam dukkhasaccānaṃ nirodhasasena⁵ anicchanto paṭikkhipati dvih' ākārehi dukkhasa nirujjhanato paṭijānāti. Dve taṇhānīti⁶ ādisu pi es' eva nayo. Atthi dvinnam nibbānaṃ 'ti ādisu pucchāsu uccanīcatādīni⁷ apassanto paṭikkhipati. Appaṭisaṃkhā niruddhe 'ti ye paṭisaṃkhāya lokuttarena ṇānena aniruddhā suddhapakatikattā vā uddesaparipucchādīnaṃ vā vasena⁸ samudācaraṇato niruddhā 'ti vuccanti. Te saṃkhāre paṭisaṃkhā nirodhentīti lokuttaraṇānena nirodhenti anuppattibhāvaṃ gamenti. Nanu appaṭisaṃ-

¹ C. vā.

² C. eladdhamayā.

³ B. laddhi.

⁴ C. °khāra.

⁵ B. °saccena.

⁶ C. tātīti.

⁷ C. ucchatimatādīti.

⁸ B. adds : na.

khā niruddhā saṃkhārā 'ti pucchā sakavādissa.
Tattha bhaggānaṃ puna na ¹ bhañjanato ² appātisamkhā-
niruddhānaṃ vā ariyamagge uppanne tathā niruddhato va
sakavādi accantabhaṅgataṃ ³ paṭijānāti.

Sesam ettha uttānattham evā 'ti.

NIRODHAKATHĀ NIṬṬHITĀ. 9.

DUTIYO VAGGO.⁴

¹ B. omits.

² C. bhajanato.

³ B. °gaggatam.

⁴ C. omits.

Idāni balakathā nāma hoti.¹ Tattha yesaṃ Anuruddha-samyutte imesaṃ ca² pahānaṃ³ āvuso catunnaṃ sati paṭṭhānānaṃ bhāvitattā bahulikattattā thānaṃ ca thānato atṭhānaṃ ca atṭhānato yathābhūtaṃ pajānāmīti ādini dasa suttāni ayoniso gahetvā tathāgatābalaṃ sāvakaśādhāraṇaṃ 'ti laddhi seyyathāpi etarahi Andhakānaṃ. Te saṃdhāya pucchā sakavādissa laddhiyaṃ thātvā paṭiññā paravādissa.

Tathāgatābalaṃ ca nāma⁴ etaṃ sāvakehi sādharmaṇaṃ pi atthi asādharmaṇaṃ pi sādharmaṇāsādharmaṇaṃ pi. Tattha āsavānaṃ khaye ñānaṃ sādharmaṇaṃ. Indriyaparopariyattaṃ ñānaṃ⁵ asādharmaṇaṃ. Sesā sādharmaṇaṃ asādharmaṇaṃ ca. Thānāthānādīni hi sāvaka padesena jānanti. Tathāgatā nippadesena itī. Tāni uddesato sādharmaṇāni.⁶ Niddesato asādharmaṇāni.⁷ Ayam pana avisesena⁸ sabbāṃ pi sādharmaṇaṃ 'ti āha. Tam enaṃ tato vivecetum. Tathāgatābalaṃ sāvaka balaṃ 'ti puna anuyogo āraddho. Tattha paṭhama-paṇhe⁹ niddesato sabbākāraṇavisaṃsaṃsaṃdhāya paṭikkhipati. Dutiyapaṇhe niddesato¹⁰ thānāthānānamattādi jānanaṃ navasena paṭijānāti. Taññeva¹¹ 'ti ādi paṇhesu sabbākāreṇa¹² ninnānākāraṇatāya¹³ abhāvena paṭikkhipati. Pubbayogo ca pubbacariyā¹⁴ ca atthato ekaṃ. Tathā dhammakkhānaṃ ca dhammadesanā ca. Indriyaparopariyattipaṇhe ekadesena sādharmaṇatāṃ saṃdhāya sāvakaṃ paṭijānāti.

Idāni yasmā uddesato thānāthānādīni¹⁵ sāvako jānāti. Tasmā sāvakassa tathā jānaṃ pakāsetvā. Tena jāna-

¹ C. omits.² B. ime pañca.³ B. panāhasā.⁴ B. adds: na.⁵ B. omits.⁶ C. visesena.⁷ C. °pañha.⁸ B. udde°.⁹ B. °resu.¹⁰ C. ti°.¹¹ C. pubbā°.¹² C. thānādīnaṃ.

namattasāmaññena tesam sāvakasādhāraṇattham paṭiṭṭhāpetum sāvako ṭhānāthānam jānātīti ādayo paravādipañhā honti. Tattha indriyaparopariyattiñānam chaṇṇam asādhāraṇañānuam aññataran 'ti na gahitaṃ. Āsavakkhayena vā āsavakkhayan 'ti yaṃ tathāgatassa āsavakkhayena saddhim sāvakassa āsavakkhayaṃ paṭicca vattabham siyā nānākaraṇam¹ natthi.

Vimuttiyā ca vimuttin 'ti pade pi es' eva nayo. Sesam ettha uttānattham eva. Idāni yaṃ sakavādīnā āsavānaṃ khaye ñānaṃ sādharmaṇan 'ti anuññātaṃ. Tena saddhim samsanditvā² sesānaṃ³ pi asādhāraṇabhāvaṃ pucchitum puna āsavānaṃ khaye 'ti ādayo paravādipañhā va honti. Tesam vissajjane sakavādīnā āsavakkhaye visesābhāvena taṃ ñānaṃ sādharmaṇan 'ti anuññātaṃ. Itaresu pi visesābhāvena sādharmaṇatā paṭikkhattā. Puna ṭhānāthānādīnam āsavakkhayan' eva saddhim samsanditvā² asādhāraṇapucchā paravādiss 'eva. Tattha³ āsavakkhayañāne paṭikkhepo sesesu pi paṭiññā sakavādissa. Tato indriyaparopariyattena saddhim samsanditvā asādhāraṇapucchā paravādissa. Sā samkhipitvā dassitā. Tatrāpi⁴ indriyaparopariyatte⁵ paṭiññā sesesu paṭikkhepo sakavādissa. Tato ṭhānāthānādīhi saddhim samsanditvā indriyaparopariyattassa sādharmaṇapucchā paravādissa. Sā pi samkhipitvā dassitā. Tattha indriyaparopariyatte paṭikkhepo sesesu paṭiññā sakavādissā 'ti.

BALAKATHĀ NIṬṬHITĀ. 1.

Idāni ariyan 'ti³ kathā nāma³ hoti. Tattha yesam na kevalam āsavakkhayañānam eva ariyaṃ atha kho purimāni pi nava balāni ariyānicc' eva laddhi seyyathāpi etarahi Andhakānaṃ. Te samdhāya ariyan 'ti pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Puna yadi taṃ ariyaṃ maggādisu tena aññatarena bhavitabban 'ti maggādivasena pucchā sakavādissa. Paṭikkhepo itarassa. Puna suññatāram-

¹ B. oṇatam.

² B. odetvā.

³ C. omits.

⁴ B. tatthāpi.

⁵ B. oṭtena.

manādivasena pucchā sakavādissa. Tattha dve suññatā sattasuññatā ca samkhārasuññatā ca. Sattasuññatā nāma ditthiyā parikkappetabbena ¹ sattena suññā pañca khandhā. Samkhārasuññatā nāma sabbasamkhārehi suññaṃ vivittam ² nissatam ³ nibbānam. Tattha paravādi nibbānārammanatam samdhāya paṭikkhipati. Samkhārārammanatam samdhāya paṭijānāti. Manasi karotiti puṭṭho pi nibbānam eva samdhāya paṭikkhipati samkhāre samdhāya paṭijānāti. Tato sakavādina ṭhānāṭhānamanasikāro samkhārārammaṇo suññatāmanasikāro nibbānārammaṇo 'ti imaṃ nayaṃ gahetvā dvinnam phassānam dvinnam cittānam samodhānam hotiti puṭṭho lesokāsam alabhanto ⁴ paṭikkhipati. Animittappaṇihitesu pi es' eva nayo.

Sattanimittābhāvato hi khandhā animittā. Samkhārānimittābhāvato nibbānam. Ekadhammasmiṃ pi āropetvā ṭhapetabbasamkhātena ca ⁵ paṇidahitabbaṭṭhena ⁶ paṇidhīti samkham gatena sattapaṇidhinā ca appaṇihitā khandhā. Taṇhāpaṇidhinā taṇhāsavā ⁷ ārammaṇabhūtena sabbasamkhārapaṇidhinā appaṇihitam nibbānam. Tasmā idhāpi paṭikkhepo ca ⁸ paṭiññā ca ⁸ purimanayen' eva veditabbā. ⁹ Tato yathā satipatṭhānādayo lokuttaradhammā ariyā c' eva suññatādi-ārammaṇā ca kin te evaṃ ṭhānāṭhānañānān 'ti anulomapaṭilomapucchā honti. Tattha sabbā ¹⁰ pi paṭiññā sabbe pi ¹¹ paṭikkhepā paravādiss' eva. Iminā ca ¹² upāyena sesañānesu pi pucchāvissajjanam veditabbam. Pāliyaṃ pana sesāni samkhipitvā avasāne cutupapātañānam eva vibhattam. Tato param sakasamaye pi ariyan 'ti sabbena ¹³ āsavānam khayañānena saddhim samsandetvā sesañānānam anulomato ca paṭilomato ca ariyabhāvapucchā honti. Tā sabbā paravādissa. Paṭiññā ca ¹⁴ paṭikkhepo ca ¹⁴

¹ B. °ppita°.² C. vici°.³ B. nissatam.⁴ C. °nte ; B. °ntā.⁵ B. °n'eva.⁶ B. paṇidhihi°.⁷ B. °ya vā.⁸ B. va.⁹ B. °bbo ; C. °bbam.¹⁰ C. sabbe.¹¹ B. ca.¹² C. omits.¹³ B. siddhena.¹⁴ B. va.

sakavādissa. Te uttānatthā yeva. Pāliyaṃ pan' ettha¹ pathamanavamān'eva dassetvā satta nānāni² samkhittāni.

ARIYAN 'TI KATHĀ NIṬṬHITĀ. 2.

Idāni vimuttikathā nāma hoti. Tattha yesaṃ vitarā-gacittānaṃ vimuttippayojanaṃ nāma natthi. Yathā pana malinaṃ vatthaṃ dhoviyamānaṃ malā vimuccati evaṃ sarāgaṃ cittaṃ sarāgato vimuccatīti laddhi. Seyyathāpi etarahi Andhakānaṃ. Te samdhāya sarāgaṃ 'ti pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Tato rāgasahagataṃ 'ti ādinā nayena puṭṭho maggakkhaṇe cittaṃ vimuccati nāma. Tadā ca³ evarūpaṃ cittaṃ natthīti paṭikkhipati. Saphassaṃ 'ti ādinā nayena puṭṭho va⁴ yathā phasso ca cittaṃ ca ubho rāgato vimuccanti. Evaṃ rāgassa vimuttiṃ apassamāno paṭikkhipati. Sadosādisu pi iminā va upāyena attho veditabbo.

VIMUTTIKATHĀ NIṬṬHITĀ. 3.

Idāni vimuccamānakathā nāma hoti. Tattha yesaṃ jhānena vikkhambhanavimuttiyā vimuttaṃ cittaṃ maggakkhaṇe samucchedavimuttiyā vimuccamānaṃ⁵ nāma hotīti laddhi. Te samdhāya vimuttaṃ vimuccamānaṃ 'ti pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Puna ekadesaṃ 'ti pucchā sakavādissa. Tattha ekadesaṃ 'ti bhāvanapūṃsakam. Yathā vimuttam ekadesaṃ⁶ vimuttam⁶ ekadesena vā⁶ ekadesa⁶ vā vimuttam hoti. Kiṃ⁶ evaṃ ekadesaṃ vimuttam ekadesaṃ avimuttan 'ti pucchati. Kiṃ kāraṇā evaṃ pucchati. Vimuttam vimuccamānaṃ 'ti vippakatabhāvena vuttattā. Yathā hi kayiramānā kaṭādayo vippakatattā ekadesena katā ekadesena akatā honti. Tathā idaṃ pi ekadesaṃ vimuttam ekadesaṃ avimuttan 'ti āpajjati. Tato paravādi

¹ C. omits.

² C. viññāṇaṃ.

³ B. va.

⁴ B. pi.

⁵ B. vijjamānaṃ.

⁶ B. omits.

kaṭādinam viya cittassa ekadesabhāvapaṭhamapañhe¹ paṭikkhipitvā dutiye vimuccamānassa apariniṭṭhitavimuttitāya² paṭijānāti. Lokiyajhānakkhaṇam vā saṃdhāya paṭikkhipati. Na hi taṃ tadā samucchedavimuttiyā vimuccamānaṃ³ lokuttarajhānakkhaṇam saṃdhāya paṭijānāti. Taṃ hi tadā samucchedavimuttiyā vimuttekaḍḍhesena vimuccamānaṃ 'ti 'ssa laddhi. Tato sakavādi yadi te ekam eva cittaṃ ekadesaṃ vimuttaṃ ekadesaṃ avimuttaṃ evaṃ sante yo eken'eva cittena sotāpanno hoti so pi te ekadesaṃ sotāpanno ekadesaṃ na sotāpanno āpajjati codanattam ekadesaṃ sotāpanno 'ti ādim āha. Itaro taṃ vidhānaṃ apassanto paṭikkhipati. Sesavāresu pi es' eva nayo. Uppādakkhaṇe pañhe yadi ekam eva cittaṃ vimuttaṃ ca vimuccamānaṃ ca ekasmiṃ khaṇe vimuttaṃ ekasmiṃ vimuccamānaṃ āpajjati kin te evarūpaṃ cittaṃ 'ti attho.

Suttasādhane paṭhamam suttam paravādissa. Tatrassa ayam adhippāyo. Vimuccatīti vippakataniddeso tasmā yaṃ tassa yogino evaṃ jānato evaṃ passato etehi āsavehi cittaṃ vimuccati⁴ taṃ⁵ vimuccamānaṃ nāma hotīti. Dutiyasuttam sakavādissa. Tatrassa ayam adhippāyo. Yadi te vimuccatīti vacanato vimuttaṃ vimuccamānaṃ idha vimuccatīti vacanābhāvato vimuttaṃ eva siyā na vimuccamānaṃ 'ti. Idāni yathā te vippakatavimuttitāya vimuccamānaṃ 'ti.⁶ Kiṃ evaṃ vippakatarāgāditāya rajjamānādiṃ pi atthīti codanattam puna atthī cittaṃ 'ti ādi⁷ āradham. Paravādinā pi tathārūpaṃ cittaṃ apassantena sabbam paṭikkhittam. Atha naṃ sakavādi dve yeva koṭiyo tatiyā⁸ natthīti anubodhento. Nanu rattaṃ c'eva arattaṃ cā 'ti ādim āha. Tass' attho nanu bhadrāmukha⁹ rāgasampayuttam cittaṃ rattam cittaṃ¹⁰ vippayuttam arattan 'ti dve yeva koṭiyo. Rajjamānaṃ nāmā 'ti tatiyā koṭi natthīti. Duṭṭhādisu pi es' eva nayo. Atha naṃ amā¹¹ 'ti paṭijānitvā ṭhitam.

¹ B. pathamabhāvāpañhe.

² B. pari°.

³ C. vimutta°.

⁴ C. °tīti.

⁵ C. evaṃ.

⁶ C. omits.

⁷ B. ādim.

⁸ B. °yo.

⁹ B. °khā.

¹⁰ B. omits.

¹¹ B. āgamantā 'ti.

Vimuttipakkhe pi dve yeva koṭiyo dassetuṃ hañci rattañ c' evā 'ti ādim āha. Tassa 'ttho yadi etā dve ¹ koṭiyo sampaticchasi avimuttañ c' eva vimuttañ cā 'ti imā pi sampaticchati. Kilesasampayuttaṃ hi cittaṃ avimuttaṃ vippayuttaṃ ² vimuttaṃ vimuccamānaṃ nāmā 'ti. Paramatthato tatiyā koṭi natthiti.

VIMUCCAMĀNAKATHĀ NIṬṬHITĀ. 4.

Idāni aṭṭhamakakathā nāma hoti. Tattha yesaṃ anuloma-gotrabhū maggakkhaṇe kilesānaṃ samudācārābhāvato ³ aṭṭhamakassa sotāpattimaggatṭha puggalassa dve pariyutṭhānā pahinā ⁴ 'ti laddhi. Seyyathāpi etarahi Andhakānañ c' eva Saṃmitiyānañ ca tesāṃ aññataraṃ saṃdhāya pucchā sakavādissa. Maggakkhanato paṭṭhāya diṭṭhiyā anuppattiṃ saṃdhāya paṭiññā itarassa. Tato yasmā diṭṭhi nām' esā sotāpanness' eva pahinā na maggatṭhassa. Tasmā aṭṭhamako puggalo sotāpanno 'ti anuyogo sakavādissa. Vicikicchāpañhe pi es' eva nayo. Anusayapañhe pariyutṭhānato añño ⁵ anusayo 'ti tesāṃ laddhi. Tasmā na h' evā 'ti paṭikkhittaṃ. Silabbataparāmāsa-pañhe silabbataparāmāsapariyutṭhānaṃ 'ti vohāraṃ na passati tasmā paṭikkhipati. Pariyutṭhānaṃ eva pahinaṃ 'ti laddhi. Maggo bhāvito 'ti pañhe tasmim khāṇe bhāveti na bhāvito. Tasmā paṭikkhipati. Amaggena 'ti ādi anuyoge paṭhamamaggen' eva pahinabhāvaṃ saṃdhāya paṭikkhipati. Yadi hi amaggena pahiyetha gotrabhūpuggalādinaṃ pi ⁶ pahiyethā 'ti āpajjanto ⁷ uppajjis-satiti pucchā paravādissa vissajjanaṃ sakavādissa. Sesāṃ sabbattha uttānattham evā 'ti.

AṬṬHAMAKAKATHĀ NIṬṬHITĀ. 5.

Idāni aṭṭhamakassa indriyakathā nāma hoti. Tattha yesaṃ aṭṭhamako maggakkhaṇe indriyāni paṭilabhati

¹ C. adds : dve.   ² B. omits.   ³ B.—C. °rābhāvato.

⁴ B. pari°.   ⁵ C. omits.   ⁶ B. °dīni.   ⁷ B. °jjato.

nāma no ca 'ssa paṭiladdhāni hotīti laddhi. Seyyathāpi etarahi Andhakānaṃ. Te saṃdhāya natthi saddhindriyan¹ 'ti pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Natthi saddhā 'ti puṭṭho pana saddhindriyato saddhāya nānattam sallakkhetvā paṭikkhipati. Sesesu pi es' eva nayo. Yathā pana² yassa atthi mano tassa manindriyam pi atthi. Evaṃ yassa saddhādayo atthi tassa³ saddhindriyādini⁴ pīti dīpanattham atthi mano atthi manindriyan 'ti ādi⁵ āraddham.

Taṃ sabbam uttānattham eva saddhim suttasāadhanenā 'ti.

AṬṬHAMAKASSA INDRIYAKATHĀ

NITṬHITĀ. 6.

Idāni dibbacakkhukathā nāma hoti. Tattha yesaṃ catutthajhānadhāmmupatthaddham⁶ maṃsacakkhum [eva dibbacakkhu nāma hotīti laddhi. Seyyathāpi etarahi Andhakānaṃ c' eva Saṃmitiyānañ ca. Te saṃdhāya maṃsacakkhun 'ti pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Puna maṃsacakkhum dibbacakkhum dibbacakkhum⁵ maṃsacakkhun 'ti puṭṭho. Tam-mattam⁷ eva taṃ na hotīti paṭikkhipati.

Yādisan 'ti ādipucchāsu pi ubhinnaṃ ekasabhāvābhāven' eva paṭikkhipati. Visayo 'ti ādisu ubhinnaṃ pi rūpāyatanam eva visayo. Maṃsacakkhum pana āpāthagatam⁸ eva passati. Itaram anāpāthagatam tiropabbatādigatam pi dibbacakkhussa ca atisukhumam pi rūpam gocaro. Na tādisam⁹ itarassa 'ti evam etesaṃ ānubhāvagocarā¹⁰ asadisā. Upādinnam hutvā⁵ anupādinnaṃ⁵ hotīti puṭṭho yasmā maṃsacakkhum upādinnaṃ dibbacakkhum anupādinnaṃ. Na ca maṃsacakkhum eva dibbacakkhun 'ti icchati. Tasmā paṭikkhipati. Dutiyaṃ puṭṭho yasmā⁵ maṃsacakkhussa uppādo maggo dibbassa

¹ C. o'yāni ti.

² B. omits.

³ C. adds : patthi.

⁴ B. o'yāni.

⁵ C. omits.

⁶ C. o'ddhattham.

⁷ B.—C. katakammantam.

⁸ B. ābādham āgatam.

⁹ C. adds : na.

¹⁰ C. anubha°.

cakkhuno 'ti vacanaṃ nissāya maṃsacakkhupaccayā dibbacakkhum uppajjati. Tañ ca rūpāvacarakānaṃ catunnaṃ mahābhūtānaṃ pasādo 'ti icchati tasmā paṭijānāti. Kā m ā v a c a r a ṃ h u t v ā 'ti puṭṭho pi yasmā naṃ maṃsacakkhum eva dibbacakkhum icchati tasmā paṭikkhipati.¹ Dutiyam puṭṭho rūpāvacarajhānapaccayena uppannattā rūpāvacaraṃ nāma jātan 'ti paṭijānāti. R ū p ā v a c a r a ṃ h u t v ā a r ū p ā v a c a r a ṃ 'ti puṭṭho pi tato paraṃ bhāvanāya arūpāvacarakkhaṇe. Rūpāvacaracittassa abhāvā² paṭikkhipati. Dutiyam puṭṭho arūpāvacarakānaṃ³ catunnaṃ mahābhūtānaṃ pasādo hutvā uppajjatīti laddhiyā paṭijānāti. Apariyāpannabhāvaṃ pana 'ssa na⁴ icchati. Tasmā paṭikkhipati yeva.

Dibbacakkhu dhammupatthaddhan 'ti. Kāmāvacara-dhammena upatthambhitam hutvā. Puna dhammupatthaddhan 'ti lokuttaradhammena upatthaddham. D v e s e a k k h ū n ī t i puṭṭho kiñcāpi dibbacakkhuno dhammupatthaddhassa paññācakkhubhāvaṃ na⁴ icchati paññācakkhussa pana atthitāya paṭikkhipati. Puna puṭṭho maṃsacakkhum dhammupatthaddham dibbacakkhum hotīti laddhivasena paṭijānāti.

Sesam ettha uttānattham evā 'ti.

DIBBACAKKHUKATHĀ NIṬṬHITĀ. 7.

Idāni dibbasotakathā nāma hoti. E k a ṅ ṅ e v a s o t a ṇ 'ti puṭṭho dvinnam atthitāya paṭikkhipitvā. Puna⁴ puṭṭho yasmā tad eva dhammupatthaddham dibbasotaṃ nāma hoti tasmā paṭijānāti.

Sesam hetthā vuttanayam evā 'ti.

DIBBASOTAKATHĀ NIṬṬHITĀ. 8.

¹ C. omits from above y a s m ā etc.

² C. bhagavā.   ³ B. 'rikānaṃ.   ⁴ C. omits.

⁵ B. adds: va.

⁶ C. etañ.

. Idāni yathākammupagañānakathā hoti. Tattha yesaṃ iti dibbena cakkhunā visuddhena —pe— yathā kammupage satte pajānātīti suttam ayoniso gahetvā yathākammupagañānam eva dibbacakkhun 'ti laddhi. Te saṃdhāya pucchā sakavādissa. Paṭiññā itarassa. Puna yathā kammupagatañ¹ ca manasi karotīti puṭṭho ekacittassa ārammaṇadvayābhāvā paṭikkhipati dutiyam puṭṭho nānācittavasena patijānāti. Puna lesokāsaṃ adatvā dvīnam phassaṇānān 'ti puṭṭho paṭikkhipati. Iti yathā iminā² yathā kammupagatapadena evam eva ito³ vata bhonto sattā 'ti ādipadehi pi saddhim yojanāsu attho veditabbo.

Āyasmā Sāriputto yathā kammupagataṃ ñānam jānātīti idam sakavādi. Yasmā thero appicchatāya abhiññānānāni⁴ na valañjetīti.⁵ Ekaccena jahanti⁶ tāni. Pana 'ssa n' eva atthīti maññati tasmā taṃ dibbacakkhuno alābhī thero 'ti maññamānam⁷ pucchati. Ten' eva kāraṇena atth' āyasmato Sāriputtassa dibbacakkhun 'ti parato⁸ puṭṭho paṭikkhipati. Dutiyam puṭṭho yaṃ kiñci⁹ sāvakena pattabbam sabban taṃ therena pattan¹⁰ 'ti patijānāti. Idān' assa paṭikkhepam¹¹ karonto sakavādi nanu āyasmā Sāriputto 'ti ādim āha. Imam hi gātham thero valañjanapanidhiyā¹² evam abhāvena¹³ āha. Abhiññānassa¹⁴ abhāvena. Paravādi pana abhāven' eva cā 'ti attham sallakkhesi. Tasmā tassa laddhiyā therassa yathākammupagatañānam eva atthi no dibbacakkhum. Tena vuttam tena hi na¹⁵ vattabbam yathākammupagatañānam dibbacakkhun 'ti.

YATHĀKAMMUPAGATAÑĀNAKATHĀ

NIṬṬHITĀ. 9.

¹ B. °gañ.   ² C. adds: na.   ³ B. ime.   ⁴ B. °ñā 'ti.

⁵ B. °ñceti.   ⁶ B. jānanti.   ⁷ C. °no.

⁸ B. padato.   ⁹ C. omits.   ¹⁰ B. anupattan.

¹¹ B. vikkhepam.   ¹² C. °dhāyā.   ¹³ C. evam sāve.

¹⁴ B.—C. °nam.

¹⁵ C. tam.

Idāni samvarakathā nāma hoti. Tattha yesam tāvatiṃse deve upādāya tat' uttarim¹ devesu yasmā te pañca-verāni na samācaranti tasmā samvaro atthīti laddhi. Te samdhāya pucchā sakavādissa. Verasamudācāraṃ apasato² paṭiññā itarassa. Tato³ yasmā samvaro nāma samvaritabbe asamvare sati hoti. Tasmā asamvarapucchā⁴ sakavādissa. Devesu pānātipātādinaṃ abhāvena paṭikkhepo itarassa. Atthi manussesū 'ti ādi samvare sati asamvarassa asamvare ca sati samvarassa pavattisam-dassanattam vuttam. Pānātipātā veramaṇīti ādipañhesu pānātipātādinaṃ asamācāravasena⁵ paṭiññā. Pānātipātādinaṃ natthitāya paṭikkhepo veditabbo.

Paṭilomapañhā uttānatthā yevā 'ti.

Avasāne natthi devesu samvaro 'ti pañhe pānātipātādini katvā puna tato samvarābhāvaṃ⁶ samdhāya paṭiññā sakavādissa. Tato chalavasena yadi samvaro natthi sabbe devā pānātipātino 'ti ādi pucchā paravādissa. Devānaṃ verasamudācārassa⁷ abhāvena paṭikkhepo sakavādissa. Na h' evā 'ti vacanamattam gahetvā laddhipaṭiṭṭhāpanaṃ paravādissa. Evaṃ paṭiṭṭhitā te⁸ laddhi appaṭiṭṭhitā 'va hotīti.

SAMVARAKATHĀ NIṬṬHITĀ. 10.

Idāni asaññakathā⁹ nāma hoti. Tattha ye samkhārapaccayā viññānaṃ 'ti vacanato vinā viññānena paṭisamdhī nāma natthi. Saññuppādā¹⁰ va¹¹ pana te¹² devā tamhā kāyā cavantīti vacanato asaññasattānaṃ pi cutipaṭisamdhikkhaṇe saññā atthīti laddhi. Seyyathāpi etarāhi Andhakānaṃ te samdhāya pucchā sakavādissa. Paṭiññā itarassa. Tato naṃ sakavādī¹³ kin te tam ṭhānaṃ saññā-

¹ B. °ri.   ² B. °yato.   ³ C. tam.   ⁴ B.—C. °re.
⁵ B. °caraṇa°.   ⁶ B. dīnaṃ vagabhāvaṃ.   ⁷ B. deva°.   ⁸ B. va na.
⁹ C. asamvara°.   ¹⁰ B. sappaññū°.   ¹¹ B. ca.   ¹² C. omits.   ¹³ C. adds : naṃ.

bhāvō 'ti ādīhi codetum saññābhāvō¹ saññāgati ti ādim āha. Tam sabbam tato parañ ca pālinayen' eva veditabban 'ti.

ASAÑÑAKATHĀ NIṬṬHITĀ. 11.

Idāni n'evasaññānāsaññāyatanakathā nāma hoti. Tattha yesam n'evasaññānāsaññāyatanan 'ti vacanato na vattabam tasmim bhava saññā atthiti. Seyyathāpi etarahi Andhakānam. Te samdhāya pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa.

Sesam ettha sabbam² pālinayen' eva veditabban 'ti.

N'EVASAÑÑĀNĀSAÑÑĀYATANAKATHĀ

NIṬṬHITĀ. 12.

TATIYO VAGGO.

¹ B. °gate.

² C. omits.

Idāni gihi'ssa arahā 'ti kathā nāma hoti. Tattha yesam Yasakulaputtādinaṃ gihivyañjane t̥hitanaṃ arahattapattim disvā gihi assa¹ arahā 'ti laddhi. Seyyathāpi etarahi Uttarāpathakānaṃ² te saṃdhāya pucchā sakavādissa. Tattha gihi'ssā 'ti yo gihisaṃyojanasaṃyutatāya gihi so arahā³ assā 'ti attho.

Paravādī pana adhippāyaṃ asallakkhetvā 'ti gihivyañjanamattam eva passanto paṭijānāti. Idāni'ssa gihi nāma gihisaṃyojanena hoti na vyañjanamattena yathāha bhagavā.

Alamkato ce pi samaṃ careyya
Santo danto niyato brahmacāri
Sabbesu bhūtesu nidhāya daṇḍam
So brahmaṇo so samaṇo sa bhikkhū 'ti.

Imaṃ nayaṃ dassetuṃ atthi arahato 'ti ādi āradham. Taṃ sabbam uttānattham evā 'ti.

GIHĪ 'SSA ARAHĀ 'TI KATHĀ
NĪT̥HITĀ. 1.

Idāni uppattikathā⁴ nāma hoti. Tattha yesam opapā-tiko hoti. Tattha parinibbāyīti ādini vacanāni ayoniso gahetvā Suddhāvāsesu uppanno saba uppattiyā arahā hotiti laddhi. Yesam vā upahacca parinibbāyīti idam⁵ parivattetvā uppajja parinibbāyīti pariyaṇaṇānaṃ saha uppattiyā arahā hotiti laddhi. Seyyathāpi etarahi Uttarāpathakānaṃ⁶ te saṃdhāya pucchā sakavādissa

¹ B. ssa.   ² B. °padhama°.   ³ C. °ham.

⁴ B. everywhere upapa°.   ⁵ B. padam.

⁶ B. °padhamakānaṃ.

paṭiññā itarassa. Tattha yasmā uppatticittam nāma lokiyam tena sotāpannādayo pi na honti pag eva arahā. Tasmāssa¹ imam nayaṃ dassetuṃ saha uppattiyā sotāpanno 'ti ādi āradham. Sāriputto 'ti ādi imesu mahātheresu ko eko pi² saha uppattiyā arahā nāmā 'ti codanattam vuttam. Uppattesi³ 'ti paṭisaṃdhicittena tam hi uppattim esati gavesati tasmā uppattesiyan 'ti vuccati.

Sesam ettha uttānattham evā 'ti.

UPPATTIKATHĀ NIṬṬHITĀ. 2.

Idāni anāsavakathā⁴ nāma hoti. Tattha ye dhammā anāsavassa arahato sabbe te⁵ anāsavā 'ti yesam laddhi. Seyyathāpi etarahi Uttarāpathakānaṃ⁶ te saṃdhāya arahato 'ti pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Atha naṃ anāsavā nāma maggādayo kin⁷ tassa te yeva uppajjantīti codanattam maggo phalaṃ 'ti ādi āradham. Cakkhum anāsavan 'ti puṭṭho sāsavattā paṭikkhipati. Dutiyaṃ puṭṭho anāsavass' etan 'ti paṭijānāti. Cīvarapañhe⁸ eko va dhammo anāsavo ca sāsavo ca na⁹ hotīti. Lakkhaṇavirodhabhayā paṭikkhipati. Dutiyaṃ puṭṭho anāsavass' eva⁹ hutvā sāsavassa hotīti paṭijānāti.¹⁰ Taññeva anāsavan 'ti pañhadvaye es' eva nayo. Sakavādi pana tam taññevā 'ti anuññātattā maggo anāsavo hutvā 'ti ādihi codeti. Iminā upāyena sabbattha attho veditabbo 'ti.

ANĀSAVAKATHĀ NIṬṬHITĀ. 3.

Idāni samannāgatakathā nāma hoti. Tattha dve saman-nāgamā paccuppannakkhaṇe samaṅgibhāvasamannāgamo ca rūpāvacarādisu aññatarabhūmippattito paṭilābhasam-

¹ B. ya.   ² B. hi.   ³ B. upapa tte pi yenā 'ti.

⁴ C. anāpatti.

⁵ C. sabbato.

⁶ B. °padhamakānaṃ.   ⁷ B. omits.   ⁸ B. °paññe.

⁹ C. omits.

¹⁰ B. °tīti.

annāgame ca. So yāva adhigataviseso¹ na parihāyati. Tāvad eva labbhati. Yesam pana thapetvā ime dve samannāgame añño pattidhamavasena² eko samannāgame nāma hotīti laddhi seyyathāpi etarahi Uttarāpathakānam.³ Tesam pattidhammo nāma koci natthīti anubodhanattham arahā catūhi phalehi samannāgato⁴ 'ti pucchā sakavādissa pattim samdhāya paṭiññā itarassa. Ath' assa yadi te arahā⁵ catūhi khandhehi viya catūhi phalehi samannāgato evam sante yeva catūsu phalesu cattāro phassādayo tehi te arahato samannāgatattā pāpunātīti codanattham arahā catūhi phassehīti ādi āraddham. Tam sabbam paravādinā ekakkhane catunnam phassādinam abhāvā⁶ paṭikkhittam. Anāgāmi-pañhādiṣu pi es' eva nayo. Sotāpatti phalam vītivatto 'ti na paṭhamajhānam viya dutiyajhānalābhī puna anuppattiyā pana vitivatto 'ti pucchati. Sotāpattimaggan 'ti ādi yaṃ vītivatto ten' assa puna asamannāgamam⁷ dassetum āraddham. Tehi ca aparihīno 'ti⁸ pañhe yasmā yathā paccanikasamudācārena lokiya-jhānadhammā parihāyanti. Na evam lokuttaramaggena hi ye kilesā pahīyanti phalena ca⁹ paṭippassambhanti te tathā pahīnā va tathā paṭippassaddhā yeva ca honti. Tasmā sakavādinā āmantā 'ti¹⁰ paṭiññātam. Sv āyam¹¹ attho parato¹² arahato cattāro maggā patiladdhā 'ti ādiṣu pakāsito yeva.

Sesam uttānattham evā 'ti.

SAMANNĀGATAKATHĀ NIṬṬHITĀ. 4.

Arahā chahi upekkhāhīti kathāya pi iminā va nayena attho veditabbo. Arahā hi chasu dvāresu¹³ upekkhānam

¹ C. aviga°.   ² B. upapatti°.   ³ B. °padhapakānam.

⁴ B. samannāgame arahā 'ti.   ⁵ B. °ham.

⁶ B. arahāvā.   ⁷ C. °gatam.   ⁸ C. va.

⁹ C. phale tava.   ¹⁰ B. °tīti.   ¹¹ C. ayam.

¹² B. padato.   ¹³ C. vāresu.

uppattibhabbatāya ¹ hi ² samannāgato 'ti vuccati na ekakkhaṇe. Sabbāsam uppattibhāvenā 'ti.

UPEKKHĀSAMANNĀGATAKATHĀ

NIṬṬHITĀ. 5.

Idāni bodhiyā buddho 'ti kathā nāma hoti. Tattha bodhīti catumaggañānassāpi sabbaññutañānassāpi adhi-
vacanam tasmā yesam yathā odātena vaṇṇena odāto
sāmena vaṇṇena ³ sāmo. Evaṃ bodhiyā buddho
'ti laddhi seyyathāpi etarahi Uttarāpathakānaṃ yeva te
saṃdhāya pucchā ca anuyogo ca sakavādissa. Paṭiññā ca
paṭikkhepo ca itarassa. Atitāyā ⁴ 'ti pañhe tasmim
khaṇe abhāvato paṭikkhipati. Dutiyam puṭṭho paṭilābham
saṃdhāya paṭijānāti. Puna kiccavasena ⁵ puṭṭho kiccā-
bhāvato paṭikkhipati. Dutiyam puṭṭho yan tena tāya
karaṇiyam katam tattha sammohābhāvā ⁶ paṭijānāti.
Lesokāsam ⁷ pana adatvā dukkham paṭijānātīti
ādinā nayena puṭṭho tassa kiccassa abhāvā paṭikkhipati.
Anāgatapañhe tasmim khaṇe maggañānassa abhāvā paṭik-
khipati. Dutiyam puṭṭho agamā ⁸ Rājagaham buddho 'ti
anāgatāya bodhiyā buddhabhāvam maññamāno paṭijānāti.
Bodhikaraṇiyam karotīti puṭṭho tasmim khaṇe
kiccābhāvena paṭikkhipati. Dutiyam puṭṭho yadi na
kareyya buddho 'ti na vucceyya. Yasmā avassam karis-
sati tasmā karotī ⁹ yeva nāmā 'ti paṭijānāti. Puna lesokā-
sāsam adatvā puṭṭho paṭikkhipati. Paccuppannapañhe
saddhim saṃsandanāya uttānattho yeva ¹⁰ tisso bodhiyo
ekato katvā buddho ¹¹ sabbaññutañānam ¹² saṃdhāya ¹³ tihi
pi buddho 'ti pi vattabbabhāvato ¹⁴ paṭijānāti. Puna tihi
puṭṭho sabbāsam ekakkhaṇe abhāvā paṭikkhipati. Dutiyam

¹ B. °gabba°; C. °vya°. ² B. tāhi. ³ C. omits.

⁴ B. °tassā.

⁵ B. kimvasena.

⁶ B. samohā°; C. sammohāvā. ⁷ C. lokānam.

⁸ C. āgama. ⁹ C. tato ti. ¹⁰ B. va. ¹¹ C. puṭṭho.

¹² C. °ṇāya.

¹³ C. °yata.

¹⁴ C. adds: tā.

puṭṭho atitānāgatapaccuppannassa sabbaññutaññānassa va-
sena paṭijānāti. Puna lesokāsaṃ adatvā satataṃ
sa mitaṃ 'ti puṭṭho paṭikkhipati. Na¹ vattabbaṃ
bodhiyā 'ti pucchā paravādissa. Bodhiyā abhāvakkhaṇe
buddhabhāvāpattito² paṭiññā sakavādissa.³ Nanu bo-
dhipaṭilābhā 'ti pañhe pana yasmim saṃtāne bodhi-
saṃkhātaṃ maggañānaṃ uppannaṃ. Tattha buddho
'ti sammuti sabhāvato paṭiññā tass' eva. Tassa adhippāyaṃ
ajānitvā hañcīti laddhiṭṭhapanā paravādissa. Idāni yadi
sallakkhaṇaṃ pakātaṃ kātuṃ bodhipaṭilābhā buddho 'ti
bodhiyā buddho 'ti pucchā sakavādissa. Tass' attho tan-
te⁴ yasmā bodhipaṭilābhā buddho tasmā bodhiyā buddho
'ti. Itaro bodhipaṭilābho nāma bodhiyā uppajjitvā nirud-
dhāya pi saṃtāne uppanne⁵ bhāvo yeva bodhi nāma
maggakkhaṇe ñānaṃ 'ti imaṃ vibhāgaṃ asallakkhento ca⁶
puna paṭijānāti. Tato sakavādinā bodhipaṭilābho
bodhiṭi puṭṭho vacanokāsaṃ alabhanto paṭikkhipatīti.

BODHIYĀ BUDDHO 'TI KATHĀ
NIṬṬHITĀ. 6.

Iti imā tisso pi kathā Uttarāpathakānaṃ⁷ yeva. Idāni
lakkhaṇakathā nāma hoti. Tattha yehi samannāgatassa
mahāpurisassa dve gatiyo bhavantīti imaṃ⁸ suttam ayoniso
gahetvā lakkhaṇasamannāgato⁹ bodhisatto¹⁰ va¹¹ hotīti
yesaṃ laddhi. Seyyathāpi etarahi Uttarāpathakānaṃ¹² te
saṃdhāya pucchā sakavādissa. Paṭiññā itarassa. Ca-
kavattisatto 'ti pañhesu yasmā cakkavattisatto bo-
dhisatto pi abodhisatto¹ pi¹ tasmā abodhisattaṃ saṃdhāya
paṭikkhipati bodhisattaṃ¹³ saṃdhāya paṭijānāti. Dvat-

¹ C. omits.   ² B. abu°.   ³ C. omits till tass' attho.

⁴ B. ki te.   ⁵ B. °na.   ⁶ B. va.

⁷ B. uttānā va padhamakānaṃ.   ⁸ B. idam.

⁹ C. °te.   ¹⁰ C. tte.   ¹¹ C. ca.

¹² B. °padhamakānaṃ.   ¹³ B. omits.

tims' imāniti suttam bodhisattam eva samdhāya vuttam. So hi pacchime bhavē buddho hoti. Itaresu cakkavattī. Tasmā āgataṃ pi anāgatasadisam evā 'ti.

LAKKHAṆAKATHĀ NIṬṬHITĀ. 7.

Idāni niyāmokkantikathā nāma hoti. Tattha yesaṃ Ghaṭikārasutte Jotipālassa pabbajjāṃ samdhāya bodhisatto Kassapassa bhagavato pāvācane okkantaniyāmo caritabrahmacariyo 'ti laddhi. Seyyathāpi etarahi Andhakānaṃ. Te samdhāya bodhisatto 'ti pucchā sakavādissa laddhiyaṃ thatvā¹ paṭiññā itarassa. Tato yasmā niyāmo 'ti vā brahmacariyaṃ 'ti vā ariyamaggassa nāmaṃ bodhisattānaṃ ca ṭhapetvā pāramipūraṇaṃ aññā niyāmokkanti nāma natthi. Yadi bhavēyya bodhisatto sotāpanno sāvako bhavēyya. Na c' etam eva kevaḷaṃ hīnaṃ. Buddhā² attano³ ñānabale thatvā ayaṃ buddho bhavissatīti vyākaraṇti. Tasmā puna bodhisatto 'ti anuyogo sakavādissa. Pacchimabhavaṃ samdhāya paṭikkhepo itarassa. Dutiyapañhe Jotipālakālaṃ⁴ samdhāya paṭiññā tass'⁵ eva. Sāvako hutvā 'ti ādisu pi es' eva nayo. Anussaviko 'ti anussavaṇṇapaṭividdhadhamme⁶ pacchimabhavaṃ⁷ samdhāya paṭikkhipitvā Jotipālakāle anussavaṃ samdhāya paṭijānāti. Aññāṃ sātthāraṇaṃ 'ti Ājāraṇaṃ ca Rāmaputtaṃ ca samdhāya vuttam. Āyasmā Ānando 'ti ādi okkantaniyāmā 'va sāvakā honti na itare okkantaniyāmā evarūpā hontīti dassetaṃ vuttam sāvako jātivitīvatto 'ti yāya jātiyā sāvako taṃ vitīvatto aññasmim'⁸ bhavē asāvako hotīti pucchati. Itaro sotāpannādināṃ sāvakabhāvato paṭikkhipati. Sesam ettha uttānattham evā 'ti.

NIYĀMOKKANTIKATHĀ

NIṬṬHITĀ. 8.

¹ B. datvā.   ² B. buddho.   ³ C. atthano.

⁴ C. °kānaṃ.   ⁵ B. taṃ yeva.

⁶ B. anussavena °dhammo.   ⁷ B. °bhāvaṃ.

⁸ B. aññatarasmim'.

Idāni aparā pi samannāgatakathā hoti. Tattha yesaṃ catutthamaggaṭṭho puggalo pattadhamavasena¹ tihi phalehi² samannāgato 'ti laddhi seyyathāpi etarahi Andhakānaṃ. Te saṃdhāya pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Sesam ettha heṭṭhā catūhi phalehi samannāgatakathāya vuttanāyen' eva veditabban' ti.

SAMANNĀGATAKATHĀ
NIṬṬHITĀ. 9.

Idāni samyojanakathā nāma hoti. Tattha yesaṃ nipariyāyen' eva sabbasaṃyojana ppahānaṃ arahattan' ti laddhi. Seyyathāpi Andhakānaṃ te saṃdhāya pucchā sakavādissa. Paṭiññā itarassa. Puna sabbe saṃyojanā 'ti putṭho heṭṭhāvuttamaggatayena pahīne saṃdhāya paṭikkhipati. Dutiyāṃ putṭho tena maggena appahīnāya abhāvā paṭijānāti. Sakkāyaditṭhi-ādisu viya paṭhamamaggena pahīnapahīnabhāvaṃ saṃdhāya paṭikkhipati. Catutthamaggena anavasesappahānaṃ saṃdhāya paṭijānāti. Es' eva nayo sabbatthā 'ti.

SAMYOJANAPPAHĀNAKATHĀ
NIṬṬHITĀ.² 10.

CATUTTHO VAGGO.

¹ B. patti°.

² C. omits the kathā 10.

Idāni vimuttikathā nāma hoti. Tattha vipassanā maggo phalaṃ paccavekkhaṇaṃ¹ 'ti catuṇṇaṃ ṇānānaṃ vimutti-
 ṇānaṃ 'ti nāma. Tesu pi vipassanāṇānaṃ niccanimittādihi²
 vā vimuttattā tadaṅgavimuttibhāvena vā vimuttattā vimut-
 tiṇānaṃ. Maggo samucchadavimutti. Phalaṃ paṭippa-
 ssaddhivimutti. Paccavekkhaṇaṇānaṃ³ pana vimuttim
 jānātīti vimuttiṇānaṃ. Evaṃ catubbidhe vimuttiṇāne
 nippariyāyena phalaṇānaṃ eva vimuttaṃ.⁴ Sesāni vimut-
 tānīti vā na⁵ vattabbāni. Tasmā idaṃ nāma vimuttiṇānaṃ
 vimuttan 'ti avatvā. Avisesen' eva vimuttiṇānaṃ⁶
 vimuttan 'ti yesaṃ⁷ laddhi seyyathāpi Andhakānaṃ.
 Te saṃdhāya pucchā sakavādissa paṭiṇṇā itarassa. Puna
 yaṃ kiṇcīti puṭṭho paccavekkhaṇādini saṃdhāya
 paṭikkhipati. Paṭipannaṃ sāsā 'ti puṭṭho maggaṇānaṃ
 anāsavataṃ saṃdhāya paṭijānāti.⁸ Yasmā pana taṃ⁹
 sotāpannaṃ phale ṭhitassa ṇānaṃ na¹⁰ hoti tasmā vimut-
 taṃ¹¹ nāma na¹² hotīti codanattaṃ. Puna sakavādi¹³
 sotāpannaṃ sāsā 'ti ādim āha. Iminā upāyena sabbattha
 attho veditabbo 'ti.

VIMUTTIKATHĀ NIṬṬHITĀ. 1.

Idāni asekkhakathā nāma hoti. Tattha yasmā Ānan-
 dattherādayo sekkho¹⁴ uḷāro bhagavā 'ti ādinā nayena
 asekkhe jānanti. Tasmā sekkhasaṃ sasekkhaṇā-

¹ B. °kkhan.   ² B. niccādi.   ³ B. °ṇāṇānaṃ.

⁴ B. adds: sesāni vimuttaṃ.   ⁵ B. ti.

⁶ B. vimuttaṃ.   ⁷ C. tesam.   ⁸ B. adds: na.

⁹ B. etaṃ.   ¹⁰ B. omits.   ¹¹ B. °tti.   ¹² C. omits.

¹³ B. °dissā.   ¹⁴ C. sekkhā; B. sekkha.

naṃ atthīti yesaṃ laddhi seyyathāpi Uttarāpathakānam.¹ Te saṃdhāya pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Jānāti passatīti idaṃ attanā adhigatassa jānana-vasena vuttaṃ. Gotrabhūno 'ti ādi hetthimāya hetthimāya bhūmiyā thitassa uparupariñānassa abhāvadasanattamaṃ vuttaṃ. Nānu ayaṃ smā ānando sekkho uḷāro bhagavā 'ti² jānāti paravādī asekkho bhagavā 'ti pavattattānaṃ³ asekkhaṃ nānaṃ 'ti icchati. Na paṇ' etaṃ asekkhaṃ. Tasmā evaṃ paṭiṭṭhāpitā pi laddhi appaṭiṭṭhāpitā 'va hotīti.

ASEKKHAṆĀNAKATHĀ⁴ NIṬṬHITĀ. 2.

Idāni viparitakathā nāma hoti. Tattha yv⁵ āyaṃ paṭhavikasīṇe paṭhavisaññī samāpajjati. Tassa taṃ nānaṃ vipariṭṭhānaṃ 'ti yesaṃ laddhi seyyathāpi Andhakānaṃ te saṃdhāya pucchā sakavādissa. Paṭiññā itarassa. Paṭhavinissāya uppannamittamaṃ hi na paṭhavī yeva. Tatrāyaṃ⁶ paṭhavisaññī tasmā viparitam taṃ⁷ nānaṃ 'ti ādim āha itaro.⁷ Ayaṃ⁸ h' etassa⁹ adhippāyo. Tato sakavādī lakkhaṇapaṭhavī pi saṃbhārapaṭhavī pi nimittapaṭhavī pi paṭhavīdevatā¹⁰ pi sabbā paṭhavī yeva. Tāsu paṭhavīti nānaṃ viparitam na hoti. Anicce niccaṇ 'ti ādi vipariyeso pana viparitam nānaṃ nāma. Kin te idaṃ etesu aññataran 'ti codetumaṃ anicce niccaṇ 'ti ādim āha. Itaro vipalāsalaṅkhaṇābhāvaṃ¹¹ saṃdhāya paṭikkhipati. Paṭhavinimittamaṃ saṃdhāya paṭijānāti. Kusalaṇ 'ti sekkhaputhujjanānaṃ nānaṃ saṃdhāya vuttaṃ. Atthi arahaṭo 'ti pañhesu¹² pi vipalāsalaṅkhaṇābhāven'¹³ eva paṭikkhipati. Paṭhavinimittamaṃ saṃdhāya paṭijānāti. Sabb' eva paṭhavī hotīti sabbānaṃ taṃ paṭhavikasīṇalaṅkhaṇamaṃ pa-

¹ B. °dhakānaṃ.

² C. omits.

³ C. °ntānaṃ ; B. °ttātaṃ.

⁴ B. asekkhakathā.

⁵ C. sv.

⁶ C. tatra vāyaṃ.

⁷ B. °mits.

⁸ C. yaṃ.

⁹ B. hi tassa.

¹⁰ C. devatā.

¹¹ C. °ṇabhāvaṃ.

¹² B. saññāsu.

¹³ C. °ṇabhāvena.

ṭhavi yeva hotiti pucchati. Sakavādi tathā abhāvato paṭikhipati. Nanu paṭhavi atthi atthi ca¹ koci paṭhaviṃ² paṭhavito samāpajjati pucchā sakavādisa. Tass' attho nanu nimittapaṭhavi atthi atthi ca³ koci taṃ paṭhaviṃ² paṭhavito ca samāpajjati na āpato vā te jato vā⁴ paṭhavi atthi ādi yadi yaṃ⁵ yathā atthi taṃ tathā samāpajjantassa ñānaṃ viparitaṃ hoti. Nibbānaṃ atthi taṃ pi samāpajjantassa sabbaṃ vipariyesasamugghātana-maggañānaṃ⁶ pi te viparitaṃ hotiti⁷ dassanattaṃ vuttan 'ti.

VIPARĪTAKATHĀ NIṬṬHITĀ. 3.

Idāni niyāmakathā nāma hoti. Tattha yo puggalo samataniyāmaṃ⁸ okkamissati taṃ bhabbo esa dhammaṃ abhisametun 'ti yasmā⁹ bhagavā jānāti tasmā aniyatassa puthujjanass' eva sato¹⁰ puggalassa niyāmagamanāya ñānaṃ atthi yesaṃ laddhi seyyathāpi Uttarāpathakānaṃ. Te samdhāya aniyatassā 'ti pucchā sakavādisā 'ti.² Tattha niyāmagamaṇāyā 'ti niyāmo vuccati maggo maggagamanāya maggokkamanāya 'ti attho. Yaṃ pan' assa ñānaṃ disvā bhagavā bhabbo ayan 'ti jānāti taṃ samdhāya paṭiññā paravādisa. Ath' assa sakavādi ayuttavāditam dipetaṃ niyatassā 'ti viparītānuyogam āha. Tattha¹¹ paṭhamapañhe maggena niyatassa niyāmagamanāya¹² ñānaṃ nāma natthi paṭikkhipati. Dutiyena natthibhāvena paṭijānāti. Tatiye aniyatassa¹³ natthi pucchā taṃ¹⁴ laddhivirodhena paṭikkhipati. Puna paṭhamapañhe¹⁵ catuttham ñatvā¹⁶ aniyatassa niyāmagamanādivasena tayo pañhakathā. Tesu pathame yasmā ādimaggena niyatassa puna

¹ B. va.   ² B. omits.   ³ C. omits.   ⁴ B. adds: 'ti.

⁵ B. yad idaṃ.   ⁶ B. oghāṭakaṃ.   ⁷ B. hotū 'ti.

⁸ C. sammatta°; B. samattaṃ.   ⁹ C. tasmā.

¹⁰ B. tā.   ¹¹ B. sabba.   ¹² C. aniya°.

¹³ B. niya°.   ¹⁴ B. puṭṭhattā.   ¹⁵ B. adds: va.

¹⁶ B. katvā niya°.

tadatthāya ñānaṃ natthi tasmā paṭikkhipati dutiye-
 natthibhāven' eva paṭijānāti. Tatiye laddhivirodhen'¹ eva
 paṭikkhipati. Puna paṭhamam pañham aṭṭhamam katvā
 aniyatassa² aniyāmagamanādivasena tayo pañhakathā.
 Tesam attho vuttanāyena' eva veditabbo. Puna paṭhama-
 pañham eva dasamam³ katvā taṃmūlakā⁴ atthi ni-
 yāmo 'ti ādayo pañhakathā. Tattha yasmā niyāmagama-
 nāya ñānaṃ nāma maggañānaṃ eva hoti tasmā taṃ saṃ-
 dhāya atthi niyāmo 'ti vuttam. Itaro pana niyāmo 'ti vutte
 paṭikkhipati ñānaṃ 'ti vutte paṭijānāti. Satipaṭṭhānādisu
 pi es' eva nayo. Paccanikam uttānattham eva. Gotra-
 bhuno 'ti ādinā nayena yam⁵ appattam tassa taṃ natthi
 dassanattam. Vuttam bhagavatā⁶ jānāti attano ñānaba-
 lena jānāti. Na⁷ tassa niyāmagamanāñānaṃ sabhāvato.⁸
 Tasmā iminā karaṇena patitṭhitā pi 'ssa laddhi appatitṭhitā
 yevā 'ti.

NIYĀMAKATHĀ NIṬṬHITĀ. 4.

Idāni paṭisambhidākathā nāma hoti. Tattha yesam yam
 kiñci ariyānaṃ ñānaṃ sabbalokuttaram evā 'ti gahetvā
 sabbam ñānaṃ paṭisambhidā 'ti laddhi. Seyya-
 thāpi Andhakānaṃ te saṃdhāya pucchā sakavādissa paṭiññā
 itarassa. Sammutiñānapañhesu pathavikasīnasammutiyam
 samāpattiñānaṃ saṃdhāya paṭikkhipati niruttiñānaṃ saṃ-
 dhāya paṭijānāti. Ye keci sammutin 'ti pañhe puthuj-
 ane saṃdhāya paṭikkhipati. Cetopariyāyapañhesu puthuj-
 janassa ñānaṃ saṃdhāya paṭikkhipati. Ariyassa ñānaṃ
 saṃdhāya paṭijānāti. Sabbāpaññattipañhesu pathavika-
 sīnasamāpattipañham⁹ saṃdhāya paṭikkhipati lokuttaram
 saṃdhāya paṭijānāti. Pathavikasīnasamāpattin 'ti ādi yā-
 etesu ettakesu thānesu paññā kim sabbā sā¹⁰ paṭisambhidā

¹ B. 'obhāven' eva.   ² B. omits.   ³ B. dvā°.

⁴ C. na.   ⁵ B. 'ssa.   ⁶ B. °vā.   ⁷ C. omits.

⁸ C. sabbā°.   ⁹ B. °saññam.   ¹⁰ B. sappassa.

'ti pucchanattham vuttam. Tena hi sabbam nānan 'ti yasmā sabbā¹ lokuttarapaññā paṭisambhidā tasmā sabbam 'ti vacanasāmaññato chalena² saddhim paṭiṭṭhāpetiti.

PAṬISAMBHIDĀKATHĀ NIṬṬHITĀ. 5.

Idāni sammutiñānakathā nāma hoti. Tattha sammuti-saccam paramatthasaccan 'ti dve saccāni. Ye pana etaṃ vibhāgam akatvā saccan 'ti vacanasāmaññena sammutiñānam pi saccārammaṇam evā 'ti vadanti³ seyyathāpi Andhakā⁴ te⁵ ayuttavādino 'ti tesam vāDavisodhanattham ayaṃ kathā āradhā. Tattha na vattabban 'ti pucchā paravādissa. Paramatthasaccam saṃdhāya paṭiññā sakavādissa. Sammutisaccamhīti sammuti-anupaviṭṭhe saccamhi paccatte⁶ vā bhummavacanam. Sammutisaccan 'ti attho sammutiñānam saccārammaṇāññevā 'ti pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Tato na yadi taṃ avisesena saccārammaṇāññevā 'ti tena nānena dukkha paṭiññādini⁷ kareyyā 'ti codetum tena nānenā 'ti ādim āha.

SAMMUTIKATHĀ NIṬṬHITĀ. 6.

Idāni cittārammaṇakathā nāma hoti. Tattha ceto-pariyāye nānan 'ti vacanamattam eva gahetvā taṃ nānam cittārammaṇam evā 'ti yesam laddhi seyyathāpi Andhakānam te saṃdhāya pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Atha 'ssa yo sarāgādivasena cittam jānāti tassa rāgādayo pi ārammaṇā honti. Tasmā na vattabham cittārammaṇāññevā 'ti codanattham nanu atthi kociti ādi āradham. Phassārammaṇe⁸ 'ti phassasamkhāte ārammaṇe⁹ vedanārammaṇe¹⁰ 'ti ādisu pi es' eva nayo. Puna phassārammaṇe¹¹ nānam navattabban

¹ C. sabba.   ² B. phalena.   ³ B. laddhi.

⁴ B. °kānam.   ⁵ C. omits.   ⁶ C. °the;

⁷ C. °pari°.   ⁸ B.—C. °ṇo.   ⁹ B. omits.

¹⁰ B. °nā-ārammaṇe.   ¹¹ B.—C. °ṇā.

'ti puṭṭho phassa¹ phusanalakkhaṇaṃ manasikaronto² phasse³ vārammaṇaṃ hotīti paṭijānāti. Kiṃ pan' etaṃ phassa pariyaēye ñānaṃ 'ti puṭṭho pana tādisassa suttapadassa abhāvā paṭikkhipati. Vedanādisu pi es' eva nayo. Idāni yaṃ nissāya yassa⁴ laddhi⁵ tad⁴ eva⁴ dassetvā laddhiṃ paṭiṭṭhāpetuṃ nanu cetopariyaēye ñānaṃ 'ti ādim⁶ āha. Sā pan' esā vacanamattābhini-vesena paṭiṭṭhāpitā pi appaṭiṭṭhāpitā va hotīti.

CITTĀRAMMAṆAKATHĀ NIṬṬHITĀ. 7.

Idāni anāgatakathā⁷ nāma hoti. Tattha anāgataṃ nāma anantaram pi atthi na anantaram pi. Etesu⁸ anantare ekanten' eva ñānaṃ natthi. Yathā ca anantare tathā ekavīthi-ekajavanapariyāpanne⁹ pi. Tattha ye sabbasmiṃ pi anāgate ñānaṃ icchanti seyyathāpi Andhakā¹⁰ te samdhāya pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Atha naṃ yan te anāgate ñānaṃ kiṃ tena anantaram anāgataṃ mūlādivasena jānātīti codetuṃ anāgataṃ mūlato 'ti ādim āha. Tattha mūlato 'ti ādini sabbāni kāraṇavevacanān'¹¹ eva kāraṇaṃ hi yaṃ¹² attano phalaṃ¹³ karoti. Taṃ tattha mūlayati paṭiṭṭhātīti mūlaṃ. Tato 'va taṃ hinoti pavattayatīti¹⁴ hetu. Tad eva naṃ deti¹⁵ handa naṃ gaṇhathā 'ti niyyādeti¹⁶ viyā¹⁷ 'ti nidānaṃ. Tato taṃ saṃbhavati saṃbhavo. Pabhavatīti pabhavo. Tattha va taṃ¹⁸ samuṭṭhāti taṃ vā naṃ samuṭṭhāpetīti samuṭṭhānaṃ. Tad eva taṃ¹⁹ āharatīti āhāro. Taṃ ca tassa apaṭiccajita-batṭhena²⁰ ārammaṇaṃ. Tad eva c' etaṃ paṭicca etīti paccayo. Tato taṃ samudetīti samudayo 'ti vuccati.⁶

¹ B. phassa.² C. °roto.³ B. phasso.⁴ B. omits.⁵ B. laddhivāre.⁶ C. omits.⁷ B. anāgatañāna°.⁸ B. tesu.⁹ C. °kapavana°.¹⁰ B. °kānaṃ.¹¹ B. kāraṇavaca°.¹² B. yaṃ hi.¹³ C. palaṃ.¹⁴ C. °ttatīti.¹⁵ B. nideti.¹⁶ B. niyyāde°.¹⁷ C. viyāyati.¹⁸ C. mataṃ.¹⁹ B. naṃ.²⁰ C. aṇaricchitabba°.

Yasmā pana anantaram cittaṃ eteh' ākārehi na sakkā jānituṃ tasmā na h' evā 'ti paṭikkhipati. Anāgataṃ hetu¹ paccayatantiyā anantarā-anāgate² citte hetupaccayattaṃ jānāti. Ye tattha dhammā³ hetupaccayena paccayā honti. Te jānātīti attho. Sesapadesu pi es' eva nayo. Gotrabhuno 'ti ādi. Yasmim anāgate nānaṃ na uppajjati taṃ sarūpato dassetuṃ vuttaṃ. Pāṭaliputtassa 'ti suttam yasmā⁴ anāgate nānaṃ uppajjati taṃ dassetuṃ āhaṭam. Yasmā pan' etaṃ na⁵ sabbasmim anāgate nānassa sādhanam tasmā anāhaṭam evā 'ti.

ANĀGATAKATHĀ NIṬṬHITĀ. 8.

Idāni paccuppannakathā nāma hoti. Tattha yesaṃ sabbasaṃkhāresu aniccato ditṭhesu taṃ pi nānaṃ⁶ aniccato ditṭhaṃ hotīti vacanaṃ nissāya avisesena sabbasmim paccuppanne⁷ nānaṃ atthīti laddhi. Seyyathāpi Andhakānaṃ. Te saṃdhāya paccuppane⁸ 'ti pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Atha naṃ yadi avisesena paccuppanne nānaṃ atthi⁹ khaṇapaccuppanne pi tena bhavitabbaṃ. Evaṃ sante dvinnaṃ nānānaṃ ekato abhāvā¹⁰ ten' eva ekañānena taṃ jānitabbaṃ. Hotīti codetuṃ¹¹ tenā 'ti anuyogo sakavādissa. Tattha paṭhamapañhe ten' eva taṃ jānituṃ na sakkā 'ti paṭikkhepo itarassa. Dutiyaapañhe pana saṃtatim saṃdhāya paṭiññā tass' eva. Paṭipāṭito bhaṅgaṃ passanto 'ti hi⁵ bhaṅgānupassanā nānen' eva bhaṅgānupassanānānaṃ¹² passatīti tassa adhippāyo. Tena nānena taṃ nānaṃ jānātīti ādisu pi es' eva nayo. Tena phassena taṃ phassaṃ 'ti ādini assa lesokāsanivāraṇatthaṃ vuttāni. Yaṃ pan' etena¹³ laddhim paṭiṭṭhāpanatthaṃ

¹ B. hetuṃ.

² B. °rānāgate.

³ B. tasmā.

⁴ C. yasmim.

⁵ B. omits.

⁶ B. viññānaṃ.

⁷ C. °nna.

⁸ B. samuppanne.

⁹ B. atthīti.

¹⁰ B. °vo.

¹¹ B. codanatthaṃ.

¹² C. °ssane.

¹³ B. tena.

nanu sabba samkhārehīti ādi vuttam. Tattha na sato¹ tañ ñānaṃ dīṭṭham hoti na ārammaṇato 'ti adhippāyena paṭiññā sakavādissa. Tasmā evaṃ paṭiṭṭhitā pi tassa laddhi appaṭiṭṭhitā va hotīti.

PACCUPPANNAKATHĀ NIṬṬHITĀ. 9.

Idāni phalañānakathā nāma hotīti. Tattha buddhā pi sattānaṃ ariyaphalappattiyā² dhammaṃ desenti sāvakaṃ pīti iminā sāmāññena buddhānaṃ viya sāvakaṇaṃ pi tena³ sattena pattaphale⁴ ñānaṃ atthīti yesaṃ laddhi seyyathāpi Andhakānaṃ. Te samdhāya sāvakaṣṣā⁵ 'ti pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Atha naṃ yaḍi sāvakassa phale ñānaṃ atthi yathā buddhasamā⁵ te pi sotāpattiphale attano ñānabalena ayaṃ bījī ayaṃ kolamkolo ayaṃ sattakkhattuparamo 'ti phalassa kataṃ paññapenti. Kin⁶ te evaṃ sāvako pīti codetum sāvako phalassa kataṃ paññapetīti āha. Itaro paṭikkhipati. Atthi sāvakassa phale paropariyattīti ādi phale ñānassa atthitāya paccayapucchanaṭṭhaṃ vuttam. Ayaṃ h'ettha adhippāyo buddhānaṃ idaṃ oraṃ⁷ idaṃ paraṃ⁸ evaṃ phalaṇaṃ uccāvaca bhāvajānaṇasamkhātā phalaparopariyattīti nāma atthi.⁹ Tathā indriyapuggalā paropariyattiyokāsaṃ-atthitāya tassa tassa¹⁰ puggalassa tesāṃ tesāṃ indriyānaṃ vasena taṃ taṃ phalaṃ jānanti. Kin te sāvakaṣṣāpi etā paropariyattīyo atthīti. Atthi sāvakassa khandhapaññattīti ādīni pi yaḍi te sāvakassa buddhānaṃ viya phale ñānaṃ atthi imāhi pi 'ssa paññattihi bhavitabbaṃ.¹¹ Kim assa tā atthi¹² sakkoti so etā paññattiyo attano balena jānitum 'va¹³ paññapetum vā⁶ 'ti⁶ codanattam¹⁴ vuttāni.

¹ C. yato.   ² B. ādissaphaluppa°.   ³ C. adds: tena.

⁴ B. vattabbe phalena.   ⁵ B. buddhā samā ne.

⁶ C. omits.   ⁷ B. phalaṃ.   ⁸ B. padaṃ opadanti.

⁹ B. adds: tathā indriyapuggalaparo pariyattīti nāma atthi.

¹⁰ B. kāya.   ¹¹ B. adds: ti.   ¹² B. adds: na.

¹³ B. va.

¹⁴ C. paṭi°.

Sāvako jino¹ 'ti² ādi. Yadi sāvakassa buddhānaṃ viya phale ñānaṃ atthi. Evam sante³ yeva jino 'ti codanattamaṃ vuttamaṃ. Sāvako anuppannassa 'ti pañhe pi ayam eva nayo. Aññānīti pañhe avijjāsamkhātassa aññānassa vibhattapaṭikkhitto⁴ na pan' assa buddhānaṃ viya phale ñānaṃ atthi tasmā appaṭiṭṭhito ca⁵ paravādo⁶ 'ti.

PHALAÑĀNAKATHĀ NIṬṬHITĀ. 10.

PAÑCAMO VAGGO.

MAHĀPAṆṆĀSAKO SAMATTO.

¹ C. pi no.

² B. titi.

³ B. oṅtesv eva.

⁴ B. vihatattā pa°.

⁵ B. va.

⁶ B. ovādivādo.

Idāni niyāmakathā nāma hoti. Tattha niyāmo hoti¹ bhabbo² niyāmaṃ okkamituṃ kusalesu dhammesu samattan³ 'ti vacanato ariyamaggo vuccati. Yasmā pana tasmim uppajjitvā niruddhe pi puggalo aniyato nāma na hoti. Tasmā so niyāmo⁴ niccatṭhena asaṃkhato 'ti yesaṃ laddhi seyyathā pi Andhakānaṃ te saṃdhāya pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Tato yadi so asaṃkhato evarūpena tena bhavitabban 'ti dipento nibbānaṃ 'ti ādim āha. Samsandanapucchā uttānatthā yeva. Atthi k o c i t i niyāmassa asaṃkhatabhāvaṃ dipanattam vuttam. Maggo asaṃkhato 'ti pañhe tassa uppādanirodhabhāvato paṭikkhipati. Niyāmo saṃkhato 'ti pañhe niruddhe pi magge niyāmassa atthitam⁵ saṃdhāya paṭikkhipati. Sotāpattiniyāmo 'ti ādi pañhesu pi anulomato ca paṭilomato ca iminā 'va nayena attho vedītabbo. Pañca asaṃkhatānīti puṭṭho pañcannaṃ asaṃkhatānaṃ āgatattānaṃ⁶ apassanto paṭikkhipati. Dutiyam puṭṭho catunnaṃ samattaniyāmānaṃ niyāmavacanato nibbānassa⁷ ca asaṃkhatabhāvato paṭijānāti. Micchattaniyāmapañho niyāmavacanamatthena asaṃkhatatāya ayuttabhavadīpanattam vutto 'ti.

NIYĀMAKATHĀ NIṬṬHITĀ. 1.

Idāni patieccasamuppādakathā nāma hoti. Tattha yesaṃ nidānavagge uppādā vā tathāgatānaṃ anuppādā vā tathāgatānaṃ ṭhitā vā sā dhātudhammaṭṭhitatā 'ti vacanato

¹ B. omits.

² B. gabbo.

³ C. samma°.

⁴ B. adds: 'ti.

⁵ B. atthīti.

⁶ C. anāga°.

⁷ C. omits till the end of the page.

paṭiccasamuppādo asaṃkhato 'ti laddhi. Seyyathāpi Pubbaseliyānaṃ ca Mahimsāsakānaṃ ca te saṃdhāya pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Avijjā asaṃkhata 'ti ādayo pañhā avijjādinam yeva paṭiccasamuppādabhāvadassanattam vuttā.¹ Yena paṇ' aṭṭhena tattha ekekaṃ aṅgaṃ paṭiccasamuppādo 'ti vuccati so paṭiccasamuppādavibhaṅge vutto yeva. Avijjāpaccayā saṃkhārā 'ti yā tattha dhammatṭhitatā² 'ti ādinayena suttena laddhi paṭiṭṭhāpitā. Tass' eva³ atthadassanena laddhibhīdanattam vuttam. Ayaṃ h' ettha attho. Yā ayaṃ hetṭhā ṭhitā va sā dhātudhammatṭhitatā 'va dhammaniyāmatā 'ti vuttā na sā aññatra avijjādihi viṣuṃ ekā atthi. Avijjādinam pana paccayānam yev' etaṃ nāma⁴ uppanne pi⁵ hi tathāgate anuppanne pi hi tathāgate avijjāto saṃkhārā saṃbhavanti saṃkhārādihi ca viññānādini tasmā avijjāpaccayā saṃkhārā 'ti yā etasmim pade⁶ saṃkhārādhammānam kāraṇatṭhena ṭhitatā⁷ 'ti³ dhammatṭhitatā.³ Tesam yeva ca³ dhammānam kāraṇatṭhen' va niyāmatā 'ti dhammaniyāmatā 'ti avijjā vuccati. Sā ca asaṃkhata 'ti.⁸ Nibbānaṃ ca asaṃkhataṇi 'ti pucchati. Paravādi laddhivasena paṭijānitvā puna dve asaṃkhataṇi 'ti puṭṭho suttabhāvena⁹ paṭikkhipivā va laddhivasen' eva paṭijānāti sesapadesu pi es' eva nayo. Hetṭhā vuttasadisam pana tattha vuttanayam¹⁰ evā 'ti.

PAṬICCASAMUPPĀDAKATHĀ

NIṬṬHITĀ. 2.

Idāni saccakathā nāma hoti. Tattha yesaṃ cattāri māni bhikkhave tathāni avitathānīti suttam nissāya cattāri saccāni asaṃkhataṇi 'ti laddhi. Seyyathāpi Pubbaseliyānam. Te saṃdhāya pucchā sakavādissa

¹ C. vuttam.

² C. ṭṭā.

³ C. omits.

⁴ B. nāmam.

⁵ B. siti.

⁶ B. pāde.

⁷ C. ṭhitā.

⁸ B. na.

⁹ C. suttabhāvena.

¹⁰ B. o'yen' eva veditabban 'ti.

paṭiññā itarassa. Ayam hi 'ssa adhippāyo. Dukkhasa-
mudayamaggesu vatthusaccaṃ saṃkhatam lakkhaṇasac-
caṃ asaṃkhatam. Nirodhe vatthusaccaṃ nāma natthi
asaṃkhatam eva tan¹ 'ti. Tasmā āmantā 'ti āha.
Tam pan' assa laddhimattam eva yo² hi dukkham vatvā³
saccaṃ icchati⁴ tathā samudayam maggañ ca. Yāni pana
nesam bādhanapabhavanīyānikalakkhaṇāni tāni lakkha-
ṇasaccaṃ nāmā 'ti. Na ca⁵ bādhanalakkhaṇādihi aññāni
dukkhādini nāma atthiti. Tāñāni ti ādisu adhippāyo
vuttanāyen' eva veditabbo. Dukkhān⁶ 'ti pañhe lad-
dhivasena lakkhaṇam saṃdhāya paṭijānāti. Dukkhān
'ti pañhe vatthum saṃdhāya paṭikkhipati. Tato⁷ param
suddhikapañhā samsandanapañhā ca sabbe pāli-anusāren'
eva veditabbā. Avasāne laddhipatiṭṭhāpanattham āhata-
suttam atthassa micchāgahītattā anāhatasadisam evā 'ti.

SACCAKATHĀ NIṬṬHITĀ. 3.

Idāni āruppakathā nāma hoti. Tattha yesam cattāro
āruppā anekajā⁸ 'ti vacanam nissāya sabbe pi te dhammā
asaṃkhatā 'ti laddhi te saṃdhāya ākāśānañcāyatanān
'ti pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Sesam ettha
uttānattham evā 'ti. Sādhakasuttam pi⁹ ajānitvā āhatattā
anāhatasadisam evā 'ti.

ĀRUPPAKATHĀ NIṬṬHITĀ. 4.

Idāni nirodhasamāpattikathā nāma hoti. Tattha niro-
dhasamāpattiti catunnam khandhānam appavatti yasmā
pana sā kariyamānā kariyati¹⁰ samāpajjiyamānā samāpaj-

¹ B. etan.   ² B. so.   ³ C. vatthu.   ⁴ C. itthi.

⁵ B. na ca tadhala°; C. tañ ce bodha°.

⁶ B. dukkhasaccan.   ⁷ B. ito.   ⁸ B. ānañcā 'ti.

⁹ B. adds : attham.   ¹⁰ B. °yyati.

jiyati¹ tasmā nippannā² 'ti vuccati. Saṃkhatāsamkhatalakkhaṇānaṃ³ pana abhāvena na⁴ vattabbā. Saṃkhatā 'ti vā asaṃkhatā 'ti vā tattha yesaṃ yasmā saṃkhatā na hoti tasmā asaṃkhatā 'ti laddhi. Seyyathāpi Andhakānaṃ eva Uttarāpathakānaṃ ca te saṃdhāya niroddhasamāpattīti⁵ pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Uppādentīti⁵ ādi samāpajjanapaṭilābhavasena⁶ eva vuttaṃ. Yathā pana rūpādayo saṃkhatadhamme uppādentīti na tathāgatāṃ keci uppādentīti nāma nirodhavodānaṃ⁶ vuṭṭhānaṃ 'ti phalasaṃpatti veditabbā. Asaṃkhatā⁷ pana⁸ natthi yeva tasmā paṭikkhipati. Tenā hīti yasmā saṃkhatā na⁹ hoti tasmā asaṃkhatā 'ti laddhi. Idaṃ pana asaṃkhatābhāve kāraṇaṃ na hotīti vuttaṃ pi avuttasadisam¹⁰ evā 'ti.

NIRODHASAMĀPATTIKATHĀ

NIṬṬHITĀ. 5.

Idāni ākāsakathā nāma hoti. Tattha tividho ākāso paricchedākāso kasiṇugghāṭimākāso ajatākāso tucchākāso 'ti pi tass' eva nāmaṃ. Tesu paricchedākāso saṃkhatō itarā dvē paññattimattā. Yesaṃ pana duvidho pi yasmā saṃkhatō na hoti tasmā asaṃkhatō 'ti laddhi seyyathāpi Uttarāpathakānaṃ Mahimsāsakānaṃ ca te saṃdhāya ākāso 'ti pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Sesam ettha uttānattham evā 'ti.

ĀKĀSAKATHĀ NIṬṬHITĀ. 6.

Idāni ākāso sanidassano 'ti kathā nāma hoti. Tattha yesaṃ tālacchiddādisu ñānappavattim nissāya sabbo pi

¹ B. ojjissati.² B. nibbannā.³ B. °ni.⁴ B. omits.⁵ C. °dinti.⁶ C. °dhāvodhānaṃ.⁷ B. °tā.⁸ B. adds : taṃ.⁹ B. °tānaṃ.¹⁰ C. vutta°.

ajatakāso sanidassano 'ti laddhi. Seyyathāpi Andhakānaṃ te saṃdhāya ākāsō sanidassano 'ti pucchā sakavādissa. Paṭiññā itarassa. Atha naṃ yaḍi sanidassano evaṃ vidho bhavēyyā 'ti codanattamaṃ rūpan 'ti ādi vuttam. Cakkhunā ca paṭiccā 'ti pañhesu evarūpassa suttassa abhāvena paṭikkhipitvā thūnantarikādīnaṃ¹ upaladdhiṃ saṃdhāya paṭijānāti dvinnam rukkhaṇam antaran² 'ti ettha rukkarūpaṃ cakkhunā disvā antare rūpabhāvato³ ākāsan 'ti manodvāraviññānaṃ uppajjati na cakkhaviññānaṃ. Sesesu pi es' eva nayo. Tasmā asādhakam etan 'ti.

ĀKĀSO SANIDASSANO 'TI KATHĀ
NIṬṬHITĀ. 7.

Idāni paṭhavīdhātu sanidassano 'ti ādikathā nāma hoti. Tattha yesaṃ pāsāṇa-udaka-thala+rukkhacalanānaṃ c' eva pañcendriyapaṭiṭṭhokāsānaṃ ca vaṇṇāyatanam kāyaviññātikāle hatthapādādirūpaṃ ca disvā paṭhavīdhātu-ādayo sanidassanā 'ti laddhi seyyathāpi Andhakānaṃ te saṃdhāya sabbakathāsu ādipucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Sesam sabbattha paḷi-anusārena c' eva heṭṭhāvuttanāyena eva veditabban 'ti. Paṭhavīdhātu sanidassanā 'ti ādi katvā kāyakammaṃ sanidassanan 'ti.

PARIYOSĀNAKATHĀ NIṬṬHITĀ. 8.
CHAṬṬHO VAGGO.

¹ B. dhūnanantikādīnaṃ.

³ C. rūpabhāvato.

² B. aṇanan 'ti.

⁴ C. jālā.

Idāni saṃgahakathā nāma hoti. Tatttha yasmā dāmādihi balivaddādayo¹ viya keci dhammā kehici dhammehi saṃgahitā nāma natthi. Tasmā natthi keci dhammā kehici dhammehi saṃgahitā. Evaṃ sante ekavidhena rūpasamgaho 'ti ādi niratthakan 'ti yesaṃ laddhi seyyathāpi Rājagirikānañ² c' eva Siddhatthikānañ³ ca. Te saṃdhāya aññen' atthena saṃgahabhāvaṃ dassetum pucchā sakavādissa. Attano laddhivasena paṭiññā itarassa. Idāni yen' atthena saṃgaho labbhati taṃ dassetum na nu atthi keci dhammā 'ti ādi āradhā. Taṃ sabbam heṭṭhāvuttanayattā uttānattham eva. Yā⁴ pan' esā paravādinā attano laddhipatitthāpanattham yathā dāmena vā⁵ 'ti ādikā upamā āhaṭā. Sakavādinā taṃ⁶ anabhinanditvā appaṭikkositvā. Hañci dāmena vā 'ti tassa laddhi bhinnā 'ti veditabbā. Ayaṃ h' ettha attho. Yadi te dāmādihi ca balivaddādayo⁷ saṃgahitā⁸ nāma natthi keci dhammā kehici dhammehi saṃgahitā 'ti.

SAMGAHAKATHĀ NIṬṬHITĀ. 1.

Idāni saṃpayuttakathā nāma hoti. Tatttha yasmā tilamhi⁹ telaṃ viya na vedanādayo saññādisu anupatitthā¹⁰ tasmā natthi keci dhammā kehici dhammehi saṃpayuttā. Evaṃ sante nānasampayuttan 'ti ādi niratthakam hotīti yesaṃ laddhi seyyathāpi Rājagirikānañ ca Siddhatthikā-

¹ B. °bandhādayo

² B. Rājākiriyañāñ ca.

³ C. omits.

⁴ C. sā.

⁵ B. cā.

⁶ B. ti.

⁷ B. °bandhādayo.

⁸ B. °tvā.

⁹ C. ti laddhimhi.

¹⁰ C. anupaci°.

nañ c' eva. Te saṃdhāya aññe va¹ sabbe va² sampayutta-
taṃ³ dassetuṃ pucchā sakavādissa attano laddhivasena
paṭiññā itarassa. Sesam idhāpi hetthāvuttanayattā uttā-
nattham eva. Yo pan' eso⁴ paravādinā yathā tilamhi
telan'ti ādikā-upamaṃ pañhe āhaṭo so yasmā vedanā-
saññānaṃ⁵ viya tilatelānaṃ⁶ lakkhaṇato nānatthavavat-
thānaṃ⁷ natthi. Sabbesu pi hi tela-atṭhitacesu tilo'ti
vohāramattaṃ. Ten' eva tilaṃ nibbattetvā⁸ gahite purima-
saṃthāne⁹ na tilo nāma paññāyati tasmā anāhaṭasadisam¹⁰
eva hotīti.

SAMPAYUTTAKATHĀ

NIṬṬHITĀ. 2.

Idāni cetasikakathā nāma hoti. Tattha yasmā phassi-
kādayo nāma natthi. Tasmā cetasikenāpi na¹¹ bhavitabbam.
Iti natthi cetasiko dhammo'ti yesaṃ laddhi seyyathāpi
Rājagirika-Siddhatthikānaṃ te saṃdhāya pucchā sakavā-
dissa paṭiññā itarassa. Sahajāto'ti sampayutta-
sahajātaṃ saṃdhāya vuttam. Phassikā¹²'ti tādisaṃ
vohāraṃ apassantassa pucchā paravādissa.¹³ Kim vohārena
yathā¹⁴ cittanissitako¹⁵'ti cetasiko'ti.¹⁶ Evaṃ so pi phas-
sanissitakattā¹⁷ phassanissitako¹⁸'ti vutte¹⁹ doso natthiti
paṭiññā sakavādissa. Sesam uttānattham evā'ti.

CETASIKAKATHĀ NIṬṬHITĀ. 3.

Idāni dānakathā nāmā hoti. Tattha dānan nāma
tividhaṃ cāgacetanā pi virati pi deyyadhammo pi saddhā

¹ C. bvena ; B. aññen' eva tṭhe.   ² B.   ³ B. ottataṃ.

⁴ C. so.   ⁵ C. opaṇ°.   ⁶ B. olādinam.

⁷ B. nānatta°.   ⁸ C. nibbēhetvā.

⁹ B. purimabhavaṃ saṃ°.   ¹⁰ B. °so.   ¹¹ C. omits.

¹² B. phassasikā.   ¹³ B. saka°.   ¹⁴ B. kathā.

¹⁵ B. °nisidato.   ¹⁶ B. omits.   ¹⁷ B. nisidakattā.

¹⁸ B. phassasiko.   ¹⁹ C. vutto.

hiriyam kusalañ ca dānaṃ 'ti. Āgatatṭhāne cāgacetaṇā dānaṃ. Abhayaṃ detiti āgatatṭhāne virati. Dānaṃ deti annaṃ pānaṃ 'ti āgatatṭhāne deyyadhammo. Tattha cāgacetaṇā deti vā deyyadhammaṃ denti vā etāya deyyadhammaṃ 'ti dānaṃ virati. Avakhaṇḍanattṭhena¹ lavanattṭhena vā dānaṃ. Sā hi uppajjamānā bhayaabheravādisaṃkhātaṃ dusseyacetanaṃ² khaṇḍeti lunāti ca 'ti dānaṃ. Deyyadhammo deyyatīti³ dānaṃ. Evam etan tividhaṃ pi atthato cetasiko c' eva dhammo deyyadhammo cā 'ti duvidhaṃ hoti. Tattha yesaṃ cetasiko va dhammo dānaṃ na deyyadhammo 'ti laddhi. Seyyathāpi Rājagirika⁴-Siddhatthikānaṃ te saṃdhāya cetasiko 'ti pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Atha naṃ deyyadhammasena codetum labbhāti pucchā sakavādissa. Annādiṃ⁵ viya so na sakkā dātum 'ti paṭikkhepo itarassa. Puna daḷhaṃ katvā puṭṭho abhayaṃ detiti suttavasena paṭiññā tass' eva. Tassa⁶ paṭiññādisu pana tassa⁷ detiti ādi vohāraṃ apassanto paṭikkhipat' eva. Anittaphalaṃ 'ti ādi⁸ acetasikassa⁹ dhammassa dānabhāvadīpanatthaṃ vuttaṃ. Na hi acetasiko annādīdhammo āyatim vipākaṃ deti itthaphalabhāvanīyācānattham¹⁰ pan' etaṃ vuttan 'ti veditabbaṃ. Ayaṃ pi h' ettha adhippāyo yadi acetasiko annādīdhammo dānaṃ bhaveyya hitacittena anittam akantaṃ bhesajjaṃ dentassa nimbabijādihi viya nimbādayo anittam eva phalaṃ nibbatteyya yasmā¹¹ pan' etthahitaharaṇacāgacetaṇā¹² dānaṃ tasmā anitthe pi deyyadhamme dānaṃ itthaphalaṃ eva hotiti. Evam paravādinācetasikadhammassa dānabhāve paṭiṭṭhāpīte sakavādī itarena pariyaena deyyadhammassa dānabhāvaṃ sādhetum dānaṃ itthaphalaṃ vuttaṃ bhagavatā 'ti ādim āha. Paravādī pana cīvarādīnaṃ¹³ itthavipākatam apassanto¹⁴ paṭikkhipati. Suttasādhanam paravādivāde¹⁵ pi yujjati. Sakavādivāde¹⁵ pi na puna ekena 'tṭhena¹³

¹ C. akaṇḍa°. ² C. oṇānaṃ°. ³ B. deyya°.

⁴ C. oya. ⁵ C. adinnā°.

⁶ C. ssa; B. phassa pañhādisu. ⁷ B. phassam.

⁸ B. ādīnaṃ. ⁹ C. ceta°. ¹⁰ B. oṇiyācānattham.

¹¹ C. yasmim. ¹² C. opharaṇa°. ¹³ C. omits.

¹⁴ B. o'ko. ¹⁵ B. o'vāre.

deyyadhammo itṭhaphalo hoti¹ itṭhaphalabhāvamattam² eva paṭikkhittam. Tasmā tena hi na vattabban 'ti ettha itṭhaphalabhāven' eva na vattabbatā yujjati. Dātabbatṭhena pana deyyadhammo dānam eva. Dvinnam hi dānānam sāgarabhāvamocanattam³ eva ayam kathā 'ti.

DĀNAKATHĀ NIṬṬHITĀ. 4.

Idāni paribhogamayapuññakathā nāma hoti. Tattha yesam⁴ divā ca ratto ca sadā puññam pavaddhatiti ca⁵ yam⁶ bhikkhave bhikkhu cīvaram paribhuñjamāno 'ti ca evam ādini suttāni ayoniso gaḥetvā yesam⁷ paribhogamayam nāma puññam atthiti laddhi seyyathāpi Rājagirika⁸-Siddhatthika-Sammitiyānam te samdhāya paribhogamayan 'ti pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Atha nam puññam nāma phassādayo kusalā dhammā na tato aññam tasmā phassādihi te vaddhitabban 'ti codetum paribhogamayo phasso⁹ 'ti ādi āradham tam sabbam itarena tesam avaddhanato¹⁰ paṭikkhittam. Latā viyā 'ti ādini kiriyāya¹¹ vā bhāvatāya¹² vā vinā pi yathā latādini sayam eva vaddhanti. Kinte evam vaddhantiti codanattam vuttāni. Tathā pan' assa avaddhanato na h' evā 'ti paṭikkhittam. Na samannāharatiti pañhe paṭiggāhakānam paribhogena¹³ purimacetanā pavaddhati. Evam tam hoti puññan 'ti laddhivasena paṭijānāti. Tato anāvajjantassā¹⁴ 'ti ādihi puṭṭho dāyakassa cāgacetanam tam¹⁵ samdhāya paṭikkhipati. Tattha anāvajjantassā¹⁶ 'ti dānacetanāya pure cārikena āvajjanena¹⁷ bhavaṅgam anāvattantassa¹⁸ aparivattentassa¹⁹

¹ B. ti.² B. °phalābhā°.³ B. saṅgāra°.⁴ B. yesam.⁵ C. omits.⁶ B. yassa.⁷ C. sesam.⁸ C. °ya.⁹ B. °ssā 'ti.¹⁰ C. avaddhamnato; B. avaddhinato.¹¹ B. °yassa.¹² B. °nāya.¹³ B. panabhogena.¹⁴ B. °vatta°.¹⁵ B. omits.¹⁶ B. °vatta°.¹⁷ B. °ne nam.¹⁸ C. °ttassa.¹⁹ B. °ttantassa.

anābhogassā 'ti nirābhogassa asamannāharantassā 'ti. Āvajjanam hi bhavaṅgam pi vicchinditvā attano gatamaggen' ¹ eva uppajjamānam dānacetanam samannāharati nāma. Evaṃ kiccena iminā cittaena ² asamannāharantassa puññam hotiti pucchati. Amanasikarontassā 'ti manam akarontassa. Āvajjanena ³ hi tad anantaram uppajjamānam manam karoti nāma evam karontassā 'ti attho. Upayogavacanasmiṃ hi ⁴ etam ⁵ bhummam. Acetayantassā 'ti cetanam anuppādentassa appatthayantassā 'ti patthanāsamkhātam kusalacchandam akarontassa apaṇidahantassā 'ti dānacetanāvasena cittam atthapentassā 'ti attho. Nanuca āvaṭṭantassā 'ti vāre ⁶ abhogassā ⁷ 'ti abhogavato. ⁸ Atha vā abhogo ⁹ assa abhogassa ⁹ vā anantaram tam puññam hotiti pi attho. Dvinnam phassānan 'ti ādisu ekakkhaṇe dāyakassa dvinnam phassādīnam abhāvā paṭikkhipati. Dāyakassa ca paribhuñjantassa vā 'ti ubhinnam phassādayo samdhāya paṭijānāti. Api ¹⁰ c' assa pañcannam viññānanam samodhānam hotiti laddhi tassāpi vasena paṭijānāti. Atha nam sakavādi pariyāyassa dvāram pidahitvā ujuvipaccanikavasena codetum kusalādi-pañham ¹¹ pucchi. ¹² Tatrāpi kusalākusalānam ¹³ ekassa ekakkhaṇe ¹⁴ sampayogabhāvam ¹⁵ samdhāya paṭikkhipati. Paribhogamayam pana cittavippayuttam uppajjatīti laddhiyā paṭijānāti. Atha nam sakavādi suttana niggaṇhāti suttasādhane ārāmaropakādinam ¹⁶ anussaraṇapaṭisamkharaṇādivasena anantarā ¹⁷ uppajjamānam puññam samdhāya sadā ⁶ puññam pavaddhatīti vuttam. Appamānotassa puññābhisando 'ti idam pi appamānavihārino dinnapaccayattā ca evarūpo me cīvaram paribhuñjatīti anumodanavasena vuttam. Tam so paribhogamayan 'ti sallak-

¹ B. gamanamagge.   ² C. kiccena.   ³ B. āvajjamānena.

⁴ C. omits.   ⁵ B. evam.   ⁶ B. omits.   ⁷ B. ābho°.

⁸ B. ābhogavacanato.   ⁹ B. ābho°.   ¹⁰ B. adhi.

¹¹ B. kussalassā 'ti.   ¹² B. pucchati.   ¹³ B. kusalānam.

¹⁴ B. °nam.   ¹⁵ B. gābhāvam.   ¹⁶ B. °nādinam.

¹⁷ B. antarantarā.

khetiti. Yasmā pana paṭiggāhakena paṭiggāhetvā apari-
bhutte pi deyyadhamme puññaṃ hoti yeva. Tasmā saka-
vādīvādo 'va balavā.¹ Tattha paṭiggāhake paṭig-
gahite 'ti parassa² paṭiggāhakena paṭiggahite 'ti attho
datṭhabbo. Sesam uttānattham evā 'ti.

PARIBHOGAMAYAPUÑÑAKATHĀ

NIṬṬHITĀ. 5.

Idāni itodinnakathā nāma hoti. Tattha yesam itodinnena
yāpenti petā kālaṃkatā tahin 'ti vacanaṃ nissāya yaṃ³ ito
cīvarādi dinnam ten' eva yāpentiti laddhi seyyathāpi
Rājagiriya-Siddhatthikānaṃ. Te samdhāya ito dinnena
'ti pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Puna cīvarādiva-
sena anuyutto paṭikkhipati. Aññā⁴ aññāssa kārako 'ti
aññassa vipakādayakānaṃ kammānaṃ añño kārako na
attanā va attano kammaṃ karotiti vuttam hotiti evam
puṭṭho pana itaro suttavirodhabhayena paṭikkhipati.
Dānaṃ dentaṃ 'ti dānaṃ dadamānaṃ disvā 'ti attho.
Tattha yasmā attānaṃ⁵ anumodittha⁶ va⁷ te⁸ tattha
bhogā uppajjanti. Tasmā ssa iminā kāraṇena laddhi⁹
paṭiṭṭhāpentassāpi appaṭiṭṭhāpitā¹⁰ va hoti. Na hi te
itodinnen' eva vatthunā yāpentiti. Sesesu pi suttasā-
dhanesu es' eva nayo.

ITODINNAKATHĀ NIṬṬHITĀ. 6.

Idāni paṭhavī kammavipāko 'ti kathā nāma hoti. Tattha
issariyasamvattanīyaṃ kammaṃ adhipaccasamvattanīyaṃ
kamman 'ti. Tattha issarānaṃ issariyaṃ nāma adhipati-
naṃ adhipaccam nāma paṭhavī issariyadhipaccassa samvat-
tanikaṃ ca kammaṃ atthiti vuttam. Tasmā yesam paṭhavī

¹ B. phalavā.   ² C. padassa.   ³ B. omits.

⁴ C. añña-aññaṃ.   ⁵ B. oṇo.

⁶ B. oṭṭhā; C. anumāditatthā.   ⁷ B. ca.   ⁸ B. tesam.

⁹ C. laddhim.   ¹⁰ B. oṭṭhitā.

kammavipāko 'ti laddhi seyyathāpi Andhakānam te samdhāya paṭhavīti pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Sukhavedaniyā 'ti ādi kammavipākassa bhāvasanavasena vuttam. Phasso hotīti¹ ādinā nayena nidditthesu vipākesu phasso sukhavedaniyādibhedo hoti. Te² saññādayo ca³ sukhavedanādihi sampayuttā vedanādayo saññādihi sabbe pi sarammaṇā.⁴ Atthi⁵ va nesam pure cārikam āvaṭṭanādisamkhātam āvajjanam kammappaccaya-bhūtā cetanādayo⁶ tattha iṭṭhavipāko tassa patthanā paṇidhānavasena pavattā mūlatanā. Kin te evarūpā paṭhavīti pucchati. Itaro paṭikkhipati. Paṭilomapucchādīni uttānatthā⁷ yeva. Kammavipāko paresam sādharāṇo 'ti pañhe phassādayo samdhāya paṭikkhipati. Kammamasamuttānarūpaṇ ca paṭhavī-ādinam yeva ca sādharāṇābhāvam samdhāya paṭijānāti. Asādharāṇapañhe santisuttam parasamayato⁸ āharitvā dassitam sabbe sattā paṭhavim paribhuñjantīti pañhe. Paṭhavī-anissite samdhāya paṭikkhipati. Nissite samdhāya paṭijānāti. Paṭhavim aparibhuñjitvā parinibbāyantīti āruppe parinibbāyantānam⁹ vasena paṭijānāti. Kammavipākam akhepetvā¹⁰ 'ti idam parasamayavasena¹¹ vuttam. Kammavipākam hi khepetvā va⁵ parinibbāyantīti tesam laddhi sakasamayeva pana katokā-sassa kammassa uppannam vipākam akhepetvā parinibbānam natthīti tesaṇ ca laddhiyā paṭhavisādharānavipākattā uppannavipāko yeva hoti tam vipākabhāvena ṭhitam akhepetvā parinibbānam na yujjatīti codetum vattati. Itaro pi laddhivasen' eva paṭikkhipati. Cakkavattisattassa kammavipākan 'ti pañhe⁵ asādharāṇam phassādīni¹² samdhāya paṭikkhipati. Sādharāṇam samdhāya paṭijānāti. Paṭhavisamuddacandasuriyādayo¹³ pi¹⁴ sabbesam sādharāṇakammavipāko 'ti tesam laddhi. Issa-

¹ B. adds : hi.   ² B. so ca.   ³ B. va.   ⁴ C. °nādi.

⁵ C. omits.   ⁶ C. °nā so.   ⁷ B. uttānam eva.

⁸ B. pada°.   ⁹ C. °tamtam.   ¹⁰ C. atthapetvā.

¹¹ B. padasamassana°.   ¹² B. °di.

¹³ B. °suriyacandimādayo.   ¹⁴ B. hi.

riyasamvattaniyan 'ti. Ettha issariyaṃ nāma bahudhanatā. Adhipaccam nāma sesajane attano vase vattetvā tehi gurukātabbatthena adhipatibhāvo. Tattha kammapañilābhavasena taṃ samvattanikaṃ nāma hoti na janakavasena. Tasmā kammavipākabhāve¹ asādharaṇam etan 'ti.

PATHAVĪKAMMAVIPĀKAKATHĀ²

NIṬṬHITĀ. 7.

Idāni jarāmarāṇam vipāko 'ti kathā hoti. Tattha yesam atthi dubbannaṣamvattaniyam kammaṃ appāyukasamvattaniyam kamman 'ti. Ettha dubbannakā nāma jarā. Appāyukatā nāma marāṇam taṃsamvattaniyaṃ ca kammaṃ atthi tasmā jarāmarāṇam vipāko 'ti laddhi seyyathāpi Andhakānaṃ. Te samdhāya pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Paṭilomapañhe anārammaṇan 'ti rūpadhammānaṃ tāva anārammaṇaṃ c' eva. Arūpanam pi pana jarāmarāṇasampayogalakkaṇabhāvā anārammaṇaṃ c' eva akusalānaṃ dhammānaṃ jarāmarāṇam akusalānaṃ dhammānaṃ vipāko 'ti pañhe jarāmarāṇena nāma aniṭṭhavipākena bhavitabban 'ti laddhiyā paṭijānāti ten' eva kāraṇena kusalānaṃ dhammānaṃ jarāmarāṇassa kusalavipākatam paṭikkhipati. Parato c' assa akusalavipākataṃ nēva paṭijānāti. Kusalānaṃ ca akusalānaṃ cā 'ti pucchāvasena ekato katam. Ekakkhaṇe pan' etam³ natthi avyākatavipākānaṃ⁴ jarāmarāṇavipāko⁵ 'ti vattabbatāya pariyaṃ atthi.⁶ Tasmā avyākatavasena pucchā na katā. Du b b a ṇ ṇ a s a m v a t t a n i y a n 'ti ettha dubbanniyaṃ nāma aparisuddhavaṇṇatā. Appāyukatā nāma āyuno ciraṃ pavattitum asamattatā. Tattha akusalakammaṃ kammaṃ samuṭṭhānaṃ dubbannaṣarūpassa kammaṃ paccayo hoti. Asadisattā pan' assa taṃ vipāko na hoti. Utusamuṭṭhānādino pana taṃ paṭilābhavasena āyuno 'va ucche-

¹ C. °pāke bhāve.   ² B. °pāko 'ti kathā.   ³ B. taṃ.

⁴ B. abyākatānaṃ avipākānaṃ.   ⁵ B. °ṇam vipāko.

⁶ B. natthi.

danavasena¹ paccayo hoti. Evam etaṃ pariyāyena taṃ 'va saṃvattanikaṃ nāma hoti navipākaphassādīnaṃ viya janakavasena tasmā vipākabhāve² asādhakam. Sesam ettha heṭṭhāvuttasadisam evā 'ti.

JARĀMARANAVIPĀKO 'TI KATHĀ
NITṬHITĀ. 8.

Idāni ariyadhammavipākakathā nāma hoti. Tattha yesaṃ kilesappahānamattam eva sāmāññaphalaṃ na cittacetasikā dhammā 'ti laddhi. Seyyathāpi Andhakānaṃ. Te saṃdhāya natthi ariyadhammavipāko 'ti pucchā sakavādissa. Tattha ariyadhammavipāko 'ti maggasamkhātassa³ ariyadhammassa vipāko kilesakkhaya-mattam ariyaphalan 'ti laddhiyā paṭiññā itarassa. Sāmāññāna 'ti samaṇabhāvo. Maggass' etaṃ nāmaṃ. Sāmāññāna ca vo bhikkhave desissāmi sāmāññaphalaṃ ca 'ti hi vuttam. Brahmaññāne pi es' eva nayo. Sotāpattiphalaṃ⁴ na⁵ vipāko 'ti ādisu sotāpattimaggādīnaṃ ācayagāminam⁶ saṃdhāya ariyaphalānaṃ na vipākabhāvaṃ paṭijānāti. Dānaphalādīnaṃ paṭikkhipati. So ca⁷ ācayagāmi⁸ kassa evaṃ atthaṃ dhāreti. Vipākasamkhātaṃ ācayaṃ gacchati. Taṃ vā ācayaṃ ācinantā gacchanti ācayagāmino vipākaṃ apacinantā gacchanti apacayagāmino 'ti tasmā evaṃ paṭijānāti ca paṭikkhipati ca. Kāmāvacarakusala vipākam⁹ āpacayagāmi¹⁰ ādikā pucchā¹⁰ paravādissa paṭiññā ca paṭikkhepo ca sakavādissa. Lokikam¹¹ hi kusalaṃ savi-pākam cutipāṭisaṃdhiyo c' eva vaṭṭaṇ ca ācinantaṃ gacchatiti ācayagāmi.¹² Lokuttarakusalaṃ cutipāṭisaṃdhiyo c' eva vaṭṭaṇ ca apacinantaṃ gacchatiti apacayagāmi.

¹ B. upacchedaka°.   ² B. bhāva.   ³ C. vasagga°.
⁴ C. olānaṃ.   ⁵ C. omits.   ⁶ B. apaca°; C. acca°.   ⁷ B. hi.
⁸ C. āmayagāmin; B. °gāmitti.
⁹ B. akusala°; C. °pāka.   ¹⁰ B. pucchāya.
¹¹ B. °yaṃ.   ¹² B. apacaya°.

Evam c' etam savipākam eva hoti na apacayagāmiti vacanamattena avipākam. Imam attham samdhāy' ettha sakavādino paṭiññā ca paṭikkhepo¹ ca veditabbo 'ti.

ARIYADHAMMAVIPĀKAKATHĀ

NITṬHITĀ. 9.

Idāni vipāko vipākadhammadhammo 'ti kathā hoti. Tattha yasmā vipāko² vipākassa aññamaññā dipaccayavasena paccayo hoti. Tasmā vipāko pi vipākadhammadhammo³ 'ti yesam laddhi seyyathā pi Andhakānaṃ. Te samdhāya pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Tassa vipāko 'ti tassa vipākadhammadhammassa⁴ vipākassa yo vipāko so pi te vāde vipākadhammadhammo hoti pucchati. Itaro āyatim⁵ vipākadānabhāvaṃ⁶ samdhāya paṭikkhipati. Dutiyam puṭṭho tappaccayāpi aññassa vipākassa uppattim samdhāya paṭijānāti. Evam sante pana 'ssa kusalākusalassa viya tassāpi vipākassa⁷ vipāko tassa⁸ vipāko² 'ti vattānupacchedo⁸ āpajjati. Tam⁹ puṭṭho samayavirodhabhayena paṭikkhipati. Vipāko 'ti vā² ādimhi vacanasodhanena yadi vipākassa vipākadhammadhammena ekatṭham¹⁰ bhaveyya. Kusalākusalāvya-kātānaṃ ekatṭham āpajjeyyā¹¹ 'ti paṭikkhipati. Vipāko ca vipākadhammadhammo cā 'ti ettha ayam adhippāyo. So hi catūsu vipākakkhandhesu ekekaṃ aññamaññāpaccayādisu paccayaṭṭhena vipākadhammadhammam tam paccayuppannatṭhen' eva vipākam maññamāno vipāko vipākadhammadhammo 'ti puṭṭho āmantā 'ti paṭijānāti. Atha naṃ sakavādi yasmā tayā ekakkhaṇe catūsu khandhesu vipāko pi vipākadhammadhammo pi anuññāto tasmā tesam sahatādibhāvo āpajjatīti codetum

¹ C. °pañ ca.   ² B. omits.   ³ C. vipākadhammo.

⁴ C. vipākadhammadvipākassa.   ⁵ B. °ti.

⁶ B. °nābhāvaṃ.   ⁷ B. adds : tassāpi.

⁸ B. °pacchedo.   ⁹ C. sam.   ¹⁰ B. °tā bhaveyyam.

¹¹ B. vāpa°.

evam āha. Itaro kusalākusalasaṃkhātāṃ vipākadhamma-
dhammaṃ saṃdhāya paṭikkhipati. Taññeva akusala-
lan'ti yadi te vipāko vipākadhammadhammo yo akusala-
vipāko so akusalaṃ āpajjati. Tasmā¹ vipākadhamma-
dhammena ekattā. Taññeva kusalan'ti ādisu
pi es'eva nayo. Aññamaññapaccayā'ti idaṃ
sahajātānaṃ paccayamattavasena² vuttaṃ. Tasmā asā-
dhakaṃ³ mahābhūtānaṃ pi ca aññamaññapaccayatā
vuttā na ca tāni vipākāni⁴ vipākadhammadhammānīti.

VIPĀKO VIPĀKADHAMMADHAMMO 'ti KATHĀ

NIṬṬHITĀ. 10.

SATTAMO VAGGO.

¹ B. kasmā.

² B. paccayavasena.

³ C. °katam.

⁴ B. adds: na.

Idāni gatikathā nāma hoti. Tattha asurakāyena sad-
dhim cha gatiyo 'ti yesam laddhi seyyathāpi Andhakānaṃ
c'eva Uttarāpathakānaṃ ca te samdhāya pucchā sakavādissa
paṭiññā itarassa. Atha naṃ sakavādī pañca kho¹ pan'
imā Sāriputta gatiyo 'ti lomahamsanapariyāye² paric-
chinnānaṃ gatīnaṃ vasena codetum nanu pañca
gatiyo 'ti ādim āha. Itaro suttavirodhabhayena paṭi-
jānāti. Tasmā pana sakavādī cha gatiyo na sampati-
chati. Nanu catūhi apāyehi vimutto³ ettha asurakāyo pi
gahito 'ti saccam gahito na pan' esā gati kasmā visum
abhāvato asurakāyasmim hi Kāḷakañjakā⁴ asurapetagatiyā
samgahitā Vepacittiparisādevagatiyā asurakāyo 'ti visum
ekā gati nāma natthi. Idāni etam eva attham dassetum
nanu Kāḷakañjakā⁴ 'ti āradham. Tattha samāna-
vaṇṇā⁵ 'ti sadisarūpasamthānā. Bībhacchā⁵ 'ti
virūpa duddasikā. Samānabhogā⁶ 'ti sadisamethuna-
samācārā samānāhārā⁷ 'ti sadisakheḷasiṅghāṇika-
pubbalohitādi-āhārā. Samānāyukā⁷ 'ti sadisa-āyupa-
ricchedā. Āvāhavivāhan⁶ 'ti kaññāgahaṇā⁶ c'eva
kaññādānaṃ ca. Sukkapakkhe samānavāṇṇā⁶ 'ti
sadsisarūpasamthānā abhirūpā pāsādikā dassaniyā pabhā-
sampannā samānabhogā⁶ 'ti sadisapañcakāmaguṇa-
bhogā. Samānāhārā⁷ 'ti sadisasuddhā bhojanā-
di-āhārā. Sesam vuttanayam eva. Nanu atthi
asurakāyo 'ti idaṃ asurakāyass' eva sādham⁷ tassa
pana visum gatiparicchedābhāvena gatisādhakan 'ti.

GATIKATHĀ NIṬṬHITĀ. 1.

-
¹ C. panc' ime.	² B. °yena.	³ C. vimatto.
⁴ B. kālañcukā.	⁵ B. vigacchā.	⁶ C. °ganhañ.
	⁷ B. °kakatam.	

Idāni antarābhavakathā¹ nāma hoti. Tattha yesaṃ antarāparinibbāyiti suttapadaṃ ayonisogahetvā antarābhavo nāma atthi yattha satto dibbacakkhuko viya adibbacakkhuko iddhimā viya aniddhimā mātāpitisamāgamañ ca utusamayañ ca olokayamāno sattāhaṃ vā atirekasattāhaṃ vā tiṭṭhatīti laddhi seyyathāpi Pubbeseliyānam² eva Saṃmitiyānañ ca te saṃdhāya atthīti pucchā sakavādissa laddhiyaṃ thatvā paṭiññā itarassa. Atha naṃ ye bhagavatā tayo bhavā vuttā tesam vasena codetum kāmabhavo 'ti ādim āha. Tatrāyaṃ adhippāyo. Yadi te antarābhavo nāma koci bhavo atthi. Tena kāmabhavādinam yeva aññatarena bhavitabbaṃ. Pañca vokārabhavādinam viya tena taṃ pucchāma. Kin te yadi antarābhavo nāma kāmabhavo udāhu rūpabhavo arūpabhavo 'ti.³ Itaro tathā⁴ anicchanto sabbam paṭikkhipati. Kāmabhavassa vā 'ti ādi. Yadi antarābhavo nāma atthi imesaṃ bhavānaṃ antarā dvinnam sīmānaṃ sīmantarikā viya bhaveyyā 'ti codetum āradham. Paravādi pana tathā anicchanto sabbapañhe paṭikkhipati. Kevalam laddhiyā na⁵ sahadhammena ten' eva taṃ⁶ sakavādino vata re⁷ 'ti paṭisedheti.⁸ Pañcavīsā yonīti⁹ yathāparicchinnaṃ yoni-ādisu so samodhānaṃ¹⁰ na gacchati. Atha tena tato atirekena bhavitabban 'ti codetum vuttāni. Antarābhāvūpagaṃ kammaṃ n' ti yadi so pi eko bhavo yathā kāmabhavūpagādiṃ¹¹ kammāni atthīti satthārā vibhajitvā dassitāni. Evaṃ tadūpagenāpi¹² kammāna bhavitabban 'ti codanattāhaṃ vuttam. Yasmā pana parasamaye antarābhavūpagan nāma pātiekkam kammaṃ natthi. Yaṃ yaṃ bhavaṃ upapajjissati tadupagen' eva kammāna antarābhavāni nibbattitī tesam laddhi. Tasmā na h'evā 'ti paṭikkhittam. Atthi antarābhavūpagāsaṭṭā 'ti puttāho pi kāmabhavarūpabhavūpagā yeva nāma

¹ B. °gatakathā.² B. °nañ c' eva.³ B. 'titi; C. omits.⁴ C. kathā.⁵ C. iddhiyā naṃ.⁶ B. omits.⁷ B. va vāde.⁸ C. °dhati.⁹ B. adds: ādiṃ pi.¹⁰ C. °kam.¹¹ C. °bhāvādiṃ.¹² C. °pakenāpi.

te laddhiyā paṭikkhipati. Jāyanti ādini¹ puṭṭho pi. Tattha jātijarāmaranāni c'eva cutipatisaṃdhiparamparaṇ² ca anicchanto paṭikkhipati. Rūpādivasena puṭṭho pi yasmā antarābhavūpagasattassa³ anidassanaṃ rūpavedanādayo pi aññesaṃ viya na oḷārikā 'ti 'ssa⁴ laddhi tasmā paṭikkhipati. Iminā ca⁵ kāraṇena pañca vokārabhave⁶ pi⁴ paṭikkhepo veditabbo. Idāni kāmabhavo gatīti ādi bhavasamsandanam nāma hoti. Tatrāyaṃ adhippāyo. Yadi te antarābhavo⁷ nāma koci gatibhavo⁸ bhaveyya. Yathā kāmabhavādīsu bhavagati-ādibhedo⁹ labbhati. Tathāpi¹⁰ labbhettha yathā vā tatra na labbhati tathā imesu pi na labbhettha.¹¹ Samānasmim hi bhavābhave¹² etesv ev' esa vibhāgo¹³ atthi na itarasmin 'ti ko ettha visesahetū 'ti. Itaro pana laddhimattavasena taṃ taṃ paṭijānāti c'eva paṭikkhipati¹⁴ ca. Sabbesaṇṇeva sattānaṃ atthi antarābhavo 'ti puṭṭho. Yasmā nirayūpaga-asaññasattūpaga-arūpūpagānaṃ antarābhavaṃ na⁴ icchati tasmā paṭikkhipati. Ten' eva kāraṇena paṭilome paṭijānāti. Anantarikassa¹⁵ 'ti ādi. Yesam so antarābhavaṃ¹⁶ na icchati te tāva⁴ vibhajitvā dassetaṃ vuttam. Taṃ sabbam paḷi-anusāren' eva veditabbaṃ. Saddhim suttasādhanena 'ti.

ANTARĀBHAVAKATHĀ NIṬṬHITĀ. 2.

Idāni kāmagaṇakathā nāma hoti. Tattha sakasamaye tāva kāmadhātūhiti vatthukāmā 'ti¹⁷ pi vuccanti kilesakāmā pi kāmabhavo 'ti.¹⁸ Etesu pi¹⁷ hi vatthukāmā kāmāniyaṭṭhena kāmā¹⁹ sabhāvanissattasuññatathena dhātū 'ti

¹ C. ādim āha.	² B. °rānaṇ ca.	³ C. °bhavasattassa.
⁴ C. omits.	⁵ B. va.	⁶ B. °bhavabhāve.
⁷ C. ananta°.	⁸ C. bhavo.	⁹ C. bhavagatibhedo.
¹⁰ B. tatrāpi.	¹¹ B. labbhati	¹² B. bhavabhāve.
¹³ B. °ge.	¹⁴ B. °khepati.	¹⁵ B. ānan°.
¹⁶ B. ananta°.	¹⁷ B. omits.	¹⁸ B. pi.
		¹⁹ B. °ma.

kāmadhātu. Kilesakāmaniyatṭhena ¹ ca kāmā. Yathā vutten' ev' atṭhena dhātū' ti kāmadhātu. Kāmadhāvō kāmaniyatṭhena kammanatṭhena ² vatthukāmappattidesatṭhena ³ 'ti tīhi kāraṇehi ⁴ kāmā yathāvutten' ev' atṭhena dhātū 'ti kāmadhātu. Parasamaye pana pañc' ime bhikkhave kāmaguṇā 'ti vacanamattam nissāya pañc' eva ⁵ kāmaguṇā kāmadhātū 'ti gahitam. Tasmā yesam ayaṃ laddhi seyyathāpi etarahi Pubbaseliyānam. ⁶ Te samdhāya kāmadhātunānattam bodhetum pañc' evā 'ti pucchā sakavādissa laddhivasena paṭiññā itarassa. Na nu atthi ti ādi. Kilesakāmadassanattam vuttam. Tattha tappatisaṃyutto 'ti kāmaguṇapaṭisaṃyutto kāmaguṇarammaṇo 'ti attho. No vata re vattabbe pañc' evā 'ti imesu tappatisaṃyuttachandādisu sati pañc' eva kāmaguṇā kāmadhātū 'ti na vattabham. Ete pi hi chandādayo kamaniyatṭhena ⁷ kāmā ca ⁸ dhātu ca 'ti pi kāmadhātu. Kamanatṭhena kāmasamkhātā dhātu pi kāmadhātū 'ti attho. Manussānam cakkhun 'ti ādi vatthukāmadassanattam vuttam. Tattha paravādi channam pi āyatanānam vatthukāmabhavena ⁹ kāmadhātubhavam paṭikkhipivā puna mano 'ti puṭṭho mahagatalokuttaram samdhāya 'ssa ⁹ na ⁹ kāmadhātubhavam paṭijānāti. Yasmā pana sabbe pi te bhūmakamano kāmadhātu yeva. Tasmā nam sakavādi suttena niggaṇhāti. Kāmaguṇabhavo ¹⁰ 'ti ādibhavassa ¹¹ kāmadhātubhavadassanattam vuttam. Yasmā ¹² pana kāmaguṇamate bhavo 'ti vohāro natthi tasmā paravādi na h'evā 'ti paṭikkhipati. Kāmaguṇupagaṃ ¹³ kamman 'ti ādi sabbam ¹⁴ kāmaguṇamattassa na ⁹ kāmadhātubhavadassanattam ¹⁵ vuttam kāmadhātusamkhātam kāmadhāvūpagam eva hi kamman atthi kāmadhāvūpagā eva ca sattā

¹ B. kilesakāmakā°. ² C. kamaṇa°. ³ B. oppavatti°.

⁴ B. kara°. ⁵ C. omits. ⁶ B.—C. °kānaṃ.

⁷ B. kamma°. ⁸ C. va. ⁹ B. omits. ¹⁰ C. °bhāvo.

¹¹ C. °bhāva°. ¹² C. tasmā. ¹³ B. bhavam.

¹⁴ C. sabbā. ¹⁵ C. kāmadhāvā°.

honti. Tattha jāyanti jiyanti mīyanti cavanti upapajjanti¹ na kāmāgūṇesu 'ti iminā upāyena sabbattha attho veditabbo 'ti.

KĀMAGUṆAKATHĀ NIṬṬHITĀ. 3.

Idāni kāmākathā nāma hoti. Tattha yesaṃ pañc' ime bhikkhave kāmāgūṇā 'ti vacanamattam nissāya rūpāyatanādini pañc' evāyatanāni kāmā 'ti laddhi seyyathāpi Pubbaseliyānaṃ tesam kilesakāmāss' eva nippariyāyena kāmabhavaṃ dassetuṃ pañc' evā' ti pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Sesam ettha uttānattam evā 'ti.

KĀMAKATHĀ NIṬṬHITĀ. 4.

Idāni rūpadhātukathā nāma hoti. Tattha rūpino va dhammā rūpadhātu nāmā 'ti yesaṃ laddhi seyyathāpi Andhakānaṃ. Te samdhāya rūpino 'ti pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Atha naṃ sakavādi yasmā rūpadhātu nāma rūpabhavo na rūpamattam eva tasmā ten' atthena codetuṃ rūpabhavo 'ti ādim āha. Tam² sabbam kāmāgūṇakathāya vuttanāyena' eva veditabbam. Sā ca kāmādhātū 'ti puṭṭho bhūmipacchedavirodham sampassamāno paṭikkhipati puna daḷham katvā puṭṭho attano laddhivasena paṭijānāti. Evaṃ sante pana dvīhi bhavehi samannāgatattā³ āpajjati tena tam sakavādi kāmabhavena vā 'ti ādim āha. Itaro ekassa dvīhi samannāgamābhāvato⁴ paṭikkhipatiti.

RŪPADHĀTUKATHĀ
NIṬṬHITĀ. 5.

Arūpadhātukathāya pi iminā 'va upāyena attho veditabbo arūpadhammesu pana vedanākkhandham eva gahetvā vedanābhavo 'ti ādinā na yena tattha⁵ desanā katā.⁶ Tattha

¹ C. uppa°.

² B. sā tam.

³ B. °tatā.

⁴ B. °gatābhagavato.

⁵ B. ettha.

⁶ B. gatā.

kinte arūpino dhammā 'ti saṃkhaṃ gatā vedanābhavādisu aññataro hotīti evam attho daṭṭhabbo. Sesam heṭṭhā-vuttanayen' eva veditabban 'ti.

ARŪPADEHĀTUKATHĀ.

NITṬHITĀ. 6.

Idāni rūpadhātuyā āyatanakathā nāma hoti. Tattha yesam rūpī manomayo sabbaṅgapaccaṅgī ahinindriyo 'ti suttam nissāya brahmakāyikādīnaṃ ghāṇanimittādīni pi āyatanān' evā 'ti kappetvā saḷāyataniko tesam attabhāvo 'ti laddhi seyyathāpi Andhakānañ c' eva Saṃmitiyānaṃ te saṃdhāya saḷāyataniko 'ti pucchā sakavādisa laddhivasena paṭiññā itarassa. Atha naṃ yaṃ tattha āyatanam natthi tassa¹ vasena codetum atthi tattha² ghāṇāyatanan 'ti ādi āradham. Tato paravādī yaṃ tattha ajjhattikānaṃ tinnaṃ āyatanānaṃ ghāṇādīkaṃ³ saṃghāṇanimittam tad eva āyatanan 'ti laddhiyā paṭijānāti. Bāhirānaṃ⁴ gandhāyatanādīnaṃ vasena puṭṭho ghāṇappasādādayo tattha na icchati tasmā tesam gocaram paṭisedhento paṭikkhipati. Paṭilomapañhe saṃsandanapañhesu pi iminā va upāyena attho veditabbo. Atthi tattha ghāṇāyatanam atthi gandhāyatanam tena ghāṇena taṃ gandham ghāyatīti⁵ tasmim yeva pana⁶ samaye ekacce ācariye saṃdhāya vuttam te kira tattha cha ajjhattikāyatanāni⁷ paripuñṇāni icchanti āyatanena ca⁸ nāma sakiccakena⁹ bhavitabban 'ti tehi ghāṇādīhi te gandhādayo ghāyanti sāyanti phusantīti¹⁰ pi icchanti taṃ laddhim saṃdhāya paravādī āmantā 'ti paṭijānāti. Atthi tattha¹¹ mūlagandho 'ti ādīni pana puṭṭho atthibhāvam sādhetum asakkonto paṭikkhipati. Nanu atthi tattha

¹ C. tattha.

² C. tassa.

³ B. °tam.

⁴ C. bāhiram.

⁵ C. °ntīti.

⁶ C. para.

⁷ B. °kāni āya°.

⁸ C. omits.

⁹ C. kicca°.

¹⁰ C. adds : icchantīti pi.

¹¹ B. kattha.

g h ā ṇ a n i m i t t a n 'ti ādi saṁṭhānamattass' eva sādha-
kam na āyatanassa tasmā udāhaṭaṁ pi anudāhaṭasadisam
evā 'ti.

RŪPADHĀTU¹-ĀYATANA²KATHĀ

NIṬṬHITĀ. 7.

Idāni āruppe rūpakathā nāma hoti. Tattha yesaṁ
viññānapaccayā nāmarūpan 'ti vacanato āruppabhavaṁ pi
oḷārikarūpanissaṭaṁ³ sukhumarūpaṁ atthiti laddhi. Sey-
yathāpi Andhakānaṁ te saṁdhāya atthi rūpan 'ti
pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Sesam ettha uttā-
nattham evā 'ti.

ĀRUPPE RŪPAKATHĀ

NIṬṬHITĀ. 8.

Idāni rūpakammaṁ⁴ 'ti kathā nāma hoti. Tattha yesaṁ
kāyavaciviññānttisamkhātaṁ rūpaṁ eva kāyakammaṁ vaci-
kammaṁ nāma. Tañ ca kusalasamuṭṭhānaṁ kusalaṁ
akusalasamuṭṭhānaṁ akusalan 'ti laddhi seyyathāpi Mahi-
sāsakānañ c' eva Saṁmitiyānañ ca te saṁdhāya ku sa la-
cittena⁵ samuṭṭhitān 'ti pucchā sakavādissa
paṭiññā itarassa. Atha naṁ sace taṁ kusalaṁ sv āyaṁ
sārammaṇādibhedo kusalassa labbhati. Atthi te⁶ so
tassā 'ti codetum sārammaṇan 'ti ādi āradham.
Tattha patthanā⁷ pañidhīti cetanāy' ev' etaṁ
vevacanaṁ. Kusalacetanāy' eva hi pakappamānā patthanā
'ti pakappanavasena⁸ ṭhitattā pañidhīti ca vuccati. Parato⁹
pana kusalena cittena samuṭṭhitā vedanā saññā cetanā
saddhā 'ti¹⁰ ādisu vedanādinañ ñeva cetanā patthanā pañ-
idhīti labbhati na cetanāya.¹¹ Kasmā dvinnāṁ cetanānaṁ

¹ C. ārū°.   ² B. omits.   ³ B. adds: yā āyatana.

⁴ B. rūpan 'ti kamman 'ti.   ⁵ B. kusalena cittena.

⁶ C. omits.   ⁷ C. °na.   ⁸ C. pakappavasena.

⁹ B. padato.   ¹⁰ C. sati.   ¹¹ B. vedanāya.

ekato abhāvā sotapatitattā pana eva¹ tantigatā 'ti veditabbā. Rūpāyatanaṇ 'ti ādisu purimavāre² sabbam tam kusalan 'ti samkhittassa pabhedadassanattam vuttam. Sesā saṃsandanayā vacikammamapathā³ akusalena cittena samuṭṭhitān 'ti ādi vidhānaṇ ca sabbam pāḷi-anusāren' eva veditabbam. Asucīti pan' ettha sukkam adhippetam. Suttasāadhanam uttānattham evā 'ti.

RŪPAKAMMAN⁴ 'TI KATHĀ
NIṬṬHITĀ. 9.

Idāni jīvitindriyakathā nāma 'hoti. Tattha yesam jīvitindriyam nāma cittavippayutto arūpadhammo tasmā rūpajīvitindriyam natthīti laddhi. Seyyathāpi Pubbaseliyānaṇ c' eva Saṃmitiyānaṇ ca te saṃdhāya pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Natthi rūpīnam dhammānam⁵ āyū 'ti pañhe. Upādinna-rūpīnam pi tiṇakattāhādinam pi saṃtānavasena⁷ pavattaṇ⁸ c' eva āyuttḥitiyāpanā⁹ yāpanā iriyānā pavattanā¹⁰ pālanā 'ti icchati tasmā paṭikkhipati. Atthīti pañhe pi iminā 'va kāraṇena¹¹ paṭijānāti. Atthi arūpajīvitindriyan¹² 'ti pañhe arūpadhammānam cittavippayuttam jīvitindriya-saṃtānam nāma atthīti icchati tasmā paṭijānāti. Rūpīnam dhammānam āyū arūpajīvitindriyan 'ti pañhe rūpasattasamānā¹³ rūpino vā dhammā honti¹⁴ arūpino vā sabbesam cittavippayuttam arūpajīvitindriyam eva icchati tasmā paṭijānāti. Nirodhasamāpannapañhesu pi cittavippayuttam arūpajīvitindriyam eva saṃdhāya paṭikkhipati ca paṭijānāti ca. Sakavādi pana tam asam-

¹ B. evam.   ² B. ovāde.   ³ B. okatā.
⁴ B. rūpam.   ⁵ C. omits.   ⁶ B. opānam.
⁷ C. sattāna°; B. saṃdhā yana°.   ⁸ B. pavattim eva.
⁹ B. oyandhā; C. oyapanā.   ¹⁰ B. vattanā.
¹¹ B. pakā°.   ¹² C. rūpa°.   ¹³ C. sattasattāne.
¹⁴ C. hontu.

paṭicchanto yaṃ¹ arūpappavatte asati atthi rūpena tena bhavitabban 'ti codetum hañcīti ādim āha. Saṃkhārakkhandhapañhesu² phassādisaṃkhārakkhandhaṃ² saṃdhāya paṭikkhipati kāyakammādisaṃkhārakkhandhaṃ saṃdhāya paṭijānāti. Kāyaviññattivaciviññatti-sammāvācā-sammākammanto pi jīvitindriyan 'ti evaṃ ādayo pi dhammā saṃkhārakkhandhapariyāpannā 'ti yassa³ laddhi. Sakavādi pana taṃ asampaṭicchanto⁴ yadi niruddhe pi arūpappavatte saṃkhārakkhando atthi catunnaṃ pi khandhānaṃ atthitā hotū 'ti codetum atthi vedanakkhandho 'ti ādim āha. Itaro antosamāpattim⁵ saṃdhāya paṭikkhipati. Samāpajjantassa ca vuṭṭhahantassa⁶ ca pubbāparabhāgam⁷ saṃdhāya paṭijānāti. Asaññasattavāre⁸ pi es' eva nayo. Tassa hi laddhiyā asaññasattanaṃ paṭisaṃdhikāle cittaṃ uppajjitvā nirujjhati. Tena saha cittavippayuttaṃ arūpajīvitindriyaṃ uppajjitvā yāvātāyukaṃ pavattati⁹ tasmā tesam jīvitindriyaṃ natthīti puṭṭho paṭikkhipati. Atthīti puṭṭho paṭijānāti. Vedanakkhandhādayo pi tesam pavattivaseṇa paṭikkhipati. Cutipaṭisaṃdhivaseṇa paṭijānāti. Sakavādi pana taṃ anicchanto ca² sa ce tattha ekakkhaṇe pi vedanādayo atthi pañcavokārabhavattham¹⁰ pāpuṇātīti codetum pañcavokārabhavo 'ti ādim āha. Itaro suttavirodhabhayaena¹¹ paṭikkhipati. Ekadesaṃ bhijjatīti¹² pañhe sampayuttaṃ bhijjatīti¹² vippayuttaṃ tiṭṭhatīti tassa laddhi. Tasmā paṭijānāti. Dve jīvitindriyānīti pucchā paravādissa paṭiññā sakavādissa. Rūpārūpavasena hi dve jīvitindriyāni tehi yeva satto jīvati¹³ tesam bhaṅgena maratīti vuccati. Cutikkhaṇasmim hi dve pi² jīvitāni sah' eva bhijjantīti.¹⁴

JĪVITINDRIYAKATHĀ

NITṬHITĀ. 10.

- ¹ B. taṃ.   ² C. omits.   ³ B. ssa.   ⁴ C. sampa°.
⁵ C. ante.   ⁶ B. vuṭṭhā°.   ⁷ C. °bhāgam.
⁸ B. °vāde.   ⁹ B. °vattā.   ¹⁰ C. °bhavavatthā.
¹¹ B. °bhayā.   ¹² B.—C. bhajja°.   ¹³ C. pavatti.
¹⁴ B.—C. bhajjanti.

Idāni kammahetukathā nāma hoti. Tattha yena arahatā purimabhava arahā abbhācikkhitāpubbo so tassa kammaṣa hetu arahattā parihāyatīti yesaṃ laddhi seyyathāpi Pubbaseliyānaṃ c' eva Saṃmitiyānaṃ ca. Te saṃdhāya kammam hetū 'ti pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Sesaṃ parihānikathāya vuttanayam eva. Handa hi arahantānaṃ abbhācikkhatīti idaṃ yassa kammaṣa¹ hetu parihāyati² taṃ sampatiṇṇāpetuṃ vadati. Atha naṃ sakavādī taṃ pakkhaṃ paṭijānāpetvā yadi evaṃ ye³ hi arahanto abbhācikkhitapubbā te sabbe arahattaṃ pāpuṇeyyū⁴ 'ti codetuṃ ye ke cī ti ādim āha. Itaro tassa kammaṣa arahattaṃ⁵ sampāpuṇeyya⁶ niyāmaṃ apassanto paṭikkhipatīti.

KAMMAHETUKATHĀ NIṬṬHITĀ. 11.

AṬṬHAMO VAGGO.

-
¹ C. kamma.	² B. oṃyanti.	³ C. omits.
⁴ B. oṃyyan.	⁵ C. oṃntaṃ.	⁶ B. oṃpūṇe.

Idāni ānisamsakathā nāma hoti. Tattha sakasamaye samkhāre ādinavato nibbānaṃ ca ānisamsato passantassa samyojanappahānaṃ hotiti nicchayo. Yesam¹ pana tesu² dvīsu ekamsavādam³ gahetvā ānisamsadassāvino evam samyojanappahānaṃ hotiti laddhi seyyathāpi Andhakānaṃ te samdhāya pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Atha 'ssa ekamsavādo tayā gahito ādinavo pi datthabbo yevā 'ti. Vibhāgadassanattamaṃ sakavādi samkhāre 'ti ādim āha. Samkhāre ca aniccato manasikaroti nibbāne ca⁴ gahetvā⁵ ānisamsadassāvī hotiti pañhasmim ayam adhippāyo. Ānisamsadassāvissa⁶ samyojanānaṃ pahānaṃ⁷ hotiti tesam⁸ laddhi. Nānu samkhāre aniccato manasikaroto samyojanā pahiyantīti ca puṭṭho āmantā 'ti paṭijānāti. Tena te samkhāre⁹ ca aniccato manasi karoti nibbāne ca ānisamsadassāvī hotiti idaṃ āpajjatīti kiṃ sampaṭiccasi¹⁰ pi¹¹ etan 'ti tato paravādi ekacittakkhaṇaṃ samdhāya paṭikkhipati. Dutiyamaṃ puṭṭho nānācittavasena paṭijānāti. Sakavādi pan' assa adhippāyamaṃ madditvā aniccamanasikārassa ca ānisamsadassāvitāya ca ekato paṭiññātattā¹² dvinnamaṃ phassānaṃ dvinnamaṃ cittānaṃ samodhānaṃ hotiti pucchati. Itaro dvinnamaṃ samodhānaṃ apassanto paṭikkhipati. Dukkhatō 'ti¹³ ādipañhesu¹⁴ pi es' eva nayo. Kiṃ pan' ettha samnitṭhānaṃ kiṃ aniccādito manasikaroto¹⁵ samyojanā pahiyanti. Udāhu nibbāne ānisamsadassāvissa¹⁶

¹ C. sesā.² B. yesu.³ B. ekamsaka°.⁴ B. va.⁵ B. omits.⁶ B. °ssāvī viya.⁷ B. °janapahānaṃ.⁸ B. yesam.⁹ B. °te.¹⁰ B. °ti.¹¹ C. omits.¹² B. paṭiññātattā.¹³ C. pi.¹⁴ B. °paññāsu.¹⁵ B. °kabhedo.¹⁶ B. °padassā viya.

udādu dve pi ekato karontassā 'ti¹ yadi tāva aniccādīto manasikaroto pahānaṃ bhaveyya vipassanā citten' eva ca bhaveyya. Atha vā² ānisaṃsadassāvino anussavavasena nibbāne³ ānisaṃsaṃ passantassa vipassanā citten' eva bhaveyya. Atha dve pi ekato karontassa bhaveyya. Dvinnāṃ phassādīnaṃ samodhānaṃ bhaveyya. Yasmā pana ariyamaggakkhaṇe aniccādīmanasikāraṃ⁴ tassa² kiccaṃ nipphattim⁵ gacchati. Puna aniccato 'ti ādigahaṇassa anuppattidhammato nibbāne paccavekkhato⁶ ca ānisaṃsadassanaṃ iccāti. Tasmā kiccaṇipphattivasena aniccādīto manasikaroto⁷ ārammaṇaṃ katvā pavattivasena ca nibbāne ānisaṃsadassāvissa saṃyojanānaṃ pahānaṃ hotīti veditabbaṃ. Nibbāne sukhanupassatīti suttaṃ nibbāne sukhānupassanādibhāvaṃ eva sādheti na ānisaṃsadassāvitamattena saṃyojanānaṃ pahānaṃ tasmā anāgatasadisam evā 'ti.

ĀNISAMSAKATHĀ NIṬṬHITĀ. 1.

Idāni amatārammaṇakathā nāma hoti. Tattha yesaṃ nibbānaṃ maññatīti ādīnaṃ ayoniso atthaṃ gahetvā amatārammaṇaṃ saṃyojanaṃ⁸ hotīti laddhi. Seyyathāpi Pubbaseliyānaṃ. Te saṃdhāya pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa: Atha naṃ sace amatārammaṇaṃ saṃyojanaṃ amatassa saṃyojanīyādibhāvo āpajjatīti codetum a m a t a ṃ s a ṃ y o j a n a ṃ⁹ 'ti ādim āha. Itaro sutta-virodhabhayena sabbāṃ paṭikkhipati. Iminā va upāyena sabbavāresu¹⁰ attho veditabbo: Nibbānaṃ nibbānato 'ti āhāsaṃ suttaṃ¹¹ pana diṭṭhadhammanibbānaṃ¹² saṃdhāya bhāsitaṃ tasmā asādhakaṃ 'ti.

AMATĀRAMMAṆAKATHĀ NIṬṬHITĀ. 2.

- ¹ B. pi.   ² B. omits.   ³ C. nibbānaṃ.
⁴ B. °rassa.   ⁵ B. kiccaṇipphatti.   ⁶ B. paccakkhato.
⁷ B. °kabhedo.   ⁸ C. adds: na.   ⁹ B. °niyan 'ti.
¹⁰ B. sabbadhātu.   ¹¹ C. āgatta°.   ¹² B. °niṭṭhānaṃ.

Idāni rūpaṃ sārammaṇaṃ 'ti kathā nāma hoti. Tatttha rūpaṃ sapaccayatṭhena sārammaṇaṃ nāma hoti na aññaṃ ārammaṇaṃ karotīti ārammaṇapaccayavasena yesaṃ pana avisesena rūpaṃ sārammaṇaṃ 'ti laddhi seyyathāpi Uttarāpathakānaṃ te saṃdhāya ārammaṇassa¹ vi-bhāgadassanattamaṃ pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa sesam ettha pāli-anusāreṇ' eva veditabbaṃ. Na v a t t a b - b a m 'ti pañhe oṭṭhabbhārammaṇaṃ² saṃdhāya paṭiññā sakavādissa. Dutiyapañhe pi paccayārammaṇaṃ saṃdhāya paṭiññā tass' eva. Iti sappaccayatthen' ev' ettha sārammaṇatā pi siddhā 'ti.

RŪPAṆ SĀRAMMAṆAṆ 'TI KATHĀ
NIṬṬHITĀ. 3.

Idāni anusayā anārammaṇā 'ti kathā nāma hoti. Tatttha yesaṃ anusayā nāma cittavip̄payuttā ahetukā avyākātā ten' eva anārammaṇā 'ti laddhi seyyathāpi Andhakānaṃ c' eva ekaccānaṃ ca Uttarāpathakānaṃ te saṃdhāya anusayā pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Atha nam anārammaṇena nāma evaṃvidhena bhavittabban 'ti codetum rūpan 'ti ādim āha. Kāmarāgo 'ti ādi kāmarāgānusayato anaññattā dassitaṃ saṃkharakkhandho anārammaṇo 'ti pañhe cittaṃsampayuttam saṃkharakkhandham saṃdhāya paṭikkhipati anusayaṃ ca jīvitindriyaṃ kāyakammādirūpaṃ ca saṃkharakkhandhapariyāpannaṃ tam³ saṃdhāya paṭijānāti. Iminā va upāyena sabbavāresu attho veditabbo. Sānusayo 'ti pañhe pana appahinānusayattā sānusayatā anuññātā. Na anusayānaṃ pavattisaṃbhavā⁴ yo hi⁵ appahino na so atito nānāgato na paccuppanno maggavajjhakilesō pan' esaṃ⁶ appahinattā nāma⁷ atthīti vuccati evaṃrūpassa ca idaṃ nāma ārammaṇaṃ 'ti na vattabbaṃ. Tasmā tam pi

¹ B. °ṇatṭhassa na.   ² B. olubbhā°.   ³ C. °pannatam.

⁴ B. °saṃbhava.   ⁵ C. ti.   ⁶ C.—B. esa.   ⁷ B. va.

paṭikkhittam pan' etam na¹ kevalam anusayassa rāgā-
dinam pi tādisam eva. Tasmā anusayānam anāra-
mmaṇatāsādhakam² na hotīti.

ANUSAYĀ ANĀRAMMAṆĀ 'TI KATHĀ
NIṬṬHITĀ. 4.

Idāni nānam anārammaṇan 'ti kathā nāma hoti.
Tattha yasmā arahā³ cakkhuviññānasamaṅgī ñānīti
vuccati tassa ñānassa tasmim khaṇe ārammaṇam⁴ natthi
tasmā nānam anārammaṇan 'ti yesam laddhi seyyathāpi
Andhakānam te samdhāya pucchā sakavādissa paṭiññā
itarassa. Sesam ettha anusayakathāya vuttanayen' eva
veditabban 'ti.

NĀNAM ANĀRAMMAṆAN 'TI KATHĀ
NIṬṬHITĀ. 5.

Idāni atītārammaṇakathā nāma hoti. Tattha yasmā
atītānāgatārammaṇam nāma natthi. Tasmā tadāramma-
ṇena cittena ārammaṇassa natthitāya anārammaṇena
bhavitabban 'ti. Atitam ārammaṇan⁵ 'ti yesam laddhi
seyyathāpi Uttarāpathakānam te samdhāya atītāramma-
ṇan 'ti pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Sesam ettha
yathā pālim eva niyyatīti.⁶

ATĪTĀRAMMAṆAKATHĀ
NIṬṬHITĀ. 6.

Idāni vitakkānupatitakathā nāma hoti. Tattha vitakkā-
nupatitā nāma duvidhā ārammaṇato ca sampayogato ca.
Tattha asukacittam nāma vitakkassārammaṇam na⁷ hotīti;

¹ C. omits.   ² C. āra°.   ³ C. aho cakkhuviññānan 'ti.

⁴ C. anāra°.

⁵ C. anā°.

⁶ B. adds : dhi.

⁷ B. omits.

niyamābhāvato siyā sabbam cittam vitakkānupatitam. Vitakkavippayuttacittasambhāvato pana na sabbam cittam vitakkānupatitam iti imam vibhāgam akatvā avisesen' ¹ eva sabbam cittam vitakkānupatitan 'ti yesam laddhi seyyathāpi Uttarāpathakānam te samdhāya pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Sesam ettha pālivasen' eva niyyatīti.

VITAKKĀNUPATITAKATHĀ
NIṬṬHITĀ. 7.

Idāni vitakkavipphārasaddakathā nāma hoti. Tattha ² yasmā³ vitakkavicārā vacisaṃkhārā 'ti vuttā tasmā⁴ sabbaso vitakkayato ⁵ vicārayato antamaso ⁶ manodhātuppavattikāle pi vitakkavipphāro⁷ saddo yevā 'ti yesam laddhi seyyathāpi Pubbaseliyānam te samdhāya sabbaso 'ti pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Atha nam yadi vitakkavipphāramattam saddo phassādivipphāro pi saddo bhaveyyā 'ti codetum sabbato phassato 'ti ādim āha. Itaro tādisaṃ suttalesam apassanto paṭikkhipati. Vitakkavipphārasaddo sotaviññeyyā 'ti vitakkassa vipphāramattam eva saddo 'ti katvā pucchati. Na vitakkavipphārasamutthitam suttappamattānam saddam. Itaro paṭikkhipati. Nanu vitakkavipphāro na ³ saddo na sotaviññeyyo 'ti idam tass' eva laddhiyā dasseti. So hi vitakkavipphāramattam eva saddam vadati. So na sotaviññeyyo 'ti itaro pana vitakkavipphārasaddam sutvā ādissatīti ⁸ vacanato sotaviññeyyo cā 'ti vadati.⁹

VITAKKAVIPPHĀRASADDAKATHĀ
NIṬṬHITĀ. 8.

Idāni na yathā vitakkassa vācā 'ti kathā nāma hoti. Tattha yasmā koci aññaṃ bhañissāmiti aññaṃ bhaṇati tasmā na yathā cittassa vācā cittānurūpā cittānugatikā na

¹ C. vise°.	² B. tasmā.	³ B. omits.
⁴ C. tampana.	⁵ C. vitakkato.	⁶ C. mantamayo.
⁷ C. °ra.	⁸ C. ādisāti.	⁹ C. omits.

hoti. Vinā pi cittena pavattatīti yesaṃ laddhi seyyathāpi Pubbaseliyaṇaṃ te saṃdhāya pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Atha naṃ yadi taṃ samuṭṭhāpakam cittaṃ¹ na siyā phassādayo pi tasmaṃ khane na siyūn 'ti codetūṃ aphaṣṣakassā² 'ti ādim āha. Na bhaṇitukāmo 'ti ādisu yasmā aññaṃ bhaṇissāmīti aññaṃ bhaṇanto pi bhaṇitukāmo yeva nāma hoti. Tasmā na h' evā 'ti paṭikkhipati. Nanu atthi koci aññaṃ bhaṇissāmīti ādisu³ cīvaran⁴ 'ti bhaṇitukāmo cīran⁵ 'ti bhaṇeyya. Tattha taṃ⁶ aññaṃ bhaṇitukāmatācittam aññaṃ bhaṇanacittam itī pubbabhāgacittena⁷ asadisattā ayathācitto nāma hoti. Ten' assa kevalaṃ anāpatti nāma hoti. Na pana cīran 'ti vacanasamuṭṭhāpakacittam natthi. Iti acittikā sā vācā 'ti atthaṃ saṃdhāya imina udāharaṇena na yathācittassa⁸ vācā pi⁹ paṭiṭṭhāpitā pi appaṭiṭṭhāpitā 'va¹⁰ hotīti

NA YATHĀCITTASSA VĀCĀ 'TI KATHĀ
NITṬHITĀ. 9.

Idāni na yathācittassa kāyakammaṃ 'ti kathā nāma hoti. Tattha yasmā koci aññaṃtra gacchissāmīti aññaṃtra gacchati. Tasmā na yathācittassa kāyakamma cittaṇurūpaṃ cittaṇugatikam na hoti vinā pi cittena pavattatīti yesaṃ laddhi seyyathāpi Pubbaseliyaṇaṃ yeva. Te saṃdhāya pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Sesam ettha heṭṭhāvuttanāyena' eva veditabban 'ti.

NA YATHĀCITTASSA KĀYAKAMMAN 'TI KATHĀ
NITṬHITĀ. 10.

Idāni atitānāgatehi samannāgatakathā nāma hoti. Tattha samannāgatapaññatti paṭilābhapaññattīti dve paññattiyo

¹ B. adds: kassa vācācittā.   ² C. athassa tassā.
³ C. ādi.   ⁴ C. vicaran.   ⁵ B. cīvaran.   ⁶ B. omits.
⁷ B. °rāga°.   ⁸ B. °citta.   ⁹ B. ti.   ¹⁰ B. pi.

veditabbā. Tāsu paccuppannadhammasamaṅgī samannāgato 'ti vuccati aṭṭhasamāpattilābhino pana samāpattiyo kiñcāpi na ekakkhaṇe pavattanti. Aññā atitā honti aññā anāgatā aññā paccupannā paṭivijjhivā appahīnatāya¹ pana lābhīti vuccati. Tattha ye imaṃ vibhāgaṃ agahetvā yasmā jhānalābhīnaṃ atitānāgatāni pi² jhānāni atthi tasmā te atitena³ pi anāgatena pi sammannāgatā 'ti laddhi⁴ seyyathāpi Andhakānam.⁵ Te samdhāya pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Aṭṭha vimokkhā jhāyīti⁶ ādi pana lābhībhāvassa sādhakam na samannāgatabhāvassa 'ti.

ATĪTĀNĀGATASAMANNĀGATAKATHĀ

NIṬṬHITĀ. 11.

NAVAMO VAGGO.

¹ B. aperi°.

² C. omits.

³ C. anenā pi.

⁴ C. °kā.

⁵ C. Andhakā.

⁶ C. jhānāditi.

Idāni nirodhakathā nāma hoti.¹ Tattha yesaṃ uppatti siyeti² saṃkhaṃ gatassa³ bhavaṅgacittassa bhavaṅgakhaṇena⁴ h' eva kiriyā 'ti saṃkhātā kusalā vā akusalā vā cattāro khandhā cittasamuṭṭhānaṃ rūpañ cā 'ti pañca khandhā uppajjanti. Tesu⁵ hi anuppannesu bhavaṅge⁶ niruddhe saṃtativicchedo bhaveyyā 'ti laddhi. Seyyathāpi Andhakānaṃ te saṃdhāya uppatti⁷ siyeti pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Tattha uppatti⁸ siyeti catūsu pi padesu bahuvacanaṃ bhummatthe ekavacanaṃ bhummaṃ. Uppatte⁹ siy' esu pañcasu khandhesu aniruddhesu¹⁰ 'ti ayam h' ettha attho. Dasannaṃ 'ti uppatte siyā¹¹ khandhānañ ca kiriyā-khandhānañ ca vasena vuttaṃ. Tattha paṭhamapañhe khandhalakkhaṇavasena pañc' eva nāma te saṃdhāya¹² 'ti paṭikkhipati. Dutiyapañhe purimapacchimavasena¹³ uppatte siyā¹⁴ kiriyāvasena ca nānattaṃ saṃdhāya paṭijānāti. Dvinnāṃ vā pana phassānaṃ cittānañ ca samodhānaṃ puṭṭho suttalesābhāvena paṭikkhipati. Kiriyā cattāro¹⁵ 'ti rūpena vinā kusalā vā akusalā vā cattāro gahitā. Kiriyā nānaṃ 'ti paravādinā cakkhuvīññānasamaṅgikkhaṇe arāhato anuññātaṃ anārammaṇanānaṃ. Niruddhe¹⁶ magge uppajjatīti pucchā paravādissa. Aniruddhe¹⁷ anuppajjanato paṭiññā sakavādissa. Mato maggaṃ bhāvetīti chalena¹⁸

¹ B. hotīti.² B. upapatti pisiyun 'ti.³ B. saṃkhārā tassa.⁴ C. bhaṅga°; B. adds: sa.⁵ C. tesam.⁶ C. °gesu.⁷ B. upapatti.⁸ C. uppanne.⁹ B. upapatte.¹⁰ B. niru°.¹¹ B. siye.¹² B. khandhā.¹³ B. purimapacchimānaṃ ca.¹⁴ C. sisa.¹⁵ B. cittāno.¹⁶ B. °ddho maggo.¹⁷ C. ananuruddhe.¹⁸ C. palena.

pucchā paravādissa. Yasmā pana paṭisamdhito yāva cuti cittāsatto jīvati yeva nāma tasmā sakavādi na h' evā 'ti paṭikkhipati.

NIRODHAKATHĀ NIṬṬHITĀ. 1.

Idāni rūpaṃ maggo 'ti kathā nāma hoti. Tattha yesaṃ sammāvācā-kammantājivā rūpaṃ 'ti laddhi. Seyyathāpi Mahimsāsaka-Saṃmitiya-Mahāsaṃghikānaṃ. Te saṃdhāya magga samaṅgissā 'ti pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Atha naṃ yadi te sammāvācādayo rūpaṃ na¹ viratiyo yathā sammādiṭṭhādimaggo sārammaṇādi-bhāvo² evaṃ taṃ pi rūpaṃ siyā 'ti³ codetum sāramaṇo 'ti ādim āha. Tattha paṭikkhepo ca paṭiññā ca paravādinō laddhi-anurūpena veditabbā. Sesam ettha uttānattham evā 'ti.

RŪPAṀ MAGGO⁴ 'TI KATHĀ
NIṬṬHITĀ. 2.

Idāni pañcaviññānasamaṅgikathā nāma hoti. Tattha yesaṃ cakkhunā rūpaṃ disvā na nimittagāhī hotīti suttam nissāya pañcaviññānasamaṅgissa atthi maggabhāvanā 'ti laddhi seyyathāpi Mahāsaṃghikānaṃ te saṃdhāya pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Atha naṃ sacetassa maggabhāvanā atthi pañcaviññānagatikena vā maggena maggagatikēhi vā pañcaviññānehi bhavitabbam. Na ca tāni maggagatikāni anibbānārammaṇattā alokuttarattā na ca maggo pañcaviññānagatiko. Tena⁵ lakkhaṇena asaṃgahitattā 'ti codetum. Na nu pañcaviññānā uppannavatthukā 'ti ādim āha. Tatrāyaṃ adhippāyo yadi pañcaviññānasamaṅgissa maggabhāvanā siyā. Yena manoviññānena maggo saṃpayutto taṃ pi pañcaviññānasamaṅgissa siyā. Evaṃ⁶ sante yad idaṃ⁶

¹ C. ka.   ² B. °sabhāvo.   ³ B. pi.
⁴ B. rūpamaggo.   ⁵ B. tesam.   ⁶ C. yadi taṃ.

pañcaviññānā uppannavatthukā 'ti ādi lakkhaṇaṃ vuttaṃ. Evaṃ avatvā cha¹ viññānā 'ti² vattabbaṃ siyā tathā³ pana avatvā pañca viññānā t' eva⁴ vuttaṃ. Tasmā na vattabbaṃ pañcaviññānasamaṅgissa atthi maggabhāvanā 'ti yasmā c' ettha ayam eva adhippāyo. Tasmā sakavādi taṃ⁵ lakkhaṇaṃ paravādiṃ sampaticchāpetvā n o⁶ v a t a r e 'ti v a t t a b b e p a ñ c a v i ñ ñ ā n a s a m a ṅ g i s s a a t t h i m a g g a b h ā v a n ā 't i p i ā h a . A p a r o n a y o p a ñ c a v i ñ ñ ā n ā⁷ uppannavatthukā⁸ maggo avatthuko hoti. Te ca⁹ uppannārammaṇā maggo na vattabbārammaṇo te purejātavatthukā va maggo avatthuko pi te purejātārammaṇā maggo apurejātārammaṇo¹⁰ te ajjhattikavatthukā va maggo avatthuko pi te rūpādivasena bāhirārammaṇā maggo nibbānārammaṇo te aniruddhaṃ vatthunissāyaṃ¹¹ katvā pavattanato asaṃbhinnavatthukā maggo avatthuko pi te aniruddhān' eva rūpādiṇi ārabba pavattanato āsaṃbhinnārammaṇā maggo nibbānārammaṇo te nānāvatthukā maggo avatthuko vā ekavatthuko vā te attano attano⁹ ca¹² rūpādigocare pavattanato na¹³ aññamaññassa¹⁴ gocara-visayā¹⁵ paccanubhonti¹⁶ maggo rūpādisu pi¹³ ekaṃ pi gocaraṃ na karoti te kiriyamaṇo dhātum pure cārikaṃ¹⁷ caritvā¹⁸ uppajjanato na asamannāhārā na amanasikārā uppajjanti maggo nirāvajjano¹⁹ va te²⁰ sampaticchannādihi vokiṇṇā uppajjanti maggassa vokāro yeva natthi. Te aññamaññaṃ pubbacarimabhāvena uppajjanti maggassa tehi saddhiṃ purimapacchimatā²¹ va²² natthi tesam anupattikāle²³ paccitā¹³ va¹³ natthi¹³ tesam anupattikāle²³ tikkhavipassanāsamaye tesam anupattidese āruppe hi²⁴ ca uppajjanato. Te sampaticchannādihi antaritattā na

¹ C. ca.   ² C. °nāni.   ³ B. taṃ.   ⁴ C. °n' eva.

⁵ C. naṃ.   ⁶ B.—C. na.   ⁷ C. °na.   ⁸ C. °ko.

⁹ C. omits.   ¹⁰ C. ajātā°.

¹¹ B. vatthum; C. °nissasaṃ.   ¹² B. va.

¹³ B. omits.   ¹⁴ B. °ña.   ¹⁵ B. gocaraṃ viya.

¹⁶ B. °bhavanti.   ¹⁷ C. vātikaṃ.   ¹⁸ B. katvā.

¹⁹ C. °to.   ²⁰ C. ne.   ²¹ C. purimattā.   ²² C. ca.

²³ C. °lo.   ²⁴ B. pi.

aññaṃaññaṃsa samanantarā¹ uppajjanti maggassa sam-
 paṭicchannādihi antaritabhāvo va natthi tesam aññatra
 abhinipatā² abhogamattam pi kiccam natthi maggassa
 kilesasamugghātanam kiccam 'ti yasmā c' ettha ayam pi
 adhippāyo tasmā³ sakavādī imeh' ākārehi paravādimag-
 gassa apañcaviññānagatikabhāvam sampaṭicchāpetvā no
 vata re vattaḃbe pañcaviññānasamañ-
 gissa atthi maggabhāvanā 'ti āha. Suññā-
 tam ārabbhā 'ti yathā lokuttaramagge suññātam
 nibbānam ārabbhā lokiyo suddham samkhārapuñjam ārab-
 bha uppajjati. Kin te evam cakkhuvīññānan 'ti
 pucchati. Itaro cakkhuñ ca paṭicca rūpe cā 'ti vacanato
 paṭikkhipati. Dutiyam puṭṭho na nimittaggāhīti vacanato
 yam tattha animittam tad eva suññatan 'ti samdhāya paṭi-
 jānāti. Cakkhuñ ca paṭiccā 'ti pañhadvaye pi es'
 eva nayo cakkhuvīññānam atitānāgatam ārab-
 bhā 'ti ettha ayam adhippāyo. Manoviññānasamañgissa
 atthi maggabhāvanā manoviññānañ ca atitānāgatam pi
 ārabbhā uppajjati. Kin te evam cakkhuvīññānam pīti.
 Phassam ārabbhā 'ti ādisu pi es' eva nayo. Cak-
 khunā rūpam disvā na nimittaggāhīti ettha
 javanakkhaṇe⁴ na nimittaggāhitā vuttā na cakkhuvīññā-
 nakkhaṇe tasmā lokikamaggam⁵ pi samdhāy' etam asādha-
 kam.

PAÑCAVIÑÑĀNASAMAÑGISSA MAGGAKATHĀ
 NIṬṬHITĀ. 3.

Idāni pañcaviññānakusalā pīti kathā nāma hoti. Yathā⁶
 hetṭhāvuttanayen' eva atthato veditabbo 'ti.

PAÑCAVIÑÑĀNĀ KUSALĀ PĪTI KATHĀ
 NIṬṬHITĀ. 4.

¹ C. samantarā.

² B. ovātā.

³ B. tattha.

⁴ B. olakkhaṇe.

⁵ B. lokiya°.

⁶ B. sā.

Idāni sābhogakathā¹ nāma hoti. Tattha ābhogo nāma kusalākusalavasenā 'ti² satthārā va cakkhunā rūpaṃ disvā nimittaggāhī hoti na nimittaggāhī hotīti ādi vuttam. Tam³ ayoniso gahevā pañca viññānā sābhogā⁴ 'ti yesaṃ laddhi seyyathāpi Mahāsaṃghikānaṃ te saṃdhāya pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Sesam ettha purimakathā sadisaṃ evā 'ti.

SĀBHOGAKATHĀ⁵ NIṬṬHITĀ. 5.

Idāni dvīhi sīlehīti kathā nāma hoti. Tattha sīle paṭiṭṭhāya naro sapañño⁶ 'ti ādi vacanato yasmā lokiyena sīlena sīlavā lokuttaraṃ maggaṃ bhāveti tasmā purimena ca lokiyena maggakkhaṇe lokuttarena cā 'ti dvīhi sīlehi samannāgato nāma hotīti yesaṃ laddhi seyyathāpi Mahāsaṃghikānaṃ yeva te saṃdhāya maggasaṃgīti pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Atha naṃ yadi³ so³ ekakkhaṇe lokiyalokuttarehi dvīhi sīlehi samannāgato dvīhi phassādīhi pi tena samannāgatenā bhavitabban 'ti codetum dvīhi phassehīti ādim āha. Itaro⁷ tathārūpaṃ nayaṃ apassanto paṭikkhipati. Lokiyena ca lokuttarena cā 'ti pañhe pubbasamādinnañ⁸ ca maggakkhaṇe uppannaṃ sammāvācādi⁹ saṃdhāya paṭijānāti. Lokiyasīle¹⁰ niruddhe¹¹ ti¹² pucchā paravādissa¹³ khaṇabhaṅganīrodhabhaṅgaṃ¹⁴ saṃdhāya paṭiññā sakavādissa itaro pana taṃ vitikkamaṃ viya sallakkhanto dussīlo 'ti ādim āha. Laddhipaṭiṭṭhāpanaṃ¹⁵ pan' assa pubbe abhinnaṣīlataṃ yeva dīpeti na dvīhi samannāgamaṃ¹⁶ tasmā appaṭiṭṭhā va laddhiti.

DVĪHI SĪLEHĪTI KATHĀ
NIṬṬHITĀ. 6.

- ¹ B. ābho°.   ² B. hoti.   ³ C. omits.   ⁴ B. abho°.
⁵ B. abhoga°.   ⁶ B. samaro.   ⁷ B. omits.
⁸ C. °nno.   ⁹ B. °dīni ca.   ¹⁰ B. °ye sīle.
¹¹ B. °oddho.   ¹² C. hi.   ¹³ B. saka°.   ¹⁴ B. °nīrodham.
¹⁵ B. °sanam.   ¹⁶ B. °tam.

Idāni silaṃ acetasikaṃ 'ti kathā nāma hoti. Tattha yasmā sīle uppajjitvā niruddhe pi samādānahetuko silo-pacayo nāma atthi yena so¹ silavā yeva nāma hoti. Tasmā silaṃ acetasikaṃ 'ti yesaṃ laddhi seyyathāpi Mahā-saṃghikānaṃ te saṃdhāya pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Sesam ettha dānaṃ acetasikaṃ 'ti kathāyaṃ vuttanāyena eva veditabbaṃ. Laddhipatitthāpanaṃ pi ayoniso gahitattā appatitthāpanaṃ evā 'ti.

SĪLAM ACETASIKAN 'TI KATHĀ
NIṬṬHITĀ. 7.

Idāni silaṃ na² cittānuparivattitī kathā nāma hoti. Tattha na³ cittānuparivattitī bhāsantaram³ eva nāma.⁴ Sesam purimakathāsadisam evā 'ti.

NA CITTĀNUPARIVATTIKATHĀ
NIṬṬHITĀ. 8.

Idāni samādānahetukathā⁵ nāma hoti. Tattha ārā-maropā 'ti gāthāya atthaṃ ayoniso gahetvā sadā puññaṃ pavaddhatitī vacanato samādānahetukaṃ silaṃ pavaddhatitī yesaṃ laddhi seyyathāpi Mahāsaṃghikānaṃ yeva te saṃdhāya pucchā sakavādissa cittavippayuttaṃ silopacayaṃ saṃdhāya paṭiññā paravādissa sesam purimakathāsadisam evā 'ti.

SAMĀDĀNAHETUKATHĀ
NIṬṬHITĀ. 9.

Idāni viññatti silaṃ 'ti kathā nāma hoti. Idāni kāyaviññatti kāyakammaṃ vacīviññatti vacīkamman 'ti gahitattā viññatti silaṃ 'ti yesaṃ laddhi seyyathāpi Mahāsaṃghikānaṃ c' eva Sammitiyānaṃ ca ete⁶ saṃdhāya viññattitī

¹ C. omits.   ² B. omits.   ³ C. °re me va yāma.

⁴ B. nānaṃ.

⁵ B. °hetuka°.

⁶ B. te.

pucchā sakavādissa patiññā itarassa. Atha nam yasmā silam nāma viratī na rūpadhammo tasmā ten' atthena codetum pāṇātipātā veramaṇīti ādim āha. Abhivādanasilan 'ti ādi yathā rūpam viññatti so¹ silan 'ti maññati tam uddharitvā dassetum vuttam yasmā pana sāvirati na hoti tasmā pana pānātipātā 'ti ādim āha. Laddhi pan' assa chalena patitṭhāpitattā² appatitṭhitā yevā 'ti.

VIÑÑATTI SĪLAN' TI KATHĀ.

NITṬHITĀ. 10.

Idāni aviññatti dussilyan 'ti kathā nāma hoti. Tattha katthaci³ cittavippayuttam apuññupacayañ⁴ c' eva ānattiyā ca pānātipātādisu aṅgapāripūriṃ samdhāya aviññatti dussilyan 'ti yesam laddhi seyyathāpi Mahāsamghikānam te samdhāya pucchā sakavādissa patiññā itarassa. Atha nam sace sāv dussilyam pānātipātādisu aññatarā siyā 'ti codetum pāṇātipāto 'ti ādim āha. Pāpakammaṃ samādīyivā⁵ 'ti asukam nāma ghātesamā⁶ 'ti asukam bhaṇḍam avaharissamā⁷ 'ti evam pāpasamādānam katvā ubho vaddhantīti puṭṭho dānakkhaṇe pāpassa anuppattim samdhāya paṭikkhipati. Dutiyam puṭṭho cittavippayuttam pāpupacayam⁸ samdhāya paṭijānāti sesam ettha paribhogamayakathāya⁹ vuttanayen' eva veditabbam. Laddhipatitṭhāpanam pi 'ssa pāpassa samādinnaṃpubbabhāgam eva sādheti na aviññattiyā dussilyabhāvan¹⁰ 'ti.

AVIÑÑATTI DUSSĪLYAN 'TI KATHĀ

NITṬHITĀ. 11.

DASAMO VAGGO.

DUTIYO PAÑÑĀSAKO SAMATTO.

¹ C. yo.   ² B. patitṭhatattam.   ³ B. omits.
⁴ C. °pasavayañc' eva.   ⁵ B. °dayitvā.   ⁶ B. °mi.
⁷ B. avaharāmiti.   ⁸ C. pāpapaccayam.
⁹ C. °samaya°.   ¹⁰ B. °lābhavan 'ti.

Idāni anusayā avyākatā ahetukā cittavippayuttā 'ti tisso anusayākathā nāma honti. Tattha yasmā puthujjano¹ kusalāvvyācate² citte vattamāne sānusayo 'ti na vattabbo yo³ c' assa tasmim̄ khane hetu na tena hetunā anusayā sahetukā na tena cittena⁴ sampayuttā. Tasmā te avyākatā ahetukā cittavippayuttā 'ti yesam̄ laddhi seyyathāpi Mahāsaṃghikānañ c' eva Saṃmitiyānañ⁵ ca. Te saṃdhāya tisu pi kathāsu pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Sesam̄ hetthāvuttanayattā sakkā pālimaggen' eva jānitun 'ti tasmā na vitthāritan 'ti.

TISSO PI ANUSAYAKATHĀ

NIṬṬHITĀ. 1.

Idāni nānakathā nāma hoti. Tattha maggañānena aññāne vigate pi puna cakkhuvīññānādivasena nānavippayutte citte vattamāne yasmā taṃ maggacittaṃ na pavattati tasmā na vattabbam̄ nāniti yesam̄ laddhi seyyathāpi Mahāsaṃghikānaṃ. Te saṃdhāya pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Atha naṃ yadi aññāne vigate nāniti paññatti na siyā rāgādisu vigatesu vitarāgādi⁶ paññatti pi na siyā 'ti. Puggalapaññattiyam̄ akovido sīti codetum̄ r ā g e⁷ v i g a t e 'ti ādim āha. Itaro tesu vigatesu rāgādibhāve⁸ yuttim̄ apassanto paṭikkhipati. Pariyosāne yasmā nānapatila bhena so nāniti vattabbatam̄ arahati tasmā na h' evā 'ti paṭikkhepo sakavadissā 'ti.

NĀNAKATHĀ NIṬṬHITĀ. 2.

¹ B. °nā.   ² B. °labyā°.   ³ C. so.   ⁴ B. adds : na.
⁵ C. °kānañ.   ⁶ B. °disu.   ⁷ C. rāgo.   ⁸ B. sarā°.

Idāni ñānaṃ cittavippayuttan 'ti kathā nāma hoti. Tattha yasmā arahā cakkhuvīññānādisamaṅgī paṭiladdham maggañānaṃ saṃdhāya ñāniti¹ vuccati na c' assa taṃ tena cittena saṃpayuttaṃ tasmā ñānaṃ cittavippayuttan 'ti yesaṃ laddhi seyyathāpi Pubbaseliyānaṃ. Te saṃdhāya pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Atha naṃ yadi te ñānaṃ cittavippayuttan 'ti cittavippayuttesu rūpādisu aññataraṃ siyā 'ti codetum rūpan 'ti ādim āha. Itaro paṭikkhipati. Sesaṃ heṭṭhāvuttanayam eva pariyosāne pana paññavā² 'ti vā³ puṭṭho paṭilābhavasena taṃ paññattim icchati⁴ tasmā paṭijānātīti.

ÑĀNAṃ CITTAVIPPAYUTTAN 'TI KATHĀ
NITṬHITĀ. 3.

Idāni idaṃ dukkhan 'ti kathā nāma hoti. Tattha yesaṃ lokuttaramaggakkhaṇe yogāvacarō idaṃ dukkhan 'ti vācaṃ bhāsati evaṃ⁵ assa idaṃ dukkhan 'ti vācaṃ bhāsato ca idaṃ dukkhan 'ti ñānaṃ pavattatīti laddhi seyyathāpi Andhakānaṃ te saṃdhāya pucchā sakavādissa. Maggakkhaṇe tathā vācābhāsanañ⁶ ca ñānappavattiñ ca saṃdhāya paṭiññā itarassa. Yasmā pana so sesasaccapaṭisaṃyuttaṃ vācaṃ puthujjano ca⁷ bhāsati na c' assa⁸ tathā ñānaṃ pavattatīti icchati. Tasmā samudayā 'ti pañhesu paṭikkhipati. Rūpaṃ aniccaṃ 'ti ādi dukkhapariyāyadassanavasena⁹ vuttaṃ. Itaro pana sakavādisamaye¹⁰ tādisaṃ vohāraṃ apassanto paṭikkhipati. Iti vadanti cā¹¹ 'ti ādi yadi tassa dukkhe ñānaṃ pavattatīti ikāra-damkāra-dukāra-kkhakāresu paṭipāṭiyā catūhi ñānehi pavattitabban 'ti dassetum vuttaṃ itaro pana tathā na icchati tasmā paṭikkhipatīti.

IDAM¹² DUKKHAN 'TI KATHĀ
NITṬHITĀ. 4.

¹ C. ñāna 'ti.	² C. paññam evā.	³ B. omits.
⁴ C. ga°.	⁵ C. imassa.	⁶ C. vābhā°.
⁷ B. va.	⁸ B. tassa.	⁹ C. dukkham.
¹⁰ B. sakasamaye.	¹¹ C. vā.	¹² B. itī.

Idāni iddhibalakathā nāma hoti. Tattha iddhipādabhāva-nānisamsassa atthaṃ ayonisogahetvā iddhibalena saman-nāgato kappam tittṭheyyā 'ti yesam laddhi seyyathāpi Mahāsamghikānaṃ te samdhāya iddhibalena¹ samannāgato kappam tittṭheyyā 'ti pucchā sakavādissa. Tattha kappo nāma mahākappo kappekadeso āyukappo 'ti tividho. Cattārimāni bhikkhave kappassa asaṃkheyyānīti ettha hi mahākappo 'va kappo 'ti vutto.² Brahmakāyikānaṃ devānaṃ kappo āyuppamaṇan 'ti ettha kappekadeso. Ekam³ kappam nirayamhi paccati kappam saggamhi modatīti ettha āyukappo. Āyukappānaṃ āyūvi, dhānaṃ kammassa vipākavasena vā vassagaṇanāya vā āyuparicchedo 'ti attho. Tesu mahākappam samdhāya pucchati itaro paṭijānāti. Atha naṃ sakavādi sace te⁴ iddhibalena samannāgato yo cīraṃ jīvati so vassasatam appam vā bhiyyo vā 'ti evam paricchinnā āyukappā uddham⁵ mahākappam vā mahākappekadesam vā jiveyya⁶ iddhimayikena 'ssa āyunā bhavitabban 'ti codetum iddhimayiko⁴ āyū 'ti ādim āha. Itaro jīvitindriyam nāma iddhimayikaṃ natthi kammamuṭṭhānam⁷ evā 'ti vuttatā paṭikkhipati. Ko pan' ettha iddhimato viseso. Nanu aniddhimā pi āyukappam vā³ tittṭheyyā 'ti ayam⁸ viseso. Iddhimā hi yāvatāyukam jivitappavattiyā antarāyakare⁹ dhamme iddhibalena paṭibāhitvā antarā¹⁰ akālamaraṇam nivāretum¹¹ sakkoti aniddhimato etam balaṃ natthi. Ayam etesaṃ viseso. Atitam anāgatan 'ti idaṃ avisesena kappam tittṭheyyā 'ti paṭiññātattā codeti. Dve kappe 'ti ādi yadi iddhimā jivitaparicchedam atikkamītum sakkoti na kevalam ekam aneke pi kappe tittṭheyyā 'ti codanattham vuttam. Uppanno phasso 'ti ādi na sabbam iddhiyā

¹ C. o'khaṇena.² C. vuttam.³ B. omits.⁴ C. omits.⁵ C. laddham.⁶ C. bhaveyya.⁷ B. kammam.⁸ C. mahā.⁹ B. ananta°.¹⁰ B. antārā.¹¹ C. vāretum.

labbhati iddhiyā avisayo pi atthiti dassetum vuttam. Sesam ettha uttānattham evā 'ti.

IDDHIBALAKATHĀ

NIṬṬHITĀ. 5.

Idāni samādhikathā nāma hoti. Tattha yesam ekacittakkhane uppannāpi ekaggatā samadānatthena samādhīti agahetvā sattarattimdivāni ekantasukhapāṭisamvedī viharan¹ 'ti ādi vacanam nissāya cittasamtati samādhīti laddhi. Seyyathāpi Sabbatthivādānañ c' eva Uttarāpathakānañ ca te samdhāya pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Atha nam yadi cittasamtati samādhī nāma atitā pi atthi anāgatā pi atthi na hi ekam paccuppannacittam eva cittasamtatīti nāma hoti. Kin te sabbā pi sā samādhīti codetum atitā 'ti ādimāha. Itaro tathā anicchanto paṭikkhipati. Nanu atitam niruddhan² 'ti ādimhi² cittasamtatiyam paccuppannam eva citta³ kiccam karato⁴ atitānāgatam niruddhattā anuppannattā ca natthi. Atha katham tam samādhī nāma hotīti dassetum vuttam. Ekacittakkhaṇiko 'ti pucchā paravādissa. Tato⁵ sakasamaye samādhim bhikkhave bhāvēthā 'ti ādisu paccuppannakusalacittasampayuttā ekaggatā samādhīti vuttā. Tam samdhāya paṭiññā sakavādissa. Cakkhuvīññānasa-manāgīti ādi ekacittakkhaṇiko 'ti vacanamattam gahetvā chalena vuttam. Ten' eva sakavādinā paṭikkhittam. Nanu vuttam bhagavatā 'ti purimacchimavasena vattamānassa samādhissa abbokīnatam sādheti na samtatiyā samādhībhāvam tasmā asādhakan 'ti.

SAMĀDHIKATHĀ NIṬṬHITĀ. 6.

Idāni dhammatthitatakathā⁶ nāma hoti. Tattha thitā 'va sā⁷ dhātū 'ti vacanam nissāya paṭiccasamuppādasam-

¹ B. viharitum.

² C. ādini.

³ C. citta.

⁴ B. kiccakaram.

⁵ B. adds: yā.

⁶ C. oṭṭhita°.

⁷ B. sādhu 'ti thanam.

khātā dhammaṭṭhitatā¹ nāma ekā atthi sā ca parinipphannā² 'ti yesaṃ laddhi seyyathāpi Andhakānaṃ. Te saṃdhāya pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Atha naṃ yadi parinipphannānaṃ³ avijjādinaṃ aññā dhammaṭṭhitatā³ nāma parinipphannā atthi tāya pi ca te dhammaṭṭhitatāya aññā ṭhitatā parinipphannā āpajjatīti codetum tāya a ṭ h i t a t ā y ā 'ti ādim āha. Paravādi evarūpāya laddhiyā abhāvena paṭikkhipatī. Dutiyāṃ puṭṭho anantarapaccayatañ c' eva aññamaññapaccayatañ cā saṃdhāya paṭijānāti. Sesam heṭṭhā⁴ vuttanayattā⁵ uttānattham evā 'ti.

DHAMMAṬṬHITATĀKATHĀ⁶

NITṬHITĀ. 7.

Idāni aniccatākathā nāma hoti. Tattha aniccatānaṃ⁷ rūpādinaṃ aniccatā pi rūpādayo viya parinipphannā 'ti yesaṃ laddhi seyyathāpi Andhakānaṃ. Te saṃdhāya pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Atha naṃ yadi te rūpādayo viya aniccatā parinipphannā tassāpi aññāya parinipphannāya aniccatāya bhavitabban 'ti codetum tāya a n i c c a t ā y ā 'ti āha. Itaro dvinnaṃ aniccatānaṃ ekato abhāvena paṭikkhipitvā puna yasmā sā⁸ aniccatā niccā na hoti ten' eva aniccena saddhiṃ antaradhāyati tasmā paṭijānāti. Ath' assa sakavādi lesokāsaṃ adatvā yā tena dutiyā aniccatā paṭiññātā tāya pi tato parāya⁹ piti paramparavasena anupacchedadosaṃ āropento tā y a t h ā y e v ā 'ti ādim āha.⁵ J a r ā p a r i n i p p h a n n ā 'ti ādi. Yasmā uppanassa jarāmarāṇato aññā aniccatā nāma natthi. Tasmā aniccatā vibhāganuyuñjanavasena vuttam. Tatrāpi paravādino purimanayen' eva paṭiññā ca paṭikkhepo ca veditabbo. R ū p a ṃ p a r i n i p p h a n n a n 'ti ādi yesaṃ

¹ C. ṭṭhitā.

² C. ṭṭhannā.

³ C. ṭṭhitā.

⁴ B. omits.

⁵ C. vuttā natthā m' evā 'ti.

⁶ C. ṭṭhita°.

⁷ B. aniccādi.

⁸ C. tāya.

⁹ C. parādham.

sā aniccatā tehi saddhiṃ saṃsandanatthaṃ vuttam.
Tattha yathā parinipphannānaṃ rūpādinam aniccatā jarā-
maraṇāni atthi. Evaṃ parinipphannānaṃ aniccatādinam
tāni natthīti maññamāno ekantena paṭikkhipati yevā 'ti.

ANICCATĀKATHĀ NIṬṬHITĀ. 8.

VAGGO EKĀDASAMO.

Idāni saṃvaro kamman 'ti kathā nāma hoti. Tattha cakkhunā rūpaṃ disvā nimittaggāhī hotīti suttam nissāya saṃvaro pi asaṃvaro ¹ pi kamman 'ti yesaṃ laddhi seyyathāpi Mahāsaṃghikānaṃ 'te saṃdhāya pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Atha naṃ yā sakasamaye² cetanā kamman 'ti vuttā. Yathā sā kāyavacīmanodvāresu pavattamānā kāyakammādināmaṃ labhati. Tathā yadi te saṃvaro kammaṃ so³ pi cakkhundriyādisu pavattamāno cakkhukammaṇaṃ⁴ nāmaṃ labheyyā 'ti codetuṃ. Cakkhundriyaṃ saṃvaro cakkhukammaṇaṃ 'ti ādim āha. Itarādisaṃ suttapadaṃ apassanto ca catūsu dvāresu paṭikkhipivā pañcama kāyadvāre pasādakāyaṃ saṃdhāya paṭikkhipati viññattikāyaṃ saṃdhāya paṭijānāti. So hi pasādakāyaṃ pi viññattikāyaṃ pi kāyindriyatte⁵ va icchati. Manodvāre pi kāyadvāraṃ saṃdhāya paṭikkhipati kammadvāraṃ saṃdhāya paṭijānāti. Asaṃvare pi es'eva nayo. Cakkhunā rūpaṃ disvā 'ti suttam tesu dvāresu saṃvarāsaṃvaram eva dīpeti na tassa kammabhāvaṃ tasmā asādhakaṇaṃ 'ti.

SAMVARO⁶ KAMMAN 'TI KATHĀ
NIṬṬHITĀ. 1.

Idāni kammakathā nāma hoti. Tattha nāhaṃ bhikkhave sacetanikānaṃ kammānaṃ 'ti suttapadaṃ nissāya sabbhaṃ kammaṃ savipākaṇaṃ 'ti yesaṃ laddhi. Seyyathāpi Mahāsaṃghikānaṃ. Tesāṃ cetanāhaṃ bhikkhave kammaṃ vadāmīti satthārā avisesena cetanā kamman 'ti vuttā. Sā ca kusalākusalā va savipākā avyākatā avipākā 'ti imaṃ vibhāgaṃ dassetuṃ s a b b a ṃ k a m m a ṇ a ṃ 'ti pucchā saka-

¹ B. omits.   ² C. sama°.   ³ B. kammato.

⁴ C. °kammādi.   ⁵ B. °yante.   ⁶ C. °ra.

vādissa paṭiññā itarassa. Puna sabbā cetanā 'ti pañhesu avyākatam samdhāya paṭikkhepo ¹ kusalākusale samdhāya paṭiññā veditabbā. Vipākā - avyākatā 'ti ādisu vipākāvipākacetanam ² sarūpena dassetum vuttam. Sesam ettha uttānattham eva nāham bhikkhave 'ti suttam satipaccaye diṭṭhadhammādisu pi vipākapaṭisamvedanam samdhāya vuttam tasmā asādhakan 'ti.

KAMMAKATHĀ NIṬṬHITĀ. 2.

Idāni saddo vipāko 'ti kathā nāma hoti. Tattha sotassa kammassa katattā upacitattā ussannattā vipulattā brahmassaro hotīti ādini ayoniso gahetvā saddo vipāko 'ti yesam laddhi. Seyyathāpi Mahāsamghikānam. Tesam kamma-samutthānā arūpadhammā 'va vipākā 'ti nāmam labhanti. Rūpadhammesu panāyam vohāro va natthīti dassetum pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa sukhave danīyo 'ti ādi vipāko nāma evarūpo hotīti dassetum ³ vuttam. Sotassa kammassā 'ti suttam lakkhaṇapaṭilābhadassanattam vuttam. Mahāpuriso 'ti kammassa katattā suciparivāro pi na ⁴ hoti na va ⁵ parivāro vipāko. Tasmā asādhakam etan 'ti.

SADDO VIPĀKO 'TI KATHĀ
NIṬṬHITĀ. 3.

Idāni salāyatanakathā nāma hoti. Tattha yasmā salāyatanam kammassa katattā uppannam tasmā vipāko 'ti yesam laddhi seyyathāpi Mahāsamghikānam. Te samdhāya cakkhāyatanaṃ vipāko 'ti pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Sesam heṭṭhāvuttanayam eva. Salāyatanam vipāko 'ti ettha manāyatanam siyā vipāko 'ti. Sesāni kevalam kamma-samutthānāni na vipāko tasmā asādhakam etan 'ti.

SALĀYATANAKATHĀ NIṬṬHITĀ. 4.

¹ B. °khipati.

² B. vipākātivi°.

³ B. dassanattam.

⁴ B. omits.

⁵ B. ca.

Idāni sattakkhattuparamakathā nāma hoti. Tattha yasmā sattakkhattuparamo 'ti vuttam tasmā sattakkhattuparamo puggalo sattakkhattuparamatāya niyato 'ti yesam laddhi seyyathāpi Uttarāpathakānam. Tesam ṭhapetvā ariyamaggaṃ aṅṅo tassa niyāmo natthi yena so sattakkhattuparamatāya niyato bhaveyyā 'ti imaṃ¹ vibhagaṃ dassetuṃ pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Mātāj-jivitā² 'ti ādisu ayam adhippāyo dve niyāmā sammattaniyāmo ca micchattaniyāmo ca. Sammattaniyāmo ariyamaggo tassa³ avinipātadhammatam c' eva phalappattiṅ⁴ ca niyāmeti. Micchattaniyāmo anantariyakammaṃ⁵ tam anantariyuppattim⁶ niyāmeti. Tattha sattakkhattuparamo sotāpattimaggena⁷ avinipātadhammatāya ca phalappattiyā⁸ ca niyāmito sesamagganiyāmo⁹ pan' assa natthi anadhigatattā¹⁰ anantariyakam¹¹ pi kātuṃ so abhabbo 'ti. Tvam¹² pan' assa niyāmaṃ icchasi.¹³ Tena tam vadāmi. Kin te so iminā micchattaniyāmena niyato¹⁴ 'ti. Abhabbo anantarā¹⁵ 'ti pañhesu anantariyabhāvaṃ¹⁶ saṃdhāya paṭikkhipati. Sattakkhattuparamaṃ saṃdhāya paṭijānāti. Atthi so niyāmo 'ti pañhe sattakkhattuparamatāya niyāmaṃ apassanto paṭikkhipati. Atthi te satipaṭṭhānā 'ti ādi niyāmasaṃkhāte maggadhamme dassetuṃ vuttam. Tassa pana¹⁷ paṭhamamaggānuppattito te pi natthi tasmā paṭikkhipati. Sesam ettha uttānattham eva. Nanu so¹² sattakkhattuparamo 'ti ettha bhagavā ayam puggalo ettake bhava saṃdhāvitvā parinibbāyissati.¹⁸ Ayam ettake 'ti attano ñānabalena vyākaroti. Na bhavaniyāmaṃ nāma kiñci tena¹⁹

¹ B. idam.   ² C. °pitā.   ³ B. yo.   ⁴ B. phalu°.

⁵ B. āna°.   ⁶ B. anantarā nirayūpapatti.

⁷ C. maggena.   ⁸ B. phalu°.   ⁹ C. niyāmo.

¹⁰ B. anattikā°.   ¹¹ B. ānantariyam.   ¹² C. omits.

¹³ C. °ti.   ¹⁴ B. niyāmito.   ¹⁵ C. antarā.

¹⁶ C. antarī°; B. °yābhāvaṃ.

¹⁷ C. adds: puna.   ¹⁸ B. °ssāmīti.

¹⁹ B. adds: tena.

sattakkhattuparamo kolamkolo¹ ekabijīti vuttam. Tasmā asādhakam etan 'ti.

SATTAKKHATTUPARAMAKATHĀ
NIṬṬHITĀ. 5.

Kolamkolo-ekabijī ti kathā² pi iminā va upāyena vedītabbā. 6.

Idāni jīvitā voropanakathā³ nāma hoti. Tattha yasmā dosasampayuttaccittena pāṇātipāto hoti. Doso ca diṭṭhisampannessa⁴ appabīno tasmā diṭṭhisampanno samcecca pāṇaṃ jīvitā voropeyyā 'ti yesaṃ laddhi seyyathāpi Pubbaseliyānaṃ te samdhāya diṭṭhisampanno 'ti pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Samcecca mātarānaṃ 'ti ādipañhesu pana aṭṭhānaṃ etaṃ anavakāso 'ti suttabhayena paṭikkhipati. Sattarāgāro 'ti ādi sathādīsu⁵ sagāravassa sikkhāpadavītikkamabhāvadassanattamaṃ vuttam. Itaro akusalavasena tassa agāro nāma natthīti paṭikkhipitvā sagāraṇā⁶ ca sampatiçchitvā puna agāro 'ti puṭṭho tesu tesu kicesu pasutatāya vikkhittānaṃ⁷ asatiyā amanasikārena cetiye abhivādanapadakkhinakaraṇābhāvaṃ samdhāya paṭijānāti. Puna ovaḍeyyā⁸ 'ti ādinayena puṭṭho tādisāya kiriyāya samcecca akāraṇato⁹ paṭikkhipati. Sesam ettha uttānattham evā 'ti.

JĪVITĀ VOROPANAKATHĀ
NIṬṬHITĀ. 7.

Idāni duggatikathā nāma hoti. Tattha ye duggatiṇ ca duggatisattānaṃ rūpādi-ārammaṇaṃ tañhaṇ cā 'ti ubha-

¹ B. kolakolo.   ² B. kathāyo.   ³ B. °voropita°.
⁴ B. °onnāya.   ⁵ B. °otthārādīsu.   ⁶ C. agā°.
⁷ C. paṭi°.   ⁸ B. odaheyyā.   ⁹ B. aka°.

yaṃ pi duggatiti gahevā puna tathā avibhajivā¹ avisesen'
 eva diṭṭhisampannassa pahīnā duggatiti vadanti seyya-
 thāpi Uttarāpathakānaṃ te samdhāya pucchā sakavādissa
 paṭiññā itarassa. Āpāyike rūpe rajjeyyā 'ti ādi
 yā paravādino laddhi yā diṭṭhisampannassa duggati appa-
 hīnā tassa vasena codetum vuttam. Sesam ettha uttā-
 nattham evā 'ti. Nirayā² uppajjeyyā 'ti duggatipahā-
 nam³ eva³ duggatigāmiti⁴ tañhāpahānam vā dipeti.
 Na duggatisattānaṃ rūpādi-ārammaṇāya vā³ tañhāya
 pahānam tasmā⁵ ca asādhakam eva tan 'ti.

DUGGATIKATHĀ NIṬṬHITĀ. 8.

Sattamabhavissa⁶ kathāya pi es' eva nayo 'ti. 9.

DVĀDASAMO VAGGO.

¹ B. ojjetvā.

² B. oyam.

³ C. omits.

⁴ B. omini.

⁵ C. tassa.

⁶ C. oya.

Idāni kappatthakathā nāma hoti. Tattha yesaṃ saṃghaṃ samaggaṃ bhettvāna kappam nirayamhi paccatīti sakalam pi kappam saṃghabhedako niraye tiṭṭhatīti laddhi seyyathāpi Rājagirikānaṃ.¹ Te saṃdhāya kappatthitiko 'ti² pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Buddho ca loke 'ti idam vinā buddhuppādena saṃghabhedakābhāvadassanattam³ vuttam. Kappo ca⁴ saṃṭhāti saṃgho ca bhijjatīti ādi. Yadi so sakalam kappam tiṭṭhati saṃṭhānato⁵ paṭṭhāya taṃ kammaṃ katvā tattha uppajjitvā tiṭṭheyyā 'ti dassetuṃ vuttam. Atītan 'ti ādi hetthāvuttādhippāyam eva. Kappattho iddhimā 'ti⁶ pañhesu bhāvanāmayam saṃdhāya paṭikkhipati. Parasamaye⁷ pan' assa jātimayam iddhiṃ icchanti taṃ saṃdhāya paṭijānāti. Chandiddhipādō 'ti ādi jātimayāya iddhiyā⁸ iddhimā 'ti laddhimattam etaṃ. Kin te⁹ yadi pan' assa iddhi atthi ime nena iddhipādā bhāvitā bhaveyyun 'ti codanattam vuttam. Āpāyiko¹⁰ nerayiko¹¹ 'ti suttam yaṃ so ca¹¹ ekam kappam asītibhāge katvā tato ekabhāgamattam kālam tiṭṭheyya. Taṃ āyukappakam¹² saṃdhāya vuttam tasmā asādhakan 'ti.

KAPPATTHAKATHĀ¹³

NIṬṬHITĀ. 1.

Idāni kusalapaṭilābhakathā nāma hoti. Tattha kap-

¹ B. °kiriyaakānaṃ.² B. vā.³ C. °bhedassanattam.⁴ B. va.⁵ B. °hanato.⁶ C. su.⁷ B. pada°.⁸ C. omits.⁹ C. tena.¹⁰ C. °ke.¹¹ B. omits.¹² B. °ppam.¹³ C. kappakathā.

paṭṭho sakasamaye kāmāvacarakusalam eva paṭilabhati. Yena pana taṃ uppattim¹ paṭibāheyya taṃ mahaggaṭaṃ lokuttaraṃ vā paṭilabhati. Yesaṃ pana imaṃ vibhāgaṃ akatvā avisesena eva so kusalacittaṃ na paṭilabhatiti laddhi. Seyyathāpi Uttarāpathakānaṃ. Tesāṃ vibhāgadassanena taṃ laddhim bhinditum pucchā sakavādissa paṭiññā itārassa sesam ettha uttānattham evā 'ti.

KUSALAPAṬILĀBHAKATHĀ

NĪṬṬHITĀ. 2.

Idāni anantarāpayuttakathā² nāma hoti. Tattha anantarāpayutto³ nāma yena⁴ khandhabhedato anantarā vipākadāyakaṃ mātughātādi⁵ anantariyakammaṃ āṇattaṃ. Tattha yassa niyatā āṇatti avassan tāya āṇattiyā āṇatto taṃ kammaṃ karissati so atthasādhikāya⁶ cetanāya⁷ uppāditattā micchattaniyato hoti. Abhabbo sammattaṃ okkamitum.⁸ Yassa aniyatāya āṇattiyā āṇatto taṃ kammaṃ karissati so atthasādhikāya⁹ cetanāya anuppāditattā na micchattaniyato bhabbo sammattaniyāmaṃ okkamitum 'ti idaṃ sakasamaye saṃniṭṭhānaṃ. Yesaṃ pana aniyatāya pi āṇattiyā abhabbo yeva sammattaniyāmaṃ okkamitum 'ti laddhi seyyathāpi Uttarāpathakānaṃ. Tesāṃ taṃ laddhim bhinditum sakavādi¹⁰ pubbapakkhaṃ bhinditvā¹¹ anantarāpayutto¹² 'ti paravādinā attānaṃ pucchāpeti. Ten' ettha paṭhamapucchā paravādissa. Atthasādhakacetanāya abhāvaṃ saṃdhāya paṭiññā sakavādissa. Tato paravādi mātughātādikammaṃ¹³ āṇattattā ca so micchattaniyato 'ti maññati. Tasmā micchattaniyamāñcā¹⁴ 'ti pañhaṃ pucchati. Sakavādi pana¹⁴

¹ B. upapa°.   ² B. °sampa°.   ³ B. anantarasampa°.

⁴ B. vedanā.   ⁵ B. māti°.   ⁶ C. attaso°.

⁷ C. coda°.   ⁸ B. °pitum.   ⁹ C. atta°.   ¹⁰ B. °di ssa.

¹¹ C. datvā.   ¹² B. antarā sampa°.

¹³ C. mānighātādināṃ.   ¹⁴ B. ssa.

ekassa puggalassa dvinnam niyamānam anokkantimattam eva samdhāya na h' evā 'ti paṭikkhipati. Nanu tam kamman 'ti pañhe kamman 'ti mātughātādikam¹ kammanam tattha aniyatānattim samdhāya āmantā 'ti paṭiññā sakavādissa aniyatam pi hi ānattim payojetvā ṭhitassa ananucchavikam mayā katan 'ti kukkucam uppajjato² va vippatīsāro jāyat' eva. Hañ³ cīti ādi kukkucuppattimattam⁴ gahetvā paravādinā laddhipatitṭhāpanattham vuttam.⁵ Idāni yassa aniyatānattikassāpi anantarā payuttassa paravādinā sammattaniyamokkamanam paṭisiddham tam eva puggalam gahetvā anantarā payutto puggalo abhabbo 'ti pucchā sakavādissa attano laddhivasena paṭiññā itarassa. Atha nam sakavādi.⁶ Abhabbo nāma mātughātādikammānam kārako. Kin te tena tāni kammani katāni ti codetum mātā jīvitā voropitā⁷ 'ti ādim āha. Itaro tesam vatthūnam arogatāya⁸ tathārūpam kiriyam apassanto na h' evā 'ti paṭikkhipati. Tam kammanam paṭisamharitvā 'ti aniyatānattikammam samdhāya vuttam. Tam hi mākho mayā ānattam akāsīti. Ānattam⁹ nivārentena¹⁰ paṭisamhatam nāma hoti. Paṭisamhatattā yeva c' ettha kukkucam paṭivinoditam vippatīsāro paṭivineto¹¹ nāma hoti. Evam sante pi pan' ettha purimānattam¹² yeva niyamabhāvam maññamāno paravādi āmantā 'ti paṭijānāti. Atha nam sakavādi tassa kammasa paṭisamhatābhāvam sampatiucchāpetvā attano laddhim paṭitṭhāpento hañcīti ādim āha. Puna anantarā¹³ payutto 'ti pariyosānapañhe paṭhamapañhe viya pucchā paravādissa paṭiññā sakavādissa. Nanu tam kamman 'ti anuyogo paravādissa. Paṭiññasamhatakālato pubbe payuttakālam samdhāya paṭiññā sakavādissa. Payuttapubbatāmattam¹⁴ gahetva aniyatāladhhi

¹ C. °dinam.   ² C. °jjan' eva.

³ B. māhe cīti; C. ahañ.   ⁴ C. °ccappattimaggattam.

⁵ B. omits.   ⁶ B. °dissa.   ⁷ C. °petā.

⁸ C. āro°.   ⁹ C. °tte.   ¹⁰ C. °nto na.

¹¹ B. °nito.   ¹² B. °ttiyā.   ¹³ C. antarā.

¹⁴ B. °ttāmattam.

vasena¹ hañcīti laddhipatitṭhāpanam paravādissa.² ayam³ pana laddhi ayoniso patitṭhitattā apatitṭhitā va hotīti.

ANANTARĀPAYUTTAKATHĀ

NIṬṬHITĀ. 3.

Idāni niyatassa niyamakathā⁴ nāma hoti. Tattha duvidho niyamo micchattaniyamo anantariyakammaṃ sam-mattaniyamo ca ariyamaggo. Ime dve niyame ṭhapetvā añño niyamo nāma natthi sabbe pi hi sesā te bhūmakadhammā aniyatā nāma tehi samannāgato pi aniyato yeva. Buddhehi pana attano nānabalena ayam satto anāgate bodhim pāpuṇissatīti vyākato bodhisatto puññassa datvā⁵ niyato 'ti⁶ vuccati.⁷ Iti imaṃ vohāramattam gahetvā pacchimabhaviko bodhisatto tāya jātiyā bhabbo dhammaṃ abhisametun⁸ 'ti adhippāyena niyato. Niyamaṃ okkamatīti yesam laddhi seyyathāpi Pubbaseliyānaṃ Aparaseliyānaṃ te samdhāya pucchā sakavādissa patīññā itarassa. Micchattaniyato 'ti ādi aññena niyamena⁹ niyatassa.¹⁰ Aññaniyamābhāvadassanattam¹¹ vuttam. Pubbe maggaṃ bhāvetvā 'ti ādi niyamappabhedadassanattam vuttam. Satipatṭhānaṃ 'ti ādi ekasmiṃ pi niyame dhammappabhedadassanattam vuttam. Bhabbo bodhisatto 'ti vacanam kevalam bodhisattassa bhabbatam dīpeti. Na niyatassa niyamokkamanam tasmā asādhakan 'ti. So¹² hi pubbe ekena pi niyatadhammena aniyato bodhimūle saccadassanena niyamaṃ okkanto¹³ 'ti.

NIYATASSA NIYAMAKATHĀ

NIṬṬHITĀ. 4.

¹ C. °nantivasena.   ² B. saka°.   ³ B. yaṃ.
⁴ B. niyā°.   ⁵ B. dattā.   ⁶ B. vi.   ⁷ C. omits.
⁸ C. °mena.   ⁹ C. niyā°.   ¹⁰ C. yaṃ yaṃ tassa.
¹¹ C. abhiññāniyamā°.   ¹² C. yo.   ¹³ B. okkamanto.

Idāni nivutakathā nāma hoti. Tattha suddhassa sud-
dhikiccābhāvato nīvarañehi¹ nivuto ovuto² pariyonad-
dho³ ca nīvarañam jahatiti yesam laddhi seyyathāpi
Uttarāpathakānam te samdhāya nivuto 'ti pucchā saka-
vādissa paṭiññā itarassa. Ratto rāgan 'ti ādi nivu-
tassa nīvarañajahane⁴ dosadassanattam vuttam. Pari-
suddhe pariyodāte 'ti ādi vikkhambhanavisuddhiyā
'ti⁵ visuddhassa samucchadavisuddhidassanattam vut-
tam. Tassa evam jānato 'ti ādi jānato passato
āsavakkhayaṃ dipeti. Na⁶ nivutassa⁷ nīvarañajahanam⁸
tasmā asādhakan 'ti.

NIVUTAKATHĀ NIṬṬHITĀ. 5.

Idāni sammukhībhūtakathā nāma hoti. Tattha sam-
mukhībhūto 'ti samyojanānam sammukhībhāvam tehi⁶
samaṅgibhāvam⁶ upagato. Sesam ettha nivutakathā-
sadisam eva⁹ hoti.

SAMMUKHĪBHŪTĀKATHĀ

NIṬṬHITĀ. 6.

Idāni samāpanno assādetīti kathā nāma hoti. Tattha
pathamaṃ jhānam upasampajja viharati. So tad assā-
detīti ādi vacanam nissāya samāpanno assādeti sā ca 'ssa
jhānanikanti jhānārammaṇā hotīti yesam laddhi. Sey-
yathāpi Andhakānam te samdhāya samāpanno 'ti
pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Tam jhānam
tassa⁵ jhānam⁵ tassa jhāṇassa āram-
maṇan 'ti pañhesu tass' eva¹⁰ tad ārammaṇatam
apassanto suttavirodhabhayena paṭikkhipati. T a d a s -

¹ B. nivā°; C. nivā.

² B. ohuto.

³ B. °ndo.

⁴ C. nivā°.

⁵ B. omits.

⁶ C. omits.

⁷ C. nimmitassa.

⁸ B. nivā°.

⁹ B. evā 'ti.

¹⁰ B. tam yeva.

sādetīti vacanamattena paṭijānāti. So tad assādetīti suttam jhānalābhino jhānā vutthāya jhānassādanam sādhetīti. Na anto ¹ sammāpattiyam ² yāva ³ jhānanikan-
tiyā jhānārammaṇatam ⁴ tasmā asādhakan 'ti.

SAMĀPANNO ASSĀDETĪTI KATHĀ
NIṬṬHITĀ. 7.

Idāni asātarāgakathā ⁵ nāma hoti. Tattha yaṃ kiñci vedanam vedeti sukham vā dukkham vā adukkham asukham vā so tam vedanam abhinandatīti abhivadatīti sutte diṭṭhābhinandanavasena vuttam. Abhinandatīti vacanam nissāya dukkhavedanāya virāgassādavasenā ⁶ abhinandanā hotīti. Tasmā atthi asātarāgo ⁷ 'ti ⁸ yesam laddhi seyyathā pi Uttarāpathakānam te samdhāya atthi asātarāgo 'ti pucchā sakavādissa. Tattha asātarāgo 'ti asāte dukkhavedayite aho vata me etad eva bhaveyyā 'ti rajjanā. Āmantā 'ti laddhivasena paṭiññā paravādissa. Sesam ettha uttānattham evā 'ti. So tam vedanam abhinandatīti abhivadatīti ⁹ sutte pana vinivaṭṭetvā dukkhavedanam eva ārabha rāgupatti ¹⁰ nāma natthi. Samūhagatena ¹¹ pana vedayitalakkhaṇam dhammam dukkhavedanam eva vā atthato samanupassanto diṭṭhi maññamānā ¹² samkhātāya ¹³ diṭṭhābhinandanāya vedanam abhinandatīti dukkhāya vedanāya vipariṇāmatam ¹⁴ abhinandatīti. Dukkhāya vedanāya abhibhūto tassā paṭipakkham kāmasukham patthayanto pi dukkhavedanam abhinandatīti nāma evam dukkhavedanāya abhinandanā hotīti adhippāyo tasmā asādhakam etam asātarāgassā ¹⁵ 'ti

ASĀTARĀGAKATHĀ
NIṬṬHITĀ. 8.

- ¹ C. ante.   ² C. oṭṭi yeva.   ³ C. omits.
⁴ C. oṭā.   ⁵ B. asāda° or assāda°.
⁶ C. °divasena.   ⁷ B. assāda°.   ⁸ C. pi.   ⁹ B. omits.
¹⁰ C. adds: yā.   ¹¹ B. °gaṇane.   ¹² C. maññanā.
¹³ C. oṭā.   ¹⁴ B. °nāmam.   ¹⁵ B. assāda°.

Idāni dhammatanḥā avyākata 'ti kathā nāma hoti. Tattha rūpatanḥā —pe¹— dhammatanḥā 'ti imāsu chasu tanḥāsu yasmā sabbapacchimā tanḥā dhammatanḥā 'ti vuttā tasmā sā avyākata 'ti yesaṃ laddhi seyyathāpi Pubbaseliyaṇaṃ te saṃdhāya pucchā sakavādissa paṭiñṇā itarassa. Sesam² pañḥānaṃ pāliya attho niyyāti.³ Kāmatanḥā 'ti ādhi tīhi koṭṭhāsehi cha⁴ pi tanḥā saṃkhipivā dassitā. Rūpādisu pi chasu ārammaṇesu kāmassā-davasena pavattā tanḥā kāmatanḥā bhavissati. Attā ca⁵ loko cā² 'ti sassatadiṭṭhisahagatā tanḥā bhavatanḥā. Na bhavissatīti ucchedadiṭṭhisahagatā tanḥā vibhavatanḥā 'ti. Nanu sā dhammatanḥā 'ti padaṃ tanḥāya dhammārammaṇaṃ ārabha pavattim dīpeti na avyākatabhāvaṃ tasmā asādhakan 'ti.

DHAMMATANḤĀ AVYĀKATĀ 'TI KATHĀ
NIṬṬHITĀ. 9.

Idāni dhammatanḥā na dukkhasamudayo 'ti kathā nāma hoti.⁶ Tatrāpi yasmā sā dhammatanḥā 'ti vuttā tasmā na dukkhasamudayo 'ti yesaṃ laddhi seyyathāpi Pubbaseliyaṇaṃ yeva. Te saṃdhāya pucchā sakavādissa paṭiñṇā itarassa sesaṃ purimakathāsadisam evā 'ti.

DHAMMATANḤĀ NA DUKKHASAMUDAYO 'TI KATHĀ
NIṬṬHITĀ. 10.

TERASAMO VAGGO.

¹ B. la.   ² C. omits.   ³ C. niyyāti.
⁴ B.—C. chasu pi.   ⁵ C. va.   ⁶ B. adds: tattha.

Idāni kusalākusalapāṭisamdhānakathā nāma hoti. Tattha kusalam vā akusalassa akusalam vā kusalassa anantārā uppannakam¹ nāma natthiti tesam aññamaññaṭṭi-samdhānā² na yujjati yena pana yasmā ekavatthusmiṃ yeva rajjati ca virajjati ca tasmā tam aññamaññaṃ ṭṭi-samdhahatīti³ laddhiṃ gahetvā ṭṭitā seyyathāpi Mahā-saṃghikā te samdhāya pucchā sakavādissa ṭṭiññā itarassa. Āvaṭṭanā paṇidhīti ubhayaṃ āvajjanass'eva nāmaṃ. Tam hi bhavaṅgaṃ āvaṭṭetīti āvaṭṭanā bhavaṅgārammanato añña-smiṃ ārammaṇe cittaṃ paṇidahatī⁴ yāpetīti⁵ paṇidhī. Kusalam anāvajjati⁶ yaṃ tam akusalānantaram paṭisam-dahantam kusalam uppajjati tam anāvattantassa uppaj-jatīti pucchati. Itaro pana vinā⁷ āvajjanena kusalassa uppattim apassanto paṭikkhipati. Kusalam ayoniso mana-sikaronto 'ti idam yadi akusalānantaram kusalam⁷ uppaj-jeyya. Akusalass'eva āvajjanena ayoniso manasikaroto uppajjeyyā 'ti codanattham vuttam. Sesam yathā pālim eva niyyāti. Nanu yasmiṃ ñeva vatthusmiṃ 'ti vacanam ekārammaṇe va⁷ sarāgavirāguppattim dipeti na kusalā-kusalānam anantarataṃ. Tasmā asādhakan 'ti.

KUSALĀKUSALAPĀṬISAMDHĀNAKATHĀ⁸

NIṬṬHITĀ. 1.

Idāni saḷāyatanuppattikathā nāma hoti. Tattha⁹ up-patte¹⁰ siye¹¹ na paṭisamdhicittena sah'eva opapātikanam

¹ B. uppajjanakam.   ² B. aññamaññaṃ paṭisamdhā.

³ B. samdhahatīti; C. samdhin dahatīti.

⁴ B. paṇitaratī.

⁵ C. yape°; B. dhape°.

⁶ B. āvajjantassā ti.   ⁷ C. omits.   ⁸ B. °samdhāhana°.

⁹ C. tathā.

¹⁰ B. upapatte.

¹¹ C. adds: no paṭisamdhicitte siye na paṭisamdhicitte siye.

saḷāyatanānaṃ uppajjati. Gabbhaseyyakānaṃ ajjhattikāyatanesu manāyatanakāyāyatanān' eva paṭisaṃdhikkhaṇe ca ¹ uppajjanti sesāni cattāri sattasattatirattimhi. Tāni ca kho ² yena kammanā paṭisaṃdhigahitā tass' eva aññassa vā katattā 'ti ayam sakasamaye vādo. Yesam ³ pana ekakammasambhavattā sampannasākhāvitapādinaṃ ⁴ rukkhādinam ānkuro viya bijamattam saḷāyatanam mātukucchismim paṭisaṃdhikkhane ca uppajjati laddhi seyyathāpi Pubbaseliyāparaseliyānaṃ. Te saṃdhāya saḷāyatanān 'ti pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Sabbāṅgapaccāṅgīti ⁵ ādi saḷāyatane sati evarūpo hutvā okkameyyā 'ti codanattam vuttam. Mātukucchigatassa ⁶ 'ti pucchā paravādissa. ⁶ Parato mātukucchigatassa pacchā ⁷ sesāni pucchā sakavādissa. Sesam ettha uttānattham evā 'ti.

SAḶĀYATANUPPATIKATHĀ

NIṬṬHITĀ. 2.

Idāni anantarapaccayakathā nāma hoti. Tattha naccaḡitādisu rūpadassanasaddasavanādinam lahuparivattitam disvā imāni viññānāni aññamaññassa anantarā uppajjisantiti ⁸ yesam laddhi seyyathāpi Uttarāpathakānaṃ. Te saṃdhāya cakkhuviññānassa ⁹ 'ti pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Sotaviññānaṃ rūpārammaṇam yevā 'ti yadi cakkhuviññānassa anantarā uppajjeyya vipākamano-dhātu viya rūpārammaṇam siyā 'ti codetum vuttam. Cakkhuñ ca paṭicca rūpe ce uppajjati sotaviññānān 'ti pañhe ⁹ suttabhāvena paṭikkhipitvā anantaruppattim sallakkhento laddhivasena paṭijānāti. Taññeva cakkhuviññānaṃ tam sotaviññānaṃ 'ti yathā paṭhamajavanānantaram dutiyajavanaṃ ¹⁰ manoviññānabhāvena taññeva hoti. Kin te tathā etaṃ pi dvayam ekam evā ¹¹ 'ti pucchati. Iminā va nayena sabbavāresu

¹ B. va.² C. kāyena.³ C. sesam.⁴ B. °sākhāvidhānaṃ.⁵ B. °gā 'ti.⁶ B. saka°.⁷ B. pucchakesādi.⁸ B. °jjantiti.⁹ B. pañhesu.¹⁰ B. dutiyam.¹¹ C. ekato m' evā.

attho veditabbo. Naccati gāyatīti ādivacanam ārammanasamādānena¹ lahuparivattatāya vokiṇṇabhāvam dipeti na antarapaccayatam tasmā asādhakan² 'ti.

ANANTARAPACCAYAKATHĀ

NIṬṬHITĀ. 3.

Idāni ariyarūpakathā nāma hoti. Tattha sammāvācā-kammantā² rūpaṃ tañ ca kho sabbam rūpaṃ cattāri ca mahābhūtāni catunnañ ca mahābhūtānaṃ upādāya rūpaṃ 'ti vacanato upādāya rūpaṃ 'ti yesaṃ laddhi seyyathāpi Uttarāpathakānaṃ te saṃdhāya ariyarūpaṃ mahābhūtānaṃ upādāya 'ti pucchā sakavādisa. Tattha ariyānaṃ rūpaṃ ariyaṃ vā rūpaṃ 'ti ariyarūpaṃ. Āmantā 'ti laddhiyaṃ thatvā paṭiññā itarassa. Kusalan³ 'ti puṭṭho laddhivasen⁴ eva paṭijānāti. Anāsava-pucchādisu pi es⁵ eva nayo. Yaṃ kiñci rūpaṃ 'ti suttam⁶ thapetvā bhūtāni sesarūpassa upādānabhāvaṃ⁷ dipeti. Na sammāvācākammantānaṃ. Tesam hi rūpattañ ñeva asidham⁸ kuto upādārūpatā.⁹ Tasmā asādhakan¹⁰ 'ti.

ARIYARŪPAKATHĀ' NIṬṬHITĀ. 4.

Idāni añño anusayo 'ti kathā nāma hoti. Tattha yasmā puthujjano kusala-avyākate⁵ citte vattamāne sānusayo 'ti vattabbo na pana⁶ pariyuṭṭhito tasmā añño anusayo aññaṃ pariyuṭṭhānaṃ 'ti yesaṃ laddhi seyyathāpi Andhakānaṃ te saṃdhāya añño kāmarāgānusayo 'ti pucchā sakavādisa paṭiññā itarassa. Sesam ettha hetṭhā anusayakathāya vuttanayen⁷ eva veditabbaṃ. Sānusayo 'ti ādi pana tasmim⁸ samaye anusayassa appahinattā sānusayo 'ti vattabbataṃ. Anuppannattā⁹ ca pari-

¹ B. samodhānena.

² C. sammākammantā.

³ C. upādā°.

⁴ C. °nā.

⁵ B. kusalā°.

⁶ C. omits.

⁷ C. °nnañ ca.

yutt̄hito 'ti avattabbataṃ dipeti na anusayapariyutt̄hānam aññattam tasmā asādhakan 'ti.

AÑÑO ANUSAYO 'TI KATHĀ
NIṬṬHITĀ. 5.

Idāni pariyutt̄hānam cittavippayuttan 'ti kathā nāma hoti. Tattha yasmā aniccādito manasikaroto pi rāgādayo uppajjanti. Vuttam pi c'etaṃ app' ekadā bho Bhāradvāja asubhato manasikarissāmīti subhato manasikarotīti tasmā pariyutt̄hānam cittavippayuttan¹ 'ti yesam laddhi seyyathāpi Andhakānam yeva. Te samdhāya pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Sesam ettha heṭṭhāvuttanayattā uttānattham evā 'ti.

PARIYUTT̄HĀNAM CITTAVIPPAYUTTAN 'TI KATHĀ
NIṬṬHITĀ. 6.

Idāni pariyāpannakathā nāma hoti. Tattha yasmā kāmarāgo kāmadhātum² anuseti kāmadhātupariyāpanno 'ti ca vuccati. Tasmā rūparāgarūparāgā pi rūpadhātuarūpadhātuyo anuseti rūpadhātu-arūpadhātupariyāpannā yeva ca nāma te³ 'ti yesam laddhi seyyathāpi Andhakānam c' eva Sammītiyānañ ca te samdhāya rūparāgo 'ti pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Tattha anusetīti yathā kāmarāgo kāmavitakkasamkhātam kāmadhātum saha jātavasena anuseti. Kin te eva rūparāgo rūpadhātun 'ti pucchati. Pariyāpanno 'ti yathā ca so tividhāya kāmadhātuyā kilesakāmavasena pariyāpannattā kāmadhātupariyāpanno kin te evam rūparāgo pi⁴ rūpadhātupariyāpanno 'ti pucchati. Itaro pan' assa adhippāyam asalakkhento⁵ kevalam laddhivasena ā m a n t ā 'ti paṭijānāti. Atha nam tam attham sallakkhāpetum kusalavipākakiriya-samkhātehi⁶ samāpatte siyādihi saṃsandetvā pucchitum samāpatte siyā 'ti ādim āha. Sesam ettha yathā

¹ C. cittan 'ti.   ² C. nāma dhātum.   ³ B. hoti.
⁴ C. ti.   ⁵ B. okhanto.   ⁶ B. otena bhi.

pālim eva niyyāti¹ n a n u k ā m a r ā g o 'ti ādivacanam pi kamarāgass' eva kāmadhātu yaṃ anusayanabhavañ ca pariyāpannañ² ca dipeti. Na itaresam itaradhātusū 'ti.

PARIYĀPANNAKATHĀ

NIṬṬHITĀ. 7.

Idāni avyākatakathā nāma hoti. Tattha vipākakiriya-rūpanibbānasamkhātam catubbidham avyākatam vipākattā³ avyākatan 'ti vuttam. Diṭṭhigatam sassato loko 'ti kho pacchā avyākatam etan 'ti sassatādivhāvena akathitattā yesam pana imam vibhāgam agahetvā purima-avyākatam viya diṭṭhigatam pi avyākatan 'ti laddhi seyyathāpi Andhakānañ c' eva Uttarāpathakānam ca tesam tam vibhāgam dassetum diṭṭhigatam avyākatan 'ti pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Sesam ettha yathā pālim eva niyyātīti.

AVYĀKATAKATHĀ NIṬṬHITĀ. 8.

Idāni apariyāpannakathā nāma hoti. Tattha yasmā puthujjano jhānalābhī kāmesu vitarāgo 'ti vattabbo hoti. Na pana vigatadīṭṭhiko 'ti tasmā diṭṭhigatam apariyāpannan 'ti yesam laddhi seyyathāpi tesam⁴ yeva te samdhāya pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Sesam ettha yathā pālim eva niyyātīti.

APARIYĀPANNAKATHĀ NIṬṬHITĀ. 9.

CUDDASAMO VAGGO.

¹ C. oṃyati.

² B. oṃnātañ ca.

³ B. avi^o.

⁴ B. Pubbaseliyānam.

Idāni paccayakathā nāma hoti. Tattha yo¹ dhammo hetupaccayena paccayo so yesaṃ² hetupaccayena paccayo tesaṃ ñeva yasmā ārammaṇānantaraṃ samanantara-paccayena paccayo na hoti yo vā ārammaṇapaccayena paccayo so yasmā tesam yeva anantarasamanantarapaccayena³ paccayo na hoti. Tasmā paccayatā⁴ vavattitā⁵ 'ti yesaṃ laddhi seyyathāpi Mahāsaṃghikānaṃ te saṃdhāya pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Sesam ettha pālim eva niyyātīti.

PACCAYAKATHĀ NIṬṬHITĀ. 1.

Idāni aññamaññapaccayakathā nāma hoti. Tattha yesaṃ⁶ samaye avijjāpaccayā saṃkhārā⁷ 'ti ayam eva tan 'ti. Saṃkhārapaccayā pi avijjā⁸ 'ti ayam natthi. Tasmā avijjā va saṃkhārānaṃ paccayo na pana saṃkhārā avijjāyā⁹ 'ti laddhi seyyathāpi Mahāsaṃghikānaṃ te saṃdhāya avijjāyā saṃkhārādināṃ aññamaññapaccayatā pi atthīti dassetuṃ pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Avijjā saṃkhārenā¹⁰ 'ti ettha apuññābhisaṃkhāro va gahito tasmā saṃkhārapaccayā pi avijjā¹¹ 'ti ettha sahaṃjāta-aññamañña-atthi-avigatasampayuttavasena paccayatā veditabbā. Upādānapaccayā¹² pi taṇhā¹³ ti¹⁴ ettha ṭhapetvā kāmupādānaṃ¹⁵ sesāni¹⁶ ti¹⁷ upādānāni¹⁸ avijjā¹⁹ pi²⁰ yā²¹ saṃkhārā viya taṇhāpaccayā hontīti veditabbāni. Sesam yathā pālim eva niyyātī. Jārāmarāṇapaccayā²² 'ti pucchā paravādissa. Nāmarūpaviññānapaccayā²³ 'ti sakavādissā²⁴ 'ti.

AÑÑAMAÑÑAPACCAYAKATHĀ
NIṬṬHITĀ. 2.

¹ B. so.   ² C. sa.   ³ B. anantarasabbassena.

⁴ C. oya.   ⁵ C. pi.   ⁶ B. ro para°.

⁷ C. upādā°.   ⁸ C. pi.   ⁹ B. °nāni.   ¹⁰ B. omits.

Idāni addhākathā nāma hoti. Tattha tīṇimāni bhikkhave kathāvattūnīti suttam nissāya kālasamkhāto addhā nāma parinipphanṇo atthīti yesam laddhi tesam addhā nāma koci parinipphanṇo natthi aññatra kālapaññattimattā rūpādayo pana khandhā va parinipphanṇo 'ti vibhāgam dassetum addhā parinipphanṇo 'ti pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Atha nam sa ce so parinipphanṇo rūpādīsu tena ¹ aññatareṇa bhavitabban 'ti codetum rūpan 'ti ādim āha. Itaro paṭikkhipati. Sesam yathā pālim eva niyyātīti.

ADDHĀKATHĀ² NIṬṬHITĀ. 3.

Khaṇalayamuhuttakathāsu pi es' eva nayo. Sabbe pi h' ete khaṇādayo addhāpariyāyā evā 'ti.

KHAṆALAYAMUHUTTAKATHĀ

NIṬṬHITĀ. 4.

Idāni āsavakathā nāma hoti. Tattha yasmā catūhi āsavehi uttarim añño āsavo nāma natthi yena cattāro āsavā sāsavā siyūm. Tasmā cattāro āsavā anāsavā 'ti yesam laddhi seyyathāpi Hetuvādānam. Te samdhāya pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Atha nam yadi te āsavā anāsavā evam te ³ tehi maggādilakkhaṇappattehi ⁴ bhavitabban 'ti codetum maggo 'ti ādim āha. Sesam ettha uttānattham evā 'ti.

ĀSAVAKATHĀ NIṬṬHITĀ. 5.

Idāni jarāmarāṇakathā nāma hoti. Tattha jarāmarāṇam nāma aparinipphanattā ⁵ lokiyan 'ti vā lokuttaran 'ti vā

¹ B. nena.   ² C. addhāna°.   ³ B. omits.

⁴ C. vaggādīhi.   ⁵ B. pari°.

na vattabbam. Lokiyā dhammā lokuttarā dhammā 'ti tīhi dukehi jarāmarañam n' eva lokiyapade ¹ na lokuttarapade niddiṭṭham. Tattha yesam imaṃ lakkhaṇam anādiyivā lokuttarānam dhammānam jarāmarañam lokuttaran 'ti laddhi seyyathāpi Mahāsamghikānam. Te samdhāya pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Sesam ettha yathā pālim eva niyyātīti.

JARĀMARĀNAKATHĀ NIṬṬHITĀ. 6.

Idāni saññāvedayitakathā nāma hoti. Tattha saññāvedayitanirodhasamāpatti nāma na koci dhammo catunnam pana khandhānam nirodho itī sā n' eva lokiyā na ² ca lokuttarā yasmā pana lokiyā na hoti tasmā lokuttarā 'ti yesam laddhi seyyathāpi Hetuvādānam ³ yeva. Te samdhāya pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Sesam purimakathā-sadisam evā 'ti.

SAÑÑĀVEDAYITAKATHĀ NIṬṬHITĀ. 7.

Idāni yasmā ⁴ lokuttarā nāma ⁵ na ⁵ hoti. Tasmā lokiyā 'ti yesam laddhi seyyathāpi Hetuvādānam. ⁶ Te samdhāya pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Sesam purimakathā-sadisam evā 'ti.

DUTIYASAÑÑĀVEDAYITAKATHĀ
NIṬṬHITĀ. 8.

Idāni yasmā asuko marañadhammo asuko ⁷ na ⁷ marañadhammo ⁷ti sattānam marañadhammatāya niyāmo natthīti saññāvedayitanirodhasamāpanno pi kalam kareyyā 'ti yesam laddhi seyyathāpi Rājagirikānam. Tesam samāpannāya ⁸

¹ B. lokiyān 'ti.   ² B. lokiyā ; C. lokiyānañ ca.

³ B. °dīnam.   ⁴ B. adds : sā.   ⁵ B. omits.

⁶ B. °dīnam.   ⁷ C. omits.   ⁸ C. samānāya.

pi maraṇadhammatāya maraṇasamayaṇ ca ārammaṇasamayaṇ¹ ca dassetuṃ pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Atha naṃ yasmā kālaṃ karontassa nāma maraṇaṇ 'ti tehi² phassādihi bhavitabbaṃ. Tasmā tena kāraṇena codetuṃ atthi³ ti ādim āha. Aphaṣṣakassa³ kālakiriya⁴ 'ti ādini puṭṭho⁴ sesasatte samdhāya paṭikkhipati. Vi-saṃkāmeyyā⁵ 'ti ādini puṭṭho samāpatti-ānubhāvaṃ samdhāya paṭikkhipati. Dutiyavāre sarirapakatiṃ⁶ samdhāya paṭijānāti. Evamsante pana samāpatti-ānubhāvena⁷ hotiti. Ten'eva naṃ nirodhasamāpanno⁸ 'ti anuyuñjati na kālaṃ kareyyā⁸ 'ti pucchā sakavādissa atthi so niyāmo⁸ 'ti ca paravādissa pañhe pana⁸ yasmā⁸ evarūpo niyāmo natthi tasmā paṭikkhipati. Cakkhuvīññāsamaṅgīti⁹ ādi sakavādinā niyāme āsante pi maraṇasamayaṇ'eva marati na asamayaṇā⁹ 'ti dassetuṃ vuttam. Tatra ayaṃ adhippāyo. Yadi niyāmahāvena⁹ kālakiriya bhaveyya cakkhuvīññānasamaṅgino pi bhaveyya tato pañcahi pi ñānehi na cavati na uppajjati¹⁰ suttavirodho siyā. Yathā pana cakkhuvīññānasamaṅgissa kālakiriya na hoti tathā nirodham samāpannassāpiti.

TATIYASAÑÑĀVEDAYITAKATHĀ
NIṬṬHITĀ. 9.

Idāni asaṇñāsattūpikā¹¹ 'ti kathā nāma hoti. Tattha saṇñāvirāgavasena pavattā bhāvanā asaṇñāsamāpatti pi nirodhasamāpatti pi. Saṇñāvedayitanirodhasamāpatti nāma. Iti dve saṇñāvedayitanirodhasamāpattiyo lokiyā ca lokuttarā ca. Tattha lokiyā puthujjanassa asaṇñāsattūpikā hoti. Lokuttarā ariyaṇaṃ panāsaṇñāsattūpikā¹² hoti. Imaṃ pana vibhāgaṃ akatvā avisesen'eva saṇñāvedayitanirodhasamāpatti asaṇñāsattūpikā 'ti yesaṃ

¹ B. maraṇa°.   ² B. kehi.   ³ B.—C. pha°.

⁴ B. pubbe.   ⁵ B. viṣaṃka°.   ⁶ B. sadisa°.

⁷ B. adds: nāma na.   ⁸ C. omits.   ⁹ B. °mābhāve.

¹⁰ B. upapa°.   ¹¹ C. asaṇñe sattupakā 'ti.

¹² C. sandasaṇñā°.

laddhi seyyathāpi Hetuvādānaṃ te saṃdhāya pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Atha naṃ yasmā asaññā-samāpattisamāpannassa alobhādayo atthi na nirodha-samāpatti tasmā tesam vasena codetum atthīti ādim āha. Idhāpi asaññīti pañhe idha saññāviraḡavasena samāpannattā asaññitā anuññātā tatra asaññasatten'¹ eva. Tasmā imam paṭiññam gahevā laddhipatiṭṭhāpentena chalena patitṭhāpitā hoti. Idha vā nirodhasamāpattim saṃdhāya asaññitā anuññātā tatrāpi ito cutassa anāḡāmino nirodhasamāpattim eva tasmā pi imāya paṭiññāya patitṭhāpitā yevā 'ti.

ASAÑÑĀSATTŪPIKATHĀ NIṬṬHITĀ. 10.

Idāni kammupacayakathā nāma hoti. Tattha yesam kammupacayo nāma kammato añño cittavippayutto avyākato anārammaṇo 'ti laddhi. Seyyathāpi Andhakānaṃ c'eva Saṃmitiyānaṃ ca. Te saṃdhāya a ñ ñ a m k a m m a n 'ti pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Atha naṃ yadi kammato añño kammupacayo phassādito pi aññena phas-supacayādinā bhavitabban 'ti codetum a ñ ñ o p h a s s o 'ti ādim āha. Itaro laddhiyā abhāvena paṭikkhipati. K a m m e n a s a h a j ā t o 'ti pañhesu cittavippayuttam saṃdhāya paṭikkhipati cittasampayuttam saṃdhāya paṭijānāti. K u s a l o 'ti pañhesu pi vippayuttam paṭikkhipati sampayuttam saṃdhāya paṭijānāti. Paraṭo a k u s a l o ² 'ti pañhesu pi es' eva nayo. S ā r a m m a ṇ ā 'ti puṭṭho pana ekantaṃ anārammaṇam eva icchati. Tasmā paṭikkhipati. C i t t a m b h a j j a m ā n a n 'ti yadā cittaṃ bhajjamānaṃ hoti tadā kammaṃ bhajjamānaṃ³ hotiti⁴ attho. Bhummatthe vā paccattaṃ. Citte bhajjamāne 'ti attho. Ayam eva⁵ pāṭho. Tattha yasmā sampayutte⁶ bhajjati vippayutte na bhajjati tasmā paṭijānāti c' eva paṭikkhipati ca. K a m m a m h i k a m m u p a c a y o 'ti kamme sati kammupacayo kamme

¹ C. °katten°.

² B. kusalo.

³ B. bhajjatiti.

⁴ B. omits.

⁵ B. adds : vā.

⁶ B. °tto.

vā patitṭhite kammupacayo va kammupacayato ¹ ca vipāko nibbattatīti tasmim̐ pana kamme ² niruddhe yāva aṅkurupādā bijam̐ viya yāva vipākuppādā kammupacayo titṭhatīti 'ssa laddhi tasmā patijānāti. Tañ ñeva kammam̐ so kammupacayo so kammavipāko 'ti. Yasmā kammam̐hi kammupacayo so ³ ca yāva vipākuppādā titṭhatīti laddhi 'ssa ³ tasmā tam̐ ⁴ tesam̐ tinṇam̐ pi ekattam̐ ⁵ pucchati vipāko sārammaṇo ⁶ 'ti idaṃ vipāko viya vipākadhamma-dhammo pi ārammaṇapatibaddho yevā 'ti codanattam̐ pucchati itaro pana laddhivasena ekam̐ ⁷ patijānāti ekam̐ patikkhipati. Paṭilome pi es' eva nayo. Sesam̐ ettha yathā paḷim̐ eva niyyātīti.

KAMMUPACAYAKATHĀ NIṬṬHITĀ. 11.

PAṆṆARASAMO VAGGO.

TATIYO PAṆṆĀSAKO NIṬṬHITO.

---

¹ C. oyo.   ² B. kamma.   ³ C. omits.   ⁴ B. nam̐.
⁵ C. ottakam̐.   ⁶ B. āra°.   ⁷ B. tam̐.

Idāni niggahakathā nāma hoti. Tattha ye loke balapattā vasibhūtā te yadi parassa cittaṃ niggaṇhituṃ na sakkuṇeyyumuṃ kā tesam balapatti ko vasibhāvo balappattiyā pana vasibhāvena ca addhā te parassa cittaṃ niggaṇhantīti yesam laddhi seyyathāpi Mahāsaṃghikānaṃ te saṃdhāya paroparassā¹ 'ti pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa tattha niggaṇhatīti sakilesāpattito nivāreti. Sesam ettha yathā pālim eva niyyātīti.

NIGGAHAKATHĀ NIṬṬHITĀ. 1.

Paggahakathāya pi es' eva nayo. 2.

Idāni yathā² sukhānuppādānakathā nāma hoti. Tatthā bahunnaṃ vata no bhagavā sukhadhammānaṃ³ upahattā 'ti suttaṃ nissāya paroparassa sukhaṃ anuppādetīti yesam laddhi seyyathāpi Hetuvādānaṃ te saṃdhāya pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Dukkhaṃ anuppādetīti puṭṭho pana tādisaṃ suttaṃ apassanto paṭikkhipati. Attano sukhaṃ 'ti ādipaṇhe yaṃ attano ca parassa vā taṃ anuppādātuṃ na sakkā. Yaṃ tass' eva kin te tattha anuppādānaṃ nāmā 'ti paṭikkhipati. N'eva attano 'ti ādipaṇhe pana yaṃ evarūpaṃ na taṃ anuppādinnaṃ nāma bhavituṃ arahatīti laddhiyā paṭijānāti. No vata re ti tādisassa sukhasa abhāvā vuttaṃ. Sukhadhammānaṃ upahattā 'ti vacanaṃ bhagavato paresaṃ

¹ B. °padassā.

² B. omits.

³ B. sukhapahattā.

sukhuppattiyā¹ paccayabhāvam² dīpeti. Na³ annādinam viya sukhassa anuppādānaṃ tasmā asādhakan 'ti.

SUKHĀNUPPĀDĀNAKATHĀ

NIṬṬHITĀ. 3.

Idāni adhigayha manasikārakathā nāma hoti. Tattha duvidho manasikāro nayato ca ārammaṇato ca. Tattha ekasaṃkhārassa pi aniccatāya dīṭṭhāya sabbe saṃkhārā aniccā 'ti avasesesu nayato manasikāro hoti. Atīte pana saṃkhāre manasikaronto na⁴ anāgate manasikātum na⁴ sakkotiti. Atitādisu aññataraṃ manasikaronto ārammaṇato manasikāro hoti. Tattha paccuppanne manasikaronto yena cittaena te manasikaroti taṃ paccuppannakkhaṇe manasikātun na sakkoti. Tattha yesaṃ sabbe saṃkhārā aniccā 'ti ādi vacanaṃ nissāya manasikaronto nāma adhigayha adhigaṇhitvā sabbe saṃkhāre ekato manasikarotīti laddhi. Seyyathāpi Pubbaseliyāparaseliyānaṃ. Te saṃdhāya pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Atha naṃ yasmā sabbe ekato manasikaronto⁵ yena⁶ cittaena⁴ manasikaroti taṃ pi manasikātabbaṃ hoti. Tasmā taṃ cittatāya codetum tena cittaena 'ti āha. Itaro ārammaṇaṃ katvā na sakkā jānitun 'ti saṃdhāya paṭikkhipati. Evaṃlakkhaṇaṃ cittaṇ 'ti ñātattā⁷ pana taṃ pi cittaṃ ñātam eva hotīti saṃdhāya paṭijānātīti. Atha vā tañ ñeva tassa ārammaṇaṃ na hotīti paṭikkhipati. Sabbe saṃkhārā aniccā 'ti yadā paññāya passatīti ādi⁸ nissāya uppannaḷaddhivasena paṭijānātīti. Sesapañhadvaye pi es' eva nayo. Na³ tena phasena 'ti ādisu pana tathārūpaṃ suttam apassanto paṭikkhipat' eva. Atitādisu pañhesu hetthāvuttanayen' eva paṭikkhepapaṭiññā veditabbā. Sesam yathāpālim eva niyyātīti. Sabbe saṃkhārā 'ti ādivacanaṃ nayato dassanaṃ saṃdhāya

¹ B. sukhappa°.² B. bhāvam.³ C. omits.⁴ B. omits.⁵ B. °rontena.⁶ B. te.⁷ C. ñāna°.⁸ B. ādinam.

vuttam. Na ekakkhaṇe ārammaṇato tasmā asādhakan 'ti.

ADHIGAYHA MANASIKĀRAKATHĀ
NIṬṬHITĀ. 4.

Idāni rūpaṃ hetū 'ti kathā nāma hoti. Tattha hetū 'ti kusalamūlādino ¹ hetu hetussāpi nāmaṃ yassa kassaci paccayassāpi. Imaṃ ² pana vibhāgaṃ akatvā. Cattāro mahābhūtā hetū 'ti vacanamattaṃ nissāya avisesen' eva rūpaṃ hetū 'ti yesaṃ laddhi seyyathāpi Uttarāpathakānaṃ. Te saṃdhāya pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Alo-
b h o h e t ū ' t i k i n t e r ū p a ṃ a l o b h a s a ṃ k h ā t o h e t ū t i p u c -
c h a t i i t a r o p a ṭ i k k h i p a t i . S e s e s u p i e s ' e v a n a y o . M a h ā -
b h ū t ā u p ā d ā r ū p ā n a ṃ u p p ā d ā y a h e t ū ' t i . E t t h a p a c c a y a ṭ -
t h e n a h e t u b h ā v o v u t t o n a m ū l a ṭ ṭ h e n a t a s m ā a s ā d h a k a n ' t i .

RŪPAHETŪ 'TI KATHĀ
NIṬṬHITĀ. 5.

Sahetukakathāya pi iminā va nayena attho veditabbo 'ti.

RŪPAṃ SAHETUKAN 'TI KATHĀ
NIṬṬHITĀ. 6.

Idāni rūpaṃ kusalākusalan 'ti kathā nāma hoti. Tattha kāyakammaṃ vacikammaṃ kusalaṃ pi akusalaṃ piti vaca-
naṃ nissāya kāyavacikammasaṃkhātāṃ kāyaviññatti
vaciviññatti rūpaṃ kusalaṃ pi akusalaṃ piti yesaṃ laddhi
seyyathāpi Mahimsāsakānañ c' eva Saṃmitiyānañ ca te
saṃdhāya rūpaṃ kusalan 'ti pucchā sakavādissa
paṭiññā itarassa. Atha naṃ yadi te rūpaṃ kusalaṃ ³
evaṃ ⁴ vidhena eva na ⁵ bhavitabban 'ti codetum s ā r a m -

---

¹ B. odihetuyā pi nāmaṃ.   ² B. idam.
³ C. omits.   ⁴ C. adds : ti.   ⁵ C. vidhena nena.

'ti yesaṃ laddhi seyyathāpi Andhakānaṃ te saṃdhāya pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Sesaṃ hetṭhāvuttanāyena' eva veditabban 'ti. Kevalaṃ hi tattha rūpadhātumaṃ anuseti arūpadhātumaṃ anusetīti padaviseso. Sā ca laddhi seyyathāpi¹ Andhakānaṃ c' eva Saṃmitiyānaṃ c' eva. Ayaṃ Andhakānaṃ yevā 'ti.

RŪPARĀGO RŪPADHĀTUPARIYĀPANO ARŪPARĀGO

ARŪPADHĀTUPARIYĀPANO 'TI KATHĀ

NIṬṬHITĀ. 10.

SOḶASAMO VAGGO.

---

¹ C. omits.

Atthi arahato puññupacayo 'ti kathā nāma hoti. Tattha yesaṃ arahato dānaṃvibhāgaṃ cetiyavandanādiṃ kammaṃāni disvā atthi arahato puññupacayo 'ti laddhi seyyathāpi Andhakānaṃ te saṃdhāya pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Atha naṃ arahā nāma pahīnapuññapāpo so yadi puññaṃ kareyya pāpaṃ pi¹ kareyyā 'ti codetum a puññupacayo 'ti² āha. Itaro pānātipātādikiriyaṃ apassanto paṭikkhipati puññābhisaṃkharān³ 'ti ādisu bhāvaḡāmikammaṃ arahato natthi paṭikkhipati. Dānaṃ daḡeyyā 'ti ādisu kiriyācittena dānāḡipavattisambhavato sakavādi paṭijānāti. Itaro cittaṃ anāḡiyitvā kiriyāpavattimattadassanen' eva laddhim patitthāpeti. Sā pana ayoniso patitthāpitattā appatitthāpitā hoti.

ATTHI ARAHATO PUÑÑUPACAYO 'TI⁴ KATHĀ
NITTHITĀ. 1.

Idāni natthi arahato akālamaccū 'ti kathā nāma hoti. Tattha nāhaṃ bhikkhave saṃcetanikānaṃ⁵ kammaṃānaṃ katānaṃ upacitānaṃ vipākaṃ appaṭisaṃveditvā vyanti-bhāvaṃ vadāmiṃ suttassa atthaṃ ayoniso gahetvā arahatā⁶ nāma sabbhaṃ kammavipākaṃ patisaṃvedayitvā parinibbāyitabbaṃ tasmā natthi arahato akālamaccū 'ti yesaṃ laddhi seyyathāpi Rājagirikānaṃ c' eva Siddhatthikānaṃ ca te saṃdhāya pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Atha naṃ sace tassa natthi akālamaccu arahantaghātakena nāma na⁷ bhavitabbaṃ 'ti codetum natthi arahantaghātako 'ti⁸ āha. Itaro ānantariyakammaṃsa c' eva

¹ C. hi.   ² C.—B. otiti.   ³ B. otan.   ⁴ C. ca.

⁵ B. pacca°.   ⁶ C. ontā.   ⁷ B. omits.

⁸ B. adds: ye.

tādisānaṃ ca puggalānaṃ saṃbhāvato paṭikkhipati. Vi sa ṃ na ka me y y ā 'ti pañhe yāva pubbe kataṃ kammaṃ parikkhayaṃ na gacchati tāva na kamatīti laddhiyā paṭikkhipati. Sesam ettha yathā pāḷim eva niyyātīti. Nāhaṃ bhikkhave 'ti suttam idaṃ saṃdhāya vuttam. Saṃcetanikānaṃ kammānaṃ katānaṃ vipākaṃ appaṭisaṃveditvā avinditva ¹ ananubhavitvā ² vyantibhāvaṃ tesam kammānaṃ parivaṭṭam paricchinnabhāvaṃ ³ na vadāmi. Tañ ca kho ditṭhadhammavedanīyānaṃ ditṭhe va dhamme na tato ² paraṃ ⁴ uppajja ⁵ vedanīyānaṃ anantaram uppattim uppajjitvā va na tato paraṃ aparāpariyāyavedanīyānaṃ ⁶ na ² yadā vipākokāsaṃ labhati ⁷ tathārūpe ⁸ apare vā pariyāye evaṃ sabbathā pi saṃsārapavatte sati laddhaviṭṭhāvaṃ kamma na ⁹ vijjatīti so jagatippadeso yattha thito ¹⁰ muñceyya pāpakammā 'ti evaṃ sante yad etaṃ ¹¹ aladdhaviṭṭhāvaṃ pi kammaṃ avassaṃ arahato paṭisaṃveditabban 'ti kappanāvasena natthi arahato akālamaccū 'ti laddhipatitṭhāpanam kataṃ taṃ dukkaṭam evā 'ti.

NATTHI ARAHATO AKĀLAMACCŪ 'TI KATHĀ
NITṬHITĀ. 2.

Idāni sabbam idaṃ kammato' ti kathā nāma hoti. Tattha kammunā vattati loko 'ti suttam nissāya sabbam idaṃ kammaṃ kilesaviṭṭhāvaṃ kammato va hoti ti yesam laddhi seyyathāpi Rājagirikānaṃ c' eva Siddhatthikānaṃ ca te saṃdhāya s a b b a m i d a n 'ti pucchā sakāvādissa paṭiññā itarassa. Atha naṃ evaṃ sante kammaṃ pi kammato āpajjatīti codetum kammaṃ pi kammato ¹² ti ¹³ āha. Itaro yadi kammaṃ pi kammato va nāma taṃ kammaṃ vipāko yeva siyā 'ti paṭikkhipati. Pubbekatahetū 'ti yadi sab-

¹ B. acintitvā.

² B. omits.

³ B. aparīc.

⁴ B. pana.

⁵ B. upa°.

⁶ B. aparāṃ apa°.

⁷ B. °nti.

⁸ C. °pena.

⁹ C. kammena.

¹⁰ B. sa muccheyya.

¹¹ C. edaṃ.

¹² B. kammakato.

¹³ hoti.

bam idaṃ kammato pubbekatahetunānena bhavitabban 'ti codetum pucchati. Itaro pubbekatahetuvādabhayena paṭikkhipati. K a m m a v i p ā k a t o ¹ 'ti yadi sabbam idaṃ kammato yaṃ atītabhave pavattassa hetubhūtaṃ kammaṃ vā pi purimabhava ² kammato 'ti kammavipāko sampajjati tena te sabbam idaṃ kammavipāko ³ 'ti ⁴ āpajjatīti codetum pucchati. Itaro bijato aṅkurass' eva paccuppanna-pavattassa kammato nibbattiṃ saṃdhāya paṭikkhipati. Dutiyaṃ puṭṭho tassāpi tassāpi kammassa bijassa purimabijato viya purimakammato pavattattā ⁵ paṭijānāti. P ā ṇ a ṃ ⁶ h a n e y y ā 'ti ādi. Yadi sabbam kammaṃ vipāko pāṇātipātādini kammavipāken' eva kareyyā 'ti codetum vuttam. Itaro dussilyacetanā pi purimakammanibbattattā ekena pariyāyena vipāko yevā 'ti laddhiyā paṭijānāti. Atha naṃ yadi te pāṇātipāto vipāko ⁷ nibbattati. Pāṇātipāto viya vipāko pi saphalo āpajjatīti codetum s a p h a l o 'ti āha. Itaro pāṇātipātassa nirayasamvattanikādibhāvato saphalataṃ passanto paṭijānāti. Kammavipākassa pana idaṃ nāma phalan ⁸ 'ti vuttatṭhānaṃ apassanto paṭikkhipati. Adinnādānādisu pi es' eva nayo. G i l ā n a p a c c a y a b h e s a j j a p a r i k k h ā r o s a p h a l o 'ti āha deyyadhamavasena dānaphalaṃ pucchati. Kammunā vattatīti suttam. Natthi kamman 'ti akammavāditam paṭikkhipitvā atthi kamman 'ti kammavāditam kammassa kataṃ dipeti. Na sabbass' ⁹ eva kammato nibbatti tasmā asādhakan 'ti.

SABBAM IDAM KAMMATO 'TI KATHĀ
NITṬHITĀ. 3.

Idāni indriyabaddhakathā nāma hoti. Tattha duvidham ¹⁰ dukkham indriyabaddham anindriyabaddhañ ca indriyabaddham dukkhavattutāya dukkham. Anindriyabaddham

¹ C. °ko.   ² B. °vārebhave.   ³ B. vipāko.
⁴ B. omits.   ⁵ C. pavattā 'ti.
⁶ B. pāṇi pāna yyā 'ti ādissati.   ⁷ B. kamma°.
⁸ B. mahappalan.   ⁹ B. sabbamssa.
¹⁰ B. tividham.

udayabbayapatipīlanatṭhena¹ yad aniccam taṃ dukkhan 'ti saṃgahitattā dukkham imaṃ vibhāgaṃ agahetvā yassa paṭiññāya² bhagavati brahmacariyaṃ vussati taṃ indriyabaddham eva dukkham na itaran 'ti yesaṃ laddhi seyyathā pi Hetuvādānaṃ tesam³ itarassa pi dukkhabhāvaṃ dassetum indriyabaddhañ ñevā 'ti pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Atha naṃ yasmā bhagavatā yad⁴ aniccam taṃ⁵ dukkhan 'ti vuttam. Yasmā indriyabaddhen' eva aniccena bhavitabban 'ti codetum indriyabaddhañ ñeva aniccān 'ti ādim āha. Nanu anindriyabaddham aniccān 'ti nanu paṭhavipabbatapāsānādi anindriyabaddham pi aniccān 'ti attho. Na vattabbaṃ indriyabaddhañ ñeva dukkhan 'ti pañhe āmantā 'ti paṭiññā sakavādissa. Anindriyabaddham hi dukkhadomanassānaṃ ārammaṇaṃ hoti. Uṇhakālasmiṃ hi aggi sītakāle ca vāto dukkhassārammaṇaṃ niccam pi bhogavināsādayo domanassassa tasmā vinā pi aniccattṭhena anindriyabaddham dukkhan 'ti vattabbaṃ. Kammakilesehi pana anibbattattā dukkham ariyasaccaṃ 'ti na vattabbaṃ. Tathā maggena apariññeyyattā⁶ yasmā pana tiṇakatṭhādinirodho⁷ vā utubijādinirodho vā dukkhanirodha-ariyasaccaṃ nāma na hoti. Tasmā indriyabaddham dukkham c' eva ariyasaccaṃ ca itaraṃ pana dukkham evā 'ti. Idam nānattaṃ dassetum paṭijānāti. Yathā indriyabaddhassā 'ti ādi vacanaṃ⁸ indriyabaddhassa pariññeyyā⁹ brahmacariyavāsaṃ ca pariññātassa¹⁰ puna anuppattim dipeti. Ten' ev' ettha sakavādinā paṭikkhepo kato yad aniccam taṃ dukkhan 'ti vacanena pana saṃgahitassa anindriyabaddhassa dukkhabhāvaṃ paṭisedhetum na sakkā 'ti. Tasmā asādhakan 'ti.

INDRIYABADDHAKATHĀ NIṬṬHITĀ: 4.

¹ B. udayabbayassa.   ² B. oññā.   ³ B. adds : idam.

⁴ B. yam.   ⁵ B. vā.   ⁶ C. apariyeyattā; B. paṭiññe°.

⁷ C. °dhā.   ⁸ C. °nassa.   ⁹ B. paṭiññāya.

¹⁰ B. paṭi°.

Idāni t̥hapetvā ariyamaggaṇ 'ti kathā nāma hoti. Tattha yasmā ariyamaggo dukkhanirodhagāminī paṭipadā 'ti vutto tasmā t̥hapetvā ariyamaggaṇ avasesā saṃkhārā dukkhā 'ti yesaṃ laddhi seyyathāpi Hetuvādānaṃ te saṃdhāya pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Atha naṃ yadi evaṃ samudayassāpi dukkhabhavo āpajjatīti codetum dukkhasamudayo pīti āha. Itaro hetulakkhaṇaṃ saṃdhāya paṭikkhipati. Puna puṭṭho pavattipariyāpanna-bhavaṃ saṃdhāya paṭijānāti. Tīṇ' evā 'ti pañhe sutta-virodhabhayena paṭikkhipati. Laddhivasena paṭijānāti. Sesam ettha uttānattham evā 'ti.

T̥HAPETVĀ ARIYAMAGGAṆ 'TI KATHĀ
NITTHITĀ. 5.

Idāni na vattabbaṃ saṃgho dakkhiṇaṃ patigaṇhātīti kathā nāma hoti. Tattha paramatthato maggaphalān' eva saṃgho maggaphalehi añño saṃgho nāma natthi. Maggaphalāni ca na kiñci patigaṇhanti. Tasmā na vattabbaṃ saṃgho dakkhiṇaṃ¹ patigaṇhātīti yesaṃ laddhi seyyathāpi etarahi mahāsūññatāvādasamkhātānañ ca Vetulyakānaṃ.² Te saṃdhāya na vattabban 'ti pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Atha naṃ yadi saṃgho na patigaṇheyya na naṃ satthā āhuneyyo 'ti ādīhi thomeyyā³ 'ti codetum na nusaṃgho āhuneyyo 'ti ādim āha. Saṃghassa dānaṃ dentīti ye te saṃghassa denti te paṭiggāhakesu⁴ asati⁵ kassa dadeyyun 'ti codanattham vuttam. Ahutiṃ jātavedo cā⁶ 'ti suttam parasamayato āgataṃ. Tattha mahāmeghaṇ 'ti meghavutṭhiṃ saṃdhāya vuttam. Vutṭhiṃ hi medinī patigaṇhāti na megham eva maggo patigaṇhātīti. Maggaphalāni saṃgho 'ti laddhiyā vadati. Na¹ ca¹ maggaphalān' eva saṃgho. Maggaphalāhetubhā-

¹ C. omits.   ² C. cetu°; B. vatullakānaṃ.
³ B. kopeyyā.   ⁴ B. °nesu.   ⁵ B. apati.
⁶ B. °ro vā.

vam¹ parisuddhe pana khandhe upādāya paññattā aṭṭha puggalā saṃgho tasmā asādhakam etan 'ti.

NA VATTABBAM SAṂGHO DAKKHIṆAM PATIGANĤĀTĪTI
KATHĀ NIṬṬHITĀ. 6.

Idāni na vattabbam saṃgho dakkhiṇam visodhetīti kathā nāma hoti. Tattha maggaphalān' eva saṃgho nāma na ca tāni dakkhiṇam visodhetum sakkonti tasmā na vattabbam saṃgho dakkhiṇam visodhetīti yesam laddhi seyyathāpi tesaṃ ñeva te samdhāya pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Ā h u n e y y o 'ti ādi. Yadi saṃgho dakkhiṇam visodhetum na sakkuṇeyya² na nam satthā evam thomeyyā³ 'ti dassanattam vuttam. Visodhetīti mahapphalam karoti. Saṃghasmim hi appam dinnam bahum hoti bahum dinnam bahutaram. D a k k h i ṇ e y y ā 'ti dakkhiṇārāhā dakkhiṇāya anucchavikā dakkhiṇam visodhetum samatthā 'ti attho. D a k k h i ṇ a ṃ ā r ā d h e n t i ti sampādentī appamattikāya pi dakkhiṇāya mahantam phalam pāpuṇantīti attho. Sesam hetthāvuttanayam evā 'ti.

NA VATTABBAM SAṂGHO DAKKHIṆAM VISODHETĪTI
KATHĀ NIṬṬHITĀ. 7.

Idāni na vattabbam saṃgho bhuñjati kathā nāma hoti. Tatrāpi maggaphalān' eva saṃgho nāma na ca⁴ kiñci bhuñjanti. Tasmā na vattabbam saṃgho bhuñjati pivati khādanti sāyatīti yesam laddhi seyyathāpi tesaṃ ñeva te samdhāya pucchā sakavādissa paṭiññā paravādissa.⁵ Atha nam yadi saṃgho na bhuñjeyya saṃghabhaddādikaraṇam niratthakam bhavēyyā 'ti codetum nanu atthi⁶ keci saṃghabhaddāni karontīti ādim āha gaṇabhōjanaṃ 'ti ādi. Yadi saṃgho na bhuñjeyya

¹ C. °lāpātubhāva.   ² B. nisakkā.   ³ B. byādheyyā.

⁴ C. va.

⁵ B. itarassa.

⁶ B.—C. attha.

kassa gaṇabhojanādini siyun 'ti codanattham vuttam. A ṭ ṭ h a p ā n ā n ī ti idam pi yadi saṃgho na piveyya kass' etāni pānāni satthā anujāneyyā 'ti codanattham vuttam. Sesam idhāpi hetthāvuttanayen' eva veditabban 'ti.

NA VATTABBAM SAṂGHO BHUṆJATĪTI KATHĀ
NIṬṬHITĀ. 8.

Idāni na vattabbam saṃghassa dinnam mahapphalan 'ti kathā nāma hoti. Tatrāpi maggaphalān' eva saṃgho nāma na ca sakkā tesam kiñci dātum na tehi paṭiṅgaṇhitum na tesam dānena koci upakāro ijjhati ¹ tasmā na vattabbam saṃghassa dinnam mahapphalan 'ti yesam laddhi seyyathāpi tesañ ñeva te saṃdhāya pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Ā h u n e y y o 'ti ādi yadi saṃghassa dinnam na mahapphalam bhaveyya na nam satthā evam thomeyyā 'ti dassanattham vuttam sesam yathā pālim eva niyyātīti.

NA VATTABBAM SAṂGHASSA DINNAM
MAHAPPHALAN 'TI KATHĀ NIṬṬHITĀ. 9.

Idāni na vattabbam buddhassa dinnam mahapphalan 'ti kathā nāma hoti. Tattha buddho bhagavā na kiñci paribhuñjati lokānuvattanattham ² pana ³ paribhuñjamānam viya attānam ⁴ dasseti ⁵ tasmā ⁶ nirupakārattā na vattabbam tassa ⁷ dinnam mahapphalan 'ti yesam laddhi seyyathāpi tesañ ñeva te saṃdhāya pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. D i p a d ā n a m a g g o 'ti ādi mānussadussīle pi dānam saḥassaguṇam hoti kim aṅga ⁸ pana evarūpe agga-puggale 'ti dassanattham vuttam. Sesam ettha yathā pālim eva niyyātīti.

NA VATTABBAM BUDDHASSA DINNAM MAHAPPHALAN 'TI
KATHĀ NIṬṬHITĀ. 10.

¹ B. icchati.   ² B. ñekā na vattabbam nattham.
³ B.—C. na.   ⁴ B. sattānam.   ⁵ B.—C. °tum.
    ⁶ B. yasmā.   ⁷ B. tasmī.   ⁸ C. aham.

Idāni dakkhiṇāvisuddhikathā nāma hoti. Tattha yadi paṭiggāhakato dakkhiṇā visujjheyya ¹ mahaphalā bhaveyya. Dāyakena dānaṃ dinnam paṭiggāhakena ² vipāko nibbattito 'ti. Añño aññassa kārako bhaveyya. Parakatam sukha-dukkham āpajjeyya. Añño kareyya añño paṭisamvedeyya. Tasmā dāyakato va dānaṃ visujjhati ³ no paṭiggāhakato dāyakass' eva cittavisuddhi vipākadāyikā hotīti yesam laddhi seyyathāpi Uttarāpathakānaṃ te samdhāya pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Ā h u n e y y o 'ti ādi. Yadi paṭiggāhakato dānaṃ na visujjheyya kim assa āhuneyyādi-bhāvo kāreyyā 'ti dassanattam vuttam. A ñ ñ o a ñ ñ a s s a k ā r a k o 'ti yadi dāyakassa dānacetanā paṭiggāhakena katā bhaveyya yuttarūpaṃ siyā ⁴ tassa ⁵ pana dānacetanā parisuddham ⁶ paṭiggāhakasamkhātam vatthum paṭicca mahāvīpākattāhena visujjhati ⁷ tasmā acodanā esā paṭiggāhakato pi dānaṃ visujjhatīti.

DAKKHIṆĀVISUDDHIKATHĀ

NIṬṬHITĀ. 11.

SATTARASAMO VAGGO.

¹ C. sujjeyya.   ² B. oṇena.   ³ B. otīti.   ⁴ B. piyā.
⁵ B. kassa.   ⁶ B. paṭisuddhi.   ⁷ B. vibhūti.

Idāni manussalokakathā nāma hoti. Tattha bhagavā loke jāto loke saṃvaddho lokam abhibhuyya viharati anupalitto lokenā 'ti suttam ayoṇiso gahetvā bhagavā Tusitabhavane nibbatto tath' eva vasati manussalokam āgacchati nimmittarūpamattakam¹ pan' ettha dasseti yesam laddhi seyyathāpi etarahi Vetulyakānam yeva. Te saṃdhāya pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Atha nam vuttokāsenā² c' eva suttasādhanaena ca saññāpetum nana atthi ādim āha. Loke jāto 'ti paravādi Tusitapuram saṃdhāya vadati. Satthārā pan' etaṃ manussalokañ ñeva saṃdhāya vuttam. Lokam abhibhuyyā 'ti paravādi manussalokam abhibhuyya viditvā³ 'ti ditthiyā⁴ vadati. Satthā pana ārammaṇalokam abbhavitvā vihāsi anupalitto manussalokenā⁵ 'ti paravādi manussalokena anupalittatam saṃdhāya vadati. Satthā pana lokadhammesu kilesehi anupalitto vihāsi. Tasmā asādhakam etan 'ti.

MANUSSALOKAKATHĀ.

NITṬHITĀ. 1.

Idāni dhammadesanākathā nāma hoti. Tattha Tusitapure thito bhagavā dhammadesanathāya abhinimmitam⁶ peseti. Tena c' eva tassa ca desanam sampaṭicchitvā āyasmatā Ānandena dhammo desito na buddhena bhagavatā 'ti yesam laddhi seyyathāpi Vetulyakānañ⁷ c' eva te saṃdhāya pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Atha nam yadi tena dhammo desito so yeva⁸ satthā bhaveyyā 'ti codetum abhinimmito jino 'ti ādim āha. Itaro

¹ C. nimitta°.   ² B. puṭṭho°.   ³ B. abbhavitā 'ti.
⁴ B. ditthitā.   ⁵ B. lokenā.   ⁶ C. animittam.
⁷ B. Vethullakānañ.   ⁸ B. eva.

tathā asampaticchanto paṭikkhipati. Sesam ettha uttānattham evā 'ti.

DHAMMADESANĀKATHĀ

NIṬṬHITĀ. 2.

Idāni karuṇākathā nāma hoti. Tattha piyāyitānaṃ vatthūnaṃ vipattiyā sarāgānaṃ rāgavasena karuṇāpatirūpakam pavattim disvā rāgo va karuṇā nāma so¹ bhagavato natthi. Tasmā natthi buddhassa bhagavato karuṇā 'ti yesam laddhi seyyathāpi Uttarāpathakānaṃ te samdhāya pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Atha naṃ karuṇā nām' esā nikkilesatāya c' eva sattārammaṇatāya ca cetovimuttiyā ca ekādasānisamsatāya² ca mettādihi samānājatikā. Tasmā yadi bhagavato karuṇā natthi mettādayo pi ssa na siyun 'ti codanattham natthi buddhassa bhagavato mettā 'ti ādim āha. Akāruṇiko 'ti pañhe tathārūpaṃ apassanto paṭikkhipati. Sesam ettha uttānattham evā 'ti.

KARUṆĀKATHĀ NIṬṬHITĀ. 3.

Idāni gandhajātakathā nāma hoti. Tattha yesam buddho bhagavā 'ti ayoniso pemavasena bhagavato uccārapassāvo aññagandhajāte ativiya adhigaṇhāti³ natthi tato sugandhataraṃ gandhajātan 'ti laddhi seyyathāpi ekaccānaṃ Andhakānaṃ c' eva Uttarāpathakānaṃ ca te samdhāya pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Sesam ettha yathāpālim eva niyyātīti.

GANDHAJĀTAKATHĀ NIṬṬHITĀ. 4.

Idāni ekamaggakathā nāma hoti. Tattha yesam bhagavati ayoniso pemavasena bhagavā sotāpanno hutvā

¹ B. adds : ca.   ² B. ekārasā°.   ³ B. abhi°.

sakadāgāmī sakadāgāmī hutvā anāgāmī¹ anāgāmī hutvā arahattam sacchākāsi.² Eken' eva pana ariyamaggena cattāri phalāni sacchākāsi³ laddhi seyyathāpi tesaṅ ñeva. Te samdhāya pucchā sakavādissa patiññā itarassa. Atha naṃ catūhi⁴ phalehi saddhiṃ uppannānaṃ catunnaṃ catunnaṃ phassādināṃ ekato samodhānavasena codetum catunnaṃ phassādināṃ 'ti ādim āha. Sotāpattimaggenā 'ti ādi kataramaggena sacchikarotiti pucchanattham vuttam. Arahattamaggenā 'ti ca vutte tena sakkāyaditṭhādināṃ pahānabhāvasasena⁵ codeti. Bhagavā sotāpanno 'ti buddhabhūtaṃ sotāpannabhāvo natthiti paṭikkhipati. Parato pañhadvaye pi es' eva nayo sesam ettha yathā paḷim eva niyyāṭṭhi.

EKAMAGGAKATHĀ NIṬṬHITĀ. 5.

Idāni jhāhasaṃkantikathā nāma hoti. Tattha yesaṃ idha bhikkhave bhikkhu vivice' eva kāmehi —pe— paṭhamajjhānaṃ upasampajja viharati vitakkavicāraṇaṃ vūpasamā dutiyajjhānaṃ tatiyajjhānaṃ catutthajjhānaṃ upasampajja viharatiti imaṃ paṭipāṭidesanaṃ nissāya tassa jhānassa upacārapavattim⁶ vinā va jhānā jhānaṃ saṃkamatiti laddhi seyyathāpi Mahimsāsakānaṅ c' eva ekaccānaṅ ca Andhakānaṃ te samdhāya pucchā sakavādissa patiññā itarassa. Atha naṃ yadi te dutiyajjhānupacāraṃ appatvā uppatipāṭiyā paṭhamajjhānā⁷ dutiyajjhānaṅ c' eva saṃkamati paṭhamato tatiyaṃ⁸ dutiyato⁸ catuttham pi saṃkameyyā 'ti codetum paṭhamajjhānā 'ti ādim āha. Yā paṭhamassa 'ti ādi. Yadi paṭhamato anantaram⁹ dutiyaṃ¹⁰ dutiyādihi vā tatiyādiṃ samāpajjati ekāpajjanaena¹¹ samāpajjeyyā 'ti codanatttham vuttam. Kāme¹² ādinavato 'ti paṭhamam kāme ādinavato manasikaroto

¹ B. adds: vā.   ² C. saccikāsi.   ³ C. saccikāsi.
⁴ B. adds: catūhi.   ⁵ B. pahānā°.   ⁶ B. °sampatti.
⁷ C. °naṃ.   ⁸ B. omits.   ⁹ C. antaram.
¹⁰ C. omits.   ¹¹ C. °vajjanena.   ¹² C. ñāne.

pacchā uppajjati¹ jhānakkhaṇe paṇ' esa nimittam eva manasikarotīti. Tañ ñeva paṭhaman 'ti yadi purimajavanato pacchimajavanam viya anantaram uppajjeyya. Thapetvā purimapacchimabhāvam lakkhaṇato tañ ñeva taṃ bhaveyyā 'ti codetum pucchati. Iminā upāyena sabbattha attho veditabbo. Vivicc' eva kāmehīti ādihi paṭipātiyā jhānaṇam desitabhāvam dīpeti na anantaruppatti. Tasmā asādhakan 'ti.

JHĀNASAMKANTIKATHĀ

NIṬṬHITĀ. 6.

Idāni jhānantarikakathā² nāma hoti. Tattha yesaṃ samaye pañcakanaye pañca jhānāni na vibhattāni kevalaṃ tayo. Samādhi uddiṭṭhā³ 'ti avitakkavicāramattassa samādhino okāsaṃ ajānantānaṃ paṭhamassa ca dutiyassa jhānassa anantare jhānantarikā nāma esā 'ti laddhi seyyathāpi Saṃmitiyānañ c' eva ekaccānañ ca Andhakānaṃ te saṃdhāya pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Atha naṃ jhānaṃ pi cetāsikā dhammā phassādayo pi tasmā yadi jhānantarikā nāma na⁴ bhaveyya phassantarikādihi pi te bhavitabban 'ti codanattam atthi phassantarikā 'ti ādim āha. Dutiyassa ca jhānassā 'ti yadi jhānantarikā nāma bhaveyya dutiyatatiyādini pi jhānaṇ' eva tesam pi antarikāya⁵ bhavitabban 'ti codanattam vuttam. So⁶ kevalaṃ laddhiyā abhāvena paṭikkhipati c' eva paṭijānāti ca. Paṭhamassa cā 'ti puṭṭho laddhivasena paṭijānāti. Savitakko savicāro 'ti ādi. Tiṇṇam pi samādhinaṃ samādhibhāve samāne avitakko avicāramatto va samādhijjhānantariko na itaro 'ti koci⁷ ettha visesahetū⁸ 'ti codanattam vuttam dvinnam jhānaṇam paccuppannānaṃ 'ti paṭhamadutiyaṇi saṃdhāya pucchati. Itaro tesam paccuppannānaṃ yeva

¹ B. uppajja.   ² C. oṃyakathā.   ³ C. uddhi°; B. udi°.

⁴ B. omits.   ⁵ C. oṃyā.   ⁶ C. omits.

⁷ B. ko.

⁸ C. visesabhū.

anantare¹ avitakko vicāramatto samādhijhānantarikā nāma hotīti laddhiyā paṭijānāti. Paṭhamajjhānaṃ niruddhaṇ² 'ti puṭṭho. Tiṇṇaṃ ekakkhaṇe pavatti na yuttā 'ti paṭijānāti. Animitta vihāramatto³ samādhipaṭhamajjhānaṃ 'ti catukkana-yavasena pucchati.⁴ Sakavādi tasmim naye tassa abhāvā paṭikkhipati. Nānuta yo samādhīti ettha assam-adhippāyena gatesu tīsu samādhisu dve samādhī jhānān' eva na jhānantarikā. Evaṃ itarena pi jhānen' eva bhavitabbaṃ na jhānantarikāyā 'ti.

JHĀNANTARIKAKATHĀ
NIṬṬHITĀ. 7.

Idāni samāpanno¹ saddaṃ suṇātīti kathā nāma hoti. Tattha yasmā paṭhamajjhānassa⁵ saddo kaṇṭako⁶ vutto bhagavatā. Yadi ca samāpanno taṃ suṇeyya kathāṃ kaṇṭako siyā. Tasmā samāpanno saddaṃ suṇātīti yesaṃ laddhi seyyathāpi Pubbaseliyānaṃ te samdhāya pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Cakkhunā rūpaṃ passaṭīti ādi samāpannassa tāva pañcadvāraṃ⁷ pavat-taṃ natthi. Tasmā⁸ asati yadi so saddaṃ suṇeyya rūpaṃ pi passeyyā 'ti codanattaṃ vuttaṃ. Saddo kaṇṭako 'ti vikkhepakaraṇattā⁹ vuttaṃ.¹ Oḷārikaena hi saddena sote ghaṭṭite¹⁰ paṭhamajjhānato vuṭṭhānaṃ hoti. Tena taṃ¹¹ vuttaṃ tasmā asādhakaṃ. Dutiya jhānaṃ sāsā 'ti ādi yathā añño pi kaṇṭako anto¹² samāpattiyāṃ natthi.¹³ Evaṃ saddasavanaṃ pīti codanattaṃ vuttaṃ. Sabbāṃ uttānatthāṃ evā 'ti.

SAMĀPANNO¹ SADDAṃ SUṆĀTĪTI KATHĀ.
NIṬṬHITĀ. 8.

- ¹ C. omits.   ² C. nirujjhan.
³ B. avitakko vicāramatto.   ⁴ C. omits till the end of 7.
⁵ B. paṭhamassa.   ⁶ C. khandhake; B. kaṇḍako.
⁷ B. pañca.   ⁸ B. tasmī.   ⁹ B. °kadattā.
¹⁰ C. sotena sadhim tena.   ¹¹ B. netam.
¹² C. attano.   ¹³ B. tattha.

Idāni cakkhunā rūpaṃ passatīti kathā nāma hoti. Tattha cakkhunā rūpaṃ disvā 'ti vacanaṃ nissāya pasādacakkhum eva rūpaṃ passatīti yesaṃ laddhi seyyathāpi Mahāsaṃghikānaṃ te saṃdhāya pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Atha naṃ yadi cakkhunā rūpaṃ passeyya rūpena rūpaṃ passeyyā 'ti codetum¹ rūpena rūpaṃ passatīti ādim āha. Itaro rūpāyatanaṃ saṃdhāya paṭikkhipitvā puna puṭṭho cakkhum eva saṃdhāya paṭijānāti.² Paṭijānātīti ettha assa adhippāyo. Passatīti mayā paṭijānānaṃ saṃdhāya pucchāma na cakkhupasaṃhāramattā³ tasmā vadehi⁴ tāva kin te cakkumā rūpena rūpaṃ paṭijānātīti. Itaro purimanāyena' eva paṭikkhipati c' eva paṭijānātīti ca. Atha naṃ evamsante rūpaṃ pi manoviññānaṃ āpajjati taṃ⁵ hi paṭijānāti nāmā⁶ 'ti codetum rūpaṃ manoviññānaṃ 'ti āha. Itaro lesaṃ alabhanto paṭikkhipati' eva. Atthi cakkhussa āvajjana⁷ 'ti ādi. Yadi cakkhu paṭijānantaṭṭhena passati cakkhuviññānaṃ viya⁸ tassāpi āvaṭṭanāya⁹ bhavitabban 'ti codetum pucchati. Itaro yasmā na¹⁰ āvajjanapaṭibaddhaṃ¹¹ cakkhunā taṃ āvajjanānantaraṃ uppajjati tasmā na h' evā¹² 'ti paṭikkhipati. Sotena saddaṃ 'ti ādisu pi es' eva nayo. Idha bhikkhave bhikkhu cakkhunā rūpaṃ passatīti saṃbhāra-kathānāyena vuttā. Yathāpi usunā vijjhanto pi dhanunā vijjhatīti vuccati. Evaṃ cakkhuviññānena passanto cakkhunā passatīti vutto. Tasmā asādhakam etaṃ. Sesesu pi es' eva nayo.

CAKKHUNĀ RŪPAṃ PASSATĪTI KATHĀ

NIṬṬHITĀ. 9.

AṬṬHĀRASAMO VAGGO.

- ¹ C. adds : tvam.   ² C. omits till saṃdhāya.
³ B. cakkhumasaṃc.   ⁴ B. hi tehi.   ⁵ B. otīti hi.
⁶ B. paṭijānāmā 'ti.   ⁷ C. ājanā; B. vajjanā.
⁸ B. omits.   ⁹ B. āvajjanāssa.   ¹⁰ C. omits.
¹¹ B. bandhaṃ.   ¹² B. hetū.

Idāni kilesappahānakathā¹ nāma hoti. Tattha yasmā kilesappahānaṃ nāma atthi. Pahinakilesassa ca atītā pi kilesā pahinā ca² honti anāgatā pi paccuppanā pi tasmā³ atīte kilese jahati anāgate na⁴ pi paccuppanne na⁴ piti yesaṃ laddhi seyyathā pi ekaccānaṃ Uttarāpathakānaṃ te samdhāya a tīte 'ti ādisu⁵ pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Sesaṃ yathāpālīma eva niyyatīti. Natthi kilesajahanā 'ti imasmiṃ pana paravādi-paṇhe yasmā kacavaraṃ⁶ jahantassa kacavare⁶ chaḍḍana-vāyāmo viya kilese jahantassa na atitādibhede kilesesu vāyāmo atthi nibbānārammaṇe⁷ pana ariyamagge pavattite kilesā anuppanā yeva na⁴ uppajjantīti pahinā nāma honti. Tasmā na h' evā 'ti paṭikkhipati. Tena hi atīte kilese⁸ jahatīti ādi pana yasmā natthi kilesajahanā 'ti na vattabbaṃ tasmā⁹ atitādibhede pajahatīti chalena vuttaṃ.

KILESASAJAHANAKATHĀ
NIṬṬHITĀ. 1.

Idāni suññatākathā nāma hoti. Tattha suññatā 'ti dve suññatā khandhānaṃ ca anattalakkhaṇaṃ nibbānaṃ ca tesu anattalakkhaṇaṃ tāva ekaccaṃ ekena pariyāyena siyā saṃkhārakkhandhapariyāpannaṃ nibbānaṃ apariyāpannaṃ eva imaṃ pana vibhāgaṃ agahetvā suññatā saṃkhārakkhandhapariyāpannā 'ti laddhi seyyathāpi Andhakānaṃ te samdhāya pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Animittan¹ 'ti sabbanimittarahitaṃ nibbānaṃ appaṇihito 'ti pi tass' eva nāmaṃ. Kasmā pan' etaṃ ābhatan 'ti

¹ B. 'jahana°.   ² B. va.   ³ B. vā.   ⁴ B. omits.
⁵ B. ādi.   ⁶ B. gajavaraṃ.   ⁷ B. nipphana°.   ⁸ C. omits..   ⁹ C. yasmā.

Avibhajjavādivāde dosāropanattham. Yassa hi avibhajitvā¹ ekamsen' eva suññatā saṃkhārakkhandhapariyāpannā 'ti laddhi. Tassa nibbānaṃ pi saṃkhārakkhandhapariyāpannan 'ti āpajjati. Imassa dosassāropanattham animittam appanīhitan 'ti ābhatan.² Itaro tassa pariyaṇabhāvaṃ anicchanto paṭikkhipati. Sa m k h ā r a k k h a n d h o n a a n i c c o 'ti ādi nibbānasamkhātāya suññatāya aniccabhāvāpattidosadassanattham vuttam. Saṃkhārakkhandhassa suññatāyā³ 'ti yadi aññassa khandhassa suññatā aññakhandhapariyāpannasamkhārakkhandhasuññatāyā⁴ pi sesakkhandhapariyāpannāya bhavitabban 'ti codanattham vuttam. Sa m k h ā r a k k h a n d h a s s a s u ñ ñ a t ā n a v a t t a b b ā 'ti ādi.⁵ Yadi saṃkhārakkhandhasuññatā⁶ sesakkhandhapariyāpannā na hoti. Sesakkhandhasuññatā 'pi saṃkhārakkhandhapariyāpannā nāma ahoṣiṭi paṭilomadassanattham vuttam. Suññam idaṃ bhikkhave saṃkhārā 'ti suttam parasamayato⁷ ābhatam.⁸ Tattha s a m k h ā r ā 'ti sabbe saṃkhārā aniccā 'ti āgatatthāne viya pañca khandhā te ca⁹ attaniyasuññatā¹⁰ suññatā¹¹ 'ti sāsānavacaram¹² hoti. Na virujjhati tasmā anuññatam. Yasmā pan' etaṃ suññatāya saṃkhārakkhandhapariyāpannatam¹³ dipeti tasmā asādhakan 'ti.

SUÑÑATĀKATHĀ NIṬṬHITĀ. 2.

Idāni sāmāññaphalakathā nāma hoti. Tattha magga-vīthiyaṃ pi phalassamāpattiyaṃ pi ariyamaggassa vipākacittam sāmāññaphalam nāmā 'ti sakasamaye saṃniṭṭhānaṃ yesaṃ pana tathā¹⁴ agahetvā kilesappahānañ c' eva phalapattiñ¹⁵ ca sāmāññaphalam tasmā asaṃkhatan 'ti laddhi seyyathāpi Pubbaseliyaṇam te saṃdhāya pucchā

¹ B. avibhajitvā.

² C. āhatam.

³ B. oṭā.

⁴ C. aññe khandhe.° ⁵ B. ādissati. ⁶ B. °khandhassa.

⁷ B. pasassamassato.

⁸ B. āgataṃ.

⁹ C. va.

¹⁰ C. attatta°; B. °niyaṃ.

¹¹ B. suññā.

¹² B. °cavaram.

¹³ B. °bhāvaṃ.

¹⁴ C. panatthā.

¹⁵ B. phaluppattiñ.

sakavādissa paṭiñṇā itarassa. Sesam ettha heṭṭhāvuttanayattā yathā pāḷim eva niyyāti.

SĀMAÑÑAPHALAKATHĀ
NIṬṬHITĀ. 3.

Idāni pattikathā nāma hoti. Tattha yaṃ yaṃ paṭilābhati tassa tassa paṭilābho patti nāma sā ca asaṃkhatā 'ti yesaṃ laddhi seyyathāpi Pubbaseliyānañ ñeva te saṃdhāya pucchā sakavādissa paṭiñṇā itarassa. Sesam idhāpi heṭṭhāvuttanayattā yathā pāḷim eva niyyāti. Na v a t t a b b a n 'ti ādi yāya laddhiyā patti asaṃkhatā 'ti maññati. Taṃ pakāsetuṃ vuttam. Tattha sakavādī n a h ' e v a v a t t a b b e 'ti paṭikkhipanto ¹ kevalaṃ pattiya rūpādi bhāvaṃ na saṃpaṭicchati. Na hi patti nāma koci dhammo atthi na ² pana asaṃkhatabhāvaṃ anujānāti. Itaro pana paṭikkhepamatten' eva asaṃkhatā 'ti laddhiṃ paṭiṭṭhāpeti. Sā ayoniso paṭiṭṭhāpitattā appaṭiṭṭhāpitā yevā 'ti.

PATTIKATHĀ NIṬṬHITĀ. 4.

Idāni tathatākathā nāma hoti. Tattha yesaṃ rūpādinam sabbadhammānaṃ rūpādisabhāvatā saṃkhatā tathatā nāma atthi. Sā ca saṃkhatesu rūpādisu apariyāpannattā asaṃkhatā 'ti laddhi seyyathāpi ekaccānaṃ Uttarāpathakānaṃ te saṃdhāya pucchā sakavādissa paṭiñṇā itarassa sesam idhāpi heṭṭhāvuttanayattā pakāṭam evā 'ti.

TATHATĀKATHĀ NIṬṬHITĀ. 5.

Idāni kusalakathā nāma hoti. Tattha anavajjaṃ pi kusalaṃ iṭṭhavipākānaṃ ³ pi anavajjaṃ nāma kilesavippayuttam ayaṃ nayo ṭhapetvā akusalaṃ sabbadhamme ⁴

¹ B. °pento.   ² B. tada.   ³ B. idha vipākāṃ.
⁴ B. °dhammo.

bhajati. Itthavipākaṇa¹ nāma āyatim² āyati-uppattipavattesu itthaphalanipphādakaṇa³ puññaṇa⁴ ayaṇa nayo kusalattike ādipadam eva bhajati yesaṇa pana imaṇa vibhagaṇa agahetvā anavajjabhāvamatten' eva nibbānaṇa kusalan 'ti laddhi seyyathāpi Andhakānaṇa tesam itthavipākattṭhena nibbānaṇa kusalatābhāvaṇa⁵ dīpetuṇa pucchā sakavādissa attano laddhivasena paṭiñña itarassa. Sesam idhāpi hetthāvuttanayatā uttānattham evā 'ti.

KUSALAKATHĀ NIṬṬHITĀ. 6.

Idāni accantaniyāmakathā nāma hoti. Tattha yesaṇa sakim nimuggo va hotiti suttaṇa nissāya. Atthi puthujjanassa accantaniyāmatā 'ti laddhi seyyathāpi ekaccānaṇa Uttarāpathakānaṇa. Te samdhāya pucchā sakavādissa paṭiñña itarassa. M ā t u g h ā t a k o 'ti ādi niyatamicchādittṭhikassa ca mātughātakādinañ ca samāne micchattaniyāme mātughātakādīhi pi te accantaniyatehi bhavitabban 'ti codanattṭhaṇa vuttaṇa itaro niyatamicchādittṭhiko samkhārakhānuko⁶ bhavantare niyato va. Ime pana ekasmiññeva attabhāve 'ti laddhiyā na h' evā 'ti paṭikkhipati. Vicikicchā uppajjeyyā 'ti ayaṇa⁷ niyato vā⁸ no 9 vā 'ti evaṇa uppajjeyyā 'ti pucchati. Itaro anuppattikāraṇaṇa apassanto paṭijānāti. A n u p p a j j e y y ā 'ti puṭṭho pana yaṇa ditthim āsevanto¹⁰ niyāmaṇa okkanto tattha anuppattim samdhāya paṭijānāti. Tato p a h i n ā 'ti puṭṭho maggena appahinattā paṭikkhipati ditthim ārabba asamudācārato¹¹ paṭijānāti. Atha naṇa yasmā pahānaṇa nāma vinā ariyamaggena natthi tasmā tassa vasen' eva codetuṇa s o t ā p a t t i m a g g e n ā¹² 'ti ādim āha. So ekamaggenāpi¹³ appahinattā paṭikkhipati. Puna k a t a m e n ā

¹ B. idha.

² B. omits.

³ B. idha°.

⁴ B. suññaṇa.

⁵ C. oṭṭābhāvaṇa.

⁶ B. saṃsāra°.

⁷ C. āhidi.

⁸ C. omits.

⁹ C. ne.

¹⁰ C. aseva°.

¹¹ B. apa°.

¹² B. oḡgenāpattiti.

¹³ B. oti.

'ti puṭṭho micchāmaggaṃ saṃdhāya akusaleṇā'ti āha. Ucchedadiṭṭhi uppajjeyyā'ti dutiyaniyāmapattim pucchati. Itaro yasmā ye pi te ukalāvassahaññā¹ natthikavādā² ariyavādā ahetuvādā'ti vacanato tisso pi niyatamicchādiṭṭhiyo ekassa uppajjanti. Tasmā paṭijānāti Atha naṃ nanu³ nāma so accantaniyato⁴'ti codetum hañcīti ādim āha. Accantaniyatassa hi dutiyaniyāmo niratthako. N' uppajjeyyā'ti pañhe yaṃ sassatadiṭṭhiyā sassatan'ti gahitaṃ tad eva uchiḥissatīti gahetvā anuppattim saṃdhāya paṭijānāti. Pahīnā'ti puṭṭho maggena appahinattā paṭikkhipati. Vuttanayena anuppajjanato paṭijānāti. Sassatadiṭṭhi uppajjeyyā'ti ādisu pi es' eva nayo. Sesam vicikicchāvāre vuttanayam eva. Navattaban'ti pucchā sakavādissa tassa sutassa atthitāya paṭiññā sakavādissa. Na pana so bhavantare pi nimuggo va. Imasmiññeva hi bhavē abhabbo so taṃ diṭṭhim pajahitum'ti ayam ettha adhippāyo. Tasmā asādhakam etan'ti. Sabbakālam ummujjivā⁵ nimujjatīti ādi vacanamatte⁶ abhinivesam akatvā attho pariyesitabbo'ti dassanatthaṃ vuttan'ti.

ACCANTANIYĀMAKATHĀ

NIṬṬHITĀ. 7.

Idāni indriyakathā nāma hoti. Tattha lokiyā saddhā yeva nāma na saddhindriyam. Tathā lokiyam viriyam sati samādhi paññā. Paññā yeva nāma na⁷ paññindriyan'ti yesam laddhi seyyathāpi Hetuvādānañ c' eva Mahimsāsakānañ ca te saṃdhāya pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Natthi⁷ lokiyā saddhā'ti ādi yasmā⁸ lokiyā pi saddhādayo va⁹ dhammā ādhipatīyatṭhena¹⁰ indriyam na

¹ B. ukkatthakavassa rāñā.² B. °vāti.³ B. omits.⁴ B. °niyamo.⁵ B. uppajjivā.⁶ B. napajjana°.⁷ C. omits.⁸ C. yasmim.⁹ C. ca.¹⁰ B. adhi°.

saddhādihi aññaṃ saddhindriyādi¹ nāma atthi. Tasmā lokiyānaṃ pi saddhādīnañ ñeva saddhindriyādibhāvadassanattamaṃ vuttaṃ. Atthi lokiyomaṇo'ti ādi. Yathā te lokiyā pi manādayo va dhammā manindriyādīni evaṃ lokiyā saddhādayo pi saddhindriyādīnīti upamāya tass'eva'tthassa vibhāvanattamaṃ vuttaṃ. Sesam ettha yathā pālim eva niyyātīti.

INDRIYAKATHĀ NIṬṬHITĀ. 8.

EKŪNAVĪSATIMO VAGGO.

¹ C. oṃāni.

Idāni asaṃcicca kathā nāma hoti. Tattha anantariya-
vatthūni nāma garūni bhāriyāni. Tasmā asaṃciccāpi¹
tesu vatthūsu vikopitesu anantariko² hotīti yesaṃ laddhi
seyyathāpi ekaccanaṃ Uttarāpathakānaṃ. Te saṃdhāya
a s a ṃ c i c c ā 'ti pucchā sakavādissa laddhivasena paṭiññā
itarassa. Atha naṃ yasmā anantarikakammaṃ nāma
kamma-pathappattam yadi ca asaṃciccakamma-pathabhedo
siyā avasesā pānātipātādayo pi asaṃcicca³ bhaveyyun
'ti codanattham a s a ṃ c i c c a p ā ṇ a ṃ h a n t v ā 'ti
ādim āha. Itaro tathārūpāya laddhiyābhāvena paṭikkhi-
pati. Sesam yathā pālim eva niyyātīti. Na v a t t a b b a ṃ
m ā t u g h ā t a k o 'ti pucchā paravādissa.⁴ Roga-
patikārādikāle asaṃcicca ghātaṃ saṃdhāya paṭiññā saka-
vādissa. N a n u m ā t ā j i v i t ā v o r o p i t ā 'ti pañhe
hi⁵ pi asaṃcicca voropitaṃ saṃdhāya paṭiññā sakavādiss'
eva. Adhippāyam pana agahetvā h a ṅ c i t i laddhipatiṭ-
ṭhāpanaṃ itarassa. Taṃ ayoniso patiṭṭhāpitattā appatiṭ-
ṭhitam eva. Pitughātakādisu pi es eva nayo. Saṃghabhe-
dake pana dhammasaññaṃ⁶ saṃdhāya s a ṃ g h a b h e d o
ā n a n t a r i k o 'ti pucchā sakavādissa saṃghasamaggam
bhedetvāna⁷ kappam nirayamhi paccatīti vacanaṃ ayoniso
gahetvā paṭiññā paravādissa. P u n a s a b b o 'ti saka-
pakkhe⁸ dhammasaññaṃ⁹ saṃdhāya paṭikkhipati para-
pakkhe dhammasaññaṃ⁹ saṃdhāya paṭijānāti. Dhamma-
saññaṃpañhadvaye¹⁰ pi es' eva nayo. Nanu vuttam bhaga-
vatā 'ti suttam ekanten' eva dhammavādissa ānantarika-
bhāvadassanattham¹¹ vuttam. Āpāyiko nerayiko 'ti gāthā-
ya¹² pi adhammavādi yeva adhippeto. Itaro pana adhippā-

¹ C. ti.   ² C. °to.   ³ C. adds : pāṇā.   ⁴ C. saka°.

⁵ B. omits.   ⁶ B. sañña; C. sañña.   ⁷ B. bhetvāna.

⁸ C. °kha.   ⁹ B.—C. °ñi.   ¹⁰ C. °naye.

¹¹ B. anantarika°.   ¹² B. tatthāya.

yaṃ agahetvā laddhim patitthāpeti.¹ Sā ayoniso patitthāpitattā appatitthitā yevā 'ti.

ASAMCICCAKATHĀ NIṬṬHITĀ. 1.

Idāni ñānakathā nāma hoti. Tattha duvidhaṃ ñānaṃ lokiyaṃ ca lokuttaraṃ ca lokuttaralokiyasamāpattiññānaṃ² pi hoti.³ Dānādivasena pavattaṃ⁴ kammaṃ kataṃ ñānaṃ pi lokuttaraṃ saccaparicchedakaṃ⁵ maggañānaṃ pi phalañānaṃ pi. Imāṃ pana vibhāgaṃ akatvā saccaparicchedakaṃ eva ñānaṃ na itaraṃ tasmā natthi puthujanassa ñānaṃ 'ti yesaṃ laddhi seyyathāpi Hetuvādanāṃ te saṃdhāya pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Paññā 'ti ādi ñānaṃ eva ca na dassanattaṃ vuttaṃ. Tenedaṃ⁶ dipeti. Yadi tassa ñānaṃ natthi paññādayo pi natthi. Atha paññādayo⁷ atthi ñānaṃ pi atthi. Kasmā paññādiṇaṃ⁸ ñānato anaññattā. Paṭhamajjhānaṃ 'ti ādi samāpattiññānadassanattaṃ vuttaṃ. Dānaṃ daḍeyyā 'ti ādi³ kammaṃ katañānassa⁹ dukkhaṃ paṭijānātīti lokuttaramaggañānaṃ eva dipeti na ca lokuttaraṃ eva ñānaṃ 'ti.

ÑĀNAKATHĀ NIṬṬHITĀ. 2.

Idāni nirayapālakathā nāma hoti. Tattha niraye nerayikakammān'¹⁰ eva nirayapālarūpena¹¹ vaddhenti.¹² Natthi nirayapālā nāma sattā 'ti yesaṃ laddhi seyyathāpi Andhakānaṃ te saṃdhāya pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Atha naṃ yadi tattha nirayapālā na siyūṃ kammakāraṇā¹³ pi na bhaveyyūṃ kāraṇikesu¹⁴ hi satikāraṇā 'ti codetum

¹ B. °petvā.   ² C. lokiyam samāpatti°.   ³ C. omits.

⁴ C. pavattitum.   ⁵ B. sattā°; C. saccapaṭi°.

⁶ B. tenevā.   ⁷ B. saññā°.   ⁸ B. saññā°.

⁹ C. kathaṃ.   ¹⁰ B. nerayaka°.   ¹¹ B. °rūpavasena.

¹² B. sodhenti.   ¹³ B. °rakā.   ¹⁴ C. kāraṇiko.

n atthi nirayesū 'ti ādim āha. Atthi manus-
sesū 'ti paccakkhena nāpanattham vuttam. Yathā hi
manussesu satikāraṇikesu kāraṇā evaṃ tattha pīti ayam
ettha adhippāyo. Atthi nirayesū 'ti pucchā sakavādissa ¹
paṭiññā itarassa. Na ² Vessabhū no pi ca pettirajā ³ 'ti
paravādinā sakasamayato suttam ābhatam. ⁴ Tam pana
sāsanāvacarikan 'ti sakavādinā anuññātam. Tattha Ves-
sabhū 'ti eko devo pettirajā ² 'ti pettivisaye peto mahiddhiko
Somādayo pākāṭakāyo ⁵ ca. Idam vuttam hoti. Attano
kammehi ito panunnam paralokam pattam ⁶ tam purisam
na ete Vessabhū-ādayo hananti. Yehi pana so kammehi ⁷
tattha panunno tāni sakāni kammāni ss' eva ⁸ nam tattha
hanantīti ⁹ kammaṣṣa katam dīpeti na nirayapālānam
abhāvam. Sakavādinā pana tam enam bhikkhave 'ti
ābhatāni ¹⁰ suttapadāni tattha ¹¹ n' evā 'ti.

NIRAYAPĀLAKATHĀ NIṬṬHITĀ. 3.

Idāni tiracchānakathā nāma hoti. Tattha devesu Erā-
vanādayo devaputtā hatthivaṇṇam assavaṇṇam vikubbanti.
Natthi tattha tiracchānagatā. Yesam pana tiracchānavaṇ-
ṇino devaputte disvā atthi devesu tiracchāgatā 'ti laddhi
seyyathāpi Andhakānam te saṃdhāya pucchā sakavādissa
paṭiññā itarassa. Atha nam yadi devayoniyam tirac-
chānagatā siyun 'ti tiracchānayoniyam pi devā siyun 'ti
codetum atthi tiracchānagatā tesū ¹² 'ti ādim āha.
Kiṭṭhā 'ti ādi yesam so abhāvam icchatī te dassetum vut-
tam. Erāvaṇo 'ti pañhe tassa atthitāya paṭiññā sakavā-
dissa. Na tiracchānagatāya. Hatthikkhandhā ¹³ 'ti
ādi. Yadi ¹⁴ tattha hatthiādayo siyum hatthikkhandhādayo
pi siyun 'ti codanattham vuttam. Tattha yāvāsikā 'ti

¹ B. para°.

² B. omits.

³ B. °vācā.

⁴ C. āharatam.

⁵ B. pākāṭo eva.

⁶ C. vuttam.

⁷ C. adds: ye.

⁸ C. seva.

⁹ B. mahanantīti.

¹⁰ B. āga°.

¹¹ B. nibhattān' evā.

¹² B. °gatesū.

¹³ B. °bandhā.

¹⁴ C. omits.

yāvasadāya¹ k ā r a ṇ i k ā 'ti hatthācariyādayo.² Ye hi te nānāvidham kārāṇam kareyyum. Bhattakārakā³ 'ti hatthiadinam bhattarandhakā. Na h' evā 'ti tathā anicchanto paṭikkhīpati.

TIRACCHĀNAKATHĀ NIṬṬHITĀ. 4.

Idāni maggakathā nāma hoti. Yesam pubbe va⁴ kho panassa kāyassa kammaṃ ājivo parisuddho⁵ hotiti idaṅ c' eva suttaṃ sammāvācākammantājivānaṅ ca cittavip-payuttaṃ⁶ nissāya nippariyāyena pañcaṅgiko 'va maggo 'ti laddhi seyyathāpi Mahimsāsakānam te saṃdhāya pañcaṅgiko 'ti pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Sammāvācā maggaṅgaṅ⁷ ca na maggo 'ti ādi parasamayavasena vuttaṃ. Parasamayasmim hi sammāvācādayo maggaṅgan⁸ 'ti āgatā. Rūpattā pana maggo na hotiti vaṇṇitā. Sammādiṭṭhi maggaṅgan 'ti ādi maggassa amaggaṭā nāma natthīti dassanattam vuttaṃ. Pubbe va kho pan'assā 'ti sutte parisuddhasilassa maggabhāvanā hoti na itarassā 'ti āgamanīyapatipadāya visuddhabhāvadassanattam⁹ kāyakkammaṃ vacikkammaṃ ājivo superisuddho hotiti vuttaṃ. Na imehi vinā pañcaṅgikabhāvadassanattam.¹⁰ Ten' evāha. Evam assāyaṃ¹¹ ariyo aṭṭhaṅgiko maggo bhāvanāpāripurim¹² gacchatīti. Sakavādinā āgatasuttaṃ nītattham evā 'ti.

MAGGAKATHĀ NIṬṬHITĀ. 5.

Idāni nānakathā nāma hoti. Tattha dhammacakkapavattane dvādasakāraṃ nānaṃ saṃdhāya dvādasavatthukam nānaṃ lokuttaran 'ti yesam laddhi seyyathāpi

¹ B. yava°.   ² C. hatthi°.   ³ B. °ṇā.   ⁴ B. omits.
⁵ B. suvi°.   ⁶ B. adds : taṃ.   ⁷ B. adds : sā.
⁸ C. maggaṅgan 'ti; B. maggan.   ⁹ B. visuddhi°.
¹⁰ B. bhāvana°.   ¹¹ B. °yatam.   ¹² B. °suddhi.

Pubbaseliyāparaseliyānaṃ te saṃdhāya pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Atha naṃ sace taṃ dvādasavattukaṃ dvādasahi maggañānehi bhavitabban 'ti codetum dvādasā 'ti ādim āha. Itaro maggassa ekattaṃ saṃdhāya paṭikhipati. Ekasmim¹ sacce saccañāna-kiccañānakatañānaṃ vasena ñānanānattaṃ saṃdhāya paṭijānāti. Dvādasasotāpattimaggā² 'ti ādisu pi es' eva nayo. Nanu vuttaṃ bhagavatā 'ti suttaṃ saddhiṃ pubbhāgāparabhāgehi ñānanānattaṃ dipeti. Na ariyapuggalassa³ dvādasañānaṃ taṃ tasmā asādhakan 'ti.

ÑĀNAKATHĀ NIṬṬHITĀ. 6.

VĪSATIMO VAGGO.

CATUTTHO⁴ PAṆṆĀSAKO⁴ NIṬṬHITO.⁴

¹ B. ekeka°.

² B. °gan.

³ B. °maggassa.

⁴ B. omits.

Idāni sāsana-kathā nāma hoti. Tattha tisso saṃgītiyo saṃdhāya sāsanaṃ navamaṃ katan 'ti ca atthi koci tathāgata-ssa sāsanaṃ navamaṃ karotīti ca labbhā tathāgatasāsanaṃ¹ navamaṃ kātun 'ti yesamaṃ laddhi seyyathāpi ekaccānaṃ Uttarāpathakānaṃ te saṃdhāya tisu pi kathāsu pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Sa-ti-pa-ṭṭhā-nā 'ti ādi sāsanaṃ nāma satipaṭṭhānādayo c' eva ariyadhammā kusalādīnaṃ ca desitā.² Tattha yena³ bhagavatā desitā satipaṭṭhānādayo ṭhapetvā te aññesaṃ vā satipaṭṭhānādīnaṃ kāraṇena⁴ akusalādīnaṃ vā kusalādibhāvākāraṇena sāsanaṃ navakataṃ⁵ nāma bhaveyya. Kin taṃ⁶ evamaṃ kataṃ kenaci atthi koci vā evamaṃ karoti. Labbhā vā evamaṃ kātun⁷ 'ti tisu pi pucchāsu codanattamaṃ vuttamaṃ. Sesamaṃ sabbattha yathā pālim eva niyyātīti.

SĀSANAKATHĀ NIṬṬHITĀ. 1.

Idāni avittakathā nāma hoti. Tattha yassa puggalassa yo dhammo paccuppanno so tena avitto nāma 'ti idaṃ sakasamaye saṃniṭṭhānaṃ yasmā pana puthujjana te dhātukā dhammā apariññātā tasmā so ekakkhaṇe yeva sabbehi pi te dhātukehi dhammehi avitto 'ti yesamaṃ laddhi seyyathāpi tesaṃ nēva te saṃdhāya pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Phas-se-hi-ti ādi sabbesaṃ phassādīnaṃ ekakkhaṇe pavattidosadassanattamaṃ vuttamaṃ. Sesamaṃ sabbattha uttānatthamaṃ evā 'ti.

AVITTAKATHĀ NIṬṬHITĀ. 2.

¹ B. °gatassa.   ² B. desanā.   ³ B. ye.
⁴ B. kara°.   ⁵ B. navamaṃ kataṃ.   ⁶ B. ti.
⁷ C. ñātun.

Idāni saṃyojanakathā nāma hoti. Tattha yasmā arahā¹ sabbam buddhavisayaṃ na jānāti. Tasmā tassa tattha avijjāvicikicchā hi appahinā 'ti bhavitabban 'ti saṃñāya atthi kiñci saṃyojanam appahāya arahattapattiti yesam laddhi seyyathāpi Mahāsaṃghikānam te saṃdhāya pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Atthi kiñci sakkāya diṭṭhīti ādi arahato sabbasaṃyojanappahānadassanattam vuttam. S a b b a m b u d d h a v i s a y a n 'ti pañhadvaye arahato sabbaññūtāñānābhāvena patisedho kato² na avijjāvicikicchānam appahānena. Itaro pana tesam appahinatam saṃdhāya tena hīti laddhim patitthapeti. Sā ayoniso patitthāpitattā appatitthitā hotiti.

SAMYOJANAKATHĀ NIṬṬHITĀ. 3.

Idāni iddhikathā nāma hoti. Tattha iddhi nām' esā katthaci ijjhati katthaci³ na³ ijjhati³ aniccādīnam⁴ niccādīkarane ekanten' eva⁵ ijjhati. Sabhāgasamtati pana parivattetvā visabhāgasamtatīkarane vā sabhāgasamtativasen' eva tappavattane⁶ vā yesam atthāya kayirati tesam puññādīni kāraṇāni nissāya katthaci ijjhati.⁷ Bhikkhūnam atthāya paṇiyassa sappikhirādīkarane viya⁸ mahadhātu-nidhāne dīpādīnam cīrasamtānappavattane⁹ viya cā¹⁰ 'ti idam sakasamaye samnitthānam. Ayam¹¹ pana āyasmā Pilindavaccho¹² rañño pāsadam suvaṇṇan 'ti¹³ va adhimucchi¹⁴ tam nissāya yesam atthi adhippāya-iddhīti¹⁵ laddhi seyyathāpi Andhakānam te saṃdhāya atthi adhippāya-iddhīti pucchā sakavādissa. Tattha adhippāyo iddhīti adhippāya-iddhi. Yathādhippāyam ijjhanam iddhīti¹⁶ attho.

¹ C. oham.   ² B. tato.   ³ B. omits.   ⁴ B. oḍḍi.

⁵ B. adds: na.

⁶ B. cidatadavattane.

⁷ B. icchati.

⁸ C. omits.

⁹ C. visa°.

¹⁰ C. vā.

¹¹ C. yam.

¹² C. Pilindi°.

¹³ C. suvaṇṇavanne va.

¹⁴ C. adhimucchi; B. suvaṇṇan te va atthi pucchi.

¹⁵ C. laddhī ti.

¹⁶ C. adds: atthi.

Ā m a n t ā 'ti laddhimatte t̥hatvā¹ paṭiññā itarassa.² Atha nam aniccānam niccatāya³ anuyuñjitum niccapaṇṇa rūkkhā hontū 'ti ādim āha. Sesam ettha uttānattham evā 'ti. Laddhipatiṭṭhāpane pi suvaṇṇaṇca paṇāsiṭi rañño puññupanissayena āsi na kevalam therassa. Adhipāyen' eva tasmā asādhakan 'ti.

IDDHIKATHĀ NIṬṬHITĀ. 4.

Idāni buddhakathā nāma hoti. Tattha t̥hapetvā tasmim tasmim⁴ kāle sariravemattataṃ āyuvemattataṃ pabhāve-mattatañ⁵ ca sesehi buddhadhammehi buddhānam bud-dhehi hinātirekatā nāma natthi. Yesam pana avisesena ca⁶ atthiti laddhi seyyathāpi Andhakānam te samdhāya atthi buddhānaṃ 'ti pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Atha nam buddhadhammehi anuyuñjitum sati-paṭṭhānato 'ti ādim āha. Itaro tesam vasena hināti-rittataṃ apassanto paṭikkhipat' eva.

BUDDHAKATHĀ NIṬṬHITĀ. 5.

Idāni sabbadisākathā nāma hoti. Tattha catūsu disāsu heṭṭhā upari⁷ samantato lokadhātusamnivesam⁸ sabba-lokadhātūsu ca buddhā atthiti attano vikappam⁹ uppādetvā sabbadisāsu buddhā tiṭṭhantiti yesam laddhi seyyathāpi Ma-hāsamghikānam te samdhāya pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Puraṭṭhimāyā 'ti puṭṭho Sakyamuniṃ sam-dhāya paṭikkhipati. Puna puṭṭho laddhivasena aññaloka-dhātuyam t̥hitam samdhāya paṭijānāti. Kināma' eso bhagavā 'ti ādi sace nam¹⁰ jānāsi nāmā 'ti¹¹ vasena nam kathehiti codanattam vuttam. Iminā upāyena sabbattha attho veditabbo 'ti.

SABBADISĀKATHĀ NIṬṬHITĀ. 6.

¹ B. t̥hapetvā.   ² B. paravādissa.   ³ B. ani°.
⁴ B. omits.   ⁵ B. sabbhā°.   ⁶ B. eva.
⁷ B. uparihi.   ⁸ C. omits.   ⁹ B. vikabbasippam.
¹⁰ C. ta nam.   ¹¹ C. di.

Idāni dhammakathā nāma hoti. Tattha yasmā rūpādayo rūpādisabhāvena niyatā na taṃ sabhāvaṃ jahanti¹ tasmā sabbe dhammā niyatā 'ti yesaṃ laddhi seyyathāpi Andhakānañ c'eva ekaccānañ ca Uttarāpathakānaṃ te saṃdhāya sabbe dhammā 'ti pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Atha naṃ sace te niyatā micchattaniyatā vā siyūṃ sammattaniyatā vā ito añño niyamo² atthiti codetūṃ micchattaniyatā ti³ ādim āha. Tattha vikkhepo ca paṭiññā ca paravādissa. Rūpaṃ rūpaṃ ṭṭhena⁴ 'ti ādi yen' atthena⁴ niyatā 'ti vadati tassa vasena codetūṃ vuttam. Tatrāyaṃ adhippāyo. Rūpaṃ hi rūpaṃ ṭṭhena niyatan 'ti rūpaṃ rūpaṃ eva na vedanādisabhāvan 'ti adhippāyena⁵ vattabbaṃ. Iti⁴ ito aññathā⁶ na vattabbaṃ. Tasmā rūpaṃ ṭṭhato aññassa rūpassa abhāvā⁷ rūpasabhāvo hi rūpaṃ ṭṭho. Rūpasabhāvo ca⁸ rūpaṃ eva na rūpaṃ ṭṭho añño vedanādihi paṇ' assa nānattapaññāpanattham eso vohāro hoti. Tasmā rūpaṃ rūpaṃ ṭṭhena niyatan 'ti vuttam hoti. Niyatañ ca nāma micchattaniyatam vā siyā sammattaniyatam vā ito añño niyamo nāma natthiti. Atha kasmā paṭijānāti atthantaravasena. Rūpaṃ rūpaṃ ṭṭhena niyatan 'ti ettha hi rūpaṃ rūpaṃ eva na vedanādisabhāvan 'ti ayam attho tasmā paṭijānāti. Ito aññathā paṇ' assa niyatattham natthiti. Puna ten' eva nayena codetūṃ micchattaniyatam 'ti ādim āha. Taṃ sabbam uttānattham eva. Tena hi rūpaṃ 'ti laddhi pi ayoniso paṭiṭṭhāpitattā appaṭiṭṭhitā va hotiti.

DHAMMAKATHĀ NIṬṬHITĀ. 7.

Idāni kammakathā nāma hoti. Tattha yasmā diṭṭhadhammavedaniyāḍini diṭṭhadhammavedaniyatāni. Tasmā sabbe kammā niyatā 'ti yesaṃ laddhi seyyathāpi tesañ űeva te saṃdhāya pucchā sakavādissa

¹ B. vinti.   ² B. nāma natthiti.   ³ B. pi.

⁴ B. omits.   ⁵ B. adds : na.   ⁶ C. aññakathā.

⁷ B. adds : ti.   ⁸ C. va.

paṭiññā itarassa. Diṭṭhadhammavedaniyatṭhena niyatan 'ti ettha diṭṭhadhammavedaniyaṃ diṭṭhadhammavedaniyam ¹ eva. Sace diṭṭhadhamme vipākaṃ dātum sakkoti deti no ce ahosi kammaṃ nāma hotiti imam atthaṃ saṃdhāya paṭiññā sakavādissa micchattasammattaniyatavasena ² pan' ³ etam aniyatam ⁴ evā 'ti. Sabbam hetṭhāvuttanayena veditabban 'ti.

KAMMAKATHĀ NIṬṬHITĀ. 8.

EKAṪISATIMO VAGGO.

-
- ¹ C. omits.   ² B. micchattaniyāma°.   ³ B. na.
⁴ B. niya°.

Idāni parinibbānakathā nāma hoti. Tattha yasmā arahā sabbaññūvisaye¹ appahīnasamyojano va parinibbāyati.² Tasmā atthi kiñci samyojanam appahāya parinibbānan 'ti yesam laddhi seyyathāpi Andhakānam. Te samdhāya pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Sesam ettha hetthāvuttanayam evā 'ti.

PARINIBBĀNAKATHĀ NIṬṬHITĀ. 1.

Idāni kusalacittakathā nāma hoti. Tattha yasmā arahā sativapullappatto parinibbāyanto pi sato sampajāno va parinibbāti tasmā kusalacitto parinibbātīti yesam laddhi seyyathāpi Andhakānam te samdhāya pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Atha nam yasmā kusalacitto nāma puññābhisamkhārādisamkaraṇādivasena³ hoti. Tasmā 4 ten' atthena codetum arahā puññābhisamkhāraṇa⁵ 'ti ādim āha. Sesam ettha yathā pālim eva⁶ niyyātīti. Sato sampajāno 'ti idam javanakkhaṇe kiriyaṣatisampajānavasena asammoḥamaṇaṇadīpanattham vuttam na kusalacittadīpanattham. Tasmā asādhakan 'ti.

KUSALACITTAKATHĀ NIṬṬHITĀ. 2.

Idāni ānañjakathā⁷ nāma hoti. Tattha bhagavā catutthajjhāne ṭhito parinibbāyīti sallakkhetvā arahā ānañje⁷ ṭhito parinibbāyātīti⁸ yesam laddhi seyyathāpi ekaccānam Uttarāpathakānam te samdhāya pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Pakaticitte 'ti bhavaṅgacitte. Sabbe hi saññino⁹ sattā bhavaṅgacitte ṭhitā. Bhavaṅgapariyosānena

¹ B. ogena.   ² B. obbāti.   ³ B. okhārā ti samkhānādi°.

⁴ C. tattha yasmā.   ⁵ B. °tan.   ⁶ C. adds : ttha.

⁷ B. ānañcā°; C. anañja°.   ⁸ C. °yīti.   ⁹ C. saññā.

cuticcittena kālaṃ karonti iti taṃ ¹ iminā atthena codetum evaṃ āha. Kiñcāpi catuvokārabhave arahato pakaticittam pi ānañjam ² hoti. Ayaṃ pana pañho ³ pañcavokārabhavavasena uddhato. Tasmā no vata revattabbe ⁴ 'ti āha. Sesam ettha uttānattham evā 'ti.

ĀNAÑJAKATHĀ ⁵ NIṬṬHITĀ. 3.

Idāni dhammābhisamayakathā nāma hoti. Tattha atitabhave sotāpannam mātukucchiyaṃ vasitvā nikkhantam disvā atthigabbhaseyyāya ⁶ dhammābhisamayo 'ti yesam laddhi seyyathāpi ekaccānam Uttarāpathakānam te saṃdhāya pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Atha nam yadi tattha dhammābhisamayo atthi dhammābhisamayassa kāraṇehi ettha ⁷ desanādihi bhavitabban 'ti codetum atthigabbhaseyyāya dhammadesanā 'ti ādim āha. Puttasā ⁸ 'ti ādi bhavaṅgadvāram ⁸ saṃdhāya vuttam. Gabbhaseyyāya hi yebhuyyena bhavaṅgam eva pavattati ⁹ ten' eva satto kiriyasamayapavattābhāvā sutto. Bhāvanānuyogassa abhāvā pamatto ¹⁰ kammaṭṭhānam pariggāhakānam satisampajaññānam abhāvā muṭṭhassati asaṃpajāno nāma hoti. Tathārūpassa kuto dhammābhisamayo 'ti.

DHAMMĀBHSAMAYAKATHĀ NIṬṬHITĀ. 4.

Acirajātānam pana sotāpannānam arahattappattim ¹¹ Suppavāsāya upāsikāya sattavassikaṃ gabbham disvā atthi gabbhaseyyāya ¹² arahattappattitī ¹¹ ca supine ākāsa-gamanādiṇi ¹³ disvā atthi dhammābhisamayo 'ti ca atthi tattha arahattappattitī ca. Idhā pi yesam laddhi seyya-

¹ B. nam.   ² C. ārajam; B. ānañcam.   ³ C. pañhe.

⁴ C. obbo.   ⁵ C. ana°; B. āṇa°.   ⁶ C. bhavaṅga°.

⁷ B. dhammam.   ⁸ B. °pāram.   ⁹ C. pavatti.

¹⁰ B. pava°.   ¹¹ B. °tuppaa°.   ¹² B. °yyassa.

¹³ B. °manāni.

thāpi tesañ ñeva te samdhāya pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Sesam ettha purimakathāsadisam evā 'ti.

SESĀPI¹ KATHĀ NIṬṬHITĀ. 5.

Idāni avyākatakathā nāma hoti. Tattha atthi sā cetanā sā ca kho² abbohārikā 'ti vacanato sabbam supinagatassa cittaṃ avyākatan 'ti yesaṃ laddhi seyyathāpi ekaccānaṃ Uttarāpathakānaṃ yeva³ te samdhāya pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Sesam ettha yathā paḷim eva niyyātīti. Supinagatassa cittaṃ abbohārikan 'ti idaṃ āpattim samdhāya vuttam. Supinagatassa pi⁴ pānātipātādivasena kiñcāpi akusalacittaṃ pavattati vatthuvikopanaṃ pana natthīti. Na sakkā tattha āpattim samñāpetum⁵ iminā kāraṇena taṃ abbohārikam na avyākatattā 'ti.⁶

AVYĀKATAKATHĀ NIṬṬHITĀ. 6.

Idāni āsevanapaccayakathā nāma hoti. Tattha yasmā sabbe dhammā khaṇikā na koci muhuttam pi thatvā āsevanapaccayam⁷ āsevati nāma. Tasmā natthi kiñci āsevanapaccayatā. Āsevanapaccayatāya⁸ uppannam na kiñci atthīti yesaṃ laddhi seyyathāpi tesañ ñeva te samdhāya pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Atha naṃ suttavaseṇ' eva samñāpetum⁹ nanu vuttam bhagavatā pānātipāto 'ti ādi āgataṃ.¹⁰ Tam sabbam uttānattham evā 'ti.

ĀSEVANAPACCAYAKATHĀ NIṬṬHITĀ. 7.

Idāni khaṇikakathā nāma hoti. Tattha yasmā sabbe samkhatadhammā aniccā tasmā ekacittakkhaṇikā yeva. Samānāya hi aniccatāya eko lahu bhijjati eko cireṇā¹¹ 'ti.

¹ B. tisso pi.   ² C. sā va ko.   ³ B. c' eva.

⁴ B. hi.   ⁵ B. pa°.   ⁶ C. pi.   ⁷ C. °ya.

⁸ C. omits.   ⁹ B. pa°.   ¹⁰ B. ābha°.   ¹¹ B. cetanā.

Ko¹ ettha niyamo 'ti yesaṃ laddhi seyyathāpi Pubba-seliyāparaseliyānaṃ te saṃdhāya ekacittakkhaṇikā 'ti pucchā sakavādissa paṭiññā itarassa. Citte² mahāpāthavīti ādisu tesam tathā saṃthānaṃ apa-ssanto paṭikkhipati. Cakkhāyatanaṃ 'ti ādi yadi sabbe ekacittakkhaṇikā bhaveyyuṃ cakkhāyatanādini cakkhuviññānādihi saddhiṃ yeva uppajjitvā nirujjhey-yun 'ti codanattamaṃ vuttamaṃ. Itaro pana antomātukucchiyaṃ gatasmim³ pi ñānuppattim⁴ saṃdhāya paṭikkhipati. Pavattamaṃ saṃdhāya laddhivasena paṭijānāti. Sesama ettha uttānattamaṃ evā 'ti. Tena hi ekacittakkhaṇikā 'ti attanoruciya kārānaṃ vadati. Tam avuttasadisama evā 'ti.

KHAṆIKAKATHĀ NIṬṬHITĀ. 8.

DVĀVĪSATIMO VAGGO.

¹ C. omits.

² B. adds : citte.

³ B. °kucchigatassa.

⁴ B. viññā°.

Idāni ekādhippāyakathā nāma. Tattha kāruṇṇena vā ekena adhippāyena ¹ ekādhippāyo samsāre vā ekato bhavissāmā 'ti itthiyā saddhim buddhapūjādini ² katvā paṇidhivasena eko adhippāyo assā 'ti ekādhippāyo. Evarūpo dvinnam janānam ³ ekādhippāyo methuno dhammo paṭisevitabbo 'ti yesam laddhi seyyathāpi Andhakānañ c'eva Vetulyānañ ca te samdhāya pucchā sakavādissa paṭiñṇā itarassa. Sesam ettha yathā pālim eva niyyātīti.

EKĀDHIPPĀYAKATHĀ NIṬṬHITĀ. 1.

Idāni arahantavaṇṇakathā nāma hoti. Tattha iriyāpaṭhasampanne ākappasampanne pāpabhikkhū disvā arahantānam vaṇṇena amanussā methunam dhammam paṭisevantīti yesam laddhi seyyathāpi ekaccānam Uttarāpathakānam te samdhāya pucchā sakavādissa paṭiñṇā itarassa. Sesam ettha uttānattham evā 'ti.

ARAHANTAVAṆṆAKATHĀ

NIṬṬHITĀ. 2.

Idāni issariyakāmakāritā kathā nāma hoti. Chaddanta-jātakādini samdhāya bodhisatto issariyakāmakāriyahetuvinipātam gacchati gabbhaseyyam okkamati dukkarakārikam ⁴ akāsi. Aparan ⁵ tapam akāsi aññam satthāram uddisīti yesam laddhi seyyathāpi Andhakānam. Te samdhāya pucchā sakavādissa paṭiñṇā itarassa. Sesam paṭhamakathāya uttānattham eva. Dutiyakathāya i d d h i m ā 'ti yadi issariyakāmakāritāya hetu gaccheyya iddhiyā ⁶ gaccheyya ⁶ na kammavasenā 'ti codanattam vuttam. Itaro pana paṭhamapañhe bhāvanāmayam samdhāya paṭikkhipati. Dutiyapañhe puññiddhim samdhāya paṭijānāti.

¹ B. omits.   ² B. °dīnam.   ³ C. rūpānam.

⁴ B. °kāraṇam.   ⁵ C. amaran.   ⁶ C. omits.

Tatīyakathāya issariyakāmakāritāhetu nāma dukkara-kārikā micchādītṭhiyā kāriyati. Yadi ca so taṃ kareyya 'ssa tādini pi gaṇheyyā 'ti codanattamaṃ sassato loko 'ti ādi vuttam. Catutthakathāya pi es' eva nayo 'ti.

ISSARIYAKĀMAKĀRITĀKATHĀ

NIṬṬHITĀ. 3.

Idāni rāgapatirūpakādīkathāyo nāma honti. Tattha mettākaruṇāmudītāyo saṃdhāya na rāgo rāgapatirūpako 'ti ca. Issāmacchariyakukkucchāni saṃdhāya na dosopatirūpako 'ti ca. Hasituppādaṃ saṃdhāya na moho mohapatirūpako 'ti ca dummaṅkūnaṃ puggalānaṃ niggaḥamaṃ pesalānaṃ bhikkhūnaṃ anuggahaṃ pāpagarahitaṃ kalyāṇapasamsaṃ¹ āyasmato Pilindavacchassa vasalavādaṃ bhagavato khelāsikavādaṃ² moghapurisavādaṃ³ saṃdhāya kilesa kilesopatirūpako 'ti ca yesaṃ laddhi seyyathāpi Andhakānaṃ te saṃdhāya sabbakathāsu⁴ pucchā sakavādissa paṭiñṇā itarassa. Atha naṃ yasmā phassādīpatirūpakānaṃ phassādayo nāma natthi. Tasmā rāgādīpatirūpakānaṃ rāgādayo pi natthi codetum a t t h i n a p h a s s o 'ti ādim āha. Itaro tesam abhāvā paṭikkhipati. Sesam sabbattha uttānattham evā 'ti.

PATIRŪPAKATHĀ NIṬṬHITĀ. 4.

Idāni apariniṭṭhannakathā nāma hoti. Tattha dukkham eva hi sambhoti dukkham tiṭṭhati veti⁵ ca⁵ na aññatra dukkhā sambhoti naññaṃ dukkhā nirujjhatiti vacanaṃ nissāya dukkhañ ñeva pariniṭṭhannaṃ. Sesā khandhāyatanadhātu-indriyadhammā apariniṭṭhannā 'ti yesam laddhi seyyathāpi ekaccānaṃ Uttarāpathakānaṃ c'eva Hetuvādānañ ca te saṃdhāya rūpaṃ apariniṭṭhannaṃ 'ti pucchā sakavādissa paṭiñṇā itarassa. Atha naṃ sace rūpaṃ apariniṭṭhannaṃ na⁶ aniccādisabhāvaṃ

¹ C. o yasam.   ² B. khelasaṅka°.   ³ B. adds : ca.

⁴ B. sabbadhā.   ⁵ C. ceti va canam.   ⁶ C. omits.

siyā 'ti codetum rūpaṃ nāniccaṃ¹ 'ti ādim āha. Itaro tathārūpaṃ rūpaṃ apassanto paṭikkhipati. Sakavādi nānu rūpaṃ aniccaṃ 'ti ādivacanana tassa ekaladdhiṃ paṭisedhetvā dutiyaṃ pucchanto dukkhaṃ ñeva parinipphannaṃ 'ti ādim āha. Ath' assa taṃ pi laddhiṃ paṭisedhetum nānu yadi² niccaṃ 'ti ādim āha. Tatrāyaṃ adhippāyo. Na kevalaṃ hi pathamasaccam eva dukkham. Yaṃ pana kiñci aniccaṃ taṃ dukkham evarūpaṃ ca aniccaṃ. Tasmā taṃ pi parinipphannaṃ iti yaṃ tvam vadesi rūpaṃ aparinipphannaṃ dukkhaṃ ñeva parinipphannaṃ 'ti taṃ no vata re vattabbe. Dukkhaṃ ñeva parinipphannaṃ 'ti. Vedanādīmūlakādisu³ pi yojanāsu es' eva nayo. Dhammāyatanadhammadhātūsu pana ṭhapetvā nibbānaṃ sesadhammānaṃ vasena aniccatā veditabbā. Indriyāni aniccāṃ' evā 'ti.

APARINIPPHANNAKATHĀ

NIṬṬHITĀ. 5.

Ettāvata ca :

Paṇṇāsakehi catūhi tihi vaggehir⁴-eva ca saṃgahetvā kathā sabbā unatimsatibhedanā.⁵
 Kathāvattuppakaraṇaṃ kathāmaggesu kovido yaṃ⁶ jino desayī tassa niṭṭhitā atṭhavaṇṇanā.⁷
 Imaṃ terasamattehi⁸ bhāṇavārehi tantiyā ciraṭṭhitatthaṃ dhammassa saṃkhārontena taṃ⁹ mayā. Saṃpattaṃ kusalaṃ tena loko yaṃ sanarāmaro¹⁰ dhammarājassa saddhammarasam evādhigacchatū 'ti.¹¹

KATHĀVATTHU-PPAKARAṆA-ATṬHAKATHĀ

NIṬṬHITĀ.

¹ B. ani°.   ² C. yada.   ³ B. olikā°.   ⁴ B. °d.
⁵ B. unattimvārodanā.   ⁶ C. ayam.   ⁷ B. omits.
⁸ B. vodasa°.   ⁹ B. yaṃ.   ¹⁰ B. pana bhamaro.
¹¹ B. C. °ti.

INDEX.

NAMES OF SECTS.

- Attānantikā, 6
 Adhiccassamuppannikā, 6
 Andhakā, I. 9, 10; II. 5, 7, 8, 9; III. 1, 2, 3, 5, 6, 7, 11, 12; IV. 8, 9, 10; V. 1, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10; VI. 1, 5, 7, 8; VII. 7, 8, 9, 10; VIII. 1, 5, 7, 8; IX. 1, 4, 5, 11; X. 1; XI. 4, 7, 8; XIII. 7; XIV. 5, 6, 7, 8, 9; XV. 11; XVI. 8, 9, 10; XVII. 1; XVIII. 4, 5, 6, 7; XIX. 2; XX. 3, 4; XXI. 4, 5, 7, 8; XXII. 1, 2; XXIII. 1, 3, 4
 Aparaseliyā, 5; I. 9; II. 1; XIII. 4; XIV. 2; XVI. 4; XX. 6; XXII. 8
 Amarāvikkhepikā, 6
 Asaññilāovā, 6
 Ucchedavādā, 6
 Uttarāpathakā, IV. 1, 2, 3, 4, 6, 7; V. 2, 4; VI. 5, 6; IX. 3, 4, 6, 7; XI. 6; XII. 5, 8; XIII. 2, 3, 5, 8; XIV. 3, 4, 8, 9; XVI. 5; XVII. 11; XVIII. 3, 4, 5; XIX. 1, 5, 7; XX. 1; XXI. 1, 2, 7, 8; XXII. 3, 4, 5, 6, 7; XXIII. 2, 5
 Ekaccasassatikā, 6
 Ekabbohārikā, 2, 4
 Kassapika, 2, 3, 4; I. 8
 Gokulikā, 2, 4; II. 6
 Cetiya-vādā, 2, 4
 Channāgarikā, 2, 4
 Theravādo, 2, 3, 4, 5
 Diṭṭhadhammanibhānavādā, 6
 Dhammaguttikā, 2, 4
 Dhammuttariyā, 2, 4
 Nevasaññināsaññivādā, 6
 Paṇṇattivādā, 2, 4
 Pubbaseliyā, 5; I. 9; II. 1, 2, 3, 4; VI. 2, 3; VIII. 2, 3, 4, 10, 11; IX. 2, 8, 9, 10; XI. 3; XII. 7; XIII. 4, 9, 10; XIV. 2; XVI. 4; XVIII. 8; XIX. 2, 3; XX. 6; XXII. 8
 Bāhulikā, 2
 Bahussutikā, 2, 4
 Bhadrāyānikā, 2, 4; II. 7
 Mahāsaṃgitikā, 3
 Mahāsaṃghikā, 2, 3; I. 2; X. 2, 3, 5, 6, 7, 9, 10, 11; XI. 1, 2, 5; XII. 1, 2, 3, 4; XIV. 1; XV. 1, 2, 6; XVI. 1; XVIII. 9; XXI. 3, 6
 Mahimsāsakā, 2, 4; II. 9; VI. 2, 6; VIII. 9; X. 2; XVI.

7; XVIII. 6; XIX. 8; XX. 5	Sabbatthivādā, 2, 4; I. 2. 6; II. 7; XI. 6
Rajagirikā, 5; I. 9; VII. 1, 2, 3, 4, 5, 6; XIII. 1; XV. 9; XVII. 2, 3	Sammitiyā, 2, 4; I. 1, 2, 3, 4, 5; II. 7; III. 5, 7; VII. 5; VIII. 2, 7, 9, 10, 11; X. 2, 10; XI. 1; XIV. 7; XV. 11; XVI. 7, 8; XVIII. 7
Vajjiputtakā, 2, 3, 4; I. 1, 2 Vajiriya, 5 Vibhajjavādi, 6 Vetulyakā, XVII. 6, 7, 8, 9, 10; XVIII. 1, 2; XXIII. 1	Sassatavādino, 6 Siddhatthikā, 5; I. 9; VII. 1, 2, 3, 4, 5, 6; XVII. 2, 3 Suttavādā, 3, 4
Samkantikā, 3, 4 Saṅghivādā, 6	Hetuvādā, XV. 5, 7, 8, 10; XVI. 3; XVII. 4, 5; XIX. 8; XX. 2; XXIII. 5 Hemavatakā, 5

The Gresham Press,

UNWIN BROTHERS,

CHILWORTH AND LONDON.